

Helyi Tanterv

Enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára

1.-4. évfolyam

Budapest III. Kerületi

Csillagház Általános Iskola és Egységes Gyógypedagógiai

Módszertani Intézmény

OM: 201666

2020.

Hatályos: 2020.09.01.-től

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

1-4. évfolyam

Az egyéni, a közösségi, a társadalmi kommunikáció alapja a magyar nyelv ismerete és használata. A nyelv az emberi kommunikáció, a gondolkodás, a tanulás, az önismeret kibontakozásának közege, előfeltétele és legfőbb eszköze. Kulcsszerepe van a kulturális önazonosság, tudatosság és kifejezőképesség, az erkölcsi, az esztétikai, a történeti és a kritikai érzék kialakításában. Az anyanyelvi készségek birtoklása segíti a társadalom közösségeiben való aktív részvételt. A magyar nyelv és irodalom műveltségi területnek meghatározó szerepe van az önálló tanulás kialakításában, az önműveléshez szükséges képességek fejlesztésében.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy legalapvetőbb célja az anyanyelvi kommunikációhoz szükséges képességek kialakítása illetve fejlesztése, valamint az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátíttatása.

Különleges szakmai feladat a komplex kommunikációs igényű tanulók anyanyelvi kompetenciafejlesztése. Ez szoros együttműködésben valósul meg az augmentatív és alternatív kommunikációt fejlesztő pedagógusok, a magyar nyelv és irodalmat oktatók, valamint a gyermek egész napos iskolai neveléséért felelős munkatársak között. A tanuló életének minden színterére ki kell terjeszteni az anyanyelvi képességek fejlesztését, a megszerzett kommunikációs képességek gyakorlását, használatát, csak így várható az, hogy beépüljön és használhatóvá váljon a megszerzett tudás.

A magyar nyelv a tanulás célja és egyben az ismeretszerzés eszköze is. Célja és feladata a szókincsfejlesztés és gazdagítás, a növekvő igényű helyes nyelvhasználat erősítése, a nyelvi hátrányok csökkentése. Feladata a minél eredményesebb olvasás-, írástanulás feltételeinek megteremtése, az ehhez szükséges készségek kialakítása, megerősítése. Kiemelkedő szerepe van a nyelv rendszerére, a helyesírásra vonatkozó alapvető tudás elsajátításában.

Az alapozásban építeni kell a tanulók tapasztalatszerzésére, a fogalmak tartalmának lassú érlelésére, az értelmes és fejlesztő célú gyakoroltatásra. A pedagógus feltérképezi a tanulók egyéni fejlesztési szükségleteit. Kellő időt enged a tanulási feladatok pszichológiai feltételeinek beéréséhez, és személyre szóló fejlesztéssel és értékeléssel segíti a folyamatot.

Az irodalmi nevelés feladata az olvasási kedv felkeltése és megerősítése. Az irodalmi műveltség megalapozásához kisiskolás korban a szövegolvasáshoz kapcsolódó szövegelemző és értelmező együttgondolkodás, egymás véleményének meghallgatása, megismerése, a saját gondolatok kifejtése, valamint az irodalmi szövegekkel kapcsolatos tapasztalatszerzés, az esztétikai, erkölcsi értékek felfedezése, érzelmileg is megalapozott befogadása nyit utat.

Az iskolai oktatás, nevelés a tanulási nehézségek leküzdését, a jól működő funkciók továbbfejlődését individualizált programok, terápiák, differenciáló pedagógiai eljárások alkalmazásával támogatja.

A tantárgy feladatai a vizuális észlelés és differenciálás, auditív észlelés és differenciálás, fonematikus észlelés, érzékelés, figyelem, gondolkodás, emlékezőképesség, analízáló-szintetizáló képesség, ritmus, mozgás, finommotorika, szem-kéz koordináció fejlesztése. A kommunikációs képességek fejlesztése különféle élethelyzetek során az aktív és passzív szókincs-gazdagítás, a kommunikációs helyzetnek megfelelő kulturált nyelvi magatartás, viselkedés gyakorlása, továbbá a tanult nyelvi fordulatok alkalmazása tanulási helyzetben és a spontán beszédben is.

Kiemelt feladat az önismeret erősítése, lehetőséget teremtve a véleménynyilvánítás, mások véleményének meghallgatására. A szövegtartalom visszaadásának gyakorlása különféle kommunikációs eszközzel történik - beleértve az AAK eszközeit is -, fokozódó önállósággal valósul meg.

Az írás eszközszintű használata, a helyesírási készség fejlesztése, továbbá a rendezett íráskép kialakítása az egyéni adottságok, a mozgásállapot figyelembe vételével valósul meg, változatos, differenciált eszközhasználattal. Súlyosan kézsérült gyermekek számítógépes írást is tanulnak.

1-2. és Felzárkóztató évfolyam

A tanítási tartalmak feldolgozásának folyamata a kisiskolások nevelésében a tanulók együttműködésére épül, kooperatív technikákat alkalmazva. A pedagógus a tanulók fejlettségére figyelve, differenciált tervezéssel és tanulásirányítással fokozatosan növeli a terhelést és a teljesítményvárásokat. A tanulók előmenetelét fejlesztő értékeléssel segíti elő. Élményszerű tanulással, problémahelyzetekből kiinduló izgalmas tevékenységekkel, kreativitást ösztönző feladatokkal fejleszti a kulcskompetenciák összetevőit, az alapvető képességeket és alapképességeket. Formálja az attitűdöket, közvetíti az elemi ismereteket, valamint a tanulási és magatartási szokásokat. Mintákat és gyakorlóterepet ad magatartási normák, szabályok elsajátításához, a társas közösségekben való részvétel és együttműködés tanuláshoz, a problémamegoldáshoz, konfliktuskezeléshez.

Az anyanyelv elsajátításának folyamatában a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott, enyhén értelmi fogyatékos tanulók esetében a beszédcentrikusságot és a beszédet helyettesítő módozatokat egyaránt középpontba kell állítani. A beszédértés és beszédprodukciónak fejlesztése elsődleges feladat. A beszédfejlesztést az egyén képességének és beszédállapotának figyelembe vételével végezzük a nyelv funkcióinak megfelelően.

A bevezető szakasz célja átvezetni a gyermekeket az óvodai játékközpontú tevékenységből az iskolai tanulás tevékenységeibe. A szakasz feladata olyan fejlettségi szintre hozni a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichikus funkciókat, hogy a tanuló az alapvető kultúrtechnikák elsajátítására - az állapotához mért kellő idő biztosítása mellett - felkészült legyen. Fel kell kelteni az érdeklődését a tanulás iránt, oly módon, hogy tág teret adunk az életkorának, a fejlettségének megfelelő játéknak, tapasztalatszerzésnek és mozgásnak. A tanulót fogékonnyá, befogadóvá kell tenni a környezet, a közvetlen megtapasztalható természet és a társas kapcsolatok iránt.

Az olvasás és írás tanításának kezdő időszakában kiemelt szerepet kap a cselekvéses tanulás. A tantárgy tanítása során megvalósul az olvasás elsajátításához szükséges hármasszociáció kialakítása és megerősítése, a vizuális, akusztikus, és beszédmotoros észlelés, szükség esetén augmentatív és alternatív kommunikáció, a téri- és síkbeli tájékozódás, a grafomotoros készségek és a vizuális, akusztikus memória fejlesztése.

Az olvasás és írás tervezett jelrendszerének elsajátítása a tanulók egyéni sajátosságainak figyelembevételével történik. A szavak olvasásának begyakorlása során az olvasott szavak és a köztük lévő grammatikai viszonyok felismertetésére is figyelmet kell fordítani.

1. évfolyam

Heti óraszám: 8 tanóra

Éves órakeret: 288 tanóra

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Beszédkészség fejlesztése, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	Órakeret 60 óra
Előzetes tudás	Adekvát igen, nem válaszok jelzése. Figyelem szándékos irányításának képessége (5-10 perc). Megbízható akusztikus differenciálás. A mindennapi feladatokhoz használt aktív, passzív szókincs (szóbeli és/vagy alternatív formájában). Megbízható tájékozódás testen, térben, síkban, időben. Egyszerű ok okozati összefüggések megértése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A megfelelő hangképzés, beszédlégzés és hangoztatás fejlesztése, a tanulók beszédállapotának figyelembevételével. Törekvés az érthető és kifejező beszédre, komplex kommunikációs szükségletű tanulók esetén a kommunikációs szándék kifejezése, az AAK eszközök elemi szintű használata. Megfelelő beszédtempó kialakítása.	

a za

	<p>Az auditív észlelés és -figyelem, beszédhanghallás fejlesztése. A beszédszervek mozgásának tudatosítása. A beszédérzékelés, beszédértés, szövegértés és beszédprodukciónak képességének fejlesztése. Kommunikációs és beszédkedv felkeltése és beszédbátorság, kommunikációs késztetés növelése. A verbális emlékezet és a szóbeli kifejezőképesség fejlesztése (szókincs, mondatalkotás). Passzív szókincs aktivizálása, aktív szókincs bővítése. A kommunikációs képesség fejlesztése a megfelelő szocializáció elérése érdekében különböző élethelyzetekben. Beszédképtelen tanulók alternatív kommunikációjának elősegítése. Közlési igény felkeltése. A tanult nyelvi fordulatok alkalmazása. Rövid kiszámolók, mondókák, rövid versek szöveg hű tolmácsolása, komplex kommunikációs igényű tanulóknál kommunikációs segédeszközök segítségével. Megfigyelő képesség, koncentráció, kooperáció, feladattudat, feladattartás, időbeli tájékozódás fejlesztése. Helyes önismeret, erkölcsi érzék, ítélőképesség kialakítása.</p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>1.1. Beszédhallás, hallás utáni értés</p>	<p>Hangfelismerési és hangutánzó gyakorlatok végzése. Beszédlégzés tudatosítása légzőgyakorlatokkal. Szájterben való tájékozódás gyakorlása. A hangok tiszta ejtésének gyakorlása. A beszédhangok időtartamának érzékeltetése. Beszédritmus, beszédtempó megfigyelése. Hang-, szótag- és szó sor ismétlése. Hang, szótag, szó fogalmának kialakítása. Képek, tárgyak megnevezése vagy tárgy-tárgy, tárgy -kép egyeztetése a tanuló képességeihez mérten, kommunikációs eszközök használatának segítségével (szókincsfejlesztés). Versek, mondókák ritmusának megfigyelése, érzékelése. Rövid hallott szövegek megértése hallás után. Szöveges kiejtési gyakorlatok.</p>	<p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> hangképzés, légzés, artikuláció, ritmus, gyerekdalok, körjátékok</p> <p><i>Mozgásnevelés:</i> vitákapacitás növelése</p> <p><i>Környezetismeret:</i> természet, a környező világ hangjai; a tanulókat körülvevő tárgyak és élőlények neve, a velük kapcsolatos ismeretek, család, otthon, óvoda, iskola</p> <p><i>Gépirás-informatika:</i> ismerkedés az IKT-eszközökkel</p>

<p>1.2. Beszédfejltség</p>	<p>Figyelem a kortárs és felnőtt beszélgetőtársra, részvétel a tanulócsoprtban folyó beszélgetésben. Helyzetfelismerés, alkalmazkodás a beszédhelyzethez. Társas nyelvi magatartás gyakorlása, elsajátítása (bemutatkozás, köszönés, megszólítás, kérés, megköszönés, kérdezés, válaszadás). A helyes ejtés gyakorlása játékos utánmondással. Saját élmények megfogalmazása. Mindennapi élethelyzetekhez kapcsolódó szituációs- és beszédgyakorlatok végzése. Képről – kérdések segítségével – mondatok alkotása. Eseményekről, élményekről, képekről, képsorokról az érzelmek kifejezésével, az időrend betartásával mondatok alkotása. Természetes beszédhangsúly mintaadás utáni gyakorlása. A magyar nyelv szabályainak megfelelő hangsúly, hanglejtés elsajátítása, alkalmazása spontán beszédben is. A kijelentés és a kérdés beszédallamának megfigyelése, gyakorlása hangerő, hanglejtés, hangsúly érzékeltetésével. Kérdezés és válaszadás gyakorlása mindennapi élethelyzetekben. Konkrét élethelyzetekben érzékletesen megtapasztalható elemi erkölcsi fogalmak megnevezése. A jó, a rossz, a szép, a csúnya fogalmainak használata mindennapi élmények kapcsán folytatott beszélgetésekben, szituációkban. Szerepek eljátszása dramatikus eszközökkel, konfliktusok megjelenítése.</p>	
----------------------------	--	--

<p>1.3. Memoriterek szöveghű tolmácsolása</p>	<p>Mimetizálás - a helyzethez közelítő, differenciálható tekintet, gesztikuláció, testtartás Érzelmek kifejezése Ritmikus tevékenységek végzése szövegkísérettel Megfelelő hangerő, kialakítása. Nyelvtörők, kiszámolók tanulása. Gyermekdalok, körjátékok éneklése, eljátszása. Komplex kommunikációs szükségletű tanulók esetén AAK eszközök, módszerek alkalmazása.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>belégzés, kilégzés, levegővétel, hang, szótag, szó, rövid, hosszú, halk, hangos, hangerő, gyors, lassú, tempó, hangsúly, kép, esemény, vers, mondóka, kiszámoló, mese, dal, jel, szokás, kérdés, válasz, jó, rossz, szép, csúnya</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. Olvasás, az írott szöveg megértése		Órakeret: 95 óra
Előzetes tudás	Írás, olvasás jelrendszeréhez szükséges formák azonosítása. Figyelem szándékos irányításának képessége (5-10perc). Megbízható téri, síkbeli és időbeli tájékozódás. Ritmus felismerése, lehetőség szerint a ritmus követése.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Akusztikus, vizuális megfigyelő- és differenciáló-képesség fejlesztése. Téris-, síkbeli tájékozódás, lateralitás, testséma fejlesztése. Jelfelismerés, rész-egész viszony, soralkotás. Az olvasás tervezett jelrendszerének elsajátítása a tanulók egyéni sajátosságainak figyelembe vételével. Betűtanítás (a, i, o, m, t, s, v, e, l, ú, p, c, k, á, f, h) diszlexia prevenciós módszerrel a szótagoló olvasástechnika fejlesztése. Szavak, mondatok, rövid szövegek tartalmának megértése, értelmezése a megértés bizonyítása segítségével, irányítással. Szókincsbővítés. Értő olvasás fejlesztése. Az olvasási készség fejlesztése. Algoritmus követése. Elemi szintű, egyszerű szövegelemzés, lényegkiemelés, következtetés, összefüggések felismerése. Képeskönyvek, gyermekkönyvek bemutatása, az olvasás iránti érdeklődés felkeltése.</p>		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
2.1. Felkészülés az olvasásra	<p>Tárgyak, képek, vizuális jelek azonosságának, hasonlóságának, különbözőségének megfigyelése, megfogalmazása. Képolvasási gyakorlatok végzése. A rész-egész viszonyának megtapasztalása. Szótagolás tapssal kísérve. Közvetlen környezet hangjainak megfigyelése, differenciálása. Beszédhangok megkülönböztetése. Rövid-hosszú hangok</p>	<p><i>Matematika:</i> számlálás, sorszámok</p> <p><i>Környezet:</i> szűkebb és tágabb környezetünk tárgyai, élőlényei, tulajdonságok megnevezése, összehasonlítása, megfigyelése</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés</i></p>	

	<p>differenciálása. Globálisan észlelt nyelvi egységek (szavak) hangokra bontása. Zöngés-zöngétlen hangok megkülönböztetése. A téri tájékozódás fejlesztése, irányok megnevezése, jelzése, mutatása. Irányított szemmozgás gyakorlása, szemfixáció megerősítése. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált (koncentrációs) játékos memóriagyakorlatok végzése. Szövegtanulási technikák megismerése. Jelek, piktogramok, rajzos utasítások felismerése, értelmezése.</p>	<p>ritmus, ciklikus sorok <i>Komplex művészeti nevelés:</i> tájékozódás síkban, színek, formaérzékelés, formafelismerés <i>Mozgásnevelés:</i> ritmikus mozgások <i>Gépirás-informatika:</i> ismerkedés az IKT-eszközökkel <i>Munkatevékenység:</i> a dramatizálás egyszerű kellékei</p>
<p>2.2. Az olvasás jelrendszere</p>	<p>Hanganalízis: hangok felismerése, megkülönböztetése, kapcsolása, leválasztása, helyének meghatározása a szóban Hang és betű azonosítása Tanult betűk felismerése szavakban, szövegben Az olvasás tervezett jelrendszerének megtanulása a, i, o, m, s, t, v, e, l, ú, p, k, á, f, h) Egy, és többtagú szavakkirakása, összeolvasása Szótagok, szavak (2 betűs, 2+2 betűs, 3 betűs) Tőmondatok olvasása a tanult betűkkel, szótagoló, ill. szóképes formában Hangos olvasás gyakorlása Törekvés a szöveghű olvasásra Hangsúly, hanglejtés érzékeltetése</p>	
<p>2.3. Az írott szavak, tőmondatok megértése</p>	<p>Tájékozódás a tankönyvben lényegkiemelés irányított segítése rajzzal, színezéssel Szó és kép, illetve mondat és kép egyeztetése Mondatok kiegészítése képek segítségével Mondatok hangos olvasása Az olvasottakhoz kapcsolódó</p>	

	<p>személyes élmények felidézése és megosztása</p> <p>Cím, szereplők, események megbeszélése</p> <p>Az olvasottakhoz kapcsolódó feladatok megoldása</p> <p>Tartalom visszaidézése (segítséggel, irányítással, egyénre szabott kommunikációs megsegítéssel)</p> <p>A hallott történet dramatizálása</p> <p>Szerepjátékok, önismereti gyakorlatok végzése</p> <p>Az erkölcsi és esztétikai értékrend formálása, a szöveg tartalmában rejlő nevelési lehetőségek felhasználásával</p> <p>A műélvezet megtapasztalása a belefeledkezés, a játék öröme kapcsán</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>azonos, egyforma, különböző, hang, betű, szótag, szó, mondat, szöveg, írásjel, pont, kérdőjel, kisbetű, betűkártya, nyelv, fogsor, szápadlás, ajak, sor, oszlop, vízszintes, függőleges, bal, jobb, alatt, fölött, mellett, között, előtt, mögött, oldal, hangos olvasás, cím, tartalom, szereplő, közmondás, szólás, piros, kék, zöld, sárga, fekete, fehér</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. Írás, szövegalkotás	Órakeret 75 óra
Előzetes tudás	<p>Megbízható téri és síkbeli tájékozódás, vizuális diszkrimináció. Relációk ismerete. Figyelem szándékos irányításának képessége (5-10 perc)</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Síkbeli és téri tájékozódásfejlesztése. A vonalközben való tájékozódás kialakítása.</p> <p>Vizuális észlelés, optikus differenciáló képesség, formaérzékelés, emlékezet, sorrendiség fejlesztése. Dominancia megerősítése.</p> <p>Mozgáskoordináció, szem-kéz koordináció, finommozgás, összerendezett írásmozgás alapozása, kialakítása.</p> <p>Szabályos betűalakítás és -kapcsolás elsajátítása, vonalközbe helyezése.</p> <p>Algoritmuskövetés. Iránykövetés.</p> <p>Az írás funkciójának megismertetése.</p> <p>Íráshasználati módok megismerése: másolás, tollbamondás, emlékezetből írás.</p> <p>Az íráskészség megalapozása.</p> <p>Rendezett, tiszta írásmunkára nevelés.</p> <p>Önellenzés, hibajavítás megalapozása.</p> <p>Az eszközszintű írás előkészítése.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
3.1 Az írás jelrendszere	<p>Térbeli-, síkbeli tájékozódás gyakorlása</p> <p>Az irányok felismerése, megnevezése és összekapcsolása az irányokat kifejező szavakkal Az írófelületen való tájékozódás gyakorlása</p> <p>Tájékozódás vonalközben</p> <p>Nagymozgások, kismozgások végzése</p> <p>Az íráshoz szükséges helyes testtartás kialakítása</p> <p>A kézíráshoz szükséges ceruzafogás elsajátítása</p> <p>Augmentatív-alternatív eszközök bevonása</p> <p>Egyszerű formák vázolása, rajzolása, vonalkövetés, ráírás.</p> <p>Sorkövetés, sorváltási tevékenység.</p> <p>Betűelemek (álló egyenes, fekvő egyenes, ferde egyenesek, tetővonal, fordított tető, esernyő, csésze, kapu, cica, kör, fecske, hullám, kacsa) vázolása, átírása, elhelyezése a vonalközben, kezdőponttal, kezdőpont nélkül, írása másolással és diktálásra.</p> <p>Tanult, írott kisbetűk (t,i,í,u,ú,v,c,a,á,o,ó,m,p,f) és nyomtatott nagybetűk vázolása, elhelyezése a vonalközben, írása</p> <p>Írott kisbetűk összekapcsolása</p> <p>Tanult betűk írása másolással, tollbamondással.</p> <p>Tanult betűk helyének megkeresése a billentyűzeten, másolása, azonosítása.</p> <p>Magán- és mássalhangzók hosszúságának megfigyelése, jelölése.</p> <p>Hibajavítás segítséggel.</p>	<p><i>Matematika:</i> térbeli-, síkbeli tájékozódás</p> <p><i>Mozgásnevelés:</i> mozgáskoordináció, finommozgások, térbeli tudatosság</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> formaérzékelés</p> <p><i>Gépirás-informatika:</i> Ismerkedés az IKT-eszközökkel</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>vonalköz, vastag vonal, segédvonal, margó, rajta, vissza, ráírás, grafit ceruza, postairon, álló egyenes, fekvő egyenes, ferde egyenes, kör, csészevonal, kapuvonal, cseppvonal, fecskévonal, hullámvonal, kapuvonal, cicavonal, kacsavonal, írott kisbetűk, nyomtatott nagybetűk, betűtábla, billentyűzet, kommunikátor, tollbamondás, másolás, ékezet, hiba, ellenőrzés, javítás</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről		Órakeret: 29 óra
Előzetes tudás	Hallott mesék, mondókák, versek ismerete, azonosítása. Pontos akusztikus differenciálás.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Auditív és vizuális észlelés, -figyelem, -differenciálás fejlesztése. Kommunikációs képesség, nonverbális kommunikáció fejlesztése. Beszédképtelen tanulóknál a kommunikációs készség kialakítása, kommunikációs igény felkeltése. Augmentatív és alternatív kommunikációs eszközök megismerése, használatának gyakorlása. Szókincsbővítés. Verbális emlékezet növelése. Hangok időtartamának érzékelése. Helyes beszédhangsúly kialakítása. A nyelvhasználat alapozása. A tanult kis- és a nagybetűk használata.</p>		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
4.1 Alapvető kommunikációs helyzetek nyelvi és magatartási mintái	<p>Kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás és kapcsolat zárása: Társas nyelvi magatartás kialakítása (bemutatkozás, köszönés, megszólítás, kérés, megköszönés, kérdezés, válaszadás, búcsúzás).</p> <p>Beszélgetés, vita: Figyelem a kortárs és felnőtt beszélgetőtársra, részvétel a tanulócsoportban folyó beszélgetésben. Saját élmények egyszerű megfogalmazása. Helyzetfelismerés, alkalmazkodás a beszédhelyzethez. Nyelvi mintakövetés beszédben. Konkrét élethelyzetben megtapasztalható elemi erkölcsi fogalmak tisztázása.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> magatartási szabályok, viselkedésminták</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> ritmus, hang, időtartam</p> <p><i>Gépirás-informatika:</i> ismerkedés az IKT-eszközökkel</p>	
4.2 Szavak jelentése, szókincs	<p>Szókincsbővítés: tárgyakkal, képekkel, rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavakkal, a szavak jelentésének sokoldalú érzékeltetésével</p> <p>Komplex kommunikációs szükségletű tanulóknál AAK-s eszközökön (betűtábla, kommunikátor, PCS segédanyagok) szavak azonosítása</p>		

4.3. Hang, betű, szótag, szó	A beszédhangok differenciálása és felismerése szavakban Betűk válogatása, csoportosítása Szavak hangokra bontása Magánhangzók, mássalhangzók időtartamának megfigyelése, helyes ejtésük gyakorlása, jelölésük Szótagolás tapssal, szótagok számlálása Komplex kommunikációs szükségletű tanulóknál AAK-s eszközökön (betűtábla, kommunikátor, PCS segédanyagok) hang, betű, szótag, szó azonosítása.	
4.4 Modalitás szerinti mondatfajták	Kérdés, kijelentés mondathangsúlyának érzékeltetése mintakövetéssel	
4.5 Alapvető nyelvhelyességi és helyesírási szabályok, írásjelek	Magánhangzók időtartamának jelölése előkészítés után másolásnál, tollbamondásnál Hosszú mássalhangzók jelölése a szavakban másolással Mondatvégi írásjelek alkalmazása	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	bemutatkozás, köszönés, megszólítás, kérés, megköszönés, kérdezés, válaszadás, búcsúzás, beszélgetés, vita, vélemény, hang, betű, szótag, szótagolás, szó, mondat, írásjel, pont, kérdőjel, időtartam, hosszú, rövid, hangsúly, kisbetű	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése	Órakeret: 29 óra
Előzetes tudás	Relációk, téri, időbeli érzékelés, figyelem, ritmus készség szintje.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Auditív- és vizuális figyelem és emlékezet fejlesztése. Ritmusérzék fejlesztése. Ítéloképesség, erkölcsi érzék formálása. Empátiakészség növelése. Szabálytudat megerősítése. Kommunikációs készség, együttműködési készség kialakítása. Augmentatív alternatív kommunikációs eszközök elemi szintű használata. Szóbeli szövegalkotás, kreativitás fejlesztése. Szövegértő képesség fejlesztése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
4.2.1 Szerzők és művek Népköltészet Klasszikus magyar szerzők gyermekversei	Mesehallgatás Mondókák, kiszámolók, népi játékok, népdalok tanulása, eljátszása	<i>Komplex művészeti nevelés:</i> ritmusérzék, népdalok, népi

<p>Kortárs magyar szerzők gyermekversei, meséi</p>	<p>Rövid gyermekversek, versrészletek meghallgatása, megtanulása Komplex kommunikációs szükségletű tanulóknál mondókák, kiszámolók, népi játékok felidézése az AAK eszközeinek és módszereinek segítségével.</p>	<p>játékok <i>Gépirásinformatika:</i> ismerkedés az IKT-eszközökkel <i>Munkatevékenység:</i> a dramatizálás egyszerű kellékei</p>
<p>4.2.2 Epikus művek jellemzői</p>	<p>Szereplők, helyszín kiemelése irányítással Cselekmény megfogalmazása, egyénre szabott kommunikációs megsegítéssel. Szereplők tulajdonságainak és cselekedeteinek megítélése - a jó, a rossz, a szép, a csúnya fogalmának ismerete, használata</p>	
<p>4.2.3 Báb- és drámajátékok jellemzői</p>	<p>A mesék cselekményének eljátszása, dramatizálása szükség szerinti megsegítéssel Komplex kommunikációs szükségletű tanulóknál a dramatizálás kivitelezése az AAK eszközeinek és módszereinek segítségével.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak Mese, vers, mondóka, kiszámoló, dal, népi játék, történet, szereplő, helyszín, báb, jó, rossz, szép, csúnya.</p>		

2. évfolyam

Heti óraszám: 8 tanóra

Éves órakeret: 288 tanóra

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Beszédkészség fejlesztése, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	Órakeret: 60 óra
Előzetes tudás	<p>Figyelem szándékos irányításának képessége (5-10 perc). Megbízható téri, időbeli tájékozódás, akusztikus differenciálás. Ritmus felismerése, lehetőség szerint a ritmus követése. Szájtérben való tájékozódás, lehetőség szerint a hangok tiszta ejtése és/vagy augmentatív eszköz segítségével a hangok azonosítása. A beszédhangok időtartamának felismerése, beszédritmus, beszédtempó megfigyelése és visszaadása után mondással, hang-, szótag- és szósor ismétlése</p> <p>Hang, szótag, szó fogalmának kialakítása</p> <p>Tanult képek, tárgyak megnevezése, versek, mondókák ritmusának érzékeltetése, rövid hallott szövegek megértése hallás után.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A megfelelő hangképzés, beszédlégzés és hangoztatás fejlesztése, a tanulók beszédállapotának figyelembevételével. Törekvés az érthető és kifejező beszédre, komplex kommunikációs szükségletű tanulók esetén a kommunikációs szándék kifejezése, az AAK eszközök elemi szintű használata. Megfelelő beszédtempó kialakítása.</p> <p>Az auditív észlelés és -figyelem, beszédhanghallás fejlesztése. A beszédszervek mozgásának tudatosítása.</p> <p>A beszédérzékelés, beszédértés, szövegértés és beszédprodukció képességének fejlesztése. Kommunikációs és beszédkezdés felkeltése és beszéd bátorság növelése.</p> <p>A verbális emlékezet és a szóbeli kifejezőképesség fejlesztése (szókincs, mondatalkotás). Passzív szókincs aktivizálása, aktív szókincs bővítése.</p> <p>A kommunikációs képesség fejlesztése a megfelelő szocializáció elérése érdekében különböző élethelyzetekben.</p> <p>Komplex kommunikációs szükségletű tanulók alternatív kommunikációjának elősegítése.</p> <p>Közlési igény felkeltése.</p> <p>Rövid kiszámolók, mondókák, rövid versek szöveg hű tolmácsolása, komplex kommunikációs szükségletű tanulóknál kommunikációs segédeszközök segítségével.</p> <p>Megfigyelő képesség, koncentráció, kooperáció, feladattudat, feladattartás, időbeli tájékozódás fejlesztése.</p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
1.2. Beszédhallás, hallás utáni értés	<p>Hangfelismerési és hangutánzó gyakorlatok végzése. Beszédlégzés tudatosítása légzőgyakorlatokkal.</p> <p>Szájtérben való tájékozódás gyakorlása.</p> <p>A hangok tiszta ejtésének gyakorlása.</p> <p>A beszédhangok időtartamának érzékeltetése.</p> <p>Beszédritmus, beszédtempó megfigyelése és visszaadása.</p>	<p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> hangképzés, légzés, artikuláció, ritmus, gyerekdalok, körjátékok</p> <p><i>Mozgásnevelés:</i> vitálkapacitás növelése</p> <p><i>Környezetismeret:</i> természet, a környező</p>

	<p>Hang-, szótag- és szó sor ismétlése. Hang, szótag, szó fogalmának kialakítása. Képek, tárgyak megnevezése vagy tárgy-tárgy, tárgy -kép egyeztetése a tanuló képességeihez mérten, kommunikációs eszköz (PCS képszimbólumok, gesztusjelek) használatának segítségével (szókincsfejlesztés). Versek, mondókák ritmusának megfigyelése, érzékelése. Rövid hallott szövegek megértése hallás után. Szöveges kiejtési gyakorlatok.</p>	<p>világ hangjai; a tanulókat körülvevő tárgyak és élőlények neve, a velük kapcsolatos ismeretek, család, otthon, óvoda, iskola</p> <p><i>Gépirás-informatika:</i> ismerkedés az IKT-eszközökkel</p>
<p>1.3 Beszédfejltség</p>	<p>Figyelem a kortárs és felnőtt beszélgetőtársra, részvétel a tanulócsoportban folyó beszélgetésben. Helyzetfelismerés, alkalmazkodás a beszédhelyzethez. Társas nyelvi magatartás gyakorlása, elsajátítása (bemutatkozás, köszönés, megszólítás, kérés, megköszönés, kérdezés, válaszadás). A helyes ejtés gyakorlása játékos utánmondással. Saját élmények megfogalmazása. Mindennapi élethelyzetekhez kapcsolódó szituációs- és beszédgyakorlatok végzése. Képről - kérdések segítségével - mondatok alkotása. Eseményekről, élményekről, képekről, képsorokról az érzelmek kifejezésével, az időrend betartásával mondatok alkotása. Természetes beszédhangsúly mintaadás utáni gyakorlása. A magyar nyelv szabályainak megfelelő hangsúly, hanglejtés elsajátítása, alkalmazása spontán beszédben is. A kijelentés és a kérdés beszédhangsúlyjának megfigyelése, gyakorlása hangerő, hanglejtés, hangsúly érzékeltetésével. Kérdezés és válaszadás gyakorlása mindennapi élethelyzetekben.</p>	

	<p>Konkrét élethelyzetekben érzékletesen megtapasztalható elemi erkölcsi fogalmak megnevezése.</p> <p>A jó, a rossz, a szép, a csúnya fogalmainak használata mindennapi élmények kapcsán folytatott beszélgetésekben, szituációkban.</p> <p>Szerepek eljátszása dramatikus eszközökkel, konfliktusok megjelenítése.</p>	
<p>1.4 Memoriterek szövegű tolmácsolása</p>	<p>Mimetizálás, a helyzethez közelítő, differenciálható tekintet, gesztikuláció, testtartás Érzelmek kifejezése</p> <p>Ritmikus tevékenységek végzése szövegkísérettel</p> <p>Megfelelő hangerő, hanglejtés, hangsúly kialakítása</p> <p>Lehetőség szerint nyelvtörők, kiszámolók tanulása</p> <p>Gyermekdalok, körjátékok éneklése, eljátszása</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. Olvasás, az írott szöveg megértése	Órakeret 95 óra
Előzetes tudás	<p>Figyelem szándékos irányításának képessége (5-10 perc). Megbízható téri, síkbeli és időbeli tájékozódás, akusztikus és vizuális differenciálás, szeriális emlékezet, oldaliság. Ritmus felismerése, lehetőség szerint a ritmus követése. Összerendezett szem-kéz koordináció, hármas vonalközben való tájékozódás. Algoritmuskövetés. Iránykövetés. Önellenőrzés, hibajavítás igénye.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Akusztikus, vizuális megfigyelő- és differenciáló-képesség fejlesztése. Téri-, síkbeli tájékozódás, lateralitás, testséma fejlesztése. Jelfelismerés, rész-egész viszony, soralkotás. Az olvasás teljes tervezett jelrendszerének elsajátítása a tanulók egyéni sajátosságainak figyelembe vételével. Betűtanítás (ő, d, ö, j, é, n, sz, g, r, ü, ű, b, gy, cs), diszlexia prevenció</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
2.1. Felkészülés az olvasásra	<p>Tárgyak, képek, vizuális jelek azonosságának, hasonlóságának, különbözőségének megfigyelése, megfogalmazása.</p> <p>Képolvasási gyakorlatok végzése. A rész-egész viszonyának megtapasztalása.</p> <p>Szótagolás tapssal kísérve.</p> <p>Közvetlen környezet hangjainak megfigyelése, differenciálása.</p> <p>Beszédhangok megkülönböztetése.</p> <p>Rövid-hosszú hangok differenciálása.</p> <p>Globálisan észlelt nyelvi egységek (szavak) hangokra bontása.</p> <p>Zöngés-zöngétlen hangok megkülönböztetése.</p> <p>A téri tájékozódás fejlesztése, irányok megnevezése, megmutatása.</p> <p>Irányított szemmozgás gyakorlása, szemfixáció megerősítése.</p> <p>Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált (koncentrációs) játékos memóriagyakorlatok végzése.</p> <p>Szöveg tanulási technikák megismerése.</p> <p>Jelek, piktogramok, rajzos utasítások felismerése, értelmezése.</p>	<p><i>Matematika:</i> számlálás, sorszámok</p> <p><i>Környezet:</i> szűkebb és tágabb környezetünk tárgyai, élőlényei, tulajdonságok megnevezése, összehasonlítása, megfigyelése</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> ritmus, ciklikus sorok</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> tájékozódás síkban, színek, formaérzékelés, formafelismerés</p> <p><i>Mozgásnevelés:</i> ritmikus mozgások</p> <p><i>Gépirás-informatika:</i> ismerkedés az IKT-eszközökkel</p> <p><i>Munkatevékenység:</i> a dramatizálás egyszerű kellékei</p>
2.2 Az olvasás jelrendszere	<p>Hanganalízis: hangok felismerése, megkülönböztetése, kapcsolása, leválasztása, helyének meghatározása a szóban</p>	

	<p>Hang és betű azonosítása Tanult betűk felismerése szavakban, szövegben Az olvasás tervezett jelrendszerének megtanulása (ő, d, ö, j, é, n, sz, g, r, ü, ú, b, gy, cs) Szótagok, szavak (2+2 betűs, 3 betűs, 1+3 betűs, 2+3 betűs, 2+2+2 betűs, 3+2 betűs, 4 betűs, 1+3+2 betűs, 2+3+2 betűs), tőmondatok, olvasása a tanult betűkkel szótagoló, ill. szóképes formában Hangos olvasás gyakorlása Törekvés a szöveghű olvasásra Hangsúly, hanglejtés érzékeltetése</p>	
<p>2.3. Az írott szavak, bővített mondatok megértése</p>	<p>Tájékozódás a tankönyvben Tájékozódás az olvasottakban Az adatok visszakeresése Információk kiemelése Egyszerű ok-okozati összefüggésekre való rávilágítás Lényegkiemelés irányított segítése rajzzal, színezéssel Szó és kép, illetve mondat és kép egyeztetése Mondatok kiegészítése képek segítségével Mondatok hangos olvasása Az olvasottakhoz kapcsolódó személyes élmények felidézése és megosztása Cím, szereplők, események megbeszélése Az olvasottakhoz kapcsolódó feladatok megoldása (segítséggel, irányítással) Tartalom elmondása (segítséggel, irányítással) Komplex kommunikációs szükségletű tanulók személyre szabott AAK-s eszközökkel való megsegítése a tartalom visszacsatolásához A hallott történet dramatizálása</p>	

	<p>Szerepjátékok, önismereti gyakorlatok végzése Közmondások, szólások jelentésének megbeszélése Az erkölcsi és esztétikai értékrend formálása, a szöveg tartalmában rejlő nevelési lehetőségek felhasználásával A műélvezet megtapasztalása a belefeledkezés, a játék öröme kapcsán</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>azonos, egyforma, különböző, hang, betű, szótag, szó, mondat, szöveg, írásjel, pont, vessző, kérdőjel, kisbetű-nagybetű-nyomtatott betű differenciálása, betűkártya, nyelv, fogsor, szápadlás, ajak, sor, oszlop, vízszintes, függőleges, bal, jobb, alatt, fölött, mellett, között, előtt, mögött, oldal, hangos olvasás, cím, tartalom, szereplő, közmondás, szólás, piros, kék, zöld, sárga, fekete, fehér</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. Írás, szövegalkotás	Órakeret 75 óra
Előzetes tudás	<p>Figyelem szándékos irányításának képessége (5-10 perc). Megbízható téri, síkbeli és időbeli tájékozódás, akusztikus és vizuális differenciálás, szeriális emlékezet, oldaliság. Ritmus felismerése, lehetőség szerint a ritmus követése. Összerendezett szem-kéz koordináció, hármas vonalközben való tájékozódás. Tanult betűk alakítása, szükség szerint augmentatív vagy IKT eszközök segítségével, elhelyezése hármas vonalközben, akadályozottság esetén nagy nyomtatott betűk írása. Algoritmuskövetés. Iránykövetés. Súlyosan mozgáskorlátozott tanulók számára alternatív eszközök alkalmazása. (betűtábla, számítógép elemi szintű használata. Önellenőrzés, hibajavítás igénye.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Síkbeli- és téri tájékozódás fejlesztése. A vonalközben való tájékozódás fejlesztése, kialakítása. Vizuális észlelés, optikus differenciáló képesség, formaérzékelés, emlékezet, sorrendiség fejlesztése. Dominancia, lateralitás megerősítése. Mozgáskoordináció, szem-kéz koordináció, finommozgás, összerendezett írásmozgás alapozása, fejlesztése, kialakítása. Szabályos betűalakítás és -kapcsolás elsajátítása, vonalközbe helyezése, akadályozottság esetén nagy nyomtatott betűk írása. Algoritmuskövetés. Iránykövetés. Az írás funkciójának megismerése. Az íráskészség megalapozása. Súlyosan mozgáskorlátozott tanulók számára alternatív eszközök alkalmazása. (betűtábla, számítógép) Rendezett, tiszta írásmunkára nevelés. Önellenőrzés, hibajavítás megalapozása. Az eszközszintű írás előkészítése.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
3.1 Az írás jelrendszere	<p>Térbeli-, síkbeli tájékozódás gyakorlása</p> <p>Az irányok felismerése, megnevezése és összekapcsolása az irányokat kifejező szavakkal Az írófelületen való tájékozódás gyakorlása</p> <p>Tájékozódás vonalközben</p> <p>Nagymozgások, kismozgások végzése</p> <p>Az íráshoz szükséges helyes testtartás kialakítása</p> <p>A kézíráshoz szükséges ceruzafogás elsajátítása</p> <p>Egyszerű formák vázolása, rajzolása, vonalkövetés, ráírás</p> <p>Sorkövetés, sorváltási tevékenység</p> <p>Betűelemek vázolása, átírása, papíron nagy alakban, elhelyezése a vonalközben, kezdőponttal, kezdőpont nélkül, írása másolással és diktálásra, kapcsolása</p> <p>A tanult betűk, és -kapcsolatok írásának gyakorlása, új betűk vázolása (z, h, d, s, ö, ő, é, n, j, g, ü, ű, b, y, gy, cs), elhelyezése vonalközben</p> <p>Tanult, írott kis- és nyomtatott nagybetűk-vázolása, elhelyezése a vonalközben, írása</p> <p>Írott kisbetűk összekapcsolása</p> <p>Tanult betűk írása tollbamondással</p> <p>Tanult betűk helyének megkeresése a billentyűzeten, másolása, AAK-s eszközön (betűtábla, kommunikátor) azonosítás</p> <p>Tanult betűkkel 2, 3 és 4 betűs szavak írása másolással, tollbamondással és emlékezetből</p> <p>Magán- és mássalhangzók hosszúságának megfigyelése, jelölése</p> <p>Hibajavítás segítséggel</p>	<p><i>Matematika:</i> számlálás</p> <p><i>Mozgásnevelés:</i> mozgáskoordináció, finommozgások, térbeli tudatosság</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> finommozgás, esztétikum</p> <p><i>Munkatevékenység:</i> formaérzékelés</p> <p><i>Gépirás-informatika:</i> ismerkedés az IKT-eszközökkel</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>vonalköz, vonalköz, vastag vonal, segédvonal, margó, rajta, vissza, ráírás, grafit ceruza, postairon, kapuvonal, cicavonal, kacsavonal, írott kisbetűk, nyomtatott nagybetűk, betűtábla, billentyűzet, kommunikátor, írásjel, tollbamondás, másolás, ékezet, hiba, ellenőrzés, javítás</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről		Órakeret 29 óra
Előzetes tudás	M megbízható auditív és vizuális észlelés, -figyelem, -differentiálás. Komplex kommunikációs igényű tanulóknál a kommunikációs készség, kommunikációs igény megléte. Augmentatív alternatív kommunikációs eszközök megismerése. Hangok időtartamának érzékelése. A tanult kis- és a nagybetűk használata.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A auditív és vizuális észlelés, -figyelem, -differentiálás fejlesztése. Kommunikációs képesség, nonverbális kommunikáció fejlesztése. Beszédképtelen tanulóknál a kommunikációs készség kialakítása. Alternatív augmentatív kommunikációs eszközök megismerése, használatának gyakorlása. Szókincsbővítés. Verbális emlékezet növelése. Hangok időtartamának érzékelése. Helyes beszédhangsúly kialakítása. A nyelvhasználat alapozása. A tanult kis- és a nagybetűk használata. A helyesírási készség megalapozása.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
4.1 Alapvető kommunikációs helyzetek nyelvi és magatartási mintái	<p>Kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás és kapcsolat zárása:</p> <p>Társas nyelvi magatartás kialakítása (bemutatkozás, köszönés, megszólítás, kérés, megköszönés, kérdezés, válaszadás, búcsúzás)</p> <p>Beszélgetés, vita</p> <p>Figyelem a kortárs és felnőtt beszélgetőtársra, részvétel a tanulócsoporthoz folyó beszélgetésben</p> <p>Saját élmények egyszerű megfogalmazása</p> <p>Helyzetfelismerés, alkalmazkodás a beszédhelyzethez</p> <p>Nyelvi mintakövetés beszédben</p> <p>Konkrét élethelyzetben megtapasztalható elemi erkölcsi fogalmak tisztázása</p>	<p><i>Matematika:</i> halmazok</p> <p><i>Környezetismeret:</i> magatartási szabályok, viselkedésminták</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés</i> ritmus, hang, időtartam</p> <p><i>Gépirás-informatika:</i> ismerkedés az IKT-eszközökkel</p> <p><i>Erkölcstan:</i> jó, rossz</p>	

4.2 Szavak jelentése, szókincs	Szókincsbővítés: tárgyakkal, képekkel, rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavakkal, a szavak jelentésének sokoldalú érzékeltetésével, AAK eszközökkel	
4.3 Hang, betű, szótag, szó	A beszédhangok differenciálása és felismerése szavakban Betűk válogatása, csoportosítása Szavak hangokra bontása Magánhangzók, mássalhangzók időtartamának megfigyelése, helyes ejtésük gyakorlása, jelölésük Szótagolás tapssal, szótagok számlálása Komplex kommunikációs szükségletű tanulók esetén AAK-s eszközökön (betűtábla, kommunikátor, PCS segédanyagok) hang, betű, szótag, szó azonosítása	
4.4. Modalitás szerinti mondatfajták	Kérdés, kijelentés mondathangsúlyának érzékeltetése mintakövetéssel	
4.5 Alapvető nyelvhelyességi és helyesírási szabályok, írásjelek	Magánhangzók időtartamának jelölése előkészítés után másolásnál, tollbamondásnál Hosszú mássalhangzók jelölése a szavakban másolással Mondatvégi írásjelek alkalmazása	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	bemutatkozás, köszönés, megszólítás, kérés, megköszönés, kérdezés, válaszadás, búcsúzás, beszélgetés, vita, vélemény, hang, betű, szótag, szótagolás, szó, mondat, írásjel, pont, kérdőjel, időtartam, hosszú, rövid, hangsúly, kisbetű	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése	Órakeret 29 óra
Előzetes tudás	Figyelem szándékos irányításának képessége (5-10 perc). Megbízható téri, síkbeli és időbeli tájékozódás, akusztikus/ vizuális differenciálás, oldaliság. Ritmus felismerése, lehetőség szerint a ritmus követése. Szabályok alkalmazása. Augmentatív alternatív kommunikációs eszközök elemi szintű használata.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Auditív- és vizuális figyelem és emlékezet fejlesztése. Ritmusérzék fejlesztése. Ítéloképesség, erkölcsi érzék formálása. Empátiakészség növelése.	

	<p>Szabálytudat megerősítése. Kommunikációs készség, együttműködési készség kialakítása. Alternatív augmentatív kommunikációs eszközök elemi szintű használata. Szóbeli szövegalkotás, kreativitás fejlesztése. <i>Szövegértő képesség fejlesztése.</i></p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>5.1 Szerzők és művek Népköltészet Klasszikus magyar szerzők gyermekversei Kortárs magyar szerzők gyermekversei, meséi</p>	<p>Mesehallgatás Mondókák, kiszámolók, népi játékok, népdalok tanulása, eljátszása Rövid gyermekversek, versrészletek meghallgatása, megtanulása Komplex kommunikációs szükségletű tanulóknál a mondókák, kiszámolók, népi játékok kivitelezése AAK-s eszközök segítségével (betűtábla, kommunikátor, PCS segédanyagok)</p>	<p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> ritmusérzék, népdalok, népi játékok <i>Gépirásinformatika:</i> ismerkedés az IKT-eszközökkel <i>Munkatevékenység:</i> a dramatizálás egyszerű kellékei <i>Erkölcstan:</i> jó, rossz.</p>
<p>5.2 Epikus művek jellemzői</p>	<p>Szereplők, helyszín kiemelése irányítással. Cselekmény megfogalmazása segítséggel. Szereplők tulajdonságainak és cselekedeteinek megítélése - a jó, a rossz, a szép, a csúnya fogalmának ismerete, használata.</p>	
<p>5.3 Báb- és drámajátékok jellemzői</p>	<p>A mesék cselekményének eljátszása, dramatizálása szükség szerinti megsegítéssel. Komplex kommunikációs szükségletű tanulóknál a dramatizálás kivitelezése az AAK eszközeinek, módszereinek segítségével.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Mese, vers, mondóka, kiszámoló, dal, népi játék, történet, szereplő, helyszín, báb, jó, rossz, szép, csúnya.</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a 2. évfolyam végére</p>	<p>Saját személyi adatok elmondása. Napszaknak megfelelő köszönés. Érthető, tagolt beszéd helyes köznyelvi kiejtéssel.</p> <p>A kommunikációs készség fejlődése. Bekapcsolódás a beszélgetésekbe, kérdésekkel, válaszadással.</p> <p>Komplex kommunikációs szükségletű tanulóknál augmentatív alternatív kommunikációs eszközök elemi szintű használata.</p> <p>Szókincs gyarapodása.</p> <p>Közreműködés egyszerű üzenetek átadásában.</p> <p>Ismeret- és élménykörből tárgyak megnevezése.</p> <p>Kérdések és szemléltetés segítségével beszámolás eseményekről.</p> <p>Négy-öt mondóka, vers ismerete bekapcsolódás a dramatikus játékokba.</p> <p>Konkrét élethelyzetekben megtapasztalható elemi erkölcsi fogalmak helyes megítélése.</p> <p>Tanult kisbetűk ismerete.</p> <p>A szavak hangokra bontása, betűkből szavak alkotása.</p> <p>Szavak, tőmondatok, olvasása ütemes szótagoló formában.</p> <p>Beszámolás hangosan olvasott mondatok tartalmáról kérdések segítségével. A szereplők és események megnevezése.</p> <p>A szövegértést bizonyító feladatok megoldása előkészítés után, segítséggel.</p> <p>Beszédükben súlyosan akadályozott tanulóknál a szövegértés visszacsatolása augmentatív alternatív kommunikációs eszközökkel.</p> <p>Az írás teljes jelrendszerének ismerete (egyéni haladási ütemnek megfelelően). A tanult kis- és nagybetűk szabályos alakítása és kapcsolása.</p> <p>Szavak, másolása előkészítéssel írottról, nyomtatottról. 3-4 betűből álló szavak leírása tollbamondás után. Begyakorolt szavak leírása emlékezetből.</p> <p>A tanult nyomtatott nagybetűk alkalmazása másolásnál önállóan, tollbamondásnál előkészítés után.</p> <p>Rendezett, olvasható íráskép, AAK-s eszközök elemi szintű használata.</p>
---	--

Felzárkóztató évfolyam

Heti óraszám: 8 tanóra

Éves órakeret: 288 tanóra

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Beszédkészség fejlesztése, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	Órakeret 60 óra
Előzetes tudás	<p>A beszédszervek mozgatójának tudatosítása.</p> <p>Megbízható auditív észlelés és -figyelem, beszédhanghallás fejlesztése.</p> <p>Beszédérzékelés, beszédértés, szövegértés és beszédprodukción.</p> <p>Augmentatív és alternatív kommunikációs eszközök ismerete, használata.</p> <p>Egyszerű szókinccs és mondatalkotás.</p> <p>Rövid kiszámolók, mondókák, versek szöveghű tolmácsolása, szükség esetén IKT eszközökkel.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A megfelelő hangképzés, beszédlégzés és hangoztatás fejlesztése, az egyéni képességek mentén. Törekvés az érthető és kifejező beszédre, komplex kommunikációs igényű tanulók esetén a kommunikációs szándék kifejezése, az AAK eszközök elemi szintű használata.. Megfelelő beszédtempó kialakítása.</p> <p>Az auditív észlelés és -figyelem, beszédhanghallás fejlesztése. A beszédszervek mozgatójának tudatosítása.</p> <p>A beszédérzékelés, beszédértés, szövegértés és beszédprodukción képességének fejlesztése. Kommunikációs- és beszédkedv felkeltése, beszéd- és kommunikációs bátorság növelése.</p> <p>A verbális emlékezet és a szóbeli kifejezőképesség fejlesztése (szókinccs, mondatalkotás). Passzív szókinccs aktivizálása, aktív szókinccs bővítése.</p> <p>A kommunikációs képesség fejlesztése a megfelelő szocializáció elérése érdekében különböző élethelyzetekben.</p> <p>Komplex kommunikációs szükségletű tanulók alternatív kommunikációjának elősegítése.</p> <p>Közlésigény felkeltése.</p> <p>Rövid kiszámolók, mondókák, rövid versek szöveg hű tolmácsolása, személyre szabott eszközök segítségével.</p> <p>Megfigyelő képesség, koncentráció, kooperáció, feladattudat, feladattartás, időbeli tájékozódás fejlesztése.</p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
1.1 Beszédhallás, hallás utáni értés	<p>Hangfelismerési és hangutánzó gyakorlatok végzése</p> <p>Légzőgyakorlatok</p> <p>Szájtérben való tájékozódás gyakorlása</p> <p>A hangok tiszta ejtésének gyakorlása</p> <p>A beszédhangok időtartamának érzékeltetése</p> <p>Beszédlégzés, artikuláció fejlesztése</p> <p>A beszédhelyzetnek megfelelő hangerő, beszédtempó kialakítása</p> <p>Törekvés a monotonia</p>	<p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> hangképzés, légzés, artikuláció, ritmus, gyerekdalok, körjátékok</p> <p><i>Mozgásnevelés:</i> vitákapacitás növelése</p> <p><i>Környezetismeret:</i> természet, a környező világ hangjai; a tanulókat körülvevő</p>

	<p>leküzdésére. A szókincs gyarapítása Kötetlen beszélgetés az anyanyelv és környezetismeret egyes témaköreivel kapcsolatban Kérdésfelvetés, kérdésekre pontos válaszadás. Hang-, szótag- és szó sor ismétlése Hang, szótag, szó fogalmának kialakítása Képek, tárgyak megnevezése - szókincsfejlesztés Versek, mondókák ritmusának megfigyelése, érzékelése Rövid hallott szövegek megértése hallás után Szöveges kiejtési gyakorlatok.</p>	<p>tárgyak és élőlények neve, a velük kapcsolatos ismeretek, család, otthon, óvoda, iskola</p> <p><i>Gépirás-informatika:</i> ismerkedés az IKT-eszközökkel</p>
<p>1.2 Beszédfejltség</p>	<p>Figyelem a kortárs és felnőtt beszélgetőtársra, részvétel a tanulócsoportban folyó beszélgetésben Helyzetfelismerés, alkalmazkodás a beszédhelyzethez Társas nyelvi magatartás gyakorlása, elsajátítása (bemutatkozás, köszönés, megszólítás, kérés, megköszönés, kérdezés, válaszadás) A helyes ejtés gyakorlása játékos után mondással Saját élmények megfogalmazása Mindennapi élethelyzetekhez kapcsolódó szituációs- és beszédgyakorlatok végzése Képről - kérdések segítségével - mondatok alkotása Eseményekről, élményekről, képekről, képsorokról az érzelmek kifejezésével, az időrend betartásával mondatok alkotása Természetes beszédhangsúly mintaadás utáni gyakorlása A magyar nyelv szabályainak megfelelő hangsúly, hanglejtés elsajátítása, alkalmazása spontán beszédben is</p>	

	<p>A kijelentés és a kérdés beszédallamának megfigyelése, gyakorlása hangerő, hanglejtés, hangsúly érzékeltetésével</p> <p>Kérdezés és válaszadás gyakorlása mindennapi élethelyzetekben</p> <p>Konkrét élethelyzetekben érzékletesen megtapasztalható elemi erkölcsi fogalmak megnevezése</p> <p>Szerepek eljátszása dramatikus eszközökkel, konfliktusok megjelenítése.</p>	
1.3 Memoriterek szöveghű tolmácsolása	<p>Mimetizálás - a helyzethez közelítő, differenciálható tekintet, gesztikuláció, testtartás</p> <p>Érzelmelek kifejezése</p> <p>Ritmikus tevékenységek végzése szövegkísérettel</p> <p>Megfelelő hangerő, hanglejtés, hangsúly kialakítása</p> <p>Nyelvtörők, kiszámolók tanulása</p> <p>Gyermekdalok, körjátékok éneklése, eljátszása, szükség esetén az AAK eszközeinek, módszereinek beemelásával.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>belégzés, kilégzés, levegővétel, hang, szótag, szó, rövid, hosszú, halk, hangos, hangerő, gyors, lassú, tempó, hangsúly, kép, esemény, vers, mondóka, kiszámoló, mese, dal, jel, szokás, kérdés, válasz, jó, rossz, szép, csúnya</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. Olvasás, az írott szöveg megértése	Órakeret 95 óra
Előzetes tudás	<p>Megbízható téri-, síkbeli tájékozódás, lateralitás, testséma, jelfelismerés, rész-egész viszony, soralkotás. Az olvasás tervezett jelrendszerének ismerete egyéni sajátosságainak figyelembe vételével. Szavak, mondatok, rövid szövegek tartalmának megértése, értelmezése segítséggel, irányítással. Elemi szintű, egyszerű szövegelemzés, lényegkiemelés, következtetés, összefüggések felismerése.</p>	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Akusztikus, vizuális megfigyelő- és differenciáló-képesség fejlesztése. Téri-, síkbeli tájékozódás, laterális, testséma fejlesztése Jelfelismerés, rész-egész viszony, soralkotás. Az olvasás tervezett jelrendszerének elsajátítása a tanulók egyéni sajátosságainak figyelembe vételével. Betűtanítás (A, I, Í, O, Ó, M, S, T, ny, zs, ty, Ü, Ű, F, G, J, ly, D, R, SZ, TY, CS, GY, ZS, NY, LY, dz, x, dzs, y, w, W) diszlexia prevenciósi módszerrel a szótagoló olvasástechnika fejlesztése. Rövid szöveg olvasása, értelmezése Szavak, mondatok, rövid szövegek tartalmának megértése, értelmezése a megértés bizonyítása segítségével, irányítással. Szókincsbővítés. Értő olvasás fejlesztése. Az olvasási készség fejlesztése. Algoritmus követése. Elemi szintű, egyszerű szövegelemzés, lényegkiemelés, következtetés, összefüggések felismerése. Képeskönyvek, gyermekkönyvek bemutatása, az olvasás iránti érdeklődés felkeltése.</p>	
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>2.1. Felkészülés az olvasásra</p>	<p>Tárgyak, képek, vizuális jelek azonosságának, hasonlóságának, különbözőségének megfigyelése, megfogalmazása. Képolvasási gyakorlatok végzése. A rész-egész viszonyának megtapasztalása. Szótagolás tapssal kísérvé. Közvetlen környezet hangjainak megfigyelése, differenciálása. Beszédhangok megkülönböztetése. Rövid-hosszú hangok differenciálása. Globálisan észlelt nyelvi egységek (szavak) hangokra bontása. Zöngés-zöngétlen hangok megkülönböztetése. A téri tájékozódás fejlesztése, irányok megnevezése. Irányított szemmozgás gyakorlása, szemfixáció megerősítése. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált (koncentrációs) játékos memóriagyakorlatok végzése. Szövegtanulási technikák megismerése. Jelek, piktogramok, rajzos utasítások felismerése, értelmezése.</p>	<p><i>Matematika:</i> számlálás, sorszámok <i>Környezet:</i> szűkebb és tágabb környezetünk tárgyai, élőlényei, tulajdonságok megnevezése, összehasonlítása, megfigyelése <i>Komplex művészeti nevelés:</i> ritmus, ciklikus sorok <i>Komplex művészeti nevelés</i> tájékozódás síkban, színek, formaérzékelés, formafelismerés <i>Mozgásnevelés:</i> ritmikus mozgások <i>Gépirás-informatika:</i> ismerkedés az IKT-eszközökkel <i>Munkatevékenység:</i> a dramatizálás egyszerű kellékei</p>

<p>2.2 Az olvasás jelrendszere</p>	<p>Hanganalízis: hangok felismerése, megkülönböztetése, kapcsolása, leválasztása, helyének meghatározása a szóban Hang és betű azonosítása Tanult betűk felismerése szavakban, szövegben Az olvasás tervezett jelrendszerének megtanulása (A, I, Í, O, Ó, M, S, T, ny, zs, ty, Ü, Ú, F, G, J, ly, D, R, SZ, TY, CS, GY, ZS, NY, LY, dz, x, dzs, y, w, W) Szavak (2+2+3 betűs, 2+3 betűs, 2+4 betűs, 3+3 betűs, 3+2+2 betűs, 3+2+3 betűs), mondatok, olvasása a tanult betűkkel szótagoló formában Mássalhangzó torlódásos szavak másolása, értelmezése Hangos olvasás gyakorlása Törekvés a szöveghű olvasásra Hangsúly, hanglejtés érzékeltetése</p>	
<p>2.3. Az írott szavak, bővített mondatok, szöveg megértése</p>	<p>Tájékozódás a szövegben Az adatok visszakeresése, információk kiemelése Lényegkiemelés irányított segítése rajzzal, színezéssel Szó és kép, illetve mondat és kép egyeztetése Mondatok kiegészítése képek segítségével Mondatok hangos olvasása Rövid szöveg hangos olvasása és értelmezése Az olvasottakhoz kapcsolódó személyes élmények felidézése és megosztása Cím, szereplők, események megbeszélése Az olvasottakhoz kapcsolódó feladatok megoldása (segítséggel, irányítással) Tartalom elmondása (segítséggel, irányítással). Komplex kommunikációs szükségletű tanulók személyre szabott AAK-s eszközökkel való megsegítése a tartalom visszacsatolásához A hallott történet dramatizálása Szerepjátékok, önismereti gyakorlatok végzése Közmondások, szólások jelentésének megbeszélése A műélvezet megtapasztalása a belefeledkezés, a játék öröme kapcsán</p>	

Kulcsfogalmak: azonos, egyforma, különböző, hang, betű, szótag, szó, mondat, szöveg, írásjel, pont, vessző, kérdőjel, kisbetű-nagybetű-nyomatott betű differenciálása, betűkártya, nyelv, fogsor, szájpaddás, ajak, sor, oszlop, vízszintes, függőleges, bal, jobb, alatt, fölött, mellett, között, előtt, mögött, oldal, hangos olvasás, cím, tartalom, szereplő, közmondás, szólás, piros, kék, zöld, sárga, fekete, fehér

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. Írás, szövegalkotás	Órakeret 75 óra
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Síkbeli- és téri tájékozódás fejlesztése. A vonalközben való tájékozódás fejlesztése. Vizuális észlelés, optikus differenciáló képesség, formaérzékelés, emlékezet, sorrendiség fejlesztése. Dominancia, lateralitás megerősítése. Mozgáskoordináció, szem-kéz koordináció, finommozgás, összerendezett írásmozgás fejlesztése. Szabályos betűalakítás és -kapcsolás elsajátítása, vonalközbe helyezése, akadályozottság esetén nagy nyomtatott betűk írása. Algoritmuskövetés. Iránykövetés. Az írás funkciójának megismerése. Íráshasználati módok: másolás, tollbamondás Az íráskészség megalapozása. Súlyosan mozgáskorlátozott tanulók számára alternatív eszközök alkalmazása. (betűtábla, számítógép) Rendezett, tiszta írásmunkára nevelés. Önellenőrzés, hibajavítás megalapozása. Az eszközszintű írás előkészítése.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
3.1 Az írás jelrendszere	<p>Térbeli-, síkbeli tájékozódás gyakorlása.</p> <p>Az irányok felismerése, megnevezése és összekapcsolása az irányokat kifejező szavakkal. Az írófelületen való tájékozódás gyakorlása.</p> <p>Tájékozódás vonalközben.</p> <p>Nagymozgások, kismozgások végzése</p> <p>Az íráshoz szükséges helyes testtartás kialakítása</p> <p>A kézíráshoz szükséges ceruzafogás elsajátítása.</p> <p>Mozgásállapottól függően változatos eszközhasználat.</p> <p>Egyszerű formák vázolása, rajzolása, vonalkövetés, ráírás.</p> <p>Sorkövetés, sorváltási tevékenység</p> <p>A tanult betűk, és -kapcsolatok írásának gyakorlása.</p> <p>Új betűk vázolása (A, M, I, I, O, Ó, ny, ?, U, Ú, Z, zs, S, P, f, H, E, B, V, ty, N, É, !, T, Á, C, L, F, Ü, Ű, ly, K, G, Ö, Ő, D, SZ, NY, R, ZS, LY, CS, x, X, dz, dzs, GY, w, W, LY, TY), elhelyezése vonalközben.</p> <p>Nagybetűk helye a billentyűzeten</p> <p>Betűkapcsolások</p> <p>Szótagírás, szavak írása (3-4 betűs, 5-6 betűs)</p> <p>Rövid mondatok írása.</p> <p>Írott szöveg egyeztetése nyomtatottal</p> <p>Szavak, mondatok másolása nyomtatott szövegről</p> <p>Tollbamondás (szavak, tőmondatok)</p>	<p><i>Matematika:</i> térbeli-, síkbeli tájékozódás</p> <p><i>Mozgásnevelés:</i> mozgáskoordináció, finommozgások, térbeli tudatosság</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> finommozgás, esztétikum</p> <p><i>Munkatevékenység</i> formaérzékelés</p> <p><i>Gépirás-Informatika:</i> Ismerkedés az IKT-eszközökkel</p>

	<p>Rövid szavak önálló írása képek segítségével</p> <p>Tanult, írott kis- és nagybetűk nyomtatott nagybetűk vázolása, elhelyezése a vonalközben, írása Írott kis- és nagybetűk összekapcsolása</p> <p>Tanult betűk írása tollbamondással</p> <p>Tanult írásjelek (pont, kérdőjel) írása, alkalmazása</p> <p>Tanult betűk helyének megkeresése a billentyűzeten, másolása, AAK-s eszközön (betűtábla, kommunikátor) azonosítás</p> <p>Tanult betűkkel 3-4 és 5-6 betűs szavak írása másolással, tollbamondással és emlékezetből</p> <p>Magán- és mássalhangzók hosszúságának megfigyelése, jelölése</p> <p>Szószerkezetek írása másolással, tollbamondással és emlékezetből</p> <p>Nagybetűk alkalmazása nevek írása során</p> <p>Mondatkezdő nagybetű használata</p> <p>Hibajavítás segítséggel</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>vonalt, vonalköz, vastag vonal, segédvonal, margó, rajta, vissza, ráírás, grafit ceruza, postairón írott kisbetűk, nyomtatott nagybetűk, betűtábla, billentyűzet, kommunikátor, írásjel, pont, kérdőjel, felkiáltójel, vessző, tollbamondás, másolás, ékezet, hiba, ellenőrzés, javítás</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről	Órakeret 29 óra
Előzetes tudás	<p>Hangok időtartamának érzékelése. Helyes beszédhangsúly kialakítása. A tanult kis- és a nagybetűk használata. Alternatív augmentatív kommunikációs eszközök használata.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Auditív és vizuális észlelés, -figyelem, -differenciálás fejlesztése.</p> <p>Kommunikációs képesség, nonverbális kommunikáció fejlesztése.</p> <p>Komplex kommunikációs szükségletű tanulóknál a kommunikációs szándék kifejezése, a kommunikációs helyzetekbe való bekapcsolódás, az AAK egyénre szabott eszközeinek segítségével.</p> <p>Szókincs bővítés. Verbális emlékezet növelése.</p> <p>Hangok időtartamának érzékelése.</p> <p>Helyes beszédhangsúly kialakítása.</p> <p>A nyelvhasználat alapozása.</p> <p>A tanult kis- és a nagybetűk használata.</p>	

	<p>A helyesírási készség megalapozása. Hang, betű, szótag, szó, mondat Szótagolás Mondatok helyesírása (mondatkezdő nagybetű, mondatvégi írásjel) j-ly jelölése Nevek kezdőbetűi</p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>2.3 Alapvető kommunikációs helyzetek nyelvi és magatartási mintái</p>	<p>Kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás és kapcsolat zárása: Társas nyelvimagatartás kialakítása (bemutatkozás, köszönés, megszólítás, kérés, megköszönés, kérdezés, válaszadás, búcsúzás) Beszélgetés, vita Figyelem a kortárs és felnőtt beszélgetőtársra, részvétel a tanulócsoporthoz folyó beszélgetésben Saját élmények egyszerű megfogalmazása Helyzetfelismerés, alkalmazkodás a beszédhelyzethez Nyelvi mintakövetés beszédben Konkrét élethelyzetben megtapasztalható elemi erkölcsi fogalmak tisztázása</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> magatartási szabályok, viselkedésminták</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> ritmus, hang, időtartam</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> finommozgás, esztétikum</p> <p><i>Erkölcstan:</i> jó, rossz</p>
<p>4.1 Szavak jelentése, szókincs</p>	<p>Szókincsbővítés: tárgyakkal, képekkel, rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavakkal, a szavak jelentésének sokoldalú érzékeltetésével Komplex kommunikációs igényű tanulóknál AAK eszközökön (betűtábla, kommunikátor, PCS segédanyagok) szavak azonosítása</p>	
<p>4.2 Hang, betű, szótag, szó</p>	<p>A beszédhangok differenciálása és felismerése szavakban Szavak hangokra bontása Magánhangzók, mássalhangzók időtartamának megfigyelése, helyes ejtésük gyakorlása, jelölésük Szótagolás tapssal, szótagok számlálása Komplex kommunikációs igényű tanulóknál AAK-s eszközökön (betűtábla, kommunikátor, PCS segédanyagok) hang, betű, szótag, szó, kifejezés azonosítása</p>	

4.3 Modalitás szerinti mondatfajták	Kérdés, kijelentés mondathangsúlyának érzékeltetése mintakövetéssel	
4.4 Alapvető nyelvhelyességi és helyesírási szabályok, írásjelek	Magánhangzók időtartamának jelölése előkészítés után másolásnál, tollbamondásnál Hosszú mássalhangzók jelölése a szavakban másolással Nagybetűk használata nevek írásakor és mondatkezdésnél Mondatvégi írásjelek (. ?) alkalmazása	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	bemutatkozás, köszönés, megszólítás, kérés, megköszönés, kérdezés, válaszadás, búcsúzás, beszélgetés, vita, vélemény, hang, betű, szótag, szótagolás, szó, mondat, írásjel, pont, kérdőjel, időtartam, hosszú, rövid, hangsúly, kisbetű, nagybetű, név	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	5. Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése		Órakeret 29 óra
Előzetes tudás	Megbízható verbális emlékezet. Hangok időtartamának érzékelése. Lehetőség szerint a helyes beszédhangsúly használata. Szabályok alkalmazása. Alternatív és augmentatív kommunikációs eszközök elemi szintű használata. Egyszerű szóbeli szövegalkotás.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Auditív- és vizuális figyelem és emlékezet fejlesztése. Ritmusérzék fejlesztése. Ítéloképesség, erkölcsi érzék formálása. Empátiakészség növelése. Szabálytudat megerősítése. Kommunikációs készség, együttműködési készség kialakítása. Augmentatív alternatív kommunikációs eszközök elemi szintű használata. Szóbeli szövegalkotás, kreativitás fejlesztése. Szövegértő képesség fejlesztése.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
5.1 Szerzők és művek Népköltészet Klasszikus magyar szerzők gyermekversei Kortárs magyar szerzők gyermekversei, meséi	Mesehallgatás Mondókák, kiszámolók, népi játékok, népdalok tanulása, eljátszása Rövid gyermekversek, versrészletek meghallgatása,	<i>Komplex művészeti nevelés:</i> ritmusérzék, népdalok, népi játékok	

	<p>elolvasása, megtanulása</p> <p>Rövid mesék olvasása</p> <p>Komplex kommunikációs szükségletű tanulóknál mondókák, kiszámolók, népi játékok kivitelezése AAK-s eszközök segítségével (betűtábla, kommunikátor, PCS segédanyagok)</p>	<p>Ismerkedés az IKT-eszközökkel</p> <p><i>Munkatevékenység:</i> a dramatizálás egyszerű kellékei</p> <p><i>Erkölcstan:</i> jó, rossz</p>
5.2 Epikus művek jellemzői	<p>Szereplők, helyszín kiemelése irányítással.</p> <p>Cselekmény megfogalmazása segítséggel.</p> <p>Szereplők tulajdonságainak és cselekedeteinek megítélése - a jó, a rossz, a szép, a csúnya fogalmának ismerete, használata.</p>	
5.3 Lírai alkotások jellemzői	Vers, versszak felismerése.	
5.4 Báb- és drámajátékok jellemzői	<p>A mesék cselekményének eljátszása, dramatizálása szükség szerinti megsegítéssel</p> <p>Komplex kommunikációs szükségletű tanulóknál a dramatizálás kivitelezése AAK-s eszközök segítségével (kommunikátor, PCS segédanyagok)</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Mese, vers, mondóka, kiszámoló, dal, népi játék, történet, szereplő, helyszín, báb, jó, rossz, szép, csúnya.	

A fejlesztés várt eredményei a teljes ciklus végére	<p>Saját személyi adatok elmondása. Napszaknak megfelelő köszönés. Érthető, tagolt beszéd helyes köznyelvi kiejtéssel, helyes ritmusban.</p> <p>A kommunikációs készség fejlődése. Bekapcsolódás a beszélgetésekbe, kérdésekkel, válaszadással.</p> <p>Beszédükben súlyosan akadályozott tanulóknál alternatív augmentatív kommunikációs eszközök elemi szintű használata.</p> <p>Szókincs gyarapodása.</p> <p>Közreműködés egyszerű üzenetek átadásában.</p> <p>Ismeret- és élménykörből tárgyak megnevezése.</p> <p>Kérdések és szemléltetés segítségével beszámolás eseményekről.</p> <p>Négy-öt mondóka, vers ismerete bekapcsolódás a dramatikus játékokba.</p> <p>Konkrét élethelyzetekben megtapasztalható elemi erkölcsi fogalmak helyes megítélése.</p> <p>Az olvasás teljes jelrendszerének ismerete.</p> <p>A szavak hangokra bontása, betűkből szavak alkotása.</p>
--	---

	<p>Szavak, mondatok, rövid szövegek olvasása ütemes szótagoló formában. Beszámolás hangosan olvasott mondatok szövegrészek tartalmáról kérdések segítségével. A szereplők és események megnevezése. A szövegértést bizonyító feladatok megoldása előkészítés után, segítséggel. Komplex kommunikációs szükségletű tanulóknál a szövegértés visszacsatolása augmentatív alternatív kommunikációs eszközökkel. Az írás teljes jelrendszerének ismerete (egyéni haladási ütemnek megfelelően). A kis- és nagybetűk szabályos alakítása és kapcsolása. Szavak, rövid mondatok másolása előkészítéssel írottról, nyomtatottról. 3-4 betűből álló szavak leírása tollbamondás után. Begyakorolt szavak leírása emlékezetből. Az írott nagybetűk alkalmazása másolásnál önállóan, tollbamondásnál előkészítés után. Rendezett, olvasható íráskép, AAK-s eszközök elemi szintű használata.</p>
--	--

3-4. évfolyam

Az anyanyelv birtoklása pozitívan hat a társas kapcsolatok alakulására, a társadalom közösségeiben való aktív részvételre. Meghatározó szerepe van a társadalom értékeinek közvetítésében.

Az irodalmi művek elemzésével megalapozzuk az együttműködés, együttérzés, segítőkészség, önkéntes feladatvállalás, felelősségvállalás, tisztelet, kötelességtudat, önfegyelem készségét. E tevékenység során alakul a tanuló attitűdje önmagához, szűkebb és tágabb környezetéhez, a történelmi múlthoz. Fejlődik az önismerete, erősödik az önbizalma. Az ismerettartalmú szövegek olvasásával egészséges és tudatos életmódra, környezettudatosságra ösztönözzük a tanulókat. Fontos a család szerepének hangsúlyozása, az erkölcsi normák közvetítése.

Az irodalmi nevelés fejleszti a kritikai érzéket. Megteremti az önkifejezés iránti nyitottságot. Fejleszti a kreativitást, gazdagítja az önismeretet.

A szövegértés-szövegalkotási kompetencia fejlesztése a különböző észlelések, tapasztalatok megfogalmazását teszi lehetővé szóban és írásban. Segíti a saját gondolatok pontosabb kifejezését, mások gondolatainak követését. Erősíti a döntési és szervezőképességet, a vitakészséget és az önérvényesítést. Fejleszti a kritikai gondolkodáshoz szükséges kulcskompetenciákat. Az infokommunikációs technikák alkalmazása lehetővé teszi az önálló ismeretszerzést.

A szakasz kiemelt célja a tanulási képességek intenzív fejlesztése. A 3-4. évfolyam feladata a kreativitásra, a tevékenységre való ösztönzés. A tanulási, viselkedési szokások kialakítása, magatartási normák közvetítése elősegíti a tanulók személyiségének érését, önismeretük fejlődését.

Az anyanyelvi kompetencia alapozása és fejlesztése a szövegértés-szövegalkotás tevékenységrendszerébe ágyazva valósul meg. A nyelvtan tanítása során tudatosodik a nyelvhasználat. A képességfejlesztés áll a középpontban, ezért a megfigyelés, a tapasztalás, a feladathelyzetből kiinduló, készségeket fejlesztő gyakorlati tevékenységé a vezető szerep. Az irodalmi ismeretek célja, hogy műveken keresztül gazdag tapasztalatokhoz juttassa a tanulókat a világról, az emberi természetéről, az emberi létről, érzelmekről, a valósághoz való sokrétű viszonyulásról. Cél a szövegértés fejlesztése, szövegösszefüggések megláttatása. Fontos szerepet kap a helyesírási szokások kialakítása, megerősítése.

Halmozottan fogyatékos, mozgáskorlátozott tanulók esetében fokozottan szükség van a játékos, önkifejező gyakorlatok lehetőségének megteremtésére, amelyek támogatják a nyelvi tudatosság, az árnyalt önkifejezés megvalósulását, felkeltik a másik megértésének igényét, alakítják az erre alkalmassá tevő képességet. A korai tanulási kudarcok kialakulásának megelőzése érdekében a fejlesztés kritikus pontjain hosszabb fejlesztő szakaszok iktathatók be.

A komplex kommunikációs igényű tanulók egyidejű AAK fejlesztése, és a differenciált, adekvát eszközök (AAK, IKT) használata teremti meg a hatékony oktatás feltételeit.

3. évfolyam

Heti óraszám: 6 tanóra

Éves órakeret: 216 tanóra

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	Órakeret 19 óra
Előzetes tudás	<p>Törekvés az érthető és kifejező beszédre. Megfelelő beszédtempó alkalmazása. A beszédszervek mozgásának tudatosítása. A verbális emlékezet és a szóbeli kifejezőképesség (szókincs, mondatalkotás). A tanult nyelvi fordulatok alkalmazása. Rövid kiszámolók, mondókák, versek szöveg hű tolmácsolása. Kialakult feladattudat, feladattartás. Társalgási kedv kortárs csoportban.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Helyes artikuláció, tiszta kiejtés, hangképzés, beszédhanghallás fejlesztése. Beszédkedv, társalgási kedv növelése. Alkalmazkodás a beszédhelyzethez. Megfelelő hangerő, hanglejtés, hangsúly, hangszín, beszédritmus használata. A verbális kommunikációs eszközök alkalmazása a mindennapi érintkezés során. Törekvés a mások számára érthető és kifejező beszédre. Összefüggő beszéd további fejlesztése az életkornak megfelelő témákban. Szóbeli szövegek kommunikációs sémáinak, nyelvi jellemzőinek használata. Szóbeli szövegalkotás, kommunikációs képesség, beszédkészség fejlesztése. Komplex kommunikációs igényű tanulók alternatív kommunikációjának elősegítése. Közlésigény elősegítése. A mindennapi élet és a tankönyvek szókincsének ismerete. Helyzetfelismerés, szituációhoz igazodó, beszéd tartalomnak megfelelő szóhasználat. A beszélői szándék és az érzelmek kifejezése. Mondatok összekapcsolása segítséggel az időrend figyelembe vételével. Tartalom ismertetése az időrend betartásával. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása. Verbális emlékezet fejlesztése. Memoriterek szöveghű tolmácsolása. Empátia, szociális készségek formálása. Ítélnőképesség, erkölcsi érzék alakítása.</p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
1.1 Beszédhallás, hallás utáni értés	<p>Helyes beszédlégzésmegfigyelése és alkalmazása hangkapcsolatok, szósorok, szövegek, versek mondása során. Hangkapcsolatok tiszta ejtésének gyakorlása változó szó- és szöveggörnyezetben, toldalékos szavakban és a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatokban</p>	<p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> ritmus, légzés, ritmus, hangulati elemek, népszokások</p> <p><i>Mozgásnevelés:</i> vitálkapacitás növelése, ritmikus gyakorlatok, mozgáskoordináció, térbeli tudatosság</p>

	<p>Hangkapcsolatok, szósorok ismétlése. Mondatfonetikai gyakorlatok végzése. Különböző beszédhelyzetnek megfelelő hangerő, hangszín, beszédtempó megválasztása, gyakorlása; ritmusváltás, hangerőváltás, szünettartás. Szókincs gyarapítása szógyűjtéssel, képek és kérdések segítségével; tulajdonságok gyűjtése, kiválasztása, mondatba foglalása. Rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak gyűjtése. Szavak mondatba helyezése, beépítése a beszédbe. Szókincs bővítése mondat és szöveg szinten. Egyes tantárgyak szakszavainak beépítése a mindennapi szóhasználatba. Segítséggel három-négy mondat összefűzése az időrend betartásával.</p>	<p><i>Matematika:</i> tulajdonságok, viszonyszavak</p> <p><i>Környezetismeret:</i> természet, a környező világ hangjai, a tanulókat körülvevő tárgyak és élőlények nevei, a velük kapcsolatos ismeretek; család, otthon, óvoda, iskola, ünnepek</p> <p><i>Gépirás-informatika:</i> ismerkedés az IKT-eszközökkel</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> kreativitás, fantázia</p> <p><i>Erkölcstan:</i> jó, rossz, választás</p>
<p>1.2 Beszédfejlettség</p>	<p>Saját és közösségi élmények megfogalmazása Mindennapi élmények, olvasmányok, látvány-, hang-, mozgóképélmények tartalmának felidézése, elmondása az időrend betartásával. Mindennapi élethelyzetekhez kapcsolódó szituációs gyakorlatok Az iskolai életben előforduló események megbeszélése Bekapcsolódás társak és felnőttek beszédébe (figyelem a kortárs és felnőtt beszélgetőtársra) Beszédpartnerhez alkalmazkodó</p>	

	<p>nyelvi formák használata Társas nyelvi magatartási formák gyakorlása: tematikus társalgás, üzenetközvetítés, beszédükben súlyosan akadályozott tanulók esetében AAK-s eszközök segítségével Udvariassági formák gyakorlása: megszólítás, kérés, megköszönés, jókívánság megfogalmazása Viselkedési normák betartása könyvtárban, színházban, múzeumban, kiránduláson, tömegközlekedés során Irodalmi szövegek reprodukálása az irodalmi élményszerzés érdekében. Címadási gyakorlatok Szerepjátékok gyakorlása mesedramatizálással (bábjáték, árnyjáték) Önismereti gyakorlatok Véleményalkotás, mások véleményének meghallgatása A jó, a rossz, a szép, a csúnya fogalmainak helyes megítélése és használata mindennapi élmények kapcsán folytatott beszélgetésekben Különböző magatartásformák elemzése, értékelése Az életkornak megfelelő erkölcsi választások</p>	
<p>1.3 Memoriterek szöveghű tolmácsolása</p>	<p>Mimetizálás (arcjáték, tekintet, gesztikuláció, testtartás használata a helyzethez alkalmazkodóan) Nyelvtörők, kiszámolók tanulása Ünnepekhez, népszokásokhoz, jeles napokhoz kapcsolódó rövid versek megtanulása Tanult szövegek (versek, nyelvtörők, kiszámolók) szöveghű és kifejező tolmácsolása Ismert szövegek megjelenítése dramatikus játékkal Beszédükben súlyosan akadályozott tanulók esetében AAK eszközök segítségével Különböző dramatikus formák kipróbálása (pl. bábjáték, némajáték, versmondás, helyzetgyakorlat)</p>	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Belégzés, kilégzés, hang, szó, mondat, szöveg, hangerő, hangsúly, tempó, valóság, mese, vers, mondóka, kiszámoló, nyelvtörő, érzés, érzelem, élmény, hangulat, vélemény, vita, párbeszéd, rokon értelmű szavak, ellentétes jelentésű szavak, időrend, sorrend, esemény, cím, jó, rossz, szép, csúnya.
------------------------------------	---

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. Olvasás, az írott szöveg megértése		Órakeret 85 óra
Előzetes tudás	<p>Megbízható téri-, síkbeli és időbeli tájékozódás, lateralitás, testséma. Jelfelismerés, rész-egész viszony, soralkotás. Az olvasás tervezett jelrendszerének elsajátítása a tanulók egyéni sajátosságainak figyelembe vételével. Szótagoló olvasás, rövid szöveg olvasása, értelmezése. Szavak, mondatok, rövid szövegek tartalmának megértése, értelmezése, a megértés bizonyítása segítséggel, irányítással. Szókincsbővítés. Algoritmus követése. Elemi szintű, egyszerű szövegelemzés, lényegkiemelés, következtetés, összefüggések felismerése.</p>		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Szóképes, illetve folyamatos olvasás képességének kialakítása, szöveghű olvasásra törekvés erősítése. Megfelelő olvasási tempó kialakítása. Hangos olvasásnál megfelelő hangsúly, hangerő, hanglejtés érzékeltetése. Olvasástechnika fejlesztése. Szövegértő képesség fejlesztése az önállóság fokozásával. Szövegelemzés, lényegkiemelés, következtetés, összefüggések felismerése. Információkereső technikák megalapozása. A kifejező olvasás képességének fejlesztése. Az olvasás megszerettetése, az irodalom szeretete iránti igény felkeltése, olvasóvá nevelés. Az erkölcsi és esztétikai értékrend formálása, környezettudatos nevelés, nemzeti identitástudat megalapozása szöveg tartalmában rejlő nevelési lehetőségek felhasználásával. Fantázia, kreativitás, beleélő képesség növelése.</p>		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
2.1 Az olvasás jelrendszere	<p>Rendszeres mesehallgatás a tanító tolmácsolásában vagy az infokommunikációs eszközök használatával. Olvasástechnika fejlesztését szolgáló gyakorlatok végzése. Hangerő, hangsúly, hanglejtés megfelelő használata. Az írásjelek hangsúly- és</p>	<p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> hangerőgyakorlatok, népszokások, népdalok, érzelemvilág, vizuális analízisszintézis, vizuális megjelenítés, fantázia, képzelet</p>	

	<p>értelemmódosító szerepének érzékeltetése hangos olvasásnál. Mondatok hangos és néma olvasása. Szövegek hangos és néma olvasása. Törekvés a pontos, kifejező, szöveghű olvasásra. Tájékozódás a szövegben. Válogató-, staféta- és párbeszédes formában a hangos olvasás gyakorlása.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> ismeretek az élő és élettelen környezetről</p> <p>Ismerkedés az IKT-eszközökkel</p>
<p>2.2 Az írott szöveg megértése</p>	<p>Mondatok hangos és néma olvasása, tartalmának megértése Rövid szöveg megismerése, tartalmának megértése Rövid szöveg üzenetének, érzelmi tartalmának megértése Az olvasmányhoz kapcsolódó személyes élmények felidézése és megfogalmazása szóban, vagy AAK-s eszközök használatával Cím, szereplők, helyszín kiemelése, időpont megállapítása, cselekmény követése Tanulság megfogalmazása segítséggel Tartalom elmondása/visszaadása Szövegösszefüggések keresése Olvasmányokhoz kapcsolódó feladatok megoldása segítséggel, irányítással, AAK-s eszközökkel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a megértés bizonyítása rajzzal, színezéssel - mondatok és képek egyeztetése - szereplők tulajdonságainak felismerése - vázlatkészítés rajzzal, szöveg kiegészítésével - mondatok kiegészítése, tagmondatok összekapcsolása <p>Dramatizálás Ismerettartalmú szövegek olvasásával információkereső technikák alkalmazása:</p> <ul style="list-style-type: none"> - az adatok visszakeresése - információk kiemelése 	

	<p>A műélvezet megtapasztalása a belefeledkezés, a játék, a humor, a képzelet, a ritmus és a zene révén Közmondások, szólások, találós kérdések értelmezése Versolvasás, verstanulás, vers visszamondása AAK-s eszközzel Vers és próza megkülönböztetése elemi szinten Versek hangulatának átélése, belefeledkezés a ritmus, a zene révén Ismerkedés a néphagyományokkal; ezek őrzése, ápolása Ünnepekhez, népszokásokhoz, jeles napokhoz kapcsolódó rövid szövegek olvasása, értelmezése Gyermeklexikon használata Ismerkedés gyermekújságokkal</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak Stafétaolvasás, párbeszéd, gondolatjel, bekezdés, helyszín, időpont, vázlat, találós kérdés, népszokás, hagyomány, szabály.</p>		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. Írás, szövegalkotás	Órakeret 45 óra
Előzetes tudás	<p>Hármas vonalközben való tájékozódás. Megbízható szeriális emlékezet, sorrendiség felismerése, produkálása. Egyéni sajátosságok figyelembevételével, összerendezett mozgáskoordináció, szem-kéz koordináció, finommozgás írásmozgás. Szabályos vagy ahhoz közelítő betűalakítás és -kapcsolás, vonalközbe helyezése, akadályozottság esetén nagy nyomtatott betűk írása. Algoritmuskövetés. Iránykövetés. Az írás funkciójának megismerése. Íráshasználati módok alkalmazása: másolás, tollbamondás. Súlyosan mozgáskorlátozott tanulók számára alternatív eszközök alkalmazása. (betűtábla, számítógép) Rendezett, tiszta írásmunkára. Önellenőrzés, hibajavítás igénye.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Auditív és vizuális észlelés, -figyelem, -differentiálás, emlékezet fejlesztése. Síkbeli tájékozódás, irány- és aránykövetés. Rész és egész megfigyelése. Szem-kéz koordinációja, összerendezett írásmozgás kialakítása. Írástechnika automatikus alkalmazása. Készség szintű másolás (írottról és nyomtatottról) rövid szövegek írása során, íráskészség fejlesztése. Mondatok, rövid szövegek másolása, szavak, fokozatosan bővülő mondatok írása tollbamondással, látási-hallási megfigyeltetés után emlékezetből írással. Eszközsintű íráshasználat az írásos feladatmegoldásokban. Önálló szövegalkotás. Rugalmas gondolkodás, fantázia növelése. Önellenőrzés képességének szokássá alakítása. Lendületes, esztétikus íráskép kialakítása.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
3.1 Az írás jelrendszere	<p>Az írástechnikát fejlesztő gyakorlatok Segédvonal nélküli füzet használata. Betűalakítások és kapcsolások gyakorlása az új vonalrendszerben.</p> <p>Szavak, szó szerkezetek, mondatok, rövid szövegek másolása írottról, nyomtatottról Szavak, rövid mondatok írása látási-hallási előkészítéssel, tollbamonddal Szavak, rövid mondatok írása emlékezetből Írásjelek alkalmazása Mondatok helyesírása: Nagybetűk alkalmazása nevek és a mondatok írása során Mondatvégi írásjel Az írástempó fokozása, a folyamatos, lendületes írás gyakorlása Az íráshoz szükséges helyes testtartás megőrzése Hibafelismerés, hibajavítás segítséggel</p>	<p><i>Matematika: számlálás</i></p> <p><i>Mozgásnevelés: finommozgás, testtartás</i></p> <p><i>Komplex művészeti nevelés: finommozgás, esztétikum</i></p> <p><i>Gépirás - Informatika: Ismerkedés az IKT-eszközökkel</i></p>

3.2	Szövegalkotás írásban	Szavak gyűjtése és írása Nevek helyesírása: saját teljes név, családtagok nevei, osztálytársak nevei Mondatok kiegészítése Mondatbővítés Mondatbefejezés Mondatalkotás Címadás Szövegalkotás mondatok összekapcsolásával Meghívó megfogalmazása, megírása Rövid szöveges üzenetek írása sms és e-mail formában Két-három soros jellemzés megfogalmazása, leírása Gondolatok, érzelmek, vélemények kifejezése írásban	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Egy-, két- és háromjegyű betű, írott kis- és nagybetű, írásjel, pont, kérdőjel, felkiáltójel, vessző, tollbamondás, másolás, ékezet, hiba, ellenőrzés, javítás, szöveg, szó, mondat, cím, vélemény, értesítés, meghívó, hirdetés, sms, e- mail, rendezett íráskép		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről	Órakeret 37 óra
Előzetes tudás	A teljes magyar ábécé betűinek ismerete. Mondatkezdés és a mondatzáró írásjel ismerete. Adott szókészletben tanult helyesírási szabályok alkalmazása. Gyakorlottság alapvető kommunikációs helyzetekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kommunikációs képesség fejlesztése. Szókincs gyarapítása. A nyelvhasználat pontosítása szótani, hangtani ismeretek tudatosításával. Fonematikus észlelés és verbális emlékezet fejlesztése. A helyesírás alapozása, fejlesztése másolással, tollbamondással, emlékezetből írással. A kiejtés, szóelemzés elvének alkalmazása a begyakorolt szókészletben, analízis, szintetizálás. A közlési helyzethez alkalmazkodó nyelvhasználat fejlesztése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
4.1 Alapvető kommunikációs helyzetek nyelvi és magatartási mintái	Kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás és kapcsolatzárás: - részvétel a tanulócsoporthoz folyó beszélgetésben, - társas nyelvi magatartási formák alkalmazása. Beszélgetés, vita: - helyzetfelismerés, alkalmazkodás a beszélgetéshelyzethez, - a vitakultúra formálása, - vélemény megfogalmazása, megosztása. Nyelvi mintakövetés beszédben és írásban. A tanult nyelvi fordulatok alkalmazása tanulási helyzetben, spontán beszédben. Az életkornak megfelelő erkölcsi választás és értékelés.	<i>Környezetismeret:</i> társas kapcsolatok, viselkedési formák <i>Matematika:</i> halmazok
4.2. Szavak jelentése, szókincs	Állandósult szókapcsolatok értelmezése Közmondások, szólások értelmezése A szókincs folyamatos gyarapodása	

<p>4.3. Hang, betű, szótag, szó, szótó, toldalék</p>	<p>.Az ABC ismerete Hang és betű megkülönböztetése A magánhangzók és mássalhangzók Egy- és kétjegyű mássalhangzók Betűrend, szavak betűrendbe szedése időtartama: - Megfigyelés, - jelölése begyakorolt szóanyagban Szavak elválasztásának szabályai A kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok: - megfigyelése a szavakban és a szavak végén, - helyesírása begyakorolt szókészletben</p>	
<p>4.4. Szófajok</p>	<p>Szavak csoportosítása: - kérdések alapján - jelentés szerint (Ki? Mi? Mit csinál? Milyen? Hány? Mennyi?) - nevek helyesírása: saját teljes név, családtagok nevei, osztálytársak nevei</p>	
<p>4.5. Modalitás szerinti mondatfajták</p>	<p>Mondatfajták: közlés, kérdés, felkiáltás, óhajtás, felszólítás - megfigyelése, - felismerése olvasott szövegekben, - helyes használata a mindennapi beszédben, - írásbeli gyakorlása.</p>	
<p>4.6. Alapvető nyelvhelyességi és helyesírási szabályok, írásjelek</p>	<p>Írásjelek megfigyelése, használata a mondatok végén előkészítés után. A „j” hang kétféle jelölése begyakorolt alapszókészletben. A szóvégi -ó, -ő, -ú, -ű jelölésének gyakorlása megadott szókészletben. Szótagolás, szavak csoportosítása szótagszám szerint. Az elválasztás eseteinek megfigyelése. A teljes ábécé, betűrend ismerete. A mondat szavakra tagolása.</p>	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	hang, betű, szótag, szótagolás, szó, mondat, írásjel, pont, kérdőjel, felkiáltójel, vessző, kötőjel, időtartam, hosszú, rövid, hangsúly, kisbetű, nagybetű, név, magánhangzó, mássalhangzó, közlés, kijelentés, megállapítás, kérdés, érdeklődés, tudakozódás, kérés, tiltás, parancs, utasítás, öröm, fájdalom, meglepődés, kívánság, tulajdonság, ,név, tulajdonság, mennyiség
------------------------------------	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	5. Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	Az olvasástechnika alkalmazása.	
A tematikai egység nevelésifejlesztési céljai	<p>Auditív, vizuális figyelem és emlékezet fejlesztése. Időbeli tájékozódás, sorrendiség fejlesztése. Ritmusérzék fejlesztése. Szövegértő képesség folyamatos fejlesztése. Szóbeli szövegalkotás fejlesztése. Erkölcsi érzék, ítélőképesség formálása. Kommunikációs készség, együttműködési készség megerősítése. Empátia, kreativitás fejlesztése. Az olvasás örömeinek és a mű élvezetének megtapasztaltatása.</p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
5.1. Szerzők és művek - Népköltészet	Mondókák, kiszámolók, meghallgatása, olvasása Népi játékok eljátszása Találós kérdések olvasása Magyar és más népek meséinek meghallgatása, olvasása	<i>Komplex művészeti nevelés:</i> népdalok, népi játékok, megzenésített versek
<ul style="list-style-type: none"> - Klasszikus magyar szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései - Klasszikus európai szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései - Kortárs magyar szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései <p>Ajánlott magyar szerzők és művek: Arany János: <i>Őszbe csavarodott</i> Bartos Erika: <i>Maci a Holdon, Budapest</i> Csukás István: <i>Hideg szél fúj, Sün Balázs</i></p>	<p>Gyermekversek meghallgatása, olvasása Mese, meserészletek szereposztás szerinti felolvasása</p> <p>Elbeszélések közös és önálló olvasása, feldolgozása tanári segítséggel</p> <p>Könyvtárlátogatás</p>	<p><i>Gépirás - Informatika:</i> Ismerkedés az IKT-eszközökkel</p> <p><i>Munkatevékenység:</i> a dramatizálás egyszerű kellékei.</p> <p><i>Erkölcstan:</i> tanulságok</p>

Fazekas Anna: *Ősz, Télapó, Tél, Szüret*

Gárdonyi Géza: *Gólyák, Cifra mese, Macskánk*

Gryllus Vilmos: *Füsti fecskék, Kémény tetején, Hallgatag erdő*

József Attila: *Betlehemi királyok, Altató, Csozogi, az öreg suszter*

Kányádi Sándor: *Hófoltos még a határ, Kelj föl, nap*

Lázár Ervin: *Óregapó madarai*

Móra Ferenc: *Tükrös Kata, A pillangók királya, Vasgyúró*

Gyurka: *Sose volt király bánata, A kis bicebóca, A didergő király*

Móricz Zsigmond: *Iciri-piciri, Kevélykerek, Kuckókirály, A köszöntő, A nehéz kétgarasos, A török és a tehenek*

Nemes Nagy Ágnes: *Cifra palota, Lila fecske, Madarak, Nyári rajz*

Petőfi Sándor: *Itt van az ősz, itt van újra, Nemzeti dal (részlet)*

Szabó Lőrinc: *A szél meg a nap, Esik a hó, Nyitnikék (részletek), Falusi hangverseny*

Tamkó Sirató Károly: *Mondjam még?*

Varró Dániel: *Buszvezetők*

Weöres Sándor: *Vásár (részlet), Ha vihar jó a magasból,*

Újesztendő, Száncsengő,

Galagonya, Birkaiskola, Szép a fenyő, Nől a dér, álom jár Zelk

Zoltán: *A tölgyfa születésnapja, Köd és fény, Télapó és a*

hóember, Alszik a szél, Október, Hova futsz, te kicsi őz?, Az állatok

iskolája, Mikulás bácsi csizmája, Rajzpapír

Ajánlott európai szerzők és művek:

Andersen: *A két gyertya, A rendíthetetlen ólomkatona, A három versenyugró*

<p>Aesopus: <i>Kincs a szőlőben, Az oroszlán és az egér, A róka és a gólya</i> Grimm: <i>A csillagruha</i> La Fontaine: <i>A tücsök és a hangya</i> Richard Scarry: <i>Mentenek a tűzoltók, Miből lesz a kenyér?</i> Szutyejev: <i>Az alma, Miau, A három kiscica, A sün, akit meg lehetett simogatni</i></p>		
<p>5.2. Epikus művek jellemzői</p>	<p>Rövid epikai művek, népköltészeti alkotások, elbeszélések hangos és néma olvasása. A történet idejének és helyszínének azonosítása. Az események sorrendjének, összefüggéseinek megállapítása segítségével. Történet főszereplőinek azonosítása. Tartalommondás; a cím és a szöveg kapcsolatának magyarázata; címadás gyakorlása. Szereplők tulajdonságainak és cselekedeteinek megítélése - a jó, a rossz, a szép, a csúnya fogalma.</p>	
<p>5.4. Báb- és drámajátékok jellemzői</p>	<p>Népi játékok játszása. Mese, meserészlet megtanulása, közös eljátszása, előadása. Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékban (pl. bábjáték).</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Író, költő, valóság, mese, népmese, vers, verssor, versszak, rím, refrén, mondóka, kiszámoló, dal, népi játék, történet, szereplő, főszereplő, helyszín, párbeszéd, hangulat, ellentét, ismétlés, jó, rossz, szép, csúnya.</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a 3. évfolyam végére</p>	<p>A hangok hosszúságának érzékeltetése. Megfelelő beszédtempó, hangerő, beszédtechnika, hangsúly.</p> <p>Négy-öt mondóka, vers ismerete.</p> <p>A megtanulandó memoriterek képességi szintnek megfelelő tolmácsolása.</p> <p>Egyéni fejlettségi szintnek megfelelő részvétel a dramatikus-, szerep- és szituációs j átékokban.</p> <p>A megismert nyelvi formák alkalmazása a társas érintkezésben.</p> <p>Kérdésekre adekvát válaszadás a szituációnak megfelelően.</p> <p>Önálló vélemény alkotása. Az életkornak megfelelő erkölcsi ítélet alkotása.</p> <p>A környezet tárgyairól, eseményekről, élményekről három-négy összefüggő mondat megfogalmazása.</p> <p>Összefüggő szóbeli szöveg alkotása kevés segítséggel.</p> <p>Szöveghű olvasás, megfelelő hangsúlyozás.</p> <p>Olvasott szövegrészek, szövegek tartalmáról beszámolás segítséggel.</p> <p>Szövegértést bizonyító egyszerű feladatok megoldása. A szereplők, helyszín, időpont megnevezése. Az események sorba rendezése.</p> <p>Szövegelemzés végezése segítséggel. Összefüggések észrevétele a szövegben.</p> <p>Mondatok és rövid szövegek másolása írottól, nyomtatottól.</p> <p>A begyakorolt alapszókészlet szavainak leírása tollbamondással, emlékezetből való írással. Komplex kommunikációs igényű tanulók esetében augmentatív és alternatív kommunikációs eszközökkel adekvát válaszadás.</p> <p>Előkészítés után fokozatosan bővülő mondatból álló szöveg leírása tollbamondás után.</p> <p>Az írott és nyomtatott nagybetűk alkalmazása.</p> <p>Nevek helyesírása: saját teljes név, családtagok nevei, osztálytársak nevei</p> <p>Írásos feladatok megoldása fokozódó önállósággal.</p> <p>A tanult nyelvhelyességi és helyesírási ismeretek alkalmazása.</p> <p>Önellenőrzés, hibajavítás.</p> <p>Lehetőségekhez mérten tiszta, rendezett, könnyen olvasható íráskép.</p>
---	---

4. évfolyam

Heti óraszám: 7 tanóra

Éves órakeret: 252 tanóra

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	Órakeret 37 óra
Előzetes tudás	<p>Hangképzés pontossága; érthető, tagolt beszéd augmentatív és alternatív kommunikációs eszköz(ök) használata; időtartam, hangsúly érzékeltetése; beszédértés képességének fejlettsége.</p> <p>Utasítások megértése és követése.</p> <p>Szóbeli kifejezőképesség fejlettsége; szókincs, mondatalkotási képesség fejlettsége.</p> <p>Tanult memoriterek szöveghű tolmácsolása, komplex kommunikációs igényű tanulóknál a memoriterek tolmácsolása alternatív eszközökkel.</p> <p>A páros és csoportos kommunikáció készségének fejlettsége.</p> <p>Társalgási kedv kortárs csoportban.</p>	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Helyes artikuláció, tiszta ejtés, hangképzés, beszédhanghallás fejlesztése. Beszédkedv, társalgási kedv növelése. Az elemi nyelvi magatartási formulák körének bővítése, gyakorlása (szívességkérés, vendégfogadás, kínálás) Alkalmazkodás a beszédhelyzethez. Megfelelő hangerő, hangleyítés, hangsúly, hangszín, beszédritmus használata. A verbális kommunikációs eszközök alkalmazása a mindennapi érintkezés során. Törekvés a mások számára érthető és kifejező beszédre. Összefüggő beszéd további fejlesztése az életkornak megfelelő témákban. A beszédükben súlyosan akadályozott gyerekek jártasság szinten tudják használni az alternatív kommunikációs eszközöket Szóbeli szövegek kommunikációs sémáinak, nyelvi jellemzőinek használata. Szóbeli szövegalkotás, kommunikációs képesség, beszédképesség fejlesztése. Toldalékok pontos, tiszta ejtése Situációs beszédgyakorlatok A mindennapi élet és a tankönyvek szókincsének ismerete. Helyzetfelismerés, szituációhoz igazodó, beszéd tartalomnak megfelelő szóhasználat. A beszélői szándék és az érzelmek kifejezése. Mondatok összekapcsolása segítséggel az időrend figyelembe vételével. Tartalom ismertetése az időrend betartásával. Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása. Verbális emlékezet fejlesztése. Memoriterek szöveghű tolmácsolása. Empátia, szociális készségek formálása. Ítéloképesség, erkölcsi érzék alakítása.</p>	
<p>Ismeretek</p>	<p>Fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>1.1 Beszédhallás, hallás utáni értés</p>	<p>Helyes beszédlevegés megfigyelése és alkalmazása hangkapcsolatok, szó sorok, szövegek, versek mondása során. Hangkapcsolatok tiszta ejtésének gyakorlása változó szó- és szöveggörnyezetben, toldalékos szavakban és a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatokban. Hangkapcsolatok, szó sorok ismétlése. Mondatfonetikai gyakorlatok végzése. Különböző beszédhelyzetnek megfelelő hangerő, hangszín,</p>	<p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> ritmus, légzés, hangulati elemek, népszokások <i>Mozgásnevelés:</i> vitálkapacitás növelése, ritmikus gyakorlatok, mozgáskoordináció, térbeli tudatosság <i>Matematika:</i> tulajdonságok, viszony szavak</p>

	<p>beszédtempó megválasztása, gyakorlása; ritmusváltás, hangerőváltás, szünettartás. Szókincs gyarapítása szógyűjtéssel, képek és kérdések segítségével; tulajdonságok gyűjtése, kiválasztása, mondatba foglalása. Rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak gyűjtése. Szavak mondatba helyezése, beépítése a beszédbe. Szókincs bővítése mondat és szöveg szinten. Egyes tantárgyak szakszavainak beépítése a mindennapi szóhasználatba. Segítséggel három-négy mondat összefűzése az időrend betartásával.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> természet, a környező világ hangjai, a tanulókat körülvevő tárgyak és élőlények nevei, a velük kapcsolatos ismeretek; család, otthon, óvoda, iskola, ünnepek</p> <p><i>Gépirás-informatika:</i> ismerkedés az IKT-eszközökkel</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> kreativitás, fantázia</p> <p><i>Erkölcstan:</i> jó, rossz, választás</p>
<p>1.2 Beszédfejltség</p>	<p>Saját és közösségi élmények megfogalmazása Mindennapi élmények, olvasmányok, látvány-, hang-, mozgóképélmények tartalmának felidézése, elmondása Mindennapi élethelyzetekhez kapcsolódó szituációs gyakorlatok Az iskolai életben előforduló események megbeszélése Bekapcsolódás társak és felnőttek beszédébe (figyelem a kortárs és felnőtt beszélgetőtársra) Beszédpartnerhez alkalmazkodó nyelvi formák használata Társas nyelvi magatartási formák gyakorlása: tematikus társalgás, üzenetközvetítés, beszédükben súlyosan akadályozott tanulók esetében AAK-s eszközök használatával Udvariassági formák gyakorlása: megszólítás, kérés, megköszönés, jókívánság megfogalmazása Viselkedési normák betartása könyvtárban, színházban, múzeumban, kiránduláson,</p>	

	<p>tömegközlekedés során Irodalmi szövegek reprodukálása az irodalmi élményszerzés érdekében</p> <p>Címadási gyakorlatok</p> <p>Szerepjátékok gyakorlása mesedramatizálással (bábjáték, árnyjáték)</p> <p>Önismereti gyakorlatok</p> <p>Véleményalkotás, mások véleményének meghallgatása A jó, a rossz, a szép, a csúnya fogalmainak helyes megítélése és használata mindennapi élmények kapcsán folytatott beszélgetésekben</p> <p>Különböző magatartásformák elemzése, értékelése</p> <p>Az életkornak megfelelő erkölcsi választások</p>	
<p>1.3 Memoriterek szöveghű tolmácsolása</p>	<p>Mimetizálás (arcjáték, tekintet, gesztikuláció, testtartás használata a helyzethez alkalmazkodóan).</p> <p>Nyelvtörők, kiszámolók tanulása.</p> <p>Verstanulás.</p> <p>Ünnepekhez, népszokásokhoz, jeles napokhoz kapcsolódó rövid versek megtanulása.</p> <p>Tanult szövegek (versek, nyelvtörők, kiszámolók) szöveghű és kifejező tolmácsolása.</p> <p>Ismert szövegek megjelenítése dramatikus játékkal.</p> <p>Beszédükben súlyosan akadályozott tanulók esetében AAK eszközök segítségével.</p> <p>Különböző dramatikus formák kipróbálása (pl. bábjáték, árnyjáték, némajáték, versmondás, helyzetgyakorlat).</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Belégzés, kilégzés, hang, szó, mondat, szöveg, hangerő, hangsúly, tempó, valóság, mese, vers, mondóka, kiszámoló, nyelvtörő, érzés, érzelem, élmény, hangulat, vélemény, vita, párbeszéd, rokon értelmű szavak, ellentétes jelentésű szavak, időrend, sorrend, esemény, cím, jó, rossz, szép, csúnya.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. Olvasás, az írott szöveg megértése		Órakeret 91 óra
Előzetes tudás	<p>Szóképes, illetve folyamatos, szöveghű olvasás. Tartalomfeldolgozás, szövegelemzés segítségével. A tartalmi megértést bizonyító feladatok segítségével, irányítással történő megoldása. Beszámolás a némán olvasott szövegrészek tartalmáról kérdések segítségével. A beszámolás a beszédükben súlyosan akadályozott tanulók esetében infokommunikációs és/vagy AAK-s eszközök segítségével történik.</p>		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Szóképes, illetve folyamatos olvasás képességének kialakítása, szöveghű olvasásra törekvés erősítése. Megfelelő olvasási tempó kialakítása. Hangos olvasásnál megfelelő hangsúly, hangerő, hanglejtés érzékeltetése. Olvasástechnika fejlesztése. Szövegértő képesség fejlesztése az önállóság fokozásával. Szövegelemzés, lényegkiemelés, következtetés, összefüggések felismerése. Információkereső technikák megalapozása. A kifejező olvasás képességének fejlesztése. Az olvasás megszerettetése, az irodalom szeretete iránti igény felkeltése, olvasóvá nevelés. Az erkölcsi és esztétikai értékrend formálása, környezettudatos nevelés, nemzeti identitástudat megalapozása szöveg tartalmában rejlő nevelési lehetőségek felhasználásával. Fantázia, kreativitás, beleélő képesség növelése.</p>		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
2.1 Az olvasás jelrendszere	<p>Rendszeres mesehallgatás a tanító tolmácsolásában vagy az infokommunikációs eszközök használatával. Olvasástechnika fejlesztését szolgáló gyakorlatok végzése. Hangerő, hangsúly, hanglejtés megfelelő használata. Az írásjelek hangsúly- és értelemmódosító szerepének érzékeltetése hangos olvasásnál. Mondatok hangos és néma olvasása. Szövegek hangos és lehetőség szerint néma olvasása. Törekvés a pontos, kifejező, szöveghű olvasásra. Tájékozódás a szövegben. Válogató-, staféta- és párbeszédes formában a hangos olvasás gyakorlása.</p>	<p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> hangerőgyakorlatok, népszokások, népdalok, érzelemvilág, vizuális analízisszintézis, vizuális megjelenítés, fantázia, képzelet</p> <p><i>Környezetismeret:</i> ismeretek az élő és élettelen környezetről</p> <p><i>Gépirás-informatika:</i> ismerkedés az IKT-eszközökkel</p>	

<p>2.2 Az írott szöveg megértése</p>	<p>Mondatok hangos és néma olvasása, tartalmának megértése. Rövid szöveg megismerése, tartalmának megértése. Rövid szöveg üzenetének, érzelmi tartalmának megértése. Az olvasmányhoz kapcsolódó személyes élmények felidézése és megfogalmazása szóban. Cím, szereplők, helyszín kiemelése, időpont megállapítása, cselekmény követése. Tanulság megfogalmazása segítséggel. Tartalom elmondása. Szövegösszefüggések keresése. Olvasmányokhoz kapcsolódó feladatok megoldása segítséggel, irányítással, AAK-s eszközökkel::</p> <ul style="list-style-type: none"> - a megértés bizonyítása rajzzal, színezéssel, - mondatok és képek egyeztetése, - szereplők tulajdonságainak felismerése, - vázlatkészítés rajzzal, szöveg kiegészítésével, - mondatok kiegészítése, tagmondatok <p>Dramatizálás. Ismerettartalmú szövegek olvasásával információkereső technikák alkalmazása:</p> <ul style="list-style-type: none"> - az adatok visszakeresése, - információk kiemelése. <p>A műélvezet megtapasztalása a belefeledkezés, a játék, a humor, a képzelet, a ritmus és a zene révén. Közmondások, szólások, találós kérdések értelmezése. Versolvasás, verstanulás. Versek hangulatának átélése,</p>	
--------------------------------------	--	--

	<p>belefeledkezés a ritmus, a zene révén.</p> <p>Ismerkedés a néphagyományokkal; ezek őrzése, ápolása.</p> <p>Ünnepekhez, népszokásokhoz, jeles napokhoz kapcsolódó rövid szövegek olvasása, értelmezése.</p> <p>Gyermeklexikon használata.</p> <p>Ismerkedés gyermekújságokkal.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Stafétaolvasás, párbeszéd, gondolatjel, bekezdés, helyszín, időpont, vázlat, találós kérdés, népszokás, hagyomány, szabály.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. Írás, szövegalkotás		Órakeret 47 óra
Előzetes tudás	<p>Az írás teljes jelrendszerének ismerete (egyéni haladási ütemnek megfelelően). A kis- és nagybetűk szabályos vagy ahhoz közelítő alakítása és kapcsolása.</p> <p>Szavak, rövid mondatok írása tollbamondással látási-hallási megfigyelés után.</p> <p>Tanult helyesírási normák alkalmazása.</p> <p>Önellenőrzés alkalmazása irányítással. Hibajavítás segítségével.</p>		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Auditív és vizuális észlelés, figyelem, differenciálás, emlékezet fejlesztése.</p> <p>Síkbeli tájékozódás, irány- és aránykövetés.</p> <p>Rész és egész megfigyelése.</p> <p>Szem-kéz koordinációja, összerendezett írásmozgás kialakítása.</p> <p>Írástechnika automatikus alkalmazása.</p> <p>Készségszintű másolás (írottról és nyomtatottról) rövid szövegek írása során, íráskészség fejlesztése.</p> <p>Az íróeszközök és alternatív írásmódok készségszintű használata</p> <p>Mondatok írása tollbamondással, látási-hallási megfigyeltetés után emlékezetből írással.</p> <p>Eszközszerű íráshasználat az írásos feladatmegoldásokban. Önálló szövegalkotás fejlesztése. Rugalmas gondolkodás, fantázia növelése.</p> <p>Önellenőrzés képességének szokássá alakítása.</p> <p>Lendületes, esztétikus íráskép kialakítása.</p>		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
3.1 Az írás jelrendszere	<p>Az írástechnikát fejlesztő gyakorlatok</p> <p>Szavak, szószerkezetek, mondatok, összefüggő szövegek másolása (írottról, nyomtatottról).</p> <p>Szavak, rövid mondatok írása látási-hallási előkészítéssel,</p>	<p><i>Matematika:</i> számlálás</p> <p><i>Mozgásnevelés:</i> finommozgás, testtartás</p>	

	<p>tollbamondással. Szavak, rövid mondatok írása emlékezetből. Írásjelek alkalmazása. Nagybetűk alkalmazása nevek és a mondatok írása során. Az írástempó fokozása, a folyamatos, lendületes írás gyakorlása. Az íráshoz szükséges helyes testtartás megőrzés, optimális korrekciós testhelyzetek biztosítása Hibafelismerés, hibajavítás segítséggel.</p>	<p><i>Komplex művészeti nevelés: finommozgás, esztétikum</i></p> <p><i>Gépirás-informatika: ismerkedés az IKT-eszközökkel</i></p>
3.2 Szövegalkotás írásban	<p>Szavak gyűjtése és írása. Mondatok kiegészítése. Mondatbővítés. Mondatbefejezés. Mondatalkotás. Címadás. Szövegalkotás mondatok összekapcsolásával. Meghívó megfogalmazása, megírása. Rövid szöveges üzenetek írása sms és e-mail formában. Két-három soros jellemzés megfogalmazása, leírása. Gondolatok, érzelmek, vélemények kifejezése írásban.</p>	
Kulcsfogalmak / fogalmak	Egy-, két- és háromjegyű betű, írott kis- és nagybetű, írásjel, pont, kérdőjel, felkiáltójel, vessző, tollbamondás, másolás, ékezet, hiba, ellenőrzés, javítás, szöveg, szó, mondat, cím, vélemény, értesítés, meghívó, hirdetés, sms, e-mail, rendezett íráskép.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről	Órakeret 47 óra
Előzetes tudás	A teljes magyar ábécé betűinek ismerete. Mondatkezdés és a mondatzáró írásjel ismerete. Adott szókészletben tanult helyesírási szabályok alkalmazása. Gyakorlottság alapvető kommunikációs helyzetekben.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Kommunikációs képesség fejlesztése. Szókincs gyarapítása. A nyelvhasználat pontosítása szótani, hangtani ismeretek tudatosításával. Fonematikus észlelés és verbális emlékezet fejlesztése. A helyesírás alapozása, fejlesztése másolással, tollbamondással, emlékezetből írással.	

	A kiejtés, szóelemzés elvének alkalmazása a begyakorolt szókészletben, analízis, szintetizálás. A közlési helyzethez alkalmazkodó nyelvhasználat fejlesztése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
4.1 Alapvető kommunikációs helyzetek nyelvi és magatartási mintái	<p>Kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás és kapcsolatzárás:</p> <ul style="list-style-type: none"> - részvétel a tanulócsoportban folyó beszélgetésben, - társas nyelvi magatartási formák alkalmazása. <p>Beszélgetés, vita:</p> <ul style="list-style-type: none"> - helyzetfelismerés, alkalmazkodás a beszélgetéshelyzethez, - a vitakultúra formálása, - vélemény megfogalmazása, megosztása. <p>Nyelvi mintakövetés beszédben és írásban. A tanult nyelvi fordulatok alkalmazása tanulási helyzetben, spontán beszédben. Az életkornak megfelelő erkölcsi választás és értékelés.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> társas kapcsolatok, viselkedési formák</p> <p><i>Matematika:</i> halmazok</p>
4.2 Szavak jelentése, szókincs	<p>Szavak csoportosítása jelentésük szerint:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rokon értelmű szavak, - több jelentésű szavak, - azonos alakú szavak. <p>Állandósult szókapcsolatok értelmezése. Közmondások, szólások értelmezése. A szókincs folyamatos gyarapodása.</p>	
4.3 Hang, betű, szótag, szó, szótő, toldalék	<p>Hang és betű megkülönböztetése. A magánhangzók és mássalhangzók időtartama:</p> <ul style="list-style-type: none"> - megfigyelése, - jelölése begyakorolt szóanyagban. <p>Toldalékos szó megfigyelése, szótő és toldalék elkülönítése. Szavak elválasztásának szabályai A kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> - megfigyelése a szavakban és a szavak végén, - helyesírása begyakorolt szókészletben. 	
4.4 Szófajok	<p>Szavak csoportosítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kérdések alapján; - jelentés szerint. - főnév, melléknév, ige, számnév - köznév, tulajdonnév 	
4.5 Modalitás szerinti mondatfajták	<p>Mondatfajták:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kijelentő, kérdő, óhajtó, felkiáltó, felszólító - megfigyelése, - felismerése olvasott szövegekben, - helyes használata a mindennapi beszédben, - írásbeli gyakorlása. 	
4.6 Alapvető nyelvhelyességi és helyesírási szabályok, írásjelek	<p>Írásjelek megfigyelése, használata a mondatok végén előkészítés után.</p> <p>A „j” hang kétféle jelölése begyakorolt alapszókészletben. A szóvégi -ó, -ő, -ú, -ű jelölésének gyakorlása megadott szókészletben.</p> <p>Szótagolás, szavak csoportosítása szótagszám szerint.</p> <p>Az elválasztás eseteinek megfigyelése.</p> <p>A teljes ábécé, betűrend ismerete.</p> <p>Tulajdonnevek</p> <p>A mondat szavakra tagolása.</p> <p>A helyesírás fejlesztése másolással, tollbamondással, emlékezetből írással</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Hang, betű, szótag, szótagolás, szó, mondat, írásjel, pont, kérdőjel, felkiáltójel, vessző, kötőjel, időtartam, hosszú, rövid, hangsúly, kisbetű, nagybetű, név, magánhangzó, mássalhangzó, kijelentő mondat, kérdő mondat, felszólító mondat, felkiáltó mondat, óhajtó mondat, közlés, kijelentés, megállapítás, kérdés, érdeklődés, tudakozódás, kérés, tiltás, parancs, utasítás, öröm, fájdalom, meglepődés, kívánság, melléknév, tulajdonság, ige, cselekvés, történés, főnév, köznév, tulajdonnév, számnév, határozott, határozatlan.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	5. Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése	Órakeret 30 óra
Előzetes tudás	Az olvasástechnika alkalmazása.	
A tematikai egység nevelésfejlesztési céljai	Auditív, vizuális figyelem és emlékezet fejlesztése. Időbeli tájékozódás, sorrendiség fejlesztése. Ritmusérzék fejlesztése. Szövegértő képesség folyamatos fejlesztése. Szóbeli szövegalkotás fejlesztése. Erkölcsi érzék, ítélőképesség formálása. Kommunikációs készség, együttműködési készség megerősítése. Empátia, kreativitás fejlesztése. Az olvasás örömeinek és a mű élvezetének megtapasztaltatása.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
5.1 Szerzők és művek - Népköltészet	Mondókák, kiszámolók meghallgatása, olvasása. Népi játékok eljátszása. Találós kérdések olvasása. Magyar és más népek meséinek olvasása.	<i>Komplex művészeti nevelés:</i> népdalok, népi játékok, megzenésített versek <i>Gépirás-informatika:</i> ismerkedés az IKT-eszközökkel <i>Munkatevékenység:</i> a dramatizálás egyszerű kellékei <i>Erkölcstan:</i> tanulságok
<ul style="list-style-type: none"> - Klasszikus magyar szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései - Klasszikus európai szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései - Kortárs magyar szerzők gyermekversei, meséi, elbeszélései <p>Ajánlott magyar szerzők és művek: Arany János: <i>Őszbe csavarodott</i> Bartos Erika: <i>Maci a Holdon, Budapest</i> Csukás István: <i>Hideg szél fúj, Sün Balázs</i> Fazekas Anna: <i>Ősz, Télapó, Tél, Szüret</i> Gárdonyi Géza: <i>Gólyák, Cifra mese, Macskánk</i> Gryllus Vilmos: <i>Füsti fecskék, Kémény tetején, Hallgatag erdő</i> József Attila: <i>Betlehemi királyok, Altató, Csoszogi, az öreg suszter</i> Kányádi Sándor: <i>Hófoltos még</i></p>	Gyermekversek olvasása. Mese, meserészletek szereposztás szerinti felolvasása. Elbeszélések közös és önálló olvasása, feldolgozása tanári segítséggel. Könyvtárlátogatás. Népköltészet (népdalok- munkáról, emberi érzésekről) Népmesék a magyar és a világirodalom mesekincseiből Elemi ismeretek írókról, költőkről, művekről	

a határ, Kelj föl, nap Lázár Ervin:
Öregapó madarai Móra Ferenc:
Tükrös Kata, A pillangók királya,
Vasgyűrő Gyurka, Sose volt király
bánata, A kis bicebóca, A didergő
király

Móricz Zsigmond: *Iciri-piciri,*
Kevélykereki, Kuckókirály, A
köszöntő, A nehéz kétgarasos, A
török és a tehenek

Nemes Nagy Ágnes: *Cifra palota,*
Lila fecske, Madarak, Nyári rajz

Petőfi Sándor: *Itt van az ősz, itt*
van újra, Nemzeti dal (részlet)

Szabó Lőrinc: *A szél meg a nap,*
Esik a hó, Nyitnikék (részletek),
Falusi hangverseny

Tamkó Sirató Károly: *Mondjam*
még?

Varró Dániel: *Buszvezetők*

Weöres Sándor: *Vásár (részlet),*
Ha vihar jő a magasból,
Újesztendő, Száncsengő,

Galagonya, Birkaiskola, Szép a
fenyő, Nől a dér, álom jár Zelk

Zoltán: *A tölgyfa születésnapja,*
Köd és fény, Télapó és a
hóember, Alszik a szél, Október,
Hova futsz, te kicsi őz?, Az állatok
iskolája, Mikulás bácsi csizmája,
Rajzpapír

Ajánlott európai szerzők és
művek:

Andersen: *A két gyertya, A*
rendíthetetlen ólomkatona, A
három versenyugró

Aesopus: *Kincs a szőlőben, Az*
oroszlán és az egér, A róka és a
gólya

Grimm: *A csillagruha* La

Fontaine: *A tücsök és a hangya*

Richard Scarry: *Mentenek a*
tűzoltók, Miből lesz a kenyér?

Szutyjev: *Az alma, Miau, A*
három kiscica, A süni, akit meg
lehetett simogatni

5.2 Epikus művek jellemzői	<p>Rövid epikai művek, népköltészeti alkotások, elbeszélések hangos és néma olvasása.</p> <p>A történet idejének és helyszínének azonosítása.</p> <p>Az események sorrendjének, összefüggéseinek megállapítása segítségével.</p> <p>Történet főszereplőinek azonosítása.</p> <p>Tartalommondás; a cím és a szöveg kapcsolatának magyarázata; címadás gyakorlása.</p> <p>Szereplők tulajdonságainak és cselekedeteinek megítélése - a jó, a rossz, a szép, a csúnya fogalma.</p>	
5.3 Lírai alkotások jellemzői	<p>Versek hangos és néma olvasása.</p> <p>A lírai mű témájának és hangulatának, érzelmi tartalmának felismerése.</p> <p>A vers versszakokra bontása.</p> <p>A versszak felismerése, egyszerű jellemzése (sorok száma, hosszúsága, szótagszáma).</p> <p>Rím felismerése.</p> <p>A költői nyelv néhány sajátosságának megfigyelése:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ellentét, - ismétlés (refrén). 	
5.4 Báb- és drámajátékok jellemzői	<p>Népi játékok játszása.</p> <p>Mese, meserészlet megtanulása, közös eljátszása, előadása.</p> <p>Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékban (pl. bábjáték).</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Író, költő, valóság, mese, népmese, vers, verssor, versszak, rím, refrén, mondóka, kiszámoló, dal, népi játék, történet, szereplő, főszereplő, helyszín, párbeszéd, hangulat, ellentét, ismétlés, jó, rossz, szép, csúnya.</p>	

<p>A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végére</p>	<p>A hangok hosszúságának érzékeltetése. Megfelelő beszédtempó, hangerő, beszédtechnika, hangsúly.</p> <p>Négy-öt mondóka, vers ismerete.</p> <p>A megtanulandó memoriterek képességi szintnek megfelelő tolmácsolása. Egyéni fejlettségi szintnek megfelelő részvétel a dramatikus, szerep- és szituációs játékokban.</p> <p>A megismert nyelvi formák alkalmazása a társas érintkezésben. Kérdésekre adekvát válaszadás a szituációnak megfelelően.</p> <p>Önálló vélemény alkotása. Az életkornak megfelelő erkölcsi ítélet alkotása.</p> <p>A környezet tárgyaitól, eseményektől, élményektől három-négy összefüggő mondat megfogalmazása.</p> <p>Összefüggő szóbeli szöveg alkotása kevés segítséggel.</p> <p>Szóképes, illetve folyamatos, szöveghű olvasás, megfelelő hangsúlyozás.</p> <p>Olvasott szövegrészek, szövegek tartalmáról beszámolás segítséggel.</p> <p>Szövegértést bizonyító egyszerű feladatok megoldása. A szereplők, helyszín, időpont megnevezése. Az események sorba rendezése.</p> <p>Szövegelemzés végzése segítséggel. Összefüggések észrevétele a szövegben.</p> <p>Mondatok és rövid szövegek másolása írott és nyomtatott mintáról.</p> <p>A begyakorolt alapszókészlet szavainak leírása tollbamondással, emlékezetből való írással.</p> <p>Előkészítés után 4-5 mondatból álló szöveg leírása tollbamondás után.</p> <p>Az írott és nyomtatott nagybetűk alkalmazása.</p> <p>Írásos feladatok megoldása fokozódó önállósággal.</p> <p>A tanult nyelvhelyességi és helyesírási ismeretek alkalmazása.</p> <p>Önellenőrzés, hibajavítás.</p> <p>Tiszta, rendezett, könnyen olvasható íráskép.</p>
---	---

MATEMATIKA

A matematikatanítás célja, hogy lehetővé tegye a tanulók számára a környező világ térformáinak, mennyiségi viszonyainak, összefüggéseinek megértését, a valóság megismerését. Feladata felkelteni a tanulók érdeklődését, segíteni a pozitív attitűd kialakulását a tantárgy tanulása iránt, tapasztalati úton megalapozva a tanulók matematikai ismereteit, változatos tevékenységekkel alakítva ki a matematikai fogalmakat. Fejleszteni kell a tanulók matematikai készségeit (számlálás, számolás, mennyiségi következtetések, becslés, mérés, mértékegységváltás, szöveges feladatok megoldása) és matematikai képességeit (rendszerzés, kombinativitás, induktív, deduktív és valószínűségi következtetések), ezáltal lehetővé tenni a tanulók gondolkodásának fejlődését.

A pontos matematikai nyelv használatára való törekvés, a gondolatok szabatos megfogalmazása tevékenységek során alakul a matematikatanulás szokásrendjének gyakorlásával, a pontos, fegyelmezett munkavégzés és az önellenőrzés igényének kialakításával együtt.

A matematikai kompetencia fejlesztése csak a többi kulcskompetenciával együtt, egymással összhangban, egymást felerősítve valósítható meg. A matematikaórákon megszerzett készségek, képességek, ismeretek birtokában a tanulók alkalmassá válnak az önálló tanulásra, eszközként használják azokat más területeken, különböző kontextusokban (továbbtanulás, otthon, munkahely) való alkalmazásra. A matematikai nevelés hozzájárul a természettudományos és technikai kompetencia fejlődéséhez. Vannak közös fejlesztési területeik, mint a tájékozódási képesség fejlesztése térben, síkban, időben és a világ mennyiségi viszonyaiban, valamint a kognitív képességek fejlesztése. Vannak olyan készségek, mint a becslés, mérés, számlálás, számolás, melyeket pl. különböző számításoknál alkalmaznak. A komplex művészeti nevelés részeként az ének, zene tanulása fejleszti a matematikai gondolkodás különböző formáit. A ritmusgyakorlatok, számkotta használata hozzájárulnak az akusztikus és vizuális figyelem és emlékezet, valamint a szerialitás fejlesztéséhez. A matematikai kompetenciát eszközként használják a tanulók a földrajzi ismeretek tanulása során is. Tájékozódnak síkban különböző léptékű térképeken, térben a földgömbön és az időzónákban. Becslési, mérési és számolási készségüket alkalmazzák a távolságok becslésére, mérésére, a magassági számok pontos leolvasására, a földrészek, országok területe, lakossága és a népsűrűsége közötti összefüggések értelmezésére, számításokra. A mozgásnevelés órák nagymértékben hozzájárulnak a motoros képességek fejlődéséhez, ezzel segítik a tanulókat a matematikai és szerkesztő eszközök használatában. A változatos mozgásformákon keresztül fejlődik becslési, mérési készségük. Rendgyakorlatoknál a számlálásra végzett mozgássorok hozzájárulnak a számlálás ritmusának kialakulásához.

A komplex művészeti nevelésen belül, a rajz tanítása során a vizuális nyelv alapelemeinek (vonalak, sík- és térformák) előállítás, azok rendezése, azonosságok, hasonlóságok észrevétele, arányok, kontrasztok megfigyelése, ismétlések, ritmusok leképezése, szimmetrikus alakzatok létrehozása segíti a formaérzékelés, a térlátás és a vizuális gondolkodás fejlesztését, a geometriai ismeretek elmélyítését.

A digitális kompetencia fejlesztése, az augmentatív és alternatív kommunikációs (AAK) és IKT-eszközök használata hozzájárul a megismerési képesség, a verbális és a nonverbális kommunikáció fejlődéséhez. Az órákon segíti az önálló ismeretszerzést, a matematikai készségek, képességek fejlesztését, a matematika iránti pozitív attitűd kialakulását, az önismeret, az önértékelés fejlődését. Habilitációs foglalkozások keretében fejlesztő programok segítségével hozzájárul a tanulók alapképességeinek fejlesztéséhez.

A matematikai kompetencia fejlesztése közben különböző szervezeti keretekben (egyéni, páros, csoport és kooperatív formában) tevékenykednek a tanulók. Ezáltal fejlődik együttműködési készségük, nő a toleranciájuk, kialakul egymás iránti érdeklődésük, megtanulják társaik elfogadását.

A matematikatanulás hatékonyságának egyik fontos feltétele a módszerek megválasztása. A kisiskolások legfontosabb tevékenysége a játék. Ezért kezdetben játékos tevékenységek megszervezésével biztosítunk lehetőséget a gyerekeknek a közvetlen tapasztalatszerzésre.

A halmozottan, enyhén értelmi fogyatékos, mozgáskorlátozott gyerekeknek hosszabb ideig (több éven át) lehetőséget kell teremteni a matematikai problémák cselekvéses tapasztalatra alapozó megoldására. A motiváló hatású tanulási környezet, a játékok, a különböző matematikai eszközök, AAK és IKT-eszközök, digitális tananyagok felkeltik a tanulók érdeklődését, igényét a világ megismerésére, saját ismereteik, képességeik fejlesztésére, az érdeklődés ébrentartására, pozitív attitűd kialakulására a tantárgy, a tanulás iránt, mindez biztosítéka a sikeres együtt-tanulásnak.

Az egy osztályba kerülő gyermekek pszichés funkciói, képességei, ismeretei, az egész személyiségük nagyon különböző. Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók képességprofilja jelentősebb eltérést mutat, mint ép társaiké. Ezért nagyon fontos minden tanuló egyéni fejlődési folyamatának a megismerése, és az ehhez igazodó differenciált nevelés, oktatás, fejlesztés. A pedagógusnak fel kell térképeznie az osztály tanulóinak ismereteit, képességeit, érdeklődésüket, motiváltságukat, tanulási stílusukat, szokásaikat, tempójukat. Fel kell tárnani társas kapcsolataikat, fizikai és pszichés állapotukat.

Szükséges és lehetséges differenciálni a tartalmak és tevékenységek szintjén egyaránt. A tartalmi differenciálás megnyilvánulhat a feladatok mennyiségében, a feladatok minőségében és a kivitelezés módjában. A tevékenységek szintje is különböző lehet. Lehet elvontan, verbális szinten megoldani a feladatokat, de ugyanazok a feladatok megoldhatók eszközökkel, a cselekvés szintjén is. Differenciálni lehet segítségnyújtással is. Segíthetjük a tanulást eszközök biztosításával, az eszközök használatának segítségével, a feladat megismétlésével, a feladatok algoritmizálásával, mintaadással, analógia alkalmazásával és célirányos kérdésekkel.

A tanulásban akadályozott tanulóknál gyakran előfordul súlyos képességzavar, illetve valamelyik képesség hiánya. Ezeket a problémákat nem lehet kizárólag a tanítási órák keretei között orvosolni. Ilyen esetekben szükség van külön habilitációs foglalkozásokra, ahol célirányos fejlesztési terv alapján egyéni fejlesztéssel lehet korrigálni és/vagy kompenzálni a képességzavarokat és hiányokat.

1-2. és Felzárkóztató évfolyam

Az első két év kiemelt célja a tanulási képességek alapozása, a tantárgy iránti érdeklődés, a tanulási kedv felkeltése, a tantárgy megszerettetése. A matematikai tevékenységek elvégzéséhez és az ismeretek befogadásához szükséges a megfelelő szomatikus és pszichés állapot fejlesztése is. Fontos feladat a matematikai eszközök használatának megismerésével az önálló ismeretszerzés lehetőségének megteremtése, a tanulók ismereteinek, készségeinek, képességeinek, érdeklődésének a feltérképezése, és ehhez igazodó tanulási módok, eljárások megkeresése, alkalmazása. Az AAK és IKT-eszközök megismerése, használata tanári segítséggel történik.

Az elemi gondolkodási műveletek alapozása cselekvéssel, cselekvésre épülő tapasztalatok megfogalmazásával valósul meg, csakúgy, mint a matematikai nyelv alapozása, ismerkedés a matematikai alapfogalmakkal, jelekkel. Az alkotás örömeinek megtapasztalása, a folyamatos ösztönzés a matematikai tevékenykedésre, kitarító feladatmegoldásra egyrészt a motiváció erősödését, másrészt a tanulók önértékelésének és önismeretének kialakítását segíti. A módszerek megválasztása támogatja a folyamatos tanári visszajelzés lehetőségeit, a társakkal közös tevékenységek megvalósulását azért, hogy az elősegítse az elemi kommunikációs képességek fejlesztését, társas kapcsolatokban való működtetését.

A halmozottan, enyhe értelmi fogyatékos, mozgáskorlátozott tanulók esetében biztosítani kell a terápiás fejlesztést a tanulók sérült vagy/és fejletlen pszichikus funkcióinak, készségeinek, képességeinek és gondolkodásának javítására, kompenzálására úgy, hogy a tevékenységek segítsék elő a tanulók együttműködését, az egymás iránti tolerancia kialakulását. Vonatkozik ez a figyelem terjedelmének, tartósságának növelésére, a koncentráció időtartamának növelésére, az auditív és vizuális észlelés és érzékelés pontosságának fejlesztésére, a finommotoros mozgáskoordináció fejlesztésére is.

1. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Gondolkodási módszerek, halmazok, matematikai logika,	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vizuális, auditív és taktilis percepció fejlesztése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés, válogatás gyakoroltatása. Kombinatorikus gondolkodás alapozása. Szerialitás fejlesztése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
<i>1.1. Halmazok</i> <i>Személyek, tárgyak, matematikai eszközök tulajdonságai (szín, forma, nagyság)</i>	Személyek, tárgyak, matematikai eszközök tulajdonságainak megfigyelése, kiemelése, egyeztetése, megfogalmazása, jelölése jelkártyával, AAK és IKT eszközök alkalmazásával.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, szövegalkotás, szókincsbővítés, szómagyarázat <i>Környezetismeret:</i> formaérzékelés, tárgyak tulajdonságainak megfigyelése, megnevezése, összehasonlításuk, csoportosításuk, tapasztalatok szerzése.
<i>1.2. Matematikai logika</i> Igaz-hamis állítások	Állítások igazságának megfogalmazása személyek, tárgyak, matematikai eszközök halmazáról.	<i>Komplex művészeti nevelés:</i> szín- és formaérzékelés, ritmikus sorok alkotása
<i>1.3. Kombinatorika</i> <i>Kombinatorikai feladatok</i>	Kombinatorikai feladatok megoldása matematikai eszközök kirakásával, színezéssel, gyöngyfűzéssel, Lego Duplo-val, minél több lehetőség (kombináció) előállítása próbálgatással.	<i>Munkatevékenység:</i> tárgyak tulajdonságai, csoportosítások, rendezések, minták, formák készítése 2-3 elem kombinálásával. <i>Mozgásnevelés:</i> mozgáskoordináció
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szín, alak, méret, tulajdonság, összehasonlítás, minden, egyetlen, egyik sem.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. Számelmélet, algebra	Órakeret 68 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Mennyiségi állandóság érzékeltetése. A számlálás ritmusának érzékeltetése, a finommotorika, szem-kéz koordináció kialakítása. Számfogalom kialakítása az 5-ös számkörben, majd a számolási készség fejlesztése a 5-ös számkörben, változatos gyakorlati feladatok segítségével, tájékozódás 10-es számkörben saját élményből kiindulva. Tájékozódás a számegyenesen. Az összeadás és kivonás tartalmi megértésének alapozása mindennapi élethelyzetekből kiindulva. Szövegértés, szövegalkotás alapozása.</p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
2.1. Számok Számköri ismeretek a 5-ös számkörben	Határozott és határozatlan halmazok alkotása (személyek, tárgyak).	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, lényeg kiemelése,
Halmazok számossága	Halmazok számosságának megállapítása le- és megszámlálással. Mennyiségek kirakása tárgyakkal, matematikai eszközökkel. Mennyiségek egyeztetése számnévvvel, számképpel, számjeggyel.	szövegalkotás, saját gondolatok megfogalmazása, indoklása, szókincsbővítés, szómagyarázat.
Sorszámok, sorszámnevek	Sorszámok, sorszámnevek használata valós helyzetekben.	<i>Környezetismeret:</i> nagyságrendek a természetben (becslés és mérés, hosszúság).
Számok írása, olvasása 5-ig Számok bontása	Számok írása és olvasása változatos feladathelyzetekben. Adott elemszámú tárgyhalmazok bontása tárgyakkal, matematikai eszközökkel.	<i>Komplex művészeti nevelés:</i> ütemek kialakítása és jelzése, egyenletes mérőritmus, ütemezett
Számok viszonyítása, rendezése Relációs jel	Különböző elemszámú halmazok összehasonlítása tárgyak segítségével, matematikai és IKT-eszközök segítségével, jelölésük relációs jelekkel.	mozgáskivitelezés, történetek vizuális megjelenítése síkban, térben.

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
<p>Számegyenes</p> <p>Számszomszédok</p>	<p>Számok viszonyítása, sorba rendezése, helyük megkeresése a számegyenesen, számszomszédok megállapítása. Egy- és kétjegyű számok értelmezése.</p>	<p><i>Mozgásnevelés:</i> mozgáskoordináció.</p> <p><i>Munkatevékenység:</i> szerialitás</p>
<p>Számtulajdonságok</p>	<p>Számok válogatása, csoportosítása a megismert tulajdonságok alapján. Számok tulajdonságainak megnevezése.</p>	
<p>2.2. <i>Műveletek</i></p> <p>Műveleti jelek (+, -, =, <, >)</p> <p>Összeadás, kivonás tartalmának kialakítása: halmazok bővítése, szűkítése, halmazok egyesítése, különbsége, halmazok összemérése</p>	<p>Műveleti jelek megismerése, értelmezése, írása, kiolvasása segítségével.</p> <p>Műveletek megjelenítése egyszerű történetek lejátsszásával, tárgyak, matematikai eszközök kirakásával segítségével, AAK, IKT-eszközökkel.</p> <p>A mennyiségi változások megfigyelése, megfogalmazása segítségével, lejegyzésük művelettel. Matematikai művelethez történetek alkotása segítségével.</p>	
<p>Fejben számolás</p>	<p>Fejben számolás 5-ös számkörben, eszközhasználattal 10-es számkörben.</p>	
<p>Szóbeli összeadás, kivonás</p>	<p>5-ös számkörben, eszközhasználattal 10-es számkörben</p>	
<p>Egyszerű szöveges feladatok</p>	<p>Egyszerű szituációkba ágyazott szöveges feladatok lejátsszása, megjelenítése matematikai eszközök kirakásával, rajzban, lejegyzésük műveletekkel. Matematikai műveletekhez történet alkotása.</p>	
<p>2.3. <i>Számelméleti ismeretek</i></p> <p>Páros-páratlan számok</p>	<p>Halmaz elemeinek (személyek, tárgyak, matematikai eszközök) párosítása szükség szerint segítségével.</p> <p>Páros és páratlan számok helyének megfigyelése a számegyenesen.</p>	

Kulcsfogalmak/ fogalmak	Számok neve, jele, relációs jel, (kisebb-nagyobb) szomszéd, számegyenes, sorszám, sorszámnév, páros, páratlan, művelet, műveleti jel, összeadás-kivonás, bontás, hozzátevés, elvétel, semmi, üres, sok, kevés, összehasonlítás.
--------------------------------	--

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. Geometria - mérés 28 óra	Órakeret: 40 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Térbeli és síkbeli tájékozódás fejlesztése. Gyakorlati mérések gyakoroltatása választott és szabványmértékegységekkel. Mennyiségek közötti tájékozódás és a becslés képességének alakítása. Szabványmértékegységek nevének, jelének megismertetése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
3.1. <i>Térbeli, síkbeli helyzetek</i> - Térbeli helyzetek	Térbeli helyzetek megfigyelése, leolvasása, megfogalmazása. Térbeli helyzetek létrehozása tárgyak, matematikai eszközök építésével - szabadon, minta és szóbeli utasítás után.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása szókincs bővítés, szómagyarázat.
- Síkbeli helyzetek	Síkbeli helyzetek létrehozása függőleges és vízszintes síkban. Síkbeli helyzetek leolvasása, megfogalmazása. Építés saját fantázia, minta, szóbeli utasítás alapján.	<i>Környezetismeret:</i> térbeli, síkbeli tájékozódás, formaérzékelés, irányok, távolságok, hosszúság; mérhető anyagi tulajdonságok felismerése, becslése, mérése, természetes mérőeszközök.

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
3.2. Síkbeli alakzatok Síkidomok tulajdonságai	Síkidomok tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása, előállítása tárgyak, matematikai eszközök, AAK és IKT- eszközök használatával.	<i>Komplex művészeti nevelés:</i> formaérzékelés, azonosság, hasonlóság szín- és formaérzékelés, vizuális megjelenítés
	Síkidomok összehasonlítása, azonosságok, különbségek megfogalmazása. Csoportosításuk, rendezésük adott tulajdonság (forma, nagyság) alapján.	térben, síkban, konstruálás, modellezés. <i>Munkatevékenység:</i>
3.3. Térbeli alakzatok Testek tulajdonságai	Testek tulajdonságainak megfigyelése, megnevezése, összehasonlítása. Építés szabadon és minta alapján. Csoportosításuk, rendezésük adott tulajdonság (forma, nagyság) alapján.	környezet elemeinek tulajdonságai, kreativitás, anyagszükséglet becslése, mérése, mérőeszközök használata, térbeli helyzetek, építések térben, síkban.
3.3. Mérés Gyakorlati mérések	Mennyiségek mérése (hosszúság, tömeg, űrtartalom) választott mértékegységekkel. Hosszúság, magasság, szélesség mérése és összehasonlítása választott egységekkel. Űrtartalom mérése és összehasonlítása különböző mérőeszközökkel. Tömeg mérése és összehasonlítása.	<i>Mozgásnevelés:</i> motoros készségek és képességek, térbeli tudatosság (elhelyezkedés térben, mozgásirány, eszközre és társra vonatkozó térbeli viszonyok), alak- és formaészlelés.
Mérőeszközök Szabványmértékegységek	Mérőeszközök megismerése. Mérendő anyagokhoz mérőeszközök rendelése. Mérés szabványmértékegységekkel. Szabványmértékegységek nevének és jelének megismerése, használata (m, dm, kg, l, dl).	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Forma (háromszög, négyszög, kör, gömbölyű, szögletes, kocka), térbeli és síkbeli viszonyzó, becslés, mérés, hosszúságmérték, űrmérték, tömegmérték, mértékegység.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Függvények, az analízis elemei	Órakeret 21 óra
Előzetes tudás		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az összehasonlítás, az összefüggés- és szabályfelismerés alapozása. A rendezés, kiegészítés gyakoroltatása.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
4.1. <i>Relációk</i> Összefüggések személyek, tárgyak, helyzetek, geometriai alakzatok, halmazok számossága között	Személyek, tárgyak, geometriai alakzatok közötti egyszerű kapcsolatok, összefüggések felismerése. Relációk megfogalmazása, jelölésük (összekötés, nyíl, relációs jel).	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> beszédkézség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, szövegalkotás, szókincsbővítés, szómagyarázat
4.2. <i>Sorozatok</i> Sorba rendezések	Személyek, tárgyak sorba rendezése különböző tulajdonságaik alapján (nagyság, szélesség, hosszúság, magasság, tömeg stb.). Halmazok sorba rendezése számosság alapján. Számok sorba rendezése. Ciklikus sorok megfigyelése, az ismétlődések megfogalmazása és folytatása tevékenységgel (építéssel, kirakással, színezéssel, rajzzal).	<i>Komplex művészeti nevelés</i> ciklikus sorok, vizuális megjelenítés. <i>Mozgásnevelés:</i> ismétlődő, ciklikus mozgássorok, soralkotások, relációk. <i>Munkatevékenység:</i> ciklikus minták, formák alkotása
Egyszerű sorozatok Növekvő-csökkenő számsorok	Egyszerű sorozatok folytatása megadott, felismert és választott szabály alapján. Állandó különbségű növekvő és csökkenő számsorok leolvasása, folytatása.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
4.3. Függvények Hozzárendelések	Személyek, tárgyak, matematikai eszközök egymáshoz rendelése szóbeli utasítás és jelkártyák alapján. Hozzárendelések párosító játékokban (pl. logikai készlet elemeinek egymáshoz rendelése egy tulajdonság megváltoztatásával) Számjegyek hozzárendelése tárgyhalmazokhoz, számképekhez, színes rudakhoz. Természetes számok hozzárendelése a számegyenes pontjaihoz és geometriai alakzatokhoz.	
Kulcsfogalmak	Összefüggés, ellentétes viszonyzó, sorozat, hozzárendelés.	
A fejlesztés várt eredményei az 1. évfolyam végére	<p>Személyek, tárgyak, alakzatok csoportosítása azonosság, azonos tulajdonság alapján. Nagyságbeli, térbeli és síkbeli viszonyzavak ismerete.</p> <p>Számfogalom 5-ös számkörben. Jártasság 10-es számkörben. Összeadások és kivonások 5-ös számkörben 10-es számkörben eszközhasználattal. Egyszerű szóbeli szöveges feladatok megoldása.</p> <p>Alkotás térben, síkban. Térbeli és síkbeli helyzetek létrehozása, létrehozott helyzetek leolvasása, megfogalmazása. A tanult térbeli és síkbeli alakzatok felismerése, tulajdonságaik megfogalmazása. Tapasztalatok gyűjtése a hosszúság, tömeg, űrtartalom méréséről.</p> <p>Segítséggel összefüggések felismerése, jelölése egyszerűbb esetekben. Egyszerű sorozatok folytatása megadott szabály alapján.</p>	

2. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Gondolkodási módszerek, halmazok matematikai logika, kombinatorika	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	A dolgok tulajdonságainak ismerete, csoportosítás színek, nagyság, forma szerint	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vizuális, auditív és taktilis percepció fejlesztése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés, válogatás gyakoroltatása. Kombinatorikus gondolkodás alapozása. Szerialitás fejlesztése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
<i>a) Halmazok</i> Személyek, tárgyak, matematikai eszközök tulajdonságai (szín, forma, nagyság)	Azonosságok-különbözőségek megállapítása, megnevezése, kifejezésük tevékenységgel, szóval.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, szövegalkotás, szókincsbővítés, szómagyarázat. <i>Környezetismeret:</i> formaérzékelés, tárgyak tulajdonságainak megfigyelése, megnevezése, összehasonlításuk, csoportosításuk, tapasztalatok szerzése. <i>KMN:</i> ritmikus sorok alkotása. <i>Munkatevékenység:</i> tárgyak tulajdonságai, csoportosítások, minták, formák készítése 2-3 elem kombinálásával. rendezések. <i>Mozgásnevelés:</i> mozgáskoordináció.
<i>b) Matematikai logika</i> Igaz-hamis állítások	Állítások igazságának eldöntése segítséggel személyek, tárgyak, matematikai eszközök halmazáról.	
<i>c) Kombinatorika</i> Kombinatorikai feladatok	Kombinatorikai feladatok megoldása matematikai eszközök kirakásával, színezéssel, gyöngyfűzéssel, Lego Duplo-val, minél több lehetőség (kombináció) előállításával próbálgatással.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szín, alak, méret, tulajdonság, összehasonlítás, minden, egyetlen, egyik sem.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. Számelmélet, algebra	Órakeret 68 óra
Előzetes tudás	Számfogalom 5-ös számkörben, tájékozódás a számegyenesen	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Mennyiségi állandóság kialakítása.</p> <p>A számlálás ritmusának kialakítása, a finommotorika, szem-kéz koordináció fejlesztése.</p> <p>Számfogalom kialakítása a 10-es számkörben, majd a számolási készség fejlesztése a 10-es 20-as számkörben, változatos gyakorlati feladatok segítségével.</p> <p>Tájékozódás a számegyenesen.</p> <p>Az összeadás és kivonás tartalmi megértésének alapozása mindennapi élethelyzetekből kiindulva.</p> <p>Szövegértés, szövegalkotás alapozása.</p> <p>Analógiás gondolkodás értelmezése segítséggel.</p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
2.1. Számok Számköri ismeretek a 10-es számkörben	Határozott és határozatlan halmazok alkotása (személyek, tárgyak, matematikai eszközök, IKT-eszközök segítségével).	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> beszéd-készség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, lényeg kiemelése, szövegalkotás, saját gondolatok megfogalmazása, indoklása, szókincsbővítés, szómagyarázat.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> nagyságrendek a természetben (becslés és mérés, hosszúság).</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> ütemek kialakítása és jelzése, egyenletes mérőritmus, ütemezett mozgáskivitelezés, történetek vizuális megjelenítése síkban, térben.</p>
Halmazok számossága	Halmazok számosságának megállapítása le- és megszámlálással. Mennyiségek kirakása tárgyakkal, matematikai eszközökkel.	
Sorszámok, sorszámnevek Számok írása, olvasása 10-ig 20-ig. Számok bontása	<p>Sorszámok, sorszámnevek használata valós helyzetekben.</p> <p>Számok írása és olvasása változatos feladathelyzetekben. Adott elemszámú tárgyhalmazok bontása matematikai és IKT-eszközökkel. A kirakásokról bontások megfogalmazása, lejegyzése.</p> <p>Bontott alakú számoknak megfelelő helyzetek előállítása tevékenységgel, rajzzal.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
<p>Számok viszonyítása, rendezése</p> <p>Relációs jel</p>	<p>Különböző elemszámú halmazok összehasonlítása tárgyak, matematikai és IKT-eszközök segítségével, jelölésük relációs jelekkel.</p>	<p><i>Mozgásnevelés:</i> mozgáskoordináció.</p> <p><i>Munkatevékenység:</i> szerialitás.</p>
<p>Számegyenes</p> <p>Számszomszédok</p>	<p>Számok viszonyítása, sorba rendezése, helyük megkeresése a számegyenesen, számszomszédok megállapítása. Egy- és kétjegyű számok értelmezése.</p>	
<p>Számtulajdonságok</p> <p>Helyi érték</p>	<p>Számok válogatása, csoportosítása a megismert tulajdonságok alapján.</p> <p>Számok tulajdonságainak megnevezése.</p> <p>Tízes csoportok alkotása, tízesek, egyesek helyi értékének értelmezése.</p>	
<p>2.2. <i>Műveletek</i></p> <p>Műveleti jelek (+, -, =, <, >)</p> <p>Összeadás, kivonás tartalmának kialakítása: halmazok bővítése, szűkítése, halmazok egyesítése, különbsége, halmazok összemérése</p>	<p>Műveleti jelek megismerése, értelmezése, írása, kiolvasása, használata.</p> <p>Műveletek megjelenítése egyszerű történetek lejátszásával, tárgyak, matematikai eszközök kirakásával segítségével.</p> <p>A mennyiségi változások megfigyelése, megfogalmazása, lejegyzésük művelettel.</p> <p>Matematikai művelethez történetek alkotása segítséggel.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
Fejben számolás	Fejben számolás segítséggel 10- es számkörben, eszközhasználattal segítséggel 20-as számkörben.	
Szóbeli összeadás, kivonás	Kerek tízesekhez egyjegyűek adása. Teljes kétjegyű számokból az egyesek elvétele. Teljes kétjegyű számokhoz egyjegyűek hozzáadása, elvétele tízesátlépés nélkül.	
Az összeadás tagjainak felcserélhetősége	A tagok felcserélhetőségének érzékeltetése kirakásokkal (matematikai eszközökkel, IKT-eszközökkel), rajzzal, lejegyzésük műveletekkel, segítséggel.	
Egyszerű szöveges feladatok	Szóban megfogalmazott, egyszerű szituációkba ágyazott szöveges feladatok lejátszása, megjelenítése matematikai eszközök kirakásával, rajzban, lejegyzésük műveletekkel. Matematikai műveletekhez történet alkotása segítséggel.	
2.3. Számelméleti ismeretek Páros-páratlan számok	Halmaz elemeinek (személyek, tárgyak, matematikai eszközök) párosítása segítséggel. Páros és páratlan számok helyének megfigyelése a számegyenesen.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Számok neve, jele, relációs jel, egyjegyű-kétjegyű szám, kerek tízes, (kisebb-nagyobb) szomszéd, számegyenes, sorszám, sorszámnev, sorszám, páros, páratlan, művelet, műveleti jel, összeadás-kivonás, bontás, hozzátevés, elvétel, semmi, üres, sok, kevés, összehasonlítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. Geometria – mérés		Órakeret 40 óra
Előzetes tudás	Síkdomok a környezetünkben, a síkidomok tulajdonságai		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Térbeli és síkbeli tájékozódás fejlesztése. Gyakorlati mérések gyakoroltatása választott és szabványmértékegységekkel. Mennyiségek közötti tájékozódás és a becslés képességének alakítása. Szabványmértékegységek nevének, jelének megismertetése.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
3.1. <i>Térbeli, síkbeli helyzetek</i> -Térbeli helyzetek	Térbeli helyzetek megfigyelése, leolvasása, megfogalmazása. Térbeli helyzetek létrehozása tárgyak, matematikai eszközök építésével - szabadon, minta és szóbeli utasítás után.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása szókincsbővítés, szómagyarázat.	
- Síkbeli helyzetek	Síkbeli helyzetek létrehozása függőleges és vízszintes síkban. Síkbeli helyzetek leolvasása, megfogalmazása. Építés saját fantázia, minta, szóbeli utasítás alapján.		
3.2. <i>Síkbeli alakzatok</i> Síkdomok tulajdonságai	Síkdomok tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása, előállítása tárgyak, matematikai eszközök, AAK és IKT- eszközök használatával. Síkidomok összehasonlítása, azonosságok, különbségek megfogalmazása. Csoportosításuk, rendezésük adott tulajdonság (forma, nagyság) alapján.	<i>Környezetismeret:</i> térbeli, síkbeli tájékozódás, formaérzékelés, irányok, távolságok, hosszúság; mérhető anyagi tulajdonságok felismerése, becslése, mérése, természetes mérőeszközök.	
3.3. <i>Térbeli alakzatok</i> Testek tulajdonságai	Testek tulajdonságainak megfigyelése, megnevezése, összehasonlítása. Építés szabadon és minta alapján. Csoportosításuk, rendezésük adott tulajdonság (forma, nagyság) alapján.	<i>Komplex művészeti nevelés:</i> formaérzékelés, azonosság, hasonlóság, szín- és formaérzékelés, vizuális megjelenítés térben, síkban,	
3.3. <i>Mérés</i> Gyakorlati mérések	Mennyiségek mérése (hosszúság, tömeg, űrtartalom) választott mértékegységekkel. Hosszúság, magasság, szélesség mérése és összehasonlítása választott egységekkel.	konstruálás, modellezés. építések térben, síkban. <i>Mozgásnevelés</i> motoros készségek és képességek, térbeli	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
	Úrtartalom mérése és összehasonlítása különböző mérőeszközökkel. Tömeg mérése és összehasonlítása.	<i>Munkatevékenység:</i> környezet elemeinek tulajdonságai, kreativitás,
Mérőeszközök Szabványmértékegységek	Mérőeszközök megismerése. Mérendő anyagokhoz mérőeszközök rendelése. Mérés szabványmértékegységekkel. Szabványmértékegységek nevének és jelének megismerése, használata (m, dm, kg, l, dl) segítségével.	anyagszükséglet becslése, mérése, mérőeszközök használata, térbeli helyzetek, tudatosság (elhelyezkedés térben, mozgásirány, eszközre és társra vonatkozó térbeli viszonyok), alak- és formaészlelés.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Forma (háromszög, négyszög, kör, gömbölyű, szögletes, kocka), térbeli és síkbeli viszonyzó, becslés, mérés, hosszúságmérték, űrmérték, tömegmérték, mértékegység.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Függvények, az analízis elemei	Órakeret: 21 óra
Előzetes tudás	Szabályok megfogalmazása, sorok alkotása megadott szempontok szerint	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az összehasonlítás, az összefüggés- és szabályfelismerés alapozása. A rendezés, kiegészítés gyakoroltatása.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
4.1. <i>Relációk</i> Összefüggések személyek, tárgyak, helyzetek, geometriai alakzatok, halmazok számossága között	Személyek, tárgyak, geometriai alakzatok közötti egyszerű kapcsolatok, összefüggések felismerése. Relációk megfogalmazása, használata, jelölésük (összekötés, nyíl, relációs jel).	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, szövegalkotás, szókincsbővítés, szómagyarázat
4.2. <i>Sorozatok</i> Sorba rendezések	Személyek, tárgyak sorba rendezése különböző tulajdonságaik alapján (nagyság, szélesség, hosszúság, magasság, tömeg stb.). Halmazok sorba rendezése számosság alapján. Számok sorba rendezése. Ciklikus sorok megfigyelése, az	<i>Komplex művészeti nevelés:</i> ciklikus sorok, vizuális megjelenítés. <i>Mozgásnevelés:</i> ismétlődő, ciklikus mozgássorok, soralkotások, relációk.
	ismétlődések megfogalmazása és folytatása tevékenységgel (építéssel, kirakással, színezéssel, rajzzal).	<i>Munkatevékenység:</i> ciklikus minták, formák alkotása.
Egyszerű sorozatok Növekvő-csökkenő számsorok	Egyszerű sorozatok folytatása megadott, felismert és választott szabály alapján. Állandó különbségű növekvő és csökkenő számsorok leolvasása, folytatása.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
4.3. Függvények Hozzárendelések	Személyek, tárgyak, matematikai eszközök egymáshoz rendelése szóbeli utasítás és jelkártyák alapján. Hozzárendelések párosító játékokban (pl. logikai készlet elemeinek egymáshoz rendelése) Számjegyek hozzárendelése tárgyhalmazokhoz, számképekhez, színes rudakhoz. Természetes számok hozzárendelése a számegyenes pontjaihoz és geometriai alakzatokhoz.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Összefüggés, ellentétes viszonyzó, sorozat, hozzárendelés.	
A fejlesztés várt eredményei a 2. évfolyam végére	Személyek, tárgyak, alakzatok csoportosítása azonosság, azonos tulajdonság alapján. Nagyságbeli, térbeli és síkbeli viszonyzavak ismerete, használata. Számfogalom 10-es számkörben. Jártasság 20-as számkörben. Összeadások és kivonások 10-es számkörben készségszinten, 20-as számkörben eszközhasználattal. Egyszerű szóbeli szöveges feladatok megoldása. Alkotás térben, síkban. Térbeli és síkbeli helyzetek létrehozása, létrehozott helyzetek leolvasása, megfogalmazása. A tanult térbeli és síkbeli alakzatok felismerése, tulajdonságaik megfogalmazása. Tapasztalatok gyűjtése a hosszúság, tömeg, űrtartalom méréséről. Irányítással összefüggések felismerése, jelölése egyszerűbb esetekben. Egyszerű sorozatok folytatása megadott szabály alapján.	

Felzárkóztató évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Gondolkodási módszerek, halmazok, matematikai logika, kombinatorika	Órakeret 15 óra
Előzetes tudás	A dolgok tulajdonságainak ismerete, csoportosítás színek, nagyság, forma szerint.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vizuális, auditív és taktilis percepció fejlesztése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés, válogatás gyakoroltatása. Kombinatorikus gondolkodás alapozása. Serialitás fejlesztése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
<p><i>b) Halmazok</i> Személyek, tárgyak, matematikai eszközök tulajdonságai (szín, forma, nagyság)</p>	<p>Azonosságok-különbözőségek megállapítása, megnevezése, kifejezésük tevékenységgel, szóval. Tárgyak válogatása, csoportosítása választott és adott tulajdonság alapján. Tulajdonságok változásának megfigyelése, megfogalmazása.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, szövegalkotás, szókincsbővítés, szómagyarázat.</p>
<p style="text-align: center;"><i>c) Matematikai logika</i> Igaz-hamis állítások</p>	<p>Állítások igazságának eldöntése személyek, tárgyak, matematikai eszközök halmazáról.</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> formaérzékelés, tárgyak tulajdonságainak megfigyelése, megnevezése,</p>
<p style="text-align: center;"><i>d) Kombinatorika</i> Kombinatorikai feladatok</p>	<p>Kombinatorikai feladatok megoldása matematikai eszközök kirakásával, színezéssel, minél több lehetőség előállításával próbálgatással.</p>	<p>összehasonlításuk, csoportosításuk, tapasztalatok szerzése.</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> ritmikus sorok alkotása.</p> <p><i>Munkatevékenység:</i> tárgyak tulajdonságai, csoportosítások, rendezések. Minták, formák készítése 2-3 elem kombinálásával.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szín, alak, méret, tulajdonság, összehasonlítás, minden, egyetlen, egyik sem.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. számelmélet, algebra	Órakeret: 68 óra
Előzetes tudás	Számfogalom 10-es körben, tájékozódás számegyenesen	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Mennyiségi állandóság kialakítása.</p> <p>A számlálás ritmusának megerősítése, a finommotorika, szem-kéz koordináció fejlesztése.</p> <p>Számfogalom kialakítása a 20-es számkörben, tájékozódás a 20-as számkörben saját élményből kiindulva, majd a számolási készség fejlesztése a 20-as számkörben, változatos gyakorlati feladatok segítségével.</p> <p>Tájékozódás a számegyenesen.</p> <p>Szövegértés, szövegalkotás alkalmazása segítséggel.</p> <p>Analógiás gondolkodás értelmezése.</p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
2.1. Számok Számköri ismeretek a 20-as számkörben	Határozott és határozatlan halmazok alkotása (személyek, tárgyak, matematikai eszközök, IKT-eszközök segítségével).	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> beszéd-készség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, lényeg kiemelése,
Halmazok számossága	Halmazok számosságának megállapítása le- és megszámlálással. Mennyiségek kirakása tárgyakkal. Számfogalom megerősítése a 20-as számkörben, választott mértékegységekkel végzett mérésekkel (hosszúság, űrtartalom). Mennyiségek egyeztetése számnévvel, számképpel, számjeggyel.	szövegalkotás, saját gondolatok megfogalmazása, indoklása, szókincsbővítés, szómagyarázat. <i>Környezetismeret:</i> nagyságrendek a természetben (becslés és mérés, hosszúság).
Sorszámok, sorszámnevek	Sorszámok, sorszámnevek használata valós helyzetekben.	<i>Komplex művészeti nevelés:</i> ütemek
Számok írása, olvasása 20-ig Számok bontása	Számok írása és olvasása változatos feladathelyzetekben szükség szerint AAK és IKT eszközök alkalmazásával. Adott elemszámú tárgyhalmazok bontása matematikai és IKT-eszközökkel. A kirakásokról bontások megfogalmazása, lejegyzése. Bontott alakú számoknak megfelelő helyzetek előállításuk tevékenységgel, rajzzal.	kialakítása és jelzése, egyenletes mérőritmus, történetek vizuális megjelenítése síkban, térben. <i>Mozgásnevelés:</i> mozgáskoordináció. <i>Munkatevékenység:</i> szerialitás.

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
<p>Számok viszonyítása, rendezése Relációs jel</p>	<p>Különböző elemszámú halmazok összehasonlítása tárgyak, matematikai és IKT-eszközök segítségével, jelölésük relációs jelekkel.</p>	
<p>Számegyenes Számszomszédok</p>	<p>Számok viszonyítása, sorba rendezése, helyük megkeresése a számegyenesen, számszomszédok megállapítása. Egy- és kétjegyű számok értelmezése.</p>	
<p>Szám tulajdonságok Helyi érték</p>	<p>Számok válogatása, csoportosítása a megismert tulajdonságok alapján. Számok tulajdonságainak megnevezése. Tízes csoportok alkotása, tízesek, egyesek helyi értékének értelmezése.</p>	
<p>2.2. <i>Műveletek</i> Műveleti jelek (+, -, =, <, >) Összeadás, kivonás tartalmának kialakítása: halmazok bővítése, szűkítése, halmazok egyesítése, különbsége, halmazok összemérése</p>	<p>Műveleti jelek megismerése, értelmezése, írása, kiolvasása, használata. Műveletek megjelenítése egyszerű történetek lejátszásával, tárgyak, matematikai eszközök kirakásával segítséggel, AAK és IKT-eszközökkel. A mennyiségi változások megfigyelése, megfogalmazása, lejegyzésük művelettel. Matematikai művelethez történetek alkotása segítséggel.</p>	
<p>Fejben számolás</p>	<p>Fejben számolás segítséggel 10- es számkörben, eszközhasználattal segítséggel 20-as számkörben.</p>	
<p>Szóbeli összeadás, kivonás</p>	<p>Kerek tízesekhez egyjegyűek adása. Teljes kétjegyű számokból az egyesek elvétele. Teljes kétjegyű számokhoz egyjegyűek hozzáadása, elvétele tízesátlépés nélkül.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
Az összeadás tagjainak felcserélhetősége	A tagok felcserélhetőségének érzékeltetése kirakásokkal (matematikai eszközökkel, IKT-eszközökkel), rajzzal, lejegyzésük műveletekkel, segítséggel.	
Egyszerű szöveges feladatok	Szóban megfogalmazott, egyszerű szituációkba ágyazott szöveges feladatok lejátszása, megjelenítése matematikai eszközök kirakásával, rajzban, lejegyzésük műveletekkel. Matematikai műveletekhez történet alkotása segítséggel.	
2.3. Számelméleti ismeretek Páros-páratlan számok	Halmaz elemeinek (személyek, tárgyak, matematikai eszközök) párosítása segítséggel. Páros és páratlan számok helyének megfigyelése a számegyenesen.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Számok neve, jele, relációs jel, egyjegyű-kétjegyű szám, kerek tízes, (kisebb-nagyobb) szomszéd, számegyenes, sorszám, sorszámnev, páros, páratlan, művelet, műveleti jel, összeadás-kivonás, bontás, hozzátevés, elvétel, semmi, üres, sok, kevés, összehasonlítás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. Geometria – mérés	Órakeret: 40 óra
Előzetes tudás	Síkidomok a környezetünkben, a síkidomok tulajdonságai	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Térbeli és síkbeli tájékozódás fejlesztése. Gyakorlati mérések gyakoroltatása választott és szabványmértékegységekkel. Mennyiségek közötti tájékozódás és a becslés képességének alakítása. Szabványmértékegységek nevének, jelének megismertetése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
3.1. <i>Térbeli, síkbeli helyzetek</i> - Térbeli helyzetek	Térbeli helyzetek megfigyelése, leolvasása, megfogalmazása. Térbeli helyzetek létrehozása tárgyak, matematikai eszközök építésével - szabadon, minta és szóbeli utasítás után.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása, szókincsbővítés, szómagyarázat.
- Síkbeli helyzetek	Síkbeli helyzetek létrehozása függőleges és vízszintes síkban. Síkbeli helyzetek leolvasása, megfogalmazása. Építés saját fantázia, minta, szóbeli utasítás alapján.	<i>Környezetismeret:</i> térbeli, síkbeli tájékozódás, formaérzékelés, irányok, távolságok, hosszúság; mérhető anyagi tulajdonságok felismerése, becslése, mérése, természetes mérőeszközök.
3.2. <i>Síkbeli alakzatok</i> Síkidomok tulajdonságai	Síkidomok tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása, előállítása tárgyak, matematikai eszközök, AAK és IKT- eszközök használatával. Síkidomok összehasonlítása, azonosságok, különbségek megfogalmazása. Csoportosításuk, rendezésük adott tulajdonság (forma, nagyság) alapján.	<i>KMN:</i> formaérzékelés, azonosság, hasonlóság, szín- és formaérzékelés, vizuális megjelenítés térben, síkban, konstruálás, modellezés.
3.3. <i>Térbeli alakzatok</i> Testek tulajdonságai	Testek tulajdonságainak megfigyelése, megnevezése, összehasonlítása. Építés szabadon és minta alapján. Csoportosításuk, rendezésük adott tulajdonság (forma, nagyság) alapján.	<i>Munkatevékenység:</i> környezet elemeinek tulajdonságai, kreativitás, mérőeszközök használata, térbeli

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
3.3. <i>Mérés</i> Gyakorlati mérések	Mennyiségek mérése (hosszúság, tömeg, űrtartalom) választott mértékegységekkel. Hosszúság, magasság, szélesség mérése és összehasonlítása választott egységekkel. Űrtartalom mérése és összehasonlítása különböző mérőeszközökkel. Tömeg mérése és összehasonlítása.	helyzetek, építések térben, síkban. Anyagszükséglet becslése, mérése. <i>Mozgásnevelés</i> motoros készségek és képességek, térbeli tudatosság (elhelyezkedés térben, mozgásirány, eszközre és társra vonatkozó térbeli viszonyok), alak- és formaészlelés.
Mérőeszközök Szabványmértékegységek	Mérőeszközök megismerése. Mérendő anyagokhoz mérőeszközök rendelése. Mérés szabványmértékegységekkel. Szabványmértékegységek nevének és jelének megismerése, használata (m, dm, kg, l, dl) segítséggel.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Forma (háromszög, négyszög, kör, gömbölyű, szögletes, kocka), térbeli és síkbeli viszonyzó, becslés, mérés, hosszúságmérték, űrmérték, tömegmérték, mértékegység.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Függvények, az analízis elemei	Órakeret: 21 óra
Előzetes tudás	Szabályok megfogalmazása, sorok alkotása megadott szempontok szerint	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az összehasonlítás, az összefüggés- és szabályfelismerés alapozása. A rendezés, kiegészítés gyakoroltatása.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
4.1. <i>Relációk</i> Összefüggések személyek, tárgyak, helyzetek, geometriai alakzatok, halmazok számossága között	Személyek, tárgyak, geometriai alakzatok közötti egyszerű kapcsolatok, összefüggések felismerése. Relációk megfogalmazása, jelölésük (összekötés, nyíl, relációs jel).	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése, szövegalkotás.
4.2. <i>Sorozatok</i> Sorba rendezések	Személyek, tárgyak sorba rendezése különböző tulajdonságaik alapján (nagyság, szélesség, hosszúság, magasság, tömeg stb.). Halmazok sorba rendezése számosság alapján. Számok sorba rendezése. Ciklikus sorok megfigyelése, az ismétlődések megfogalmazása és folytatása tevékenységgel (építéssel, kirakással, színezéssel, rajzzal).	<i>Komplex művészeti nevelés:</i> ciklikus sorok, vizuális megjelenítés. <i>Mozgásnevelés:</i> ismétlődő, ciklikus mozgássorok, soralkotások, relációk. <i>Munkatevékenység:</i> ciklikus minták, formák készítése.
Egyszerű sorozatok Növekvő-csökkenő számsorok	Egyszerű sorozatok folytatása megadott, felismert és választott szabály alapján. Állandó különbségű növekvő és csökkenő számsorok leolvasása, folytatása.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
4.3. Függvények Hozzárendelések	Személyek, tárgyak, matematikai eszközök egymáshoz rendelése szóbeli utasítás és jelképek alapján. Hozzárendelések párosító játékokban (pl. logikai készlet elemeinek egymáshoz rendelése egy tulajdonság megváltoztatásával). Számjegyek hozzárendelése tárgyhalmazokhoz, számképekhez, színes rudakhoz. Természetes számok hozzárendelése a számegyenes pontjaihoz és geometriai alakzatokhoz.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Összefüggés, ellentétes viszonyzó, sorozat, hozzárendelés.	

A fejlesztés várt eredményei a három évfolyamos ciklus végére	Személyek, tárgyak, alakzatok csoportosítása azonosság, azonos tulajdonság alapján. Nagyságbeli, térbeli és síkbeli viszonyzavak ismerete, használata. Számfogalom 10-es számkörben. Jártasság 20-as számkörben. Összeadások és kivonások 10-es számkörben készségszinten, 20-as számkörben eszközhasználatl. Egyszerű szóbeli szöveges feladatok megoldása. Alkotás térben, síkban. Térbeli és síkbeli helyzetek létrehozása, létrehozott helyzetek leolvasása, megfogalmazása. A tanult térbeli és síkbeli alakzatok felismerése, tulajdonságaik megfogalmazása. Tapasztalatok gyűjtése a hosszúság, tömeg, űrtartalom méréséről. Irányítással összefüggések felismerése, jelölése egyszerűbb esetekben. Egyszerű sorozatok folytatása megadott szabály alapján.
--	--

3-4. évfolyam

A harmadik évfolyam kiemelt célja a tanulási képességek intenzív fejlesztése. Feladata a tantárgy iránti érdeklődés folyamatos fenntartása, azért, hogy a tanulók szívesen és aktívan tevékenykedjenek a matematikaórákon; helyes tanulási szokások kialakítása; az önálló tanulás kialakulásának segítése egyénre szabott motivációval, tanulási módokkal, eljárásokkal; a matematikai ismeretek bővítése, készségek, képességek fejlesztése változatos tevékenységek, saját élmények és tapasztalatok alapján. Az AAK és IKT-eszközök használata a tanítástanulási folyamat különböző szakaszaiban jelenik meg. A gondolkodási módok gyakorlása valós élethelyzetekből kiindulva történik a szövegértés, szövegalkotás fejlesztésével, a tanult matematikai fogalmak, a matematikai nyelv egyre pontosabb használatával.

A kreativitás és az alkotókedv felkeltése matematikai tevékenységek során valósul meg, törekedve a minél pontosabb és kitartó munkavégzésre, az önellenőrzésre ösztönzésre.

Az önértékelés és az önismeret fejlesztése párhuzamosan valósul meg az önbizalom folyamatos megerősítésével, az együttműködési képesség, a segítőkészség fejlesztésével, mások segítségének, észrevételeinek elfogadásával.

A 3. évfolyamon a figyelem terjedelmének, tartósságának és a koncentráció időtartamának növelése kiegészül az auditív és vizuális észlelés és érzékelés pontosságának fejlesztésével, a mozgásos, képi és fogalmi emlékezet fejlesztésével. Kiemelt figyelmet kell fordítani a finommotoros mozgáskoordináció további fejlesztésére a matematikai és a szerkesztőeszközök használatának során is. A sérülésekből, fogyatékoságból eredő tanulási nehézségek leküzdése differenciálással és egyénre szabott tanulási eljárásokkal, terápiás, fejlesztő programokkal kiegészítve, valamint az AAK eszköztár folyamatos bővítésével valósul meg.

A Gondolkodási módszerek alapozása, halmazok, matematikai logika, kombinatorika, valamint a Függvények, az analízis elemei és a Statisztika, valószínűség témaköröknél javasolt óraszámok az új ismeretek feldolgozására vonatkoznak, ezeknek a témaköröknek az ismereteit eszközként használjuk a többi témakör tanulásakor.

3. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Gondolkodási módszerek, halmazok, matematikai logika, kombinatorika	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Színek és formák érzékelése. A nagyságbeli viszonzszavak, a logikai készlet elemeinek ismerete.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése. Finommotoros mozgáskoordináció fejlesztése. Vizuális érzékelés és észlelés fejlesztése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés gyakoroltatása; közös tulajdonságok felismerése, kiemelése (analizálás). A társakkal való együttműködés segítése.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
1.1 Halmazok Személyek, tárgyak, matematikai eszközök, számok összehasonlítása.	Személyek, tárgyak, matematikai eszközök, számok összehasonlítása. Tulajdonságok megfigyelése, megfogalmazása. Közös tulajdonság kiemelése.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés, szövegalkotás, állítások, tulajdonságok pontos megfogalmazása, szókincsbővítés, szómagyarázat.
Csoportosítás adott vagy választott szempont szerint Osztályozás, rendezés Tulajdonságok jelölése Tulajdonságok változásai	Csoportosítások, rendezések, osztályozások adott vagy választott szempont szerint. Tulajdonságok jelölése jelkártyákkal. Jelkártyák értelmezése. Transzformációs játékok egy tulajdonság változásával, a változás megfigyelése, megfogalmazása.	<i>Komplex művészeti nevelés:</i> formaérzékelés, színek, tájékozódás síokban. <i>Munkatevékenység:</i> formaérzékelés, finommotoros mozgáskoordináció. Minták, formák készítése 2-3 elem kombinálásával.
Kombinatorikus feladatok	Kombinatorikus játékok, építések, színezések.	
1.2. Matematikai logika Igaz, hamis állítások	Igaz, nem igaz állítások megfogalmazása segítséggel tárgyak, számok és geometriai alakzatok halmazáról. Állítások igazságtartalmának eldöntése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nagyságbeli viszonyzó, tulajdonság, szín, forma.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. Számelmélet, algebra	Órakeret 71 óra
Előzetes tudás	Számfogalom 10-es számkörben, jártasság 20-as számkörben. Összeadás, kivonás 10-es számkörben készségszinten, 20-as számkörben eszközzel. Fejlődő matematikai szövegértő képesség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Matematikai eszközök használatának megismerése. Valós helyzetek, összefüggések, értelmezése, műveletek tartalmának megértése segítséggel. Számolási készség fejlesztése változatos gyakorlással. Szenzomotoros, algoritmusos, analógiás gondolkodás fejlesztése. A matematikai nyelv használata.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
<p>2.1. Számok</p> <p>Számfogalom erősítése 20-as számkörben</p> <p>Számfogalom mint a halmaz tulajdonsága, számossága; darabszám</p>	<p>Tárgyak, matematikai eszközök meg- és leszámlálása.</p> <p>A számlálás ritmusának (szem, kéz koordinációjának) kialakítása. Tízes csoportok alkotása.</p> <p>Számok írása, olvasása, értelmezése.</p> <p>Számok modellezése matematikai eszközökkel.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés, szövegalkotás, írott és hallott egyszerű szövegek megértése, a válaszok szabatos megfogalmazása, szókincsbővítés, szómagyarázat.</p>
<p>Római számok I, V, X</p>	<p>A római számok írása, olvasása, használatuk a mindennapi élet különböző területein (kerületek, hónapok, emeletek).</p>	<p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> ritmizálás, ütemezés, finommotoros mozgáskoordináció, auditív figyelem, ritmikus sorok, szerialitás.</p>
<p>Sorszám</p> <p>Számfogalom mint a mérés eredménye, mérőszám</p>	<p>Sorszám írása, olvasása, használata valós helyzetekben. Mennyiségek meg- és kimérése választott és szabványmértékegységekkel. (hosszúság, tömeg, űrtartalom). Különböző mennyiségek kifizetése öt- és tízforintosokkal.</p>	<p><i>Mozgásnevelés:</i> nagymozgások, mozgáskoordináció.</p> <p><i>Munkatevékenység:</i> szerialitás.</p>
<p>Viszonyítás</p>	<p>Helyi érték, alaki érték, valódi érték kapcsolatának megfigyelése,</p>	
	<p>megfogalmazása.</p> <p>Számok modellezése, összehasonlítása, a relációs jelek ($\langle \rangle =$) értelmezése, használata. A több, kevesebb, ugyanannyi fogalmának használata.</p>	<p><i>Gépírás és informatika:</i> kódolás, dekódolás, algoritmusok, matematikai és képességfejlesztő programok.</p>
<p>Számsorok</p> <p>Számok tulajdonságai</p>	<p>Tájékozódás a számegyenesen.</p> <p>Egyes számszomszédok leolvasása.</p> <p>Számok tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása segítséggel, szükség esetén AAK használata.</p>	
<p>Bontás</p>	<p>Számok bontásának bemutatása tízesek és egyesek összegére matematikai eszközökkel.</p> <p>Bontások lejegyzése segítséggel.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
<p>2.2 <i>Műveletek</i> Összeadás, kivonás 20-as számkörben tízesátlépéssel segítséggel</p>	<p>Fejben számolás elemi szinten Összeadás, kivonás értelmezése. Történetek megjelenítése tevékenységgel. Mennyiségi változások megfigyelése, megfogalmazása, lejegyzése művelettel. Műveletek modellezése matematikai eszközökkel. Összeadás, kivonás eszközökkel.</p>	
<p>A matematikai jelek (+ - $\diamond$ =>) Műveletek közötti összefüggések</p> <p>Egyszerű szöveges feladatok</p>	<p>Matematikai jelek használata a műveletek lejegyzésekor. Tapasztalatok gyűjtése a tagok és tényezők felcserélhetőségéről, a műveletek inverzitásáról. Műveletek közötti összefüggések megjelenítése matematikai- és IKT-és AAK eszközökkel. Az összefüggések megfigyelése, megfogalmazása, lejegyzése. Valóságos helyzetek, történések értelmezése, használata.</p> <p>Egyszerű szöveges feladatok értelmezése, megjelenítésük lejátsszással, kirakással, rajzban. Mennyiségi következtetések levonása segítséggel.</p>	
<p>2.3. <i>Számelméleti ismeretek</i> Páros, páratlan számok</p>	<p>A páros, páratlan számok fogalmának megerősítése a 20-as számkör számaira.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Szám neve, jele; egyes, tízes, százaz; egyjegyű, kétjegyű, háromjegyű szám; kerek tízes; összeadás, összeadandó, összeg; kivonás, kisebbítendő, kivonandó-maradék-különbség.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. Geometria, mérés		Órakeret 32 óra
Előzetes tudás	Formaérzékelés, alakzatok megkülönböztetése. Mérési tapasztalatok a hosszúság, tömeg, űrtartalom és idő méréséről.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése. Érzékelés pontosságának fejlesztése. Tájékozódás síkban, térben, időben és a mennyiségi viszonyokban. Kreativitás fejlesztése, konstruálási kedv felkeltése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés, azonosságok megállapítása (vonalak, síkidomok, testek). Képi emlékezet fejlesztése (geometriai alakzatok, mérőeszközök, mértékegységek nagysága). Mérő- és szerkesztőeszközök célszerű használata, becslés, mérés gyakoroltatása. Összefüggés megértése, mennyiségi következtetések. Szenzomotoros és fogalomalkotó gondolkodás fejlesztése.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
3.1 Téri elemek Vonalak (görbe, egyenes)	Egyenes és görbe vonalak előállítása pálcikákkal, zsinórral. Vonalak tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása: - egyenes, görbe vonal	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés, szövegalkotás, szókincsbővítés, szómagyarázat. <i>Komplex művészeti nevelés:</i> tájékozódás térben, síkban; formaérzékelés, konstruálás, kreativitás; tükrös alakzatok. <i>Munkatevékenység:</i> formaérzékelés,	
3.2. Síkbeli alakzatok Háromszög, négyzet, téglalap, sokszög, kör	Síkidomok felismerése a környezetben, megnevezésük. Síkidomok előállítása tépéssel, vágással és a szerkesztőeszközökkel. Síkidomok jellemzőinek megfigyelése, megfogalmazása:	kreativitás; becslés, mérés, számítás. <i>Gépírás-informatika:</i> tájékozódási képesség, sík- és térlátás, rajzoló programok. <i>Komplex művészeti nevelés:</i> ütemezés.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
	<ul style="list-style-type: none"> - határoló vonalak (egyenes, görbe), - határoló egyenesek száma, - oldalak helyzete, - oldalak nagysága. Síkidomok összehasonlítása, analizálása, a közös tulajdonságok kiemelése, csoportosításuk.	
3.5. <i>Mérés</i> Úrtartalom, tömeg	Mérés választott és szabványmértékegységekkel. Becslés, megmérés, kimérés. Összefüggések felfedezése a mértékegység nagysága és a mérőszám között.	
Szabványmértékegységek	Szabványmértékegységek értelmezése, nevük, jelük. Mérendő anyagok, mérőeszközök, mértékegységek egymáshoz rendelése segítségével.	
Idő mértékegységei: év, évszak, hónap, hét, nap	Múlt, jelen, jövő fogalma. Előtte, utána, korábban, később viszonyfogalmak érzékeltetése, használatuk. Időtartam érzékelése, mérése egyenes tempójú mozgással, hanggal, szabvány egységekkel.	
Pénz, forint	Pénzermék megismerése A forint jele: Ft	
3.6 <i>Kerület, terület</i> Négyzet, téglalap kerülete, területe	Kerület fogalmának alapozása körüljárással, méréssel.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Síkbeli alakzat, mértékegység, pénz, kerület.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Függvények, az analízis elemei		Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Olyan érzékelés, figyelem- és összehasonlítási képesség, melyek lehetővé teszik elemi az összefüggések meglátását, a szabályfelismerést szükség szerint segítséggel.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Összehasonlítás, összefüggés felfogása, megfogalmazása, szükség esetén AAK eszközök alkalmazásával, jelölése, rendezés, kiegészítés, szükség szerint segítséggel. Induktív-deduktív következtetések gyakoroltatása. Relációk, sorozatok, függvények, táblázatok megértése. Logikus gondolkodás fejlesztése. Relációs szókincs fejlesztése.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
4.1 Összefüggések	Kapcsolatok felfedezése a környezetben, tárgyhalmazok, számok, műveletek, mennyiségek körében. Összefüggések megértése, megfogalmazása segítséggel, szükség esetén AAK eszközök használatával, jelölése relációs jelekkel, nyitott mondatokkal.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés, szövegalkotás, szókincsbővítés, szómagyarázat. <i>Komplex művészeti nevelés:</i> hangsorok, soralkotás.	
4.2. Sorozatok Szabályfelismerés, szabálykövetés	Szabályjátékok számokkal egy tulajdonság változásával. Szabály felismerése, megfogalmazása segítséggel. Sorozatok folytatása tárgyakkal, logikai játékkal, rajzban. Számok rendezése.	<i>Mozgásnevelés:</i> soralkotás. <i>Munkatevékenység:</i> ciklikus minták, formák készítése	
Növekvő és csökkenő számsorok	Növekvő és csökkenő számsorok alkotása megadott és felismert szabály alapján segítséggel.		
4.3. Függvények megadása, ábrázolása Táblázat olvasása	A mindennapi életből megfigyelt, gyűjtött, számlált, mért adatok lejegyzése segítséggel.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kapcsolat, különbség, azonosság, szabály, sorozat.		

<p>A fejlesztés várt eredményei a 3. évfolyam végére</p>	<p>Halmaz elemeinek adott, illetve választott szempont szerinti válogatása, csoportosítása. Kész halmazról igaz, nem igaz állítások megfogalmazása. Állítások igazságának eldöntése.</p> <p>Számok írása, olvasása, értelmezése 100-as számkörben. Számok összehasonlítása, helyük a számsorban, számszomszédok. Összeadás, kivonás 20-as számkörben. A tanult szorzó- és bennfoglaló táblák ismerete. A négyzet, háromszög, felismerése, megnevezése. A négyzet tulajdonságainak ismerete. A négyzet területének mérése, számítása mért adatok alapján (szükség esetén segítséggel/ A tanult mértékegységek ismerete, használata segítséggel. Nem matematikai és matematikai relációk felismerése, jelölése segítséggel. Szabály felismerése, megfogalmazása egyszerűbb esetekben szükség esetén AAK eszközök használatával, segítséggel.</p>
---	--

4. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Gondolkodási módszerek, halmazok, matematikai logika, kombinatorika		Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Színek és formák érzékelése. A nagyságbeli viszonzyszavak, a logikai készlet elemeinek, a tanult geometriai alakzatok és a számok tulajdonságainak ismerete.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társakkal való együttműködés segítése. A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése. Finommotoros mozgáskoordináció fejlesztése. Vizuális érzékelés és észlelés pontosságának fejlesztése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés gyakoroltatása; közös tulajdonságok felismerése, kiemelése (analizálás). Matematikai fogalmak értelmezése.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
<i>1.1 Halmazok</i> Személyek, tárgyak, matematikai eszközök, számok, geometriai alakzatok összehasonlítása	Személyek, tárgyak, matematikai eszközök, számok, geometriai alakzatok összehasonlítása. Tulajdonságok megfigyelése, megfogalmazása, szükség esetén AAK eszközök használatával. Közös tulajdonság kiemelése.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés, szövegalkotás, állítások, tulajdonságok pontos megfogalmazása, szókincs bővítés, szómagyarázat.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
Csoportosítás adott vagy választott szempont szerint Osztályozás, rendezés Tulajdonságok jelölése Tulajdonságok változásai	Csoportosítások, rendezések, osztályozások adott vagy választott szempont szerint szükség esetén segítséggel. Tulajdonságok jelölése jelkártyákkal. Jelkártyák értelmezése. Transzformációs játékok egy tulajdonság változásával, a változás megfigyelése, megfogalmazása segítséggel.	<i>Komplex művészeti nevelés:</i> formaérzékelés, színek, tájékozódás síkban. Munkatevékenység: formaérzékelés, finommotoros mozgáskoordináció. Minták, formák készítése 2-3 elem kombinálásával.
Kombinatorikus feladatok	Kombinatorikus játékok, építések, színezések segítséggel.	<i>Gépírás-informatika:</i> szimbólumok, jelek.
1.2. <i>Matematikai logika</i> Igaz, hamis állítások	Igaz, nem igaz állítások megfogalmazása tárgyak, számok és geometriai alakzatok halmazáról szükség esetén segítséggel, AAK eszközök használatával. Állítások igazságának eldöntése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Nagyságbeli viszonyozó, tulajdonság, szín, forma.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. Számelmélet, algebra	Órakeret 71 óra
Előzetes tudás	Számfogalom 10-es számkörben, jártasság 20-as számkörben. Összeadás, kivonás 10-es számkörben, 20-as számkörben eszközzel. Fejlődő matematikai szövegértő képesség.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Matematikai eszközök célszerű használata. Valós helyzetek, összefüggések elképzelése, műveletek tartalmának megértése. Számolási készség fejlesztése változatos gyakorlással. Szenzomotoros, algoritmusos, analógiás gondolkodás fejlesztése. A matematikai nyelv egyre pontosabb használata.	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
<p>2.1. Számok</p> <p>Számfogalom megerősítése 20-as számkörben A 100-as számkör Számfogalom mint a halmaz tulajdonsága, számossága; darabszám</p>	<p>Tárgyak, matematikai eszközök meg- és leszámlálása szükség esetén segítséggel. A számlálás ritmusának (szem, kéz koordinációjának) kialakítása. Tízes csoportok alkotása. Számok írása, olvasása, értelmezése segítséggel. Számok modellezése matematikai eszközökkel.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés, szövegalkotás, írott és hallott egyszerű szövegek megértése, a válaszok szabatos megfogalmazása, szókincsbővítés, szómagyarázat.</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> ritmizálás, ütemezés, finommotoros mozgáskoordináció, auditív figyelem.</p>
<p>Római számok I, V, X, L, C</p>	<p>A római számok írása, olvasása (szükség esetén segítséggel), használata ismerete a mindennapi élet különböző területein (kerületek, hónapok, emeletek).</p>	<p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> ritmikus sorok, szerialitás.</p> <p><i>Mozgásnevelés:</i> nagymozgások, mozgáskoordináció.</p> <p><i>Munkatevékenység:</i> szerialitás</p>
<p>Sorszám</p> <p>Számfogalom mint a mérés eredménye, mérőszám</p>	<p>Sorszám írása, olvasása (szükség esetén segítséggel), használata valós helyzetekben. Mennyiségek meg- és kimérése választott és szabványmértékegységekkel. (hosszúság, tömeg, úrtartalom) segítséggel. Különböző mennyiségek kifizetése öt- és tízforintosokkal szükség esetén segítséggel.</p>	<p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> ritmikus sorok, szerialitás.</p> <p><i>Mozgásnevelés:</i> nagymozgások, mozgáskoordináció.</p> <p><i>Munkatevékenység:</i> szerialitás</p>
<p>A tízes számrendszer szerkezeti sajátosságai A helyiérték-táblázat szerkezete Helyi érték, alaki érték, valódi érték Viszonyítás</p>	<p>Helyi értékek közötti összefüggések megfigyelése. Helyi érték, alaki érték, valódi érték kapcsolatának megfigyelése. Számok modellezése, összehasonlítása, a relációs jelek ($\langle \rangle =$) értelmezése, használata segítséggel, szükség esetén AAK használata. A több, kevesebb, ugyanannyi fogalmának ismerete.</p>	<p><i>Gépírás-informatika:</i> kódolás, dekódolás, algoritmusok, matematikai és képességfejlesztő programok.</p>
<p>Számsorok</p> <p>Számok tulajdonságai</p>	<p>Tájékozódás a számegyenesen és a százastáblán segítséggel. Egyes és tízes számszomszédok leolvasása segítséggel. Számok tulajdonságainak megfigyelése.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
Bontás	Számok bontása tízesek és egyesek összegére matematikai eszközökkel segítséggel. Bontások lejegyzése segítséggel.	
<p>2.2 <i>Műveletek</i></p> <p>Összeadás, kivonás 20-as számkörben tízesátlépéssel</p> <p>Összeadás, kivonás száz-as számkörben:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kerek tízesek összeadása, kivonása, - kerek tízesekhez egyesek hozzáadása, teljes kétjegyű számokból az egyesek elvétele, 	<p>Fejben számolás.</p> <p>Összeadás, kivonás, szorzás, bennfoglalás és részekre osztás értelmezése.</p> <p>Történetek megjelenítése tevékenységgel.</p> <p>Mennyiségi változások megfigyelése, megfogalmazása, szükség esetén AAK eszközök használatával, lejegyzése művelettel segítséggel. Műveletek modellezése matematikai eszközökkel.</p> <p>Összeadás, kivonás eszközökkel, majd egyre elvontabb szinten segítséggel.</p> <p>Önellenőrzés, számológép használata segítséggel.</p>	
<p>Szorzás, bennfoglalás, részekre osztás</p> <p>A 10-es, 5-ös, 2-es szorzó- és bennfoglaló táblák A 4-es, szorzó és bennfoglaló táblák</p>	<p>A szorzó- és bennfoglaló táblák memorizálása.</p>	
<p>A matematikai jelek (+ -: <> =)</p> <p>Műveleti tulajdonságok: a tagok és tényezők felcserélhetősége Műveletek közötti összefüggések</p>	<p>Matematikai jelek használata a műveletek lejegyzésekor szükség esetén számológép és számítógép, valamint AAK eszközök használatával.</p> <p>Tapasztalatok gyűjtése a tagok és tényezők felcserélhetőségéről, a műveletek inverzitásáról.</p> <p>Műveletek közötti összefüggések megjelenítése matematikai- és IKT és AAK eszközökkel.</p> <p>Az összefüggések megfigyelése, megfogalmazása (szükség esetén AAK eszközök használatával), lejegyzése segítséggel.</p> <p>Valóságos helyzetek, történések értelmezése szükség esetén AAK eszközök használatával.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ tevékenységek	Kapcsolódási pontok
Egyszerű szöveges feladatok	Egyszerű szöveges feladatok értelmezése, megjelenítésük lejátszással, kirakással, rajzban. Ismert és ismeretlen adatok megállapítása, az adatok közti összefüggések megfigyelése, megfogalmazása segítséggel, szükség esetén AAK eszközök használatával. Mennyiségi következtetések segítséggel. A megfelelő matematikai művelet kiválasztása, a várható eredmény becslése, a művelet kiszámítása, ellenőrzése számológéppel, szükség esetén segítséggel.	
2.3. <i>Számelméleti ismeretek</i> Páros, páratlan számok	A páros, páratlan számok fogalmának kiterjesztése a 100-as számkör számaira. Tapasztalatok gyűjtése matematikai elemek párosításával, a tapasztalatok megfogalmazása segítséggel, szükség esetén AAK használata.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szám neve, jele; alaki, helyi-, valódi érték; egyes, tízes, százaz; egyjegyű, kétjegyű, háromjegyű szám; kerek tízes, kerek százaz; összeadás, összeadandó, összeg; kivonás, kisebbítendő, kivonandó, maradék, különbség; szorzás, bennfoglalás, osztás.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. Geometria, mérés óra	Órakeret 32 óra
Előzetes tudás	Formaérzékelés, alakzatok megkülönböztetése. Mérési tapasztalatok a hosszúság, tömeg, űrtartalom és idő méréséről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A figyelem terjedelmének és tartósságának növelése. Érzékelés pontosságának fejlesztése. Tájékozódás síkban, térben, időben és a mennyiségi viszonyokban segítséggel. Kreativitás fejlesztése, konstruálási kedv felkeltése. Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés, azonosságok megállapítása (vonalak, síkidomok, testek). Képi emlékezet fejlesztése (geometriai alakzatok, mérőeszközök, mértékegységek nagysága). Mérő- és szerkesztőeszközök célszerű használatának bemutatása, becslés, mérés gyakoroltatása. Összefüggés megértése, mennyiségi következtetések segítséggel, szükség esetén AAK eszközökkel. Szenzomotoros és fogalomalkotó gondolkodás fejlesztése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
3.1 Téri elemek Vonalak (görbe, egyenes)	Vonalak tulajdonságainak megfigyelése, megfogalmazása, szükség esetén AAK eszközök használatával. - nyitott, zárt vonal - törött vonal.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés, szövegalkotás, szókincsbővítés, szómagyarázat.
Egyenes helyzete (függőleges, vízszintes, ferde egyenesek)	Különböző helyzetű egyenesek modellezése pálcikákkal, AAK és IKT- eszközökkel. Egyenesek helyzetének megfigyelése, megfogalmazása. Két vagy több egyenes egymáshoz viszonyított helyzetének megfigyelése, megfogalmazása segítséggel, szükség esetén AAK eszközök használatával.	<i>Komplex művészeti nevelés:</i> tájékozódás térben, síkban; formaérzékelés, konstruálás, kreativitás; tükrös alakzatok. <i>Munkatevékenység:</i> formaérzékelés, kreativitás; becslés, mérés, számítás. Térbeli alakzatok létrehozása.
Párhuzamos, merőleges, metsző egyenesek	Párhuzamos, merőleges, metsző egyenesek kirakása pálcikákkal, rajzolásuk vonalzóval.	Térbeli alakzatok létrehozása.
Pont és vonal helyzete	Pont és vonal helyzetének megfigyelése, egymáshoz való viszonyuk megfogalmazása (rajta, kívül, belül) segítséggel, szükség esetén AAK eszközök használatával. Adott helyzet létrehozása.	<i>Gépírás-informatika:</i> tájékozási képesség, sík- és térlátás, rajzoló programok.

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p>3.2. <i>Síkbeli alakzatok</i> Háromszög, négyzet, téglalap, sokszög, kör</p>	<p>Síkidomok felismerése a környezetben, megnevezésük szükség esetén AAK eszközök használatával. Síkidomok előállítása tépéssel, vágással. Síkidomok jellemzőinek megfigyelése, megfogalmazása segítséggel, szükség esetén AAK eszközök használatával.</p> <ul style="list-style-type: none"> - határoló vonalak (egyenes, görbe), - határoló egyenesek száma, - oldalak helyzete, - oldalak nagysága. <p>Síkidomok összehasonlítása, analizálása, a közös tulajdonságok kiemelése, csoportosításuk segítséggel.</p>	<p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> ütemezés.</p>
<p>3.3. <i>Térbeli alakzatok</i> Kocka, téglatest, gömb</p>	<p>Testek felismerése a környezetben, megnevezésük segítséggel, szükség esetén AAK eszközök használatával. Testek előállítása gyurmából.</p>	
<p>3.5. <i>Mérés</i> Hosszúság, űrtartalom, tömeg</p>	<p>Mérés választott és szabványmértékegységekkel. Becslés, megmérés, kimérés. Összefüggések felfedezése a mértékegység nagysága és a mérőszám között.</p>	
<p>Szabványmértékegységek</p> <ul style="list-style-type: none"> - hosszúság (m, dm, cm) - űrtartalom (hl, l, dl) - tömeg (kg, dkg) 	<p>Szabványmértékegységek értelmezése, nevük, jelük. Mérendő anyagok, mérőeszközök, mértékegységek egymáshoz rendelése segítséggel. Ugyanannak a mennyiségnek megmérése különböző mértékegységekkel, segítséggel.</p>	
<p>Mértékváltás</p>	<p>Mértékváltás bemutatása következtetéssel.</p>	

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Idő mértékegységei: év, évszak, hónap, hét, nap, óra, perc	Múlt, jelen, jövő fogalma. Előtte, utána, korábban, később viszonyfogalmak érzékeltetése, használatuk. Időtartam érzékelése, mérésének bemutatása egyenes tempójú mozgással, hanggal, szabvány egységekkel. Időpont leolvasása segítséggel. Óra beállítása adott időpontra segítséggel.	
Pénz, forint	Pénzermék megismerése, használata segítséggel. A forint jele: Ft	
3.6 <i>Kerület, terület</i> Négyzet, téglalap kerülete, területe	Kerület fogalmának alapozása körüljárással, méréssel. Négyzet és a téglalap kerületének számítása mért vagy adott adatok alapján segítséggel. Terület fogalmának előkészítése lefedéssel.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Térbeli elem, síkbeli alakzat, térbeli alakzat, mértékegység, pénz, kerület, terület	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Függvények, az analízis elemei		Órakeret 16 óra
Előzetes tudás	Olyan érzékelés, figyelem- és összehasonlítási képesség, melyek lehetővé teszik az összefüggések meglátását, a szabályfelismerést szükség esetén segítséggel.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Összehasonlítás, összefüggés felfogása, megfogalmazása szükség esetén AAK eszközök használatával, jelölése, rendezés, kiegészítés. Induktív-deduktív következtetések gyakoroltatása. Relációk, sorozatok, függvények, táblázatok megértése. Logikus gondolkodás fejlesztése. Relációs szókincs használata.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
4.1 Összefüggések	Kapcsolatok felfedezése a környezetben, tárgyhalmazok, számok, műveletek, mennyiségek, mértékegységek és geometriai alakzatok körében. Összefüggések megértése, megfogalmazása szükség esetén segítséggel, szükség esetén AAK eszközök használatával, jelölése vonallal, nyíllal, relációs jelekkel, nyitott mondatokkal.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés, szövegalkotás, szókincsbővítés, szómagyarázat. <i>Komplex művészeti nevelés:</i> hangsorok, soralkotás. <i>Munkatevékenység:</i> ciklikus minták, formák készítése.	
4.2. Sorozatok Szabályfelismerés, szabálykövetés	Szabályjátékok számokkal egy tulajdonság változásával. Szabály felismerése, megfogalmazása és lejegyzése szükség esetén IKT eszközök használatával. Táblázat kitöltésének bemutatása adott és felismert szabály alapján. Sorozatok folytatása tárgyakkal, logikai játékkal segítséggel. Számok rendezése. Hiányos számsorok kiegészítése szükség esetén segítséggel.		

Ismeretek	Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
Növekvő és csökkenő számsorok	Növekvő és csökkenő számsorok alkotása megadott és felismert szabály alapján szükség esetén segítséggel.	
4.3. Függvények megadása, ábrázolása Táblázat olvasása	A mindennapi életből megfigyelt, gyűjtött, számlált, mért adatok lejegyzése, táblázatba rendezésük segítséggel, szükség esetén IKT eszközök használatával. Táblázat adatainak értelmezése, kitöltésük adott és felismert szabály alapján.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kapcsolat, különbség, azonosság, szabály, táblázat, sorozat.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végére	<p>Halmaz elemeinek adott, illetve választott szempont szerinti válogatása, csoportosítása.</p> <p>Kész halmazról igaz, nem igaz állítások megfogalmazása szükség szerint segítséggel. Állítások igazságának eldöntése szükség szerint segítséggel.</p> <p>Számok írása, olvasása, értelmezése 100-as számkörben segítséggel.</p> <p>Számok összehasonlítása, helyük a számsorban, számszomszédok.</p> <p>Összeadás, kivonás 20-as számkörben készségszinten.</p> <p>Összeadás, kivonás 100-as számkörben tízesátlépés nélkül analógia és eszközök segítségével, segítséggel.</p> <p>A tanult szorzó- és bennfoglaló táblákban ismerete.</p> <p>A négyzet, téglalap, háromszög, kör felismerése, megnevezése szükség esetén AAK eszközök használatával.</p> <p>A négyzet és a téglalap tulajdonságainak ismerete.</p> <p>A négyzet és a téglalap területének mérése, számítása mért adatok alapján (szükség esetén segítséggel).</p> <p>A kocka, téglatest és a gömb felismerése, megnevezése.</p> <p>A tanult mértékegységek ismerete, használata segítséggel.</p> <p>Nem matematikai és matematikai relációk felismerése, jelölése szükség esetén segítséggel.</p> <p>Szabály felismerése, megfogalmazása egyszerűbb esetekben.</p> <p>Állandó különbségű sorozatok folytatása mindkét irányban segítséggel.</p>
--	--

GÉPÍRÁS-INFORMATIKA

3-4. évfolyam

Az információs kor a halmozottan fogyatékos, mozgáskorlátozott fiatalok számára eddig nem látott lehetőségeket kínál a kapcsolatok építése, az információkhoz való hozzájutás és a kommunikáció területén. A tantárgy célja a kommunikációs technikák körének bővítése, a szocializáció elősegítése, a gépírás-informatikai műveltségterület elemeinek elsajátítása, a készségek, képességek fejlesztése, az informatikai tudás alkalmazása más műveltségi területeken. Ennek során az informatikai szemlélet kialakítása annak érdekében, hogy a tanulók ismereteiket hasznosítani tudják a mindennapi életben, és csökkenjen az informatikai eszközök használatával a földrajzi elhelyezkedésből, a lehetőségek különbözőségéből, a fogyatékoságból eredő hátrány, növekedjenek a tanulók esélyei.

A tantárgy tanítása során a fókusz arra helyeződik, hogy az egyéni képességek figyelembe vételével az életvitel alakításához szükséges információkhoz és azok alkalmazásához hozzásegítsük a diákokat. A nevelési-oktatási folyamatban a tanulók alapvető ismereteket szereznek az információs technológiákról, az információszerzés jogi és etikai szabályairól.

A tantárgy feladata a tanulók motiválása, érdeklődésük felkeltése és a tantárgy iránti pozitív hozzáállásuk kialakítása változatos tevékenységekkel, tapasztalati úton. A tanulók a közvetlen környezet jeleit, üzenettartalmát értelmezve és megjelenítve jutnak el az információszerzés, feldolgozás, tárolás és átadás technikáinak elsajátításához - mindvégig a gyermeki kíváncsiságra építve.

A komplex kommunikációs igényű diákok a hangzó beszéd alternatívájaként ma már sokféle technikából választhatnak képességeiknek megfelelően. A manipulációjukban súlyosabban érintett tanulók számára lehetővé válik a kézírás kiváltása, kiegészítése.

A digitális adatbázis-rendszerek és az oktatóprogramok célirányos használata során az önértékelési képességek fejlődnek, a társak munkájának értékelése során a kulturált véleményformálás gyakorlására nyílik lehetőség, a tanulók készségeket szereznek az együttműködés megvalósításához és az egymás iránti tolerancia kialakulásához. A tantárgy fókuszál a különböző médiumok elérésére, a tanuláshoz és közhasznú tájékozódáshoz szükséges ismeretanyag szelekciójára és feldolgozásának lehetőségeire. Figyelmet fordít az öncélú és túlzott informatikai eszközhasználat egészségkárosító, személyiségromboló hatásának elemzésére, a veszélyek felismertetésére.

Az informatika tanulása során fejlődik a diákok figyelme, hallási észlelése, emlékezete, bővül szókinése. A funkcionális képességek fejlesztése mellett a matematikai kompetenciák közül a problémamegoldó gondolkodás, algoritmizálás, szabálytudat fejleszthető és gyakoroltatható. Az informatikai nevelés fejleszti a kapcsolatteremtés, kapcsolattartás képességét.

A gépírás-informatika tantárgy sajátos fejlesztési célja e szakaszban elsősorban a megváltozott megismerési képességek korrigálása. A tantárgy kiválóan alkalmas a percepció hibák kialakulásának megelőzésére, illetve kompenzálására. A test-tér, test-tárgy, tárgy-tárgy reláció és a jobb-bal differenciálás fejlesztésére, a szerialitás, az emlékezet, a finommotorikai készségek javítására, az aktivitás elősegítésére kommunikációs helyzetekben. A tantárgyi fejlesztés során az alsó tagozatban történik a tanulók intellektuális kompetenciáinak, problémamegoldó gondolkodásának alapozása, a megfigyelő, analízis, rendszerező képességük fejlesztése.

A megfelelő adaptációk kiválasztása, és az azokkal történő gyakorlás minden életkorban alapvető.

3. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Informatikai eszközök használata	Órakeret 20 óra
Előzetes tudás	Megfelelő pozicionálás, alkalmas testrész, megfelelő eszköz, illetve a megfelelő gépelési technika kiválasztása után a számítógép használatának megismerése és folyamatos gyakorlása. Egyszerű utasítások végrehajtása. A magyar nyelv és irodalom órákon már megtanult betűk helyének ismerete a számítógépen.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Érdeklődés felkeltése a tantárgy iránt. A használt alkalmazások kezelésének megismertetése. Alapszintű jártasság kialakítása az adott informatikai eszközök kezelésében. A tanulók informatikai szemléletének alapozása. A már tanult betűk helyének (ha szükséges) megismerése és /vagy gyakoroltatása a klaviatúrán/a speciális eszközön. Életkornak, képességszintnek megfelelő játékok, oktató és fejlesztő programok használatával a szem- és kézkoordináció, iránytartás, finommotorika, taktilis, vizuális, akusztikus észlelés, kommunikációs készség, szándékos figyelem fejlesztése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ Tevékenységek	Kapcsolódási pontok
Balesetvédelmi és egészségügyi előírások. A gyakran használt informatikai alapfogalmak. A számítógép alapvető részei. Speciális adaptált eszközök, szoftverek, programok, applikációk.	Ismerkedés a számítógépek használatának balesetvédelmi és egészségügyi előírásaival, a számítógépek üzemeltetési rendjével. Egér használata: kurzormozgatás és kattintás. A betű- és számbillentyűk (ha szükséges) megismerése, illetve gyakoroltatása. Funkcióbillentyűk: enter és az esetleges iránybillentyűk (kurzorvezérlők) használata.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció. <i>Komplex művészeti nevelés:</i> esztétika. <i>Matematika:</i> tájékozódás térben és időben, viszonylatok. <i>Környezetismeret:</i> balesetvédelem, egészségvédelem.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Számítógép, képernyő, billentyűzet, egér, kattintás, enter, irány, kapcsoló.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. Alkalmazói ismeretek		Órakeret 42 óra
Előzetes tudás	Önfegyelem, motiváltság, érdeklődés, finommotorika, szem-kéz koordinációs képességének megalapozottsága, betűk ismerete, adaptált eszközök használata.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű rajzoló szoftverek, programok. A szövegszerkesztő program íráshoz szükséges alapvető elemeinek megismertetése és használata. AAK speciális szoftverek használata. Vizuális, akusztikus észlelés, érzékelés és a finommotorikai képesség továbbfejlesztése. Téri tájékozódás fejlesztése, irányok differenciálása. Figyelem és emlékezet fejlesztése, tájékozódás síkban.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ Tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
2.1. Egyszerű grafikus és szöveges felületek. Gépelési technika.	Egyénre szabott gépelés tanítása a megfelelő technika és eszköz kiválasztása után. A tanult, már ismert betűk helye a billentyűzeten, majd betűk, szótagok, egyszerű szavak írása. Szóköz billentyű használata. Szövegszerkesztő programban az egér használata, illetve egérkiváltók (kapcsolók, joystick, adaptált eszközök) alkalmazása. Törlés (Delete, Backspace) illetve egyéni szükségletek alapján egyéb billentyűkombinációk megismerése.	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció.</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> színek, formák, esztétika.</p> <p><i>Matematika:</i> tájékozódás síkban, viszonylatok.</p> <p><i>Munkatevékenység:</i> közvetlen környezet megismerése.</p>	
2.2. Információmegjelenítés. Közhasznú információk.	Közvetlen környezetben található közhasznú információforrások felfedezése, megismerése a szükséges segítség megadásával.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Rajzolóprogram, szövegszerkesztő program, szöveg, információ, irány.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. Problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel		Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Alkalmazható tájékozódási és sorbarendezési képesség. Spontán próbálkozások cselekvésekben. Mobilizálható adottságok az algoritmusok felismerésében.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az időbeli tájékozódás fejlesztése a mindennapi életben előforduló helyzetek sorrendiségének megfigyelése során. Jelek értelmezése. Kognitív eljárások kipróbálása a cél eléréséhez, problémamegoldó képesség fejlesztése.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ Tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
3.1. A probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök, adaptált eszközök Információ megjelenési formái: jelek	Képolvasás és beszéd pontos értelmezése. AAK használata. Spontán szimbolikus kommunikáció gyakorlása. (AAK) Gyermekek által ismert jelek összegyűjtése. Problémamegoldás próbálkozással.	<i>Matematika:</i> sorrendiség. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális kifejező képesség. <i>Környezetismeret:</i> napirend.	
3.2. Sorrendek a mindennapi életben. Írányjátékok.	Írányok, gyakorlása. Részvétel a tanteremben szervezett irányjátékokban. Mindennapi cselekvések utasítási sorrendjének felsorolása, sorrendbe állítása (napirend). Események képsorainak sorba rendezése (sorrend).	<i>Komplex művészeti nevelés:</i> vizuális megjelenítés. <i>Mozgásnevelés:</i> mozgásos kommunikáció.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Jel, napirend, sorrend		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Infokommunikáció, információs társadalom		Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Tájékozottság a tanuló által eddig megismert informatikai eszközökről.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az infokommunikációt segítő különféle eszközök bemutatása, megismertetése. Informatikai szemlélet formázása. Gyermeki alkotó fantázia, tájékozottság fejlesztése.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ Tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
4.1. Információkeresés, információközlési rendszerek Gyermeknek készített weblapok megismertetése, bemutatása, kipróbálása.	A számítógépes technika felhasználása információkeresésre, ismeretek szerzésére tanári, felnőtt segítséggel, felügyelettel.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés, olvasás, kommunikáció. <i>Matematika:</i> problémamegoldó gondolkodás.	
4.2. Az információs technológián alapuló kommunikációs formák	Az informatika eszközrendszere alapvető használatának bemutatása		
4.3. Médiainformatika	Tájékozottság a gyermekek számára készített legális felületeken segítséggel.		
4.4. A személyes adatok fogalma.	Felfedező keresés az életkornak megfelelő információhordozókban. Személyes adatok fogalmának bemutatása.		
4.5. Az e-szolgáltatások szerepe és használata Gyermeknek szóló, legelterjedtebb elektronikus szolgáltatások bemutatása, AAK-s szoftverek	Gyermeknek szóló, legelterjedtebb elektronikus szolgáltatások bemutatása, kipróbálása, mesék, zene, játékok indítása, futtatása segítséggel, kommunikációs szoftverek használata.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Média, elektronikus média, e-szolgáltatás, internet, weboldal, személyes adat.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	5. Könyvtári informatika		Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Az ábécé ismerete és folyamatos gyakorlása. A már tanult betűk helye a billentyűzeten.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Olvasás, írás gyakorlása.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ Tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
Ábécé betűrend	Az ábécésorrend tanítása, gyakorlása.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> ábécé, betűrend, beszéd, olvasás. <i>Matematika:</i> sorrend.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Ábécé betűrend.		

Fejlesztés várt eredményei a 3. évfolyam végén	<p>Alapszintű jártasság kialakulása az adott informatikai eszközök kezelésében.</p> <p>A sérült funkciók korrigálásának megkezdése.</p> <p>A már tanult betűk ismerete a klaviatúrán, az egyéni ütem figyelembevételével.</p> <p>A képességeknek megfelelő gépelési technika használata.</p> <p>Cselekvések sorrendiségének felismerése.</p> <p>Problémamegoldó gondolkodási képesség kialakításának megkezdése.</p> <p>Több infokommunikációs segítő eszköz felismerése, használata a szükséges segítség és idő megadásával.</p> <p>Életkornak, sérülésnek, valamint képességszintnek megfelelő elektronikus média eszközeinek használata önállóan vagy segítséggel.</p> <p>Játékos oktatóprogramok használata a szükséges segítség és idő megadásával. Az itt szerzett ismeret felhasználása más tantárgyakban.</p> <p>Pedagógus irányítása mellett keresés az információhordozókban és az interneten az életkornak, fejlettségnek, érdeklődési körnek megfelelően.</p>
---	---

4. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	1. Informatikai eszközök használata	Órakeret: 20 óra
Előzetes tudás	<p>A kiválasztott testrész, gépelési technika és adaptációk használata. Egyszerű utasítások végrehajtása.</p> <p>A magyar nyelv és irodalom órákon megtanult betűk helyének ismerete, folyamatos gyakorlása.</p>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Érdeklődés felkeltése a tantárgy iránt.</p> <p>A használt alkalmazások kezelésének megismertetése, gyakorlása.</p> <p>Alapszintű jártasság kialakítása az adott informatikai eszközök kezelésében a tanulók képességének megfelelően.</p> <p>A tanulók informatikai szemléletének alapozása.</p> <p>A már tanult betűk helyének gyakoroltatása a klaviatúrán, adaptált eszközön.</p> <p>Életkorának, képességszintnek megfelelő játékok, oktató és fejlesztő programok használatával: szem-és kézkoordináció, iránytartás, finommotorika, taktilis, vizuális, akusztikus észlelés, kommunikációs készség és szándékos figyelem fejlesztése</p> <p>AAK módszerek és eszközök használatának gyakorlása, az eszköztár bővítése.</p>	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ Tevékenységek	Kapcsolódási pontok
<p>Interaktív kapcsolattartás eszközei.</p> <p>Alapvető informatikai eszközök.</p> <p>Balesetvédelmi és egészségügyi előírások.</p> <p>A gyakran használt informatikai alapfogalmak.</p> <p>A számítógép alapvető részei és működtetésük.</p> <p>Egér és billentyűzet funkciói, főbb részei.</p> <p>Ismert „felhasználóbarát” készségfejlesztő, játék-, didaktikai célú szoftverek, programok, applikációk.</p> <p>Speciális adaptált eszközök, szoftverek, applikációk.</p>	<p>A számítógép főbb részeinek (gépház, képernyő, billentyűzet, egér) bemutatása, ismertetése.</p> <p>Ismerkedés a számítógépek használatának balesetvédelmi és egészségügyi előírásaival, a számítógépek üzemeltetési rendjével.</p> <p>Egér használata: húzás és a kattintás gyakorlása.</p> <p>A betű- és számbillentyűk megismerése.</p> <p>A funkcióbillentyűk gyakoroltatása: enter és iránybillentyűk (kurzorvezérlők) használata.</p> <p>A már megismert alkalmazások indítása és futtatása segítséggel egyéni szükségletek alapján.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció.</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> esztétika.</p> <p><i>Matematika:</i> tájékozódás térben és időben, viszonylatok.</p> <p><i>Környezetismeret:</i> balesetvédelem, egészségvédelem.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Számítógép, gépház, képernyő, billentyűzet, egér, program, húzás, kattintás, enter, irány, kapcsoló.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	2. Alkalmazói ismeretek		Órakeret 42 óra
Előzetes tudás	Önfegyelem, motiváltság, érdeklődés, finommotorika, szem-kéz koordinációs képességének megalapozottsága, betűk ismerete, az adaptált eszközök használata.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Egyszerű rajzoló és szövegszerkesztő program. A szövegszerkesztő programíráshoz szükséges elemeinek gyakoroltatása. AAK: speciális szoftverek használata. Vizuális, akusztikus észlelés, érzékelés és a finommotorikai képesség továbbfejlesztése. Téri tájékozódás fejlesztése, irányok differenciálása. Percepció fejlesztése (minták lekövetése). Figyelem és emlékezet fejlesztése, tájékozódás síkban.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ Tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
2.1. Egyszerű grafikus és szöveges felületek rajzoló- és szövegszerkesztő programokban. Gépelési technika.	Grafikus felület eszközkészletének bemutatása. Ábrák kiszínezése segítséggel. Személyhez kötődő egyszerű ábrák, rajzok készítése segítséggel. Egyénre szabott gépelési technikák folyamatos használata, gyakorlása. A már tanult betűk helye a billentyűzeten, betűk, szótagok, egyszerű szavak írásának gyakorlása, másolás, majd később diktálás alkalmazásával, szókapcsolatok írása. Multimédiás programokban az egér használata, illetve egérkiváltók alkalmazása szükség esetén segítséggel. Shift, CapsLock, illetve egyéni szükségletek, lehetőségek alapján egyéb billentyűkombinációk használatának gyakoroltatása.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció. <i>Komplex művészeti nevelés:</i> színek, formák, esztétika. <i>Matematika:</i> tájékozódás síkban, viszonylatok. <i>Munkatevékenység:</i> közvetlen környezet megismerése.	
2.2 Közhasznú információk. Adaptált szoftverek, AAK eszközök.	Közvetlen környezetben található közhasznú információforrások felfedezése, megismerése a szükséges segítség megadásával.		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Rajzolóprogram, szövegszerkesztő program, rajzeszköz, szöveg, ábra, információ, adat, irány, nagybetű-kisbetű.		

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	3. Problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Alkalmazható tájékozódási és sorbarendezési képesség. Spontán próbálkozások cselekvésekben. Mobilizálható adottságok az algoritmusok felismerésében.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az időbeli tájékozódás fejlesztése a mindennapi életben előforduló helyzetek sorrendiségének megfigyelése során. Jelek, szimbólumok értelmezése. Kognitív eljárások kipróbálása a cél eléréséhez, problémamegoldó képesség fejlesztése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ Tevékenységek	Kapcsolódási pontok
3.1. A probléma megoldásához szükséges módszerek, eszközök, illetve szükség szerint adaptált eszközök. Információ megjelenési formái: jelek és szimbólumok.	Képolvasás és beszéd pontos értelmezése. AAK használata. Spontán szimbolikus kommunikáció gyakorlása. Gyermekek által ismert jelek, szimbólumok összegyűjtése. Szimbólumok felfedezése a közvetlen környezetben. Problémamegoldás próbálkozással.	<i>Matematika:</i> sorrendiség. <i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális kifejező képesség.
3.2. Sorrendek a mindennapi életben. Irányjátékok. Algoritmizálás (és adatmodellezés)	Részvétel a tanteremben szervezett irányjátékokban. Irányok gyakorlása. Irányok, útvonalak követése. Mindennapi cselekvések utasítási sorrendjének felsorolása, sorrendbe állítása. Események képsorainak sorba rendezése. Egyszerű algoritmusok felismerése, használata informatikai környezetben számítógépen. Egyszerű algoritmusok felismerése, megfogalmazása, végrehajtása segítséggel.	<i>Környezetismeret</i> napirend. önellátás <i>Komplex művészeti nevelés:</i> vizuális megjelenítés. <i>Mozgásnevelés:</i> mozgásos kommunikáció.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Szimbólum, jel, napirend, sorrend.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	4. Infokommunikáció, információs társadalom	Órakeret 2 óra
Előzetes tudás	Tájékozottság a tanuló által eddig megismert informatikai eszközökről.	
A tematikai egységnevelési-fejlesztési céljai	Az infokommunikációt segítő különféle eszközök megismertetése. Informatikai szemlélet formázása. Gyermeki alkotó fantázia, tájékozottság fejlesztése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ Tevékenységek	Kapcsolódási pontok
4.1. Információkeresés, információközlési rendszerek Gyermekeknek készített weblapok használata.	A számítógépes technika felhasználása információkeresésre, ismeretek szerzésére tanári segítséggel és felügyelettel.	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegértés, olvasás, kommunikáció.</p> <p><i>Matematika:</i> problémamegoldó gondolkodás.</p>
4.2. Az információs technológián alapuló kommunikációs formák, AAK. Lehetőségek és kockázatok az infokommunikáció során.	Az informatikai eszközrendszer alapvető használatának bemutatása	
4.3. Médiainformatika Iskolai weboldal.	Tájékozottság a gyermekek számára készített legális felületeken. Ismerkedés az iskola weboldalával.	
4.4. Az információkezelés jogi és etikai vonatkozásai. A személyes adatok fogalma.	Felfedező keresés, válogatás az életkornak megfelelő információhordozókban segítséggel, felnőtt felügyelete mellett. Személyes adatok fogalmának megismerése. Saját adatok megadása. Információ megbízhatóságának és veszélyeinek bemutatása konkrét példákon keresztül.	
4.5. Az e-szolgáltatások; a gyerekeknek szóló, legelterjedtebb elektronikus szolgáltatások, bemutatása, AAK szoftverek használata.	Gyerekeknek szóló, legelterjedtebb elektronikus szolgáltatások bemutatása, használata (weboldalak megkeresése, mesék, zene, játékok indítása, futtatása segítséggel, AAK-t elősegítő szoftverek használatának gyakorlása.)	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Média, elektronikus média, információforrás, weblap (www), weboldal, személyes adat, e-szolgáltatás, internet	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	5. Könyvtári informatika		Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Az ábécé ismerete és folyamatos gyakorlása. A már tanult betűk helye a billentyűzeten.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A könyvtár mint információforrás megismertetése. Könyvtárhasználati műveltség iránti igény felkeltése. Olvasás, írás gyakorlása képességszint szerint.		
Ismeretek	Fejlesztési követelmények/ Tevékenységek	Kapcsolódási pontok	
Könyvtár fogalma, szerkezete - felépítése, szolgáltatásai (hagyományos). Az osztálykönyvtár. Az iskolai könyvtár. A könyvtárhasználat szabályai Ábécé betűrend	Olvasást gyakoroltató szoftverek, programok, applikációk bemutatása, kipróbálása. Képesújságok, képeskönyvek nézegetése. Könyvespolc rendezése az osztályban megadott szempont alapján. Látogatás az iskolai könyvtárban. Érdeklődésnek, életkori sajátosságnak megfelelő könyv kiválasztása. Könyvtári viselkedés alapszabályainak megismerése, törekvés a betartására. Az Ábécésorrend gyakorlása.	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> ábécé, betűrend, beszéd, olvasás, írás <i>Matematika:</i> sorrend.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Könyvtár, szerző, író, könyvcím, ábécé betűrend.		

<p>Fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A számítógép fő részeinek ismerete, a billentyűzet és az egér tanult funkcióinak használata, „kommunikálás” a számítógéppel a szükséges segítség és idő megadásával.</p> <p>Alapszintű jártasság kialakulása az adott informatikai eszközök kezelésében.</p> <p>A tanult informatikai alapfogalmak felismerése.</p> <p>A sérült funkciók korrigálásának folytatása.</p> <p>A tanult betűk ismerete a klaviatúrán az egyéni ütem figyelembevételével.</p> <p>A képességszintnek megfelelő gépelési technika és eszköz használata.</p> <p>Egyszerű grafikus és szöveges felület megismerése, használata a szükséges segítség és idő megadásával.</p> <p>A szépség és összhang megfigyelése a rajzos modellekben.</p> <p>Cselekvések sorrendiségének felismerése.</p> <p>Problémamegoldó gondolkodási képesség alkalmazására törekvés.</p> <p>Több infokommunikációs segítő eszköz felismerése, használata a szükséges segítség és idő megadásával.</p> <p>Életkornak és képességszintnek megfelelő elektronikus média eszközeinek használata önállóan vagy segítséggel.</p> <p>Játékos oktatóprogramok használata a szükséges segítség és idő megadásával. Az itt szerzett ismeret felhasználása más tantárgyakban.</p> <p>Tanár, felnőtt segítségével, irányított keresés az információhordozókban és az interneten az életkornak, fejlettségnek, érdeklődési körnek megfelelően.</p> <p>Információszerzés az internetről a szükséges segítség és idő megadásával.</p> <p>Az osztály szabadpolcos könyvtárának használata, válogatás az érdeklődésnek megfelelően önállóan vagy segítséggel.</p> <p>A diák saját kommunikációs eszköztárának folyamatos gyakorlása, bővítése.</p>
--	---

KÖRNYEZETISMERET

3-4. évfolyam

A Természettudomány és földrajz műveltségterület középpontjában a természet és az azt megismerő ember áll. A természettudományos műveltség kialakításának alapja a természettel való közvetlen, megértő és szeretetteljes kapcsolat. A tanulók a tantárgy elsajátítása során megismerkednek a természeti és technikai környezettel. A tantárgy legfontosabb célja, hogy a gyermekek életkori sajátosságaira, kognitív fejlődésére, valamint kíváncsiságára építve képessé tegye őket szűkebb és tágabb környezetük, valamint saját testük megismerésére, a változások megértésére, alapvető ok-okozati összefüggések meglátására.

A tanulók a természettudományos ismeretszerzés és -feldolgozás módszereire épülő tevékenységek révén, cselekvő úton szereznek tapasztalatokat, aktívan vesznek részt a fejlesztés folyamatában. A megismerési módszerek (megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, mérés és kísérlet) elsajátításán és alkalmazásán keresztül fejlődnek azon alapvető képességeik (megfigyelő, leíró, azonosító, megkülönböztető képesség, mérési technika, kísérletezéshez szükséges képességek), melyek a természettudományos megismeréshez szükségesek, valamint kialakulnak az ezekhez nélkülözhetetlen alapvető szokásaik is.

Kiemelt jelentőségű, hogy a gyermekek saját tapasztalataikon keresztül olyan természettudományos tapasztalatok birtokába jussanak, melyek segítik eligazodásukat az őket körülvevő természeti, társadalmi és gazdasági környezetben, valamint képessé teszi őket arra, hogy környezetükkel harmonikusan együtt éljenek. A tantárgy tanulása során tehát erősíthető a környezet iránti érdeklődés, felelősségvállalás.

Alapvető fontossággal jelenik meg a tantárgy céljai között az egészség megőrzése és az egészséges életvitel összetevői közötti összefüggés felismerése, az egészséges életmód szokásainak alakítása, valamint az egészséget károsító hatások tudatos kerülésére való nevelés. A tantárgy céljaiból következik, hogy szükségszerűen szervesen kötődik a hétköznapi élethez, s így erősen gyakorlatorientált. Nem ismereteket tanít meg a gyermekek számára, hanem a gyermekek saját tevékenységeinek tapasztalatai által készíti elő a fogalomalkotást.

A tevékenységek végzése során szerzett élmények biztosítják a megismerés és felfedezés örömét, ezáltal hozzájárulnak ahhoz, hogy folyamatos legyen a tanulók motivációja arra, hogy a természettudományok és a földrajz tárgykörébe tartozó problémákat minél mélyebben megismerhessék, megérthessék. Eközben a tanulók a mindenki által elérhető és alkalmazható természettudományos műveltség alapjainak birtokába jutnak.

A kerettanterv figyelembe veszi a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók megismerési sajátosságait, ezért az olyan megismerési helyzetekre helyezi a hangsúlyt, amelyben az aktív tevékenység, a közvetlen tapasztalatszerzés, a cselekvések sokasága, a konkrét gyakorlati vonatkozások értelmezése szerepel. A tanulási folyamatban az érzékelésre, az észlelésre, a személyes élményekre, felfedezésekre építve jut el a tanuló a bonyolultabb gondolkodási műveletig, az elemi problémamegoldásig.

A műveltségi anyag elsajátításában központi helyet kap a sokféle tanulási környezet, így a gyűjtőmunka a természetben, terepséta, terepgyakorlatok, kirándulások. A környezet, a természet, az emberi kapcsolatok megismerése nyomán fejlődik és alakul ki a tanulók tudatos természetszerető- és védő magatartása, kapcsolatteremtő képessége. A tanterv a kezdetektől tudatosan formálja környezetvédelmi attitűdjüket, környezetkímélő magatartásukat, és ez a magatartás a későbbi életvitelüket meghatározó erkölcsi alapelvvé válik.

A természettudományi műveltség az egyén és a társadalom számára meghatározó jelentőségű. Az egészség tudatos megőrzése, a természeti és a technikai, az épített környezet felelős, fenntartható átalakítása, természettudományos kutatások és azok eredményeinek alkalmazása nélkül elképzelhetetlen.

A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulóknak az ismeretelsajátítási folyamat

során olyan tudásrendszerek alapjait kell kiépíteniük, amely alkalmas a mindennapi tevékenységben való felhasználásra. A tanulók ismeretsajátításában a természeti környezeti világ elemi megismerésének lehetősége tűzhető ki célul. A folyamat során kiemelt figyelmet kell fordítani a kapcsolatrendszerek feltárására, az élő és élettelen természet szoros kölcsönhatásaira, az ember és természet összetartozására, egymásrautaltságára, az ember természetben betöltött helyének és szerepének felismerésére.

A tanterv olyan jelenségekkel is foglalkozik, amelyek befolyásolják az egyén és közösség életét, és kihatással van a jövő alakulására. Ezek az egészségmegőrzéssel, természeti forrásokkal összefüggő problémák. Ezeknek feltárása, megértése hangsúlyos a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulóknál is.

A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók esetében kiemelt cél az életkoruknak és fejlettségüknek megfelelő korszerű tudások elsajátítása, a fogalmak folyamatos érlelése, pontosítása. Az önálló ismeretszerzés képességének fejlesztése aktív tevékenységek során, folyamatos gyűjtőmunkával, pozitív megerősítéssel és következetes segítségadással történik. A tanulói aktivitás és tevékenység központúság érdekében szükséges a vizsgáló munkaeszközök, kísérleti eszközök, egyéni igényekhez igazított taneszközök alkalmazására. A tanterv célja a szűkebb és tágabb környezethez, a közösséghez tartozás örömeinek, felelősségének és érzelmi biztonságának kialakítása közben a térbeli és időbeli tájékozódó képesség fejlesztése. A kognitív képesség, a megismerő képesség fejlesztése, a megismerési módszerek elsajátítása, tapasztalatok szerzése közben, értelmezéssel, pontosítással kísérve történik. A kommunikációs képesség fejlesztésében a szókincs bővítés, a fogalmak értelmezése, a beszédprodukciónak kerül a középpontba. Súlyosan beszéd-fogyatékos, beszédképtelen gyermekek a beszéd helyettesítésére augmentatív és alternatív kommunikációs (AAK) módszereket és eszközöket használnak. Az érdeklődés, a nyitottság, a kíváncsiság felkeltésének és tartósságának fokozásával megvalósítható a cselekvési képesség gazdagítása, az önkifejezési formák erősítése, a szociális képességek fejlesztése, együttműködés a feladatokban, kapcsolatteremtés és együttműködési szokások kialakítása, a társak segítése.

A fejlesztendő készségek, képességek az elemi természettudományos műveltség megszerzését és gyakorlatban való alkalmazását teszik lehetővé. Halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók számára a tanulási tevékenységek közül kiemelt jelentőségű a megfigyelés, a közvetlen tapasztalatszerzés, vizsgálódás, aktív részvétel a kísérletekben, egyszerű kísérleti eszközök használata, továbbá a balesetmentes kísérletezés szabályainak elsajátítása.

A természettudományos műveltség alapozása a mindennapi gyakorlatban szerzett játékos tapasztalatszerzéssel történik. Saját élményű tevékenységek formájában gyakorolva biztosítható a beilleszkedés, az együttműködés, a kapcsolatteremtés képességének fejlődése, a másság, a sérült társak elfogadása. Fontos cél, hogy a tanuló tudja elfogadni mások segítségét, képességeinek, életkorának megfelelően tudjon segítséget adni.

A környezetismeret tanítása során felkeltjük érdeklődésüket közvetlen környezetük, társaik és önmaguk iránt. Az életkori sajátosságuknak és egyedi képességeikhez igazodó játékokon keresztül lehetséges csak a tantárgy megszerettetése. A játékok szolgálják az aktív figyelem- és emlékezetfejlesztést. A játékosgyakorláson keresztül alakítják ki a legfontosabb képzeteket, alapvető fogalmakat, ezek megjelenítését rajzban, formázással, mintázással. Bővítsék szókincsüket, alkalmazzák helyesen a tanult fogalmakat. A közvetlen környezet felfedezésén, önmaga megismerésén keresztül fokozatosan bővítjük a megismerés körét. A valóság megfigyelését kövesse annak képi megjelenítése, rajzon, fotón, maketten, terepasztalon történő ábrázolása, amely alkalmas a játékos gyakorlásra, majd szóbeli megerősítésre. A téri, időbeli tájékozódás kezdetben csak tanteremben történjen, konkrét tárgyhoz, valóságos történésekhez kötötten. Ezeken a fejlesztési szinteken haladva lesznek képesek elsajátítani a tanulók azokat az alapokat, amelyekre a következő évek tanulási folyamatait, a tanuló gondolkodási képességének, érzelmvilágának a fejlesztését építhetjük. Az elsődleges a kíváncsiság, az érdeklődés, a motiváció felkeltése és fenntartása, a szabálytudat, feladattudat kialakítása.

3. évfolyam

Témakör	1. Tájékozódás térben, időben	Javasolt óraszám: 8 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Tér, idő orientációs képesség fejlesztése. Kommunikációs képesség fejlesztése. Analizáló, szintetizáló képesség fejlesztése. Megfigyelőképesség fejlesztése. Feladattudat, szabálytudat erősítése. Szociális, együttműködő képesség fejlesztése. Kooperatív technikák elsajátítása, gyakorlása. Elemi térképolvasás gyakorlása.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p><i>1.1. Tér, idő, nagyságrendek</i></p> <p>Tájékozódás az időben, saját élettörténet a születéstől máig. Az idő mérése, alkalmi és szabványegységei, az idő becslése, mértékegységei.</p> <p>Tájékozódás térben. A lakóhely és környéke. Irányok, távolság, hosszúság. Fő világtéjék, iránytű. Magyarország domborzati térképe. Alapvető térképjelek (államhatár, felszíni formák, vizek, főváros, települések, útvonalak). Alaprajz, térkép, kicsinyítés, nagyítás.</p>		<p>Események időbeli sorrendbeállítása, időszak, időnaplár készítése. Események, jelenségek rögzítése, fogalmazás szóban, írásban, rajzban. Tapasztalatok szerzése séták, kirándulások alkalmával. Rajzos ábrák, makettek készítése. Terepasztal berendezése. Játékos tájékozódási gyakorlatok iránytűvel.</p>
<p><i>1.2. Rendszer, rendszer és környezete</i></p> <p>Rész, egész, összetettség, funkció(élőlények, épületek, tárgyak, eszközök részei) természetes és mesterséges (épített) környezetben.</p>		<p>Irányított megfigyelések, elemzések alapján játékos szerelési, építési gyakorlatok. A növények, állatok és részeik csoportosítása adott szempontok alapján. Tanulmányi séták, kirándulások, megfigyelések, tapasztalatok megfogalmazása szóban és írásban, rajzok, tablók készítése.</p>
Fogalmak	Mértékegység, térkép, élőhely, rész, egész.	

Kapcsolódási pontok:

Kommunikáció (középsúlyos tantervben): Tájékozódás térben. Tájékozódás időben.

Számolás– mérés (középsúlyos tantervben): Tájékozódás.

Matematika: Geometria, mérés – Idő mértékegységei.

Etika: A környezetem és én – Az épített és a tárgyi világ. A mindenség és én – születés és elmúlás

Témakör	4. Életközösségek lakóhelyünk környezetében	Javasolt óraszám: 18 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megfigyelőképesség fejlesztése. Pozitív attitűd kialakítása a természet szépségének megóvására, természetszeretetre. Kommunikációs készség fejlesztése. Ok-okozati összefüggések felismerése képességének fejlesztése. Problémamegoldó képesség fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. A kauzális gondolkodás és azértékelő érzék fejlesztése. Környezetvédelem, energiatakarékosság.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
4.1. <i>Élő és élettelen környezeti tényezők</i>	Élő és élettelen megkülönböztetése konkrét példák alapján a közvetlen környezetben.	
4.2. <i>A környezeti rendszerek állapota, fenntarthatóság</i> Egészséges, gondozott környezet. A közvetlen és tágabb környezet (iskola, lakás, közlekedési eszközök, parkok, játszóterek rendjének megóvása. Vizek védelme, víztakarékosság, energiatakarékosság.	Tablókészítés, plakátkészítés, képek gyűjtése, csoportosítás, elemzés a közvetlenebb és tágabb környezetről. Törekvés a víztakarékosságra, energiatakarékosságra.	
4.3. <i>Természetvédelem</i> Növény- és állatgondozás a tanuló közvetlen környezetében. A természet megóvása.	Élősarok növényeinek (dísznövények, palánták) gondozása, növényültetés. Kisállatok gondozása. Felelősség a rábízott élőlényekért. Madáretető készítése, madarak etetése télen.	
4.4. <i>Környezetszennyezés</i> Levegő-, talaj-, vízszennyezés. Szelektív hulladékgyűjtés.	A levegő, víz, talaj szennyező anyagainak megfigyelése a természetes és mesterséges környezetben. Egyszerű kísérletek végzése a különböző szennyező anyagokkal.	
4.5. <i>Energiatakarékosság</i> Takarékosság az árammal, a vízzel. Fűtés, szellőztetés.	Törekvés az energiatakarékos életvitelre, egyszerű technikák gyakorlása, szituációs játékok. Közvetlen környezetünk tisztasága.	
4.6. <i>A Föld szépsége, egyedisége</i> A lakóhely közvetlen környezetében előforduló természeti nevezetesség Nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek – információs jelek.	Információs jelek felismerése. Séta, kirándulás során megfigyelések végzése.	
4.7. <i>A lakóhely közvetlen és tágabb környezetében található életközösségek</i> Park, erdő, rét, mező, vizek, vízpartok. Élőhely. Természetvédelem.	Kirándulások, séták során élőlények megfigyelése. Az élőlények közötti kapcsolatok felismerése. A természet értékeinek védelme.	
4.8. <i>Változatos élővilág</i> A közvetlen környezet növényvilága (fák, bokrok, virágos növények). A zöldségeskert, gyümölcsöskert növényei. A növény részei. A virág része, a termés és részei.	Séta, a növények érzékelhető, mérhető tulajdonságainak vizsgálata. Megfigyelés, analízis-szintézis, tapasztalatok rögzítése rajzban, írásban. Az állatok jellemzőinek megfigyelése a kültakaró, mozgás, végtagok, táplálkozás,	

Néhány lágyszárú, fás szárú növény. A gombák. Főbb állatcsoportok. A vadon élő állatok és a házi és ház körül élő állatok. Az élőlények csoportjai (növény, állat, ember). Madár, emlős, rovar.	szájszerv, érzékelés, szaporodás szerint. A vadon élő és a házi állatok csoportosítása. Képek csoportosítása. Rajzok, tablók készítése. Az élőlények egyszerű csoportosítása adott szempontok alapján.
Fogalmak	Szelektív hulladékgyűjtés, természetvédelem, energiatakarékosság, víztakarékosság, környezetszennyezés, növény-, állatgondozás, felelősség, park, élőhely.

Kapcsolódási pontok:

Kommunikáció (középsúlyos tantervben): Tájékozódás térben.

Munkatevékenység: Növényápolás, kisállat-gondozás. Háztartási munka – hulladékkezelés.

Közösségi munka

Témakör	5. Hazánk, Magyarország	Javasolt óraszám: 4 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megfigyelőképesség fejlesztése. Pozitív attitűd kialakítása a természet szépségének megóvására, hazaszeretetre, természetszeretetre. Kommunikációs készség fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. A kauzális gondolkodás és azértékelő érzék fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
5.1. Közvetlen és távolabbi települési környezetünk Lakóhely, megyék, főváros. Lakóhelyünk értékei.		Térképhasználat. Lakóhelyhez közeli települések keresése, megnevezése térkép segítségével. Saját lakóhely, a lakóhely kulturális és természeti értékeinek bemutatása tablón vagy bemutató formájában. Fővárosunk néhány jellegzetes nevezettségének, épületeinek, hídjainak, közlekedésének megismerése tanulmányi kirándulás alkalmával, vagy képeken, multimédián keresztül.
5.2. Térképészeti gyakorlatok Földrajzi elhelyezkedés. Felszínformák.		Magyarország elhelyezkedésének megfigyelése földgömb, Európa-térkép. Magyarország államhatárainak, szomszédos országainak megkeresése, megnevezése a térképen. Hazánk felszínformáinak, vizeinek azonosítása domborzati térképen Irányok.
Fogalmak	Térkép, domborzati térkép, közigazgatási térkép, felszínforma, megye, megyeszékhely, település, főváros.	

Kapcsolódási pontok:

Kommunikáció (középsúlyos tantervben): Tájékozódás térben.

Számolás- mérés (középsúlyos tantervben): Tájékozódás.

Etika: A környezetem és én – Az épített és a tárgyi világ.

Témakör	6. Testünk, egészségünk	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Megismerési módszerek, tartós figyelem, emlékezet fejlesztése, a szociális képesség, interperszonális képesség fejlesztése, empátiakészség fejlesztése, helyes magatartási szokások megerősítése, pozitív attitűd kialakítása a mássággal kapcsolatban, illetve a mások elfogadására, megsegítésére; az egészséges életmód alapvető szabályai betartásának erősítése. Kommunikációs képesség fejlesztése. A motoros képességek fejlesztése. A kauzális gondolkodás fejlesztése, döntési képesség fejlesztése, az időbeli tájékozódás képessége, az összehasonlítás, viszonyítás képességének fejlesztése, az elemi ítéletalkotás képességének fejlesztése. Együttműködési formák működtetése, problémaérzékenység fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
6.1. <i>Az emberi test</i> Testrészek és funkciójuk. A mozgás szerepe az egészséges életmódban. Játék, sport.	A főbb testrészek megnevezése. Játékos gyakorlatok a testrészek mozgására.	
6.2. <i>A test, az érzékszervek védelme</i> Egészséges életmód. Egészséges táplálkozás. Helyes fogápolás. Egészség és betegség (néhány fertőző gyermekkori betegség) A káros élvezeti szerek.	A helytelen táplálkozás okozta problémák felismerése. Figyelem a hang- és fényártalmakra. Csoportosítás, gyűjtőmunka, rajzolás és tablóképzítés az egészséges életmóddal kapcsolatban. A helyes viselkedési szokások megismerése betegség esetén, részvétel szituációs játékokban. A káros élvezeti szerek elutasítása.	
6.3. <i>Szaporodás, egyedfejlődés</i> Az életkori szakaszok időbelisége a születéstől a halálig.	Információgyűjtés a családról, feldolgozás, tablóképzítés. Rajz- és tablóképzítés.	
6.4. <i>Öröklődés</i> A család. Különböző emberi külső és belső tulajdonságok (ilyen vagyok).	Tulajdonságok megnevezése, csoportosítás (külső-belső). Hasonlóságok, különbségek észrevétele.	
6.5. <i>Magatartás</i> Helyes magatartási formák a betegség megelőzésében. Viselkedések betegség esetén. Viselkedés közösségekben. A sérült embertársak segítése. Önismeret. Veszélyek a gyermekekre.	A károsító szerek elutasítása. Veszélyeztető magatartásformák felismerése.	
Fogalmak	Az emberi test részei, tisztálkodás, tisztálkodási eszköz, gyermekbetegség, védőoltás, fertőzés és járvány, orvos, gyógyszer, helyes táplálkozás, fogápolás, mozgás, sport, testedzés, életműködés, növekedés, változás, önismeret.	

Kapcsolódási pontok:

Kommunikáció (középsúlyos tantervben): Testünk és személyes teendőink., Tájékozódás időben.

Mozgásnevelés: Mozgásos játékok.

Munkatevékenység: Önkiszolgálás – Étkezés. Testápolás. Egészségügyi szokások.

Etika: A mindenség és én – születés és elmúlás

Matematika: Geometria, mérés – Idő mértékegységei.

Számolás– mérés (középsúlyos tantervben): Tájékozódás.

4. évfolyam

Témakör	1. Tájékozódás térben, időben	Javasolt óraszám: 8 óra
A témakör nevelési- fejlesztési céljai	Tér, idő orientációs képesség fejlesztése. Kommunikációs képesség fejlesztése. Analizáló, szintetizáló képesség fejlesztése. Megfigyelőképesség fejlesztése. Feladattudat, szabálytudat erősítése. Szociális, együttműködő képesség fejlesztése. Kooperatív technikák elsajátítása, gyakorlása. Elemi térképolvasás gyakorlása.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p><i>1.1. Tér, idő, nagyságrendek</i></p> <p>Tájékozódás az időben, saját élettörténet a születéstől maig. Az idő mérése, alkalmi és szabványegységei, az idő becslése, mértékegységei.</p> <p>Tájékozódás térben. A lakóhely és környéke. Írányok, távolság, hosszúság. Fő világtájak, iránytű. Magyarország domborzati térképe. Alapvető térképjelek (államhatár, felszíni formák, vizek, főváros, települések, útvonalak). Alaprajz, térkép, kicsinyítés, nagyítás.</p>		<p>Események időbeli sorrendbeállítás, időszalag, időnaplár készítése. Események, jelenségek rögzítése, fogalmazás szóban, írásban, rajzban. Tapasztalatok szerzése séták, kirándulások alkalmával. Rajzos ábrák, makettek készítése. Terepasztal berendezése. Játékos tájékozódási gyakorlatok iránytűvel.</p>
<p><i>1.2. Rendszer, rendszer és környezete</i></p> <p>Rész, egész, összetettség, funkció(élőlények, épületek, tárgyak, eszközök részei) természetes és mesterséges (épített) környezetben.</p>		<p>Írányított megfigyelések, elemzések alapján játékos szerelési, építési gyakorlatok. A növények, állatok és részeik csoportosítása adott szempontok alapján. Tanulmányi séták, kirándulások, megfigyelések, tapasztalatok megfogalmazása szóban és írásban, rajzok, tablók készítése.</p>
Fogalmak	Mértékegység, térkép, élőhely, rész, egész.	

Kapcsolódási pontok:

Kommunikáció (középsúlyos tantervben): Tájékozódás térben. Tájékozódás időben.

Számolás– mérés (középsúlyos tantervben): Tájékozódás.

Matematika: Geometria, mérés – Idő mértékegységei.

Etika: A környezetem és én – Az épített és a tárgyi világ. A mindenség és én – születés és elmúlás

Témakör	2. Megfigyelés, mérés	Javasolt óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Megfigyelés, összehasonlítás, vizsgálódás képességének fejlesztése. Kommunikációs képesség fejlesztése. Az analizáló, szintetizáló készség fejlesztése. Érdeklődés, motiváltság folyamatos fenntartása. Szociális képesség fejlesztése. A kooperatív technikák alkalmazása. Információszerző eszközök használata.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p>2.1. <i>Mérés</i></p> <p>Mérőeszközök, mértékegységek. Becslés, mérés. Mérési rendszerek (tömeg, hosszúság, hőmérséklet, űrtartalom) Anyagok és testek mérhető tulajdonságai A mérhető anyagi tulajdonságok felismerése, megismerése, mérése.</p>		<p>A mérhető tulajdonságok vizsgálata, a vizsgálati módszerek gyakorlása (megfigyelés, viszonyítás, becslés, mérés). A figyelem irányítása, az emlékezet mobilizálása. Mérőeszközök használatának gyakorlása.</p>
<p>2.2. <i>Az élettelen környezet megfigyelése</i></p> <p>A környezet anyagai. A természetben előforduló és mesterséges anyagok (fa, fém, levegő, víz, talaj). Anyagformák és tulajdonságaik. Az anyagok megmunkálhatósága. A víz szerepe. A víz előfordulása a természetben. Eső, hó, jégeső, folyóvíz, tó. Az ivóvíz. Vízben oldódó és nem oldódó anyagok</p>		<p>Természetes és mesterséges anyagok gyűjtése, csoportosítása. Az anyagfajták és a használat közötti összefüggés felismerése. Vágás, tépés, gyurmázás. A víz vizsgálata, halmazállapotainak megnevezése, felismerése, a víz hőfokának mérése. A csapadék különböző formáinak megkülönböztetése. A víz mint életfontosságú anyag tudatosítása. Egyszerű kísérletek végzése cukorral, sóval, homokkal, kavicsal.</p>
<p>2.3. <i>Az élő környezet megfigyelése</i></p> <p>Termesztett növények. Növénytermesztés, állattenyésztés. Életjelenségek: táplálkozás, légzés, növekedés, fejlődés, mozgás, szaporodás. Életfeltételek (levegő, víz, tápanyag, napfény, hőmérséklet). A növény élete az ültetéstől a terméshozatalig.</p>		<p>Az életjelenségek megfigyelése, egyszerű kísérletek végzése. Babnövény ültetése, fejlődési napló vezetése. Az állatok megfigyelése (pl. akváriumi halak, kutya, macska, hörcsög, papagáj).</p>
Fogalmak	Mérőeszköz, becslés, mérés, életjelenség, a víz különböző halmazállapotai és előfordulása, oldhatóság, növénytermesztés, állattenyésztés, növények, állatok, életjelenségek.	

Kapcsolódási pontok:

Matematika: Geometria, mérés – mérés.

Számolás– mérés (középsúlyos tantervben): Elemi tapasztalatok a tárgyak tulajdonságairól.

Kommunikáció (középsúlyos tantervben): Élőlények.

Munkatevékenység: Alakítás- formázás. Kézimunka. Növényápolás, kisállat-gondozás.

Témakör	3. Az élettelen környezet kölcsönhatásai	Javasolt óraszám: 8 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megismerés módszereinek bővítése. A szociális, együttműködő képesség fejlesztése. Csoportmunka, kooperatív technikák alkalmazása. Kauzális gondolkodás fejlesztése. Tapasztalatok szerzése a közvetlen környezetben és az élettelen természetben előforduló anyagokról, kölcsönhatásokról, az ismeretek bővítése. A tapasztalatok feldolgozása szóban, írásban, rajzban.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
3.1. <i>Anyag</i> A környezetben előforduló gyakori anyagfélék. Anyag-forma kapcsolata. Halmazállapot. Csapadékformák.	Anyagok halmazállapotainak felismerése, megnevezése, tapasztalatszerzés, kísérletezés. Csoportosítás halmazállapotok szerint. A tapasztalatok rögzítése rajzban, tabló készítése.	
3.2. <i>Energia</i> Energiaforrások. Energia felhasználása. Energiát felhasználó berendezések, fűtő, hűtő háztartási eszközök. Energiafajták (nap, szél, víz, elektromos, fény).	Egyszerű kísérletek, játékok készítése (szélforgó). Gyűjtőmunka, beszámoló készítése az energiáról.	
3.3. <i>Kölcsönhatások</i> Mágnes, vonzás, taszítás. Mozgások.	Megfigyelések, játékos kísérletek. Anyagok csoportosítása a mágnesesség alapján. Ismerkedés az iránytűvel.	
3.4. <i>Változás</i> – Fizikai változások. Alakváltozások (aprítás, darabolás, aprózódás). Halmazállapot-változások (olvadás, fagyás, párolgás, csapadékformák, fagyasztás, szárítás, locsolás a háztartásban). Az évszakok változásai, következményei a természetben, a mindennapi életben. Helyzet- és helyváltoztatás. – Kémiai változások. Az égés, tűz, tűzvédelem, tűzoltás eszközei. A tűzoltók munkája.	A változásokat kiváltó hatások azonosítása a mindennapi környezetben megfigyelhető jelenségek esetében. A természetben lejátszódó és az ember által létrehozott halmazállapot-változások megfigyelése, megbeszélése. Képek gyűjtése, rendezése adott szempontok alapján. Rajzok, tablók készítése. Időjárási naptár készítése. A mozgásban megnyilvánuló állandóság és változás megfigyelése, tanulmányozása. A változások felismerése, az összefüggések megértése. Megfigyelés, beszélgetés, képek, ábrák elemzése. Éghető és éghetetlen anyagok csoportosítása. Teendők tűzriadó esetén. Információs jelek felismerése. Aktív részvétel tűzriadós gyakorlatokban.	
Fogalmak	Halmazállapot, halmazállapot-változás, mágneses kölcsönhatás, évszak, tűz, energiafajta.	

Kapcsolódási pontok:

Munkatevékenység: Alakítás- formázás. Kézimunka. Háztartási munka.

Komplex művészeti nevelés (KMN)

Témakör	5. Hazánk, Magyarország	Javasolt óraszám: 4 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megfigyelőképesség fejlesztése. Pozitív attitűd kialakítása a természet szépségének megóvására, hazaszeretetre, természetszeretetre. Kommunikációs készség fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. A kauzális gondolkodás és azértékelő érzék fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<i>5.1. Közvetlen és tágabb települési környezetünk</i> Lakóhely, megyék, főváros. Lakóhelyünk értékei.	Térképhasználat. Lakóhelyhez közeli települések keresése, megnevezése térkép segítségével. Saját lakóhely, a lakóhely kulturális és természeti értékeinek bemutatása tablón vagy bemutató formájában. Fővárosunk néhány jellegzetes nevezetességének, épületeinek, hídjainak, közlekedésének megismerése tanulmányi kirándulás alkalmával, vagy képeken, multimédián keresztül.	
<i>5.2. Térképészeti gyakorlatok</i> Földrajzi elhelyezkedés. Felszínformák.	Magyarország elhelyezkedésének megfigyelése földgömb, Európa-térkép. Magyarország államhatárainak, szomszédos országainak megkeresése, megnevezése a térképen. Hazánk felszínformáinak, vizeinek azonosítása domborzati térképen Irányok.	
Fogalmak	Térkép, domborzati térkép, közigazgatási térkép, felszínforma, megye, megyeszékhely, település, főváros.	

Kapcsolódási pontok:

Kommunikáció (középsúlyos tantervben): Tájékozódás térben.

Számolás- mérés (középsúlyos tantervben): Tájékozódás.

Etika: A környezetem és én – Az épített és a tárgyi világ.

Témakör	6. Testünk, egészségünk	Javasolt óraszám: 4 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Megismerési módszerek, tartós figyelem, emlékezet fejlesztése, a szociális képesség, interperszonális képesség fejlesztése, empátiakészség fejlesztése, helyes magatartási szokások megerősítése, pozitív attitűd kialakítása a mássággal kapcsolatban, illetve a mások elfogadására, megsegítésére; az egészséges életmód alapvető szabályai betartásának erősítése. Kommunikációs képesség fejlesztése. A motoros képességek fejlesztése. A kauzális gondolkodás fejlesztése, döntési képesség fejlesztése, az időbeli tájékozódás képessége, az összehasonlítás, viszonyítás képességének fejlesztése, az elemi ítéletalkotás képességének fejlesztése. Együttműködési formák működtetése, problémaérzékenység fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
6.1. <i>Az emberi test</i> Testrészek és funkciójuk. A mozgás szerepe az egészséges életmódban. Játék, sport.	A főbb testrészek megnevezése. Játékos gyakorlatok a testrészek mozgására.	
6.2. <i>A test, az érzékszervek védelme</i> Egészséges életmód. Egészséges táplálkozás. Helyes fogápolás. Egészség és betegség (néhány fertőző gyermekkori betegség) A káros élvezeti szerek.	A helytelen táplálkozás okozta problémák felismerése. Figyelem a hang- és fényártalmakra. Csoportosítás, gyűjtőmunka, rajzolás és tablóképzítés az egészséges életmóddal kapcsolatban. A helyes viselkedési szokások megismerése betegség esetén, részvétel szituációs játékokban. A káros élvezeti szerek elutasítása.	
6.3. <i>Szaporodás, egyedfejlődés</i> Az életkori szakaszok időbelisége a születéstől a halálig.	Információgyűjtés a családról, feldolgozás, tablóképzítés. Rajz- és tablóképzítés.	
6.4. <i>Öröklődés</i> A család. Különböző emberi külső és belső tulajdonságok (ilyen vagyok).	Tulajdonságok megnevezése, csoportosítás (külső-belső). Hasonlóságok, különbségek észrevétele.	
6.5. <i>Magatartás</i> Helyes magatartási formák a betegség megelőzésében. Viselkedések betegség esetén. Viselkedés közösségekben. A sérült embertársak segítése. Önismeret. Veszélyek a gyermekekre.	A károsító szerek elutasítása. Veszélyeztető magatartásformák felismerése.	
Fogalmak	Az emberi test részei, tisztálkodás, tisztálkodási eszköz, gyermekbetegség, védőoltás, fertőzés és járvány, orvos, gyógyszer, helyes táplálkozás, fogápolás, mozgás, sport, testedzés, életműködés, növekedés, változás, önismeret.	

Kapcsolódási pontok:

Kommunikáció (középsúlyos tantervben): Testünk és személyes teendőink., Tájékozódás időben.

Mozgásnevelés: Mozgásos játékok.

Munkatevékenység: Önkiszolgálás – Étkezés. Testápolás. Egészségügyi szokások.

Etika: A mindenség és én – születés és elmúlás

Matematika: Geometria, mérés – Idő mértékegységei.

Számolás– mérés (középsúlyos tantervben): Tájékozódás.

<p>Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végére</p>	<p>Tapasztalatok, megfigyelések, ismeretek szerzése a környezetben előforduló legismertebb tárgyak, anyagok tulajdonságairól, az élőlényekről, természeti formákról, jelenségekről. Részvétel egyszerű kísérletek, mérések végzésekor. Tapasztalatok megfogalmazása. Adott szempontok szerint csoportosítás. Egyszerű összefüggések felismerése. Tájékozódás térben, időben a tanuló saját lakóhelyén. Magyarország fő jellegzetességeinek ismerete. Irányok, iránytű használata. Az idő mérése, mértékegysége. Elemi szintű térképismeret. A másság elfogadása. Sérült embertársak segítése. Társainak és saját testének védelme. Aktív részvétel a környezet óvásában. Szelektív hulladékgyűjtés. Energiatakarékosságra törekvés.</p>
---	---

ETIKA 1-4. évfolyam

Az etika alapvető *feladata* az erkölcsi nevelés, a diákok közösséghez való viszonyának, értékrendjének, normarendszerének, gondolkodás- és viselkedésmódjának fejlesztése, alakítása. A multidiszciplináris jellegű tantárgy legfontosabb pedagógiai jellemzője ezért az értékek közvetítése, valamint az, hogy a társadalom közös alapvető normái a sajátos nevelési igényű, így a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók értékrendszerébe is beépüljenek, belső igénnyé váljanak.

A tantárgy *középpontjában* a formálódó gyermeki személyiség áll - testi, szellemi és lelki értelemben. Ez határozza meg a tanulás-tanítás folyamatát, illetve a tartalmi szerkezetet. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, valamint az Alaptörvény rögzíti az ember elidegeníthetetlen jogát az élethez és a szabadsághoz. A személy egyediségét és méltóságát helyezi középpontba, annak képességeitől függetlenül. Erre az alapelvre kell épülnie minden társas kapcsolatnak és közösségi szerveződésnek. A tárgy magába foglalja az ember minden fontos viszonyulását - önmagához, társaihoz és közösségeihez, környezetéhez és a világhoz -, mert ezek alapozzák meg azt az értékrendet, amelyre az ember döntései során támaszkodhat. A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek nevelésének is célja, hogy a foglalkozások azonos erővel hassanak a különböző képességekkel rendelkező, eltérő szociális körülmények között élő, kulturális és etnikai szempontból heterogén csoportot képező tanulók fejlődésére.

A fő *cél* a tanulók erkölcsi érzékének kialakítása és fejlesztése, az európai civilizációban általánosan elfogadott erkölcsi értékek tanulmányozása és ezek alkalmazása a mindennapokban - azzal a szándékkal, hogy mindez segítségükre legyen a megfelelő életvezetés és értékrend kialakításában, az önálló véleményformálásban, erkölcsi problémáik tudatosításában és a felelős döntéshozatalban. Tanulása során az elemi értékek fokozatosan értékrenddé, többé-kevésbé koherens, folyamatosan formálódó meggyőződésekké állnak össze, amelyek később meghatározó módon befolyásolják a felnőttkori életmódot, életfelfogást és életminőséget. A tanulók egyedi képességstruktúrájának tükrében az erkölcsi alapozás, az erkölcshez kapcsolódó kvalitások fejlesztése, valamint az elsajátított tudás szinten tartása a felnőtté válás folyamata során, életminőséget befolyásoló tartópilléré válik.

A tanulók nevelése során kiemelt törekvés a normaértelmezés egyszerűsítése, és a kapcsolódó követelmények konkrét megfogalmazása.

A *magatartást befolyásoló értékek/erények* egy része személyes jellegű, mivel az énnel és az identitással áll kapcsolatban. Ezek azonosítása és erősítése az erkölcsstanórák feladata.

Az *erkölcsi érzék*, a *lelkiismeret* fejlesztése lehetővé teszi, hogy a gyermekek olyan értékeket erősítsenek meg magukban, amelyek egyszerre igazodnak az alapvető normákhoz, valamint saját és közösségeik érdekeikhez.

Az erkölcsi nevelés célja a felelős gondolkodás, valamint a tudatos cselekvés kialakulásának elősegítése. Cél továbbá az empátia, a *szolidaritás* képességének erősítése is.

Az erkölcsi nevelés fő feladata az *igazságosság* és a *méltányosság* elvének megértetése és elfogadtatása a gyerekekkel. A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók nevelésénél kiemelt figyelmet kell fordítani az *érzelmi intelligencia* fejlesztésére is, mivel az viselkedést lényegesen befolyásolja.

Az erkölcsstan tantárgy felépítése nem elsősorban ismeret-, hanem *érték- és fejlesztésközpontú*. A tananyag felépítése *spirális szerkezetű*. Az életkornak megfelelő részművek és tevékenységek háttérben évről évre ugyanazok a nagy tematikai egységek térnek vissza más-más konkrét előfordulási szinten, más-más hangsúlyokkal, építve a korábbi tapasztalatokra, kiegészítve és szintetizálva azokat. A kétéves szakaszokon belül azonban sem a nagy témakörök, sem pedig a részművek tantervi egymásutánja nem jelent előírt sorrendet. Az, hogy melyik kérdéskör mikor kerüljön sorra, egyértelműen a tanulócsoporthoz jelen lévő gyermekek érettségének ismeretében határozható meg.

A tananyag tartalmát a hétköznapi életből merített és oda visszacsatolható tapasztalatokra és *személyes élményekre* kell felépíteni. Ezeket természetes módon egészíthetik ki az életkornak,

valamint az adott tanuló képességeinek megfelelő erkölcsi kérdéseket felvető történetek, mesék, mondák, irodalmi vagy publicisztikai szövegek, filmek vagy digitális formában elérhető egyéb tartalmak. Az etika a tanulókra a tanulási folyamat aktív - kérdező, mérlegelő, próbálkozó, vitatkozó és útkereső - résztvevőiként tekint.

Az erkölcsi nevelés már kisgyermekkorban, a családban elkezdődik, majd az óvodában és egyre táguló környezeti hatások között folytatódik - ideértve a kortársi csoportokat és a médiát is. A gyerekek sem az első napon, sem pedig a későbbiekben nem „tisztá lapként” lépnek be az iskola kapuján. Különösképpen igaz ez a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulókra, hiszen eltérő készségeik és képességeik miatt más és más ösztönösen kialakult erkölcsi rendet hoznak magukkal. Ezzel összhangban, illetve ezt alakítva kell segítséget nyújtani ahhoz, hogy el tudjanak igazodni az egymásnak sokszor ellentmondó információk, üzenetek között, illetve hogy választást igénylő helyzetekben morálisan helyes döntéseket tudjanak hozni életük különböző színterein.

A személyes tapasztalatok és elhatározás érdekében a *pedagógus feladata* a példamutatás mellett a figyelem ráirányítása a különböző élethelyzetek morális vonatkozásaira; a kérdezés, a gondolkodás és az állásfoglalás bátorítása; a szabad beszélgetések, valamint a nézőpontváltást gyakoroltató szerepjátékok és viták moderálása. Az eredmény ez esetben a közvetítés módján is múlik. Egy hiteles felnőtt, akinek értékekkel kapcsolatos nézetei összhangban vannak a tetteivel, *példája révén* is hat a halmozottan fogyatékos tanulók erkölcsi értékítéleteire.

Az erkölcsi tanulást számos pedagógiai *módszer* és tevékenység segítheti, amelyek legfontosabb közös jellemzője az *élményszerűség*, a fizikai, szellemi és lelki értelemben vett cselekvő tanulói részvétel. Kitüntetett munkaforma lehet sok egyéb mellett: a szabad beszélgetés, az önkifejező alkotás, a vita, a szerepjáték, a megfigyelés, a kérdezés, a rendszerezés és az elemzés, valamint az iskolai és a helyi közösség életébe, esetleges problémáinak megoldásába, a különböző szintű kulturális és közösségi értékteremtésbe való tevékeny bekapcsolódás. Komoly lehetőségeket kínálnak ugyanakkor az olyan tanórán kívüli formák is, mint például az iskolai hagyományok ápolása, a társak segítése, vagy a közösség számára végzett bármilyen hasznos tevékenység.

Mindezzel összhangban az *értékelés* módja is eltér a hagyományos tantárgyi értékeléstől. Az osztályozás nélküli értékelés fontos területe lehet a magatartási értékek rendszeres megerősítése - szóban vagy bármilyen egyéb formában - egyrészt a pedagógus, másrészt a társak és a közösség részéről.

A komplex kommunikációs igényű diákok szókincsének, fogalomtárának bővítését ezekben a témakörökben is elvégezzük. Talán az egyik legfontosabb terület ez, hogy önkifejezésüket, vélemény-nyilvánításukat támogassuk, önérvényesítő képességüket megerősítsük.

1-2 és Felzárkóztató évfolyam

Az iskolai erkölcsi nevelés a kisgyermekkor alapokra épít. A szeretett személyek által megjelenített erkölcsi normák alakítják ki az első ítéleteket arról, hogy mi a jó és mi a rossz. A gyerekek az óvodában megismerkednek a társas normák első intézményesített formáival. Ezek betartása révén tapasztalatokat szereznek a családnál tágabb közösséghez tartozás élményéről és rendjéről. A gyermek viselkedésének alakulása függ a környezeti hatásoktól, és visszahat a gyermek egész személyiségének fejlődésére. A halmozottan fogyatékos gyermekek személyiségének alakulását nagymértékben befolyásolja az, hogy környezetük hogyan viszonyul hozzájuk. Az alapvető viselkedési normák, emberi viszonyulások megismerése lehetőséget teremt arra, hogy képesek legyenek érzelmeiket, reakciójukat ellenőrizni.

Az általános iskola 1-2 és Felzárkóztató évfolyamán egyre több időt töltenek a gyerekek kortársaikkal. Az együttműködést igénylő feladatokban sikereket és kudarokat élnek át, amelyek jó alapot adnak az önismeret, a társas kultúra, valamint a szociális kompetencia fejlődésének tudatos pedagógiai eszközökkel való támogatására.

Az ismeretátadás, a képességfejlesztés és a normaközvetítés egyaránt elősegíti az egyéni identitástudat kialakulását, a helyi és nemzeti, európai közösségekhez való tartozás személyes megélését. Az 1-2. és Felzárkóztató évfolyamos tanulóknak lehetőséget kell biztosítani, hogy átéljék a közösséghez, szülőföldhöz, nemzethez tartozás örömét.

Ebben az életkorban az önismeret és önértékelés fejlesztése, a szociális és környezeti érzékenység kimunkálása, a szűkebb és tágabb környezetben (család, iskola, lakóhely) való tájékozódás, alapvető kommunikációs formák megismerése, elemi magatartási szabályok gyakoroltatása a cél.

A tanulók megismerési folyamataira - az észlelés, a figyelem, az emlékezet, a képzelet és a gondolkodás - ráépülhet a szóbeli anyanyelvi kommunikáció fejlesztése, AAK eszközök célzott alkalmazása. Az önkifejezés különféle formái a mesélés, az élményeken alapuló rajzolás, festés, mintázás és a mozgás lehetőséget teremtenek a kifejezőképesség életkornak és adottságoknak megfelelő formálásához is.

A tantárgy lehetőséget nyújt a gyermekek harmonikus fejlődéséhez szükséges állandóság és érzelmi biztonság megteremtéséhez.

1. évfolyam

Tematikai egység /Fejlesztési cél	1. Az én világom	Órakeret – 5 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Saját tulajdonságok felismertetése, azonosítása, megfogalmazása tanári irányítással. Egészséges önértékelés megalapozása. Szűkebb környezet megismertetése. Szociális és környezeti érzékenység alakítása.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Ki vagyok én?</i></p> <p>Személyes adataim</p> <ul style="list-style-type: none"> • vezeték- és keresztnévem, becenevem, • születési helyem, születésem ideje: hónap, évszak • lakcímem: néhány adat • iskolám adatai (rövid név, osztályfok) <p>Külső jegyeim</p> <ul style="list-style-type: none"> • külső tulajdonságaim, megjelenésem • kire hasonlítok a családban <p>Belső tulajdonságaim</p> <ul style="list-style-type: none"> • mit szeretek magamon • miben vagyok ügyes • miben kellene változnom <p>Kedvenceim</p> <ul style="list-style-type: none"> • kedvenc játékaim, állataim, ruháim, könyveim, ételeim, meséim • miért szeretem kedvenceimet (kedvencekhez fűződő személyes érzések, élmények) <p>Élettörténetem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kisgyermekkor, óvodai élményeim 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális és metakommunikáció, dramatikus játékok</p> <p><i>Környezetismeret:</i> külső és belső tulajdonságok, helyes önismeret, testkép, testalkat</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> kreatív alkotás (önarckép), lényegkiemelés, vizuális jelek</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	lány, fiú, születésnap, tulajdonság, kedvenc, élmény	

Tematikai egység /Fejlesztési cél	2. Társaim – Ők és én	Órakeret 6 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Személyes kapcsolatokban és a környezetben való tájékozódás képességének fejlesztése. Társak, barátok, segítő közeg fontosságának megéreztetése, közösségi érzés kialakítása. Az egymáshoz való odafordulás jelentőségének hangsúlyozása. Alapvető kommunikációs formák megismerése, tudatos használatának kialakítása, törekvés a személyes érzések és gondolatok kifejezésére. Elemi magatartási szabályok megismertetése iskolai és iskolán kívüli helyzetekben, azok gyakoroltatása.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Társas kapcsolataim</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • közeli rokonaim • ki a rokonom, ki az ismerősöm, ki a barátom • iskolai kapcsolataim - az iskolában dolgozó felnőttekkel és osztálytársakkal <p><i>Kommunikáció - kapcsolatfelvétel felnőttel, gyerekkel</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • gondolataim kifejezése szavakkal, gesztusokkal, kommunikációs eszköztárral • a köszönés formái felnőtteknek, társaknak • felnőttek, társak udvarias megszólítása • a kérés, érdeklődés módjai • segítség kérése ismerős felnőttől, társtól • helyzetgyakorlatok az alapvető illemszabályok betartásával 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális és metakommunikáció, dramatikus játékok</p> <p><i>Környezetismeret:</i> közösségi viselkedésformák és magatartási normák</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	rokon, ismerős, ismeretlen, barát, felnőtt, gyermek, megszólítás, köszönés, segítségkérés, udvariasság, illem, szeretet	

Tematikai egység /Fejlesztési cél	3. Közvetlen közösségeim - A család és a gyerekek	Órakeret 12 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Családi-rokoni kapcsolatok tudatosítása. Tapasztalatszerzés különböző családi értékekről. Az otthoni és iskolai együttélés örömeinek tudatosítása. Az ünnepekkel és azok hagyományaival való ismerkedés. Mindennapi szokásaink megismerése, szabályok és tilalmak szükségességének megértetése. Az egészséges élethez szükséges napirend megismertetése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Közösségeim</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • milyen közösségekhez tartozom az iskolában és az iskolán kívül <p><i>Családom</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • kik élnek a családban - családtagok bemutatása, családrajz, • a családi együttlét örömei • helyem a családban • segítség és munkamegosztás a családban • ünnepek a családban <p><i>Napirendem</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • egy napom otthon • milyen feladataim vannak otthon • egy napom az iskolában • milyen feladataim vannak az iskolában • hétköznapok és hétvégék napirendje (miben hasonlít, miben különbözik egy hétköznap a hétvégi napoktól) 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális és metakommunikáció, dramatikus játékok</p> <p><i>Környezetismeret:</i> családi és személyes kapcsolatok</p> <p>Komplex művészeti nevelés: családrajz</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	család, rokon, közösség, segítségnyújtás, ünnep, szabadidő hétköznap, feladat	

Tematikai egység /Fejlesztési cél	4. Tágabb közösségeim - A lakóhelyi közösség	Órakeret 6 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A lakóhelyi környezet megismertetése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<i>Lakóközösség, amelyben élek</i> <ul style="list-style-type: none"> • lakóhelyem • kik a szomszédaim 		<i>Magyar nyelv és irodalom: verbális és metakommunikáció</i> <i>Környezetismeret: életközösségek a lakókörnyezetben, mindennapi élethelyzetek</i>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	lakóhely, szomszéd	

Tematikai egység /Fejlesztési cél	5. A környező világ	Órakeret 7 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A környezet megóvására irányuló felelősségérzet megalapozása.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<i>Jó és rossz</i> <ul style="list-style-type: none"> • történetek, mesék jó és rossz tulajdonsággal felruházott szereplői (jó - rossz, szép - csúnya, jóságos - gonosz, igazságos) <i>Növények és állatok környezetünkben</i> <ul style="list-style-type: none"> • mit tehet egy kisgyermek környezete védelméért • saját háziállatról beszélgetés 		<i>Magyar nyelv és irodalom: mesék világa</i> <i>Környezetismeret: szobanövények gondozása</i>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	tulajdonság, jó - rossz, szép - csúnya, jóságos - gonosz, igazságos, felelősség, természetvédelem	

Fejlesztés várt eredményei az 1. évfolyam végén	<p>A tanuló felismeri nevét, különbséget tud tenni az iskola és az otthon között.</p> <p>A körülötte élő gyermekekhez és felnőttekhez barátságos magatartással közeledik, pozitívan viszonyul a környezetéhez.</p> <p>Kommunikál környezetével (gyerekkel, felnőttel) köszönés, kérés, beszélgetés során.</p> <p>Képességeinek megfelelően nyitott a természet szépségeire, óvja, vigyázza környezetét.</p> <p>Érzéseit, gondolatait igyekszik kifejezni.</p> <p>Figyel a mesékre.</p>
--	--

2. évfolyam

Tematikai egység /Fejlesztési cél	1. Az én világom	Órakeret 6 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Saját tulajdonságok felismerése, azonosítása, megfogalmazása segítséggel. Egészséges önértékelés fejlesztése. Tájékozódás a szűkebb környezetben. Szociális és környezeti érzékenység alakítása.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Ki vagyok én?</i></p> <p>Személyes adataim</p> <ul style="list-style-type: none"> • vezeték- és keresztnévem, becenevem, • születési helyem, születésem ideje, • lakcímem: egyre pontosabb adatok • iskolám adatai: név, cím, osztályfok ismerete <p>Külső jegyeim</p> <ul style="list-style-type: none"> • külső tulajdonságaim, megjelenésem, tükör és tanár segítségével • milyenek látom magam, önismeret megalapozása segítséggel <p>Belső tulajdonságaim</p> <ul style="list-style-type: none"> • mit szeretek magamon • miben vagyok ügyes • miben hasonlítok társaimra, miben különbözöm tőlük • jó és rossz tulajdonságaim <p>Kedvenceim</p> <ul style="list-style-type: none"> • kedvenc játékaim, állataim, ruháim, könyveim, ételeim, meséim, mesehőseim, • miért szeretem kedvenceimet (kedvencekhez fűződő személyes érzések, élmények) <p>Élettörténetem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • eddigi óvodai és iskolai élményeim 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció, dramatikus játékok</p> <p><i>Környezetismeret:</i> külső és belső tulajdonságok, helyes önismeret, testkép, testalkat</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> kreatív alkotás (önarckép), lényegkiemelés, vizuális jelek</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	osztálytárs tulajdonság, élmény, múlt, jelen	

Tematikai egység /Fejlesztési cél	2. Társaim - Ők és én		Órakeret 6 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Személyes kapcsolatokban és a környezetben való tájékozódás képességének fejlesztése. Társak, barátok, segítő közeg fontosságának megéreztetése, közösségi érzés megalapozása. Az egymáshoz való odafordulás jelentőségének megértetése. Alapvető kommunikációs formák megismertetése, használatának fejlesztése, személyes érzések és gondolatok kifejezésének ösztönzése. Elemi magatartási szabályok fokozódó önállósággal történő alkalmazása iskolai és iskolán kívüli helyzetekben.		
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok	
<p><i>Társas kapcsolataim</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • családi - rokon kapcsolataim, közeli rokonaim • ki a rokonom, ki az ismerősöm, ki a barátom • iskolai kapcsolataim - az iskolában dolgozó felnőttekkel és osztálytársakkal • hogyan tudom kifejezni szeretetemet, hogyan fejezik ki mások felém a szeretetüket <p><i>Kommunikáció - kapcsolatfelvétel felnőttel, gyerekekkel</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • gondolataim kifejezése • a megfelelő köszönés formái felnőtteknek, társaknak • felnőttek, társak udvarias megszólítása • a kérés, felszólítás, figyelmeztetés, érdeklődés módjai • helyzetgyakorlatok az alapvető illemszabályok betartásával 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció, dramatikus játékok</p> <p><i>Környezetismeret:</i> közösségi viselkedésformák és magatartási normák</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak		rokon, ismerős, ismeretlen, barát, segítségkérés, illem, szeretet	

Tematikai egység /Fejlesztési cél	3. Közvetlen közösségeim - A család és a gyerekek		Órakeret 11 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Családi-rokon kapcsolatok tudatosítása. Ismeretek nyújtása különböző családi értékekről. Az otthoni és iskolai együttélés örömeinek tudatosítása. Az ünnepekkel és azok hagyományaival való ismerkedés. Mindennapi szokásaink megismerése, szabályok és tilalmak szükségességének megértetése. Az egészséges élethez szükséges napirend megismertetése.		

Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Közösségeim</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • milyen csoportokhoz tartozom • milyen közösségekhez tartozom az iskolában és az iskolán kívül <p><i>Családom</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • kik élnek a családban - családtagok bemutatása, családrajz, • kapcsolat a családtagokkal • a családi együttlét örömei • helyem a családban • segítség és munkamegosztás a családban • gyermekkori élményeim • ünnepek és hagyományok a családban • otthoni szabadidős tevékenységek <p><i>Napirendem</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • egy napom otthon • milyen feladataim vannak otthon • egy napom az iskolában • milyen feladataim vannak az iskolában • hétköznapok és hétvégék napirendje (miben hasonlít, miben különbözik egy hétköznap a hétvégi napoktól) 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció, dramatikus játékok</p> <p><i>Környezetismeret:</i> családi és személyes kapcsolatok</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> családrajz</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	közösség, összetartozás segítségnyújtás, hagyomány, ünnep, szabadidő hétköznap, feladat	

Tematikai egység /Fejlesztési cél	4. Tágabb közösségeim - A lakóhelyi közösség	Órakeret 6 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tájékozódás a lakóhelyen, a lakóhellyel kapcsolatos tapasztalatok bővítése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Lakóközösség, amelyben élek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • lakóközösségem tagjai, a velük való kapcsolat • kik a szomszédjaim 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció</p> <p><i>Környezetismeret:</i> életközösségek a lakókörnyezetben, mindennapi élethelyzetek</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	lakóhely, szomszéd, falu, város	

Tematikai egység /Fejlesztési cél	5. A környező világ		Órakeret 7 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A lakóhely élővilágához fűződő személyes kapcsolat érzésének fejlesztése.</p> <p>A környező élővilág megóvására irányuló felelősségérzet megalapozása</p>		
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok	
<p><i>Jó és rossz</i></p> <ul style="list-style-type: none"> történetek, mesék jó és rossz tulajdonsággal felruházott szereplői (jó - rossz, szép - csúnya, jóságos - gonosz, igazságos) <p><i>Növények és állatok környezetünkben</i></p> <ul style="list-style-type: none"> növények szerepe életünkben állatok szerepe környezetünkben szobanövények ápolása, háziállatok gondozása 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mesék világa, kommunikáció,</p> <p><i>Környezetismeret:</i> kerti és szobanövények gondozása, házi állatok</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	növény, állat, gondozás, felelősség, természetvédelem		

Fejlesztés várt eredményei a 2. évfolyam végén	<p>A tanuló rendelkezik ismeretekkel személyi adatairól, külső tulajdonságairól.</p> <p>A körülötte élő gyermekekhez és felnőttekhez barátságos magatartással közeledik, pozitívan viszonyul a környezetéhez.</p> <p>Törekszik az udvariasan kommunikációra környezetével (gyerekkel, felnőttel) köszönés, kérés, beszélgetés során.</p> <p>Képességeinek megfelelően nyitott a természet szépségeire, óvja, vigyázza környezetét.</p> <p>Érzéseit, gondolatait egyre pontosabban fejezi ki.</p> <p>Vannak ismeretei a mese és valóság különbségeiről.</p>
---	--

Felzárkóztató évfolyam.

Tematikai egység /Fejlesztési cél	1. Az én világom	Órakeret 6 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Saját tulajdonságok felismerése, azonosítása, megfogalmazása fokozódó önállósággal. Egészséges önértékelés fejlesztése. Egyre önállóbb tájékozódás a szűkebb környezetben. Szociális és környezeti érzékenység fejlesztése. Alapvető kommunikációs formák megismerése, tudatos használatának fejlesztése, személyes érzések és gondolatok kifejezése. Elemi magatartási szabályok megismertetése iskolai és iskolán kívüli helyzetekben, azok gyakoroltatása.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Ki vagyok én?</i></p> <p>Személyes adataim</p> <ul style="list-style-type: none"> • vezeték- és keresztnévem, becenevem, • születési helyem, születésem ideje • lakcímem: egyre pontosabb adatok • iskolám adatai: név, cím, osztályfok, <p>Külső jegyeim</p> <ul style="list-style-type: none"> • külső tulajdonságaim, megjelenésem • kire hasonlítok a családban • milyennek látom magam • miből ítélnék meg bennünket mások <p>Belső tulajdonságaim</p> <ul style="list-style-type: none"> • mit szeretek magamon • mit szeretnek bennem mások • miben vagyok ügyes • miben hasonlítok társaimra, miben különbözöm tőlük • jó és rossz tulajdonságaim <p>Kedvenceim</p> <ul style="list-style-type: none"> • kedvenc játékaim, állataim, ruháim, könyveim, ételeim, meséim, mesehőseim, • miért szeretem kedvenceimet (kedvencekhez fűződő személyes érzések, élmények) <p>Élettörténetem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kisgyermekkor, óvodai élményeim • iskolás éveim 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció, dramatikus játékok</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés: testkép</i></p> <p><i>Környezetismeret:</i> külső és belső tulajdonságok, helyes önismeret, testkép, testalkat</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés</i> kreatív alkotás (önarckép), lényegkiemelés, vizuális jelek</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	lány, fiú, osztálytárs, születésnap, tulajdonság, kedvenc, élmény, múlt, jelen változás, jövő, különbözőség	

Tematikai egység /Fejlesztési cél	2. Társaim - Ők és én	Órakeret 6 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Személyes kapcsolatokban és a környezetben való tájékozódás képességének fejlesztése. Társak, barátok, segítő közeg fontosságának megéreztetése, közösségi érzés erősítése Az egymáshoz való odafordulás jelentőségének megértése. Alapvető kommunikációs-formák megismerése, használatának fejlesztése. Törekvés a személyes érzések és gondolatok kifejezésére. Elemi magatartási szabályok gyakoroltatása iskolai és iskolán kívüli helyzetekben.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Társas kapcsolataim</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • családi - rokon kapcsolataim, közeli és távoli rokonaim • ki a rokonom, ki az ismerősöm, ki a barátom • iskolai kapcsolataim - az iskolában dolgozó felnőttekkel és osztálytársakkal • kik állnak hozzám közelebb, kik kevésbé a környezetemben • hogyan tudom kifejezni szeretetemet, hogyan fejezik ki mások felém a szeretetüket <p><i>Kommunikáció - kapcsolatfelvétel felnőttel, gyerekkel</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • gondolataim kifejezése szavakkal, gesztusokkal, kommunikációt segítő eszközökkel • a megfelelő köszönés formái felnőtteknek, társaknak • felnőttek, társak udvarias megszólítása • a kérés, felszólítás, figyelmeztetés, érdeklődés módjai • segítség kérése ismerős felnőttől, társtól, vagy idegenektől • helyzetgyakorlatok az alapvető illemszabályok betartásával • kérés, érdeklődés módjainak megismertetése 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció, dramatikus játékok</p> <p><i>Környezetismeret:</i> közösségi viselkedésformák és magatartási normák</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Rokon, ismerős, ismeretlen, barát, felnőtt, gyermek, segítségkérés, szeretet, elfogadás, ellenszenv, rokonszenv	

Tematikai egység /Fejlesztési cél	3. Közvetlen közösségeim - A család és a gyerekek	Órakeret 11 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Családi-rokon kapcsolatok tudatosítása. Tapasztalatszerzés különböző családi értékekről. Az otthoni és iskolai együttélés örömeinek tudatosítása. Az ünnepekkel és azok hagyományaival való ismerkedés. Mindennapi szokásaink megismerése, szabályok és tilalmak szükségességének megértetése. Az egészséges élethez szükséges napirend megismertetése.	

Ismeretek/Fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Közösségeim</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • milyen csoportokhoz tartoztam régen, milyen csoportokhoz tartozom most • milyen közösségekhez tartozom az iskolában és az iskolán kívül <p><i>Családom</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • kik élnek a családban - családtagok bemutatása, családrajz, • kapcsolat a családtagokkal • a családi együttlét örömei • helyem a családban • segítség és munkamegosztás a családban • gyermekkori emlémeim • ünnepek és hagyományok a családban • otthoni szabadidős tevékenységek <p><i>Napirendem</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • egy napom otthon • milyen feladataim vannak otthon • egy napom az iskolában • milyen feladataim vannak az iskolában • hétköznapok és hétvégék napirendje (miben hasonlít, miben különbözik egy hétköznap a hétvégi napoktól) 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció, dramatikus játékok</p> <p><i>Környezetismeret:</i> családi és személyes kapcsolatok</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> családrajz</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>család, rokon, közösség, segítségnyújtás, hagyomány, ünnep, szabadidő hétköznap, feladat</p>

Tematikai egység /Fejlesztési cél	4. Tágabb közösségeim - A lakóhelyi közösség		Órakeret 6 óra
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tájékozódás a lakóhelyen, a lakóhellyel kapcsolatos tapasztalatok bővítése.		
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok	
<i>Lakóközösség, amelyben élek</i> <ul style="list-style-type: none"> • lakóhelyi környezetről tanultak bővítése <i>Más lakóhelyek és azok szokásai</i> <ul style="list-style-type: none"> • lakóhelyemtől távoli helyek 		<i>Magyar nyelv és irodalom: verbális és metakommunikáció</i> <i>Környezetismeret: életközösségek a lakókörnyezetben, mindennapi élethelyzetek</i>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Lakóhely, szomszéd, falu, város, szokás, hagyomány		

Tematikai egység /Fejlesztési cél	5. A környező világ		Órakeret 7 óra
Előzetes tudás			
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>A lakóhely élővilágához fűződő személyes kapcsolat fejlesztése.</p> <p>A környező élővilág megóvására irányuló felelősségérzet megalapozása</p>		
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok	
<p><i>Jó és rossz</i></p> <ul style="list-style-type: none"> történetek, mesék jó és rossz tulajdonsággal felruházott szereplői (jó - rossz, szép - csúnya, jóságos - gonosz, igazságos) <p><i>Növények és állatok környezetünkben</i></p> <ul style="list-style-type: none"> növények szerepe életünkben állatok szerepe környezetünkben növények ápolása, állatok gondozása mit tehet egy kisgyermek környezete védelméért 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mesék világa, verbális és metakommunikáció,</p> <p><i>Környezetismeret:</i> kerti és szobanövények gondozása, házi és ház körül élő állatok</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	tulajdonság, jó - rossz, szép - csúnya, jóságos - gonosz, igazságos, növény, állat, gondozás, felelősség, természetvédelem		

Fejlesztés várt eredményei a felzárkóztató évfolyam végén	<p>A tanuló elemi ismeretekkel rendelkezik személyi adatairól, külső tulajdonságairól.</p> <p>A körülötte élő gyermekekhez és felnőttekhez barátságos magatartással közeledik, pozitívan viszonyul a környezetéhez.</p> <p>Udvariasan kommunikál környezetével</p> <p>Képességeinek megfelelően nyitott a természet szépségeire, óvja, vigyázza környezetét.</p> <p>Érzéseit, gondolatait adottságaihoz mértén rajzban, mozgással és szóban fejezi ki.</p> <p>Segítséggel igyekszik különbséget tenni a mese és a valóság között.</p>
--	---

3-4. évfolyam

A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanuló közvetlen környezetébe való beilleszkedésének, sikeres, egyben minél önállóbb életvezetésének egyik kulcsa az erkölcsi normák által meghatározott értékekhez való alkalmazkodás. Az elfogadás, a segítőkészség elveinek megismerése elősegíti a közösségbe való hatékony beilleszkedést. A 3-4. évfolyamos tanulónak is lehetőséget kell biztosítani, hogy átélje a közösséghez, szülőföldhöz, nemzethez tartozás örömét.

A 3-4. évfolyamon az önfegyelem, az önkontroll, a szociális magatartás kialakulásának, a konfliktusok kezelésének segítése a cél. Kiemelt szerepet kap a szociális érzékenység erősítése, a többféle közösséghez tartozás felismertetése; az összetartozás, a szabályok szerepének megértése.

A tantárgy lehetőség kínál a családi életre való nevelés, a hazafias nevelés különféle témáinak feldolgozásához, amit össze lehet hangolni az anyanyelvi kommunikációs kompetencia aktuális fejlesztési céljaival. Az érzések, gondolatok kifejezésére az ábrázolás mellett egyre hangsúlyosabb szerepet kapnak a szabad, oldott hangulatú beszélgetések.

Törekedni kell a szűkebb és tágabb környezetben jelen levő kulturális örökség bemutatására, annak feltárására, a néphagyományok és helyi tradíciók megismerésére, elsősorban a közvetlen tapasztalás útján.

3. évfolyam

Tematikai egység /Fejlesztési cél	1. Milyen vagyok, milyennek látnak mások	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Elemi ismeretek tulajdonságainkról	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önismeret, önellfogadás segítése, példakép ismerete. Önfegyelem, önkontroll, szociális magatartás kialakulásának segítése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p style="text-align: center;">Tulajdonságaim</p> <ul style="list-style-type: none"> • külső és belső tulajdonságaim • miben vagyok ügyes • kapcsolataim társakkal, felnőttekkel <p style="text-align: center;">Szokásaim, érzelmeim, indulataim</p> <ul style="list-style-type: none"> • mindennapi feladataim az iskolában és otthon • szabadidős tevékenységeim • érzéseim, indulataim kifejezése, kontrollálása (öröm, bánat, düh, szomorúság, önzés, önzetlenség) <p style="text-align: center;">Hősök és példaképek</p> <ul style="list-style-type: none"> • kedvenc mesehőseim, pozitív tulajdonságaikkal való azonosulás 		<p>Magyar nyelv és irodalom: mesék, történetek szereplőinek tulajdonságai, véleményalkotás</p> <p>Környezetismeret: külső és belső tulajdonságok</p> <p>Komplex művészeti nevelés: emberábrázolás a művészetben, karakterábrázolás filmekben</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	külső, belső tulajdonság, önismeret, szokás, érzelem, indulat, öröm, bánat, düh, szomorúság, önzés, önzetlenség, segítőkészség, példakép, mesehős	

Tematikai egység /Fejlesztési cél	2. Közösségben és egyedül - a társaim és én	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A testbeszéd alapelemeinek ismerete, tapasztalat alapján. Személyes tapasztalatok az osztályközösség működéséről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kommunikáció fontosságának tudatosítása, a kommunikációs igények továbbfejlesztése. A baráti kapcsolatok létrehozásához, megtartásához és az esetleges konfliktusok kezeléséhez szükséges készségek, kialakítása fejlesztése. Szociális érzékenység kialakítása.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Párbeszéd <ul style="list-style-type: none"> • beszélgetés helyzetei, beszélgető partnereim • az adottságokhoz mért elemi testbeszéd szerepe • beszélgető partnerek figyelembe vétele Az igazi barát <ul style="list-style-type: none"> • hogyan választok barátot • ki az igazi barátom, milyen tulajdonságai vannak Békében és haragban <ul style="list-style-type: none"> • helyes viselkedési formák • veszekedés, verekedés elkerülése, kibékülés Elfogadva és elutasítva <ul style="list-style-type: none"> • érzéseim, ha magányos vagyok • hogyan fogadnak el társaim 		Magyar nyelv és irodalom: figyelem a beszélgető társra, Környezetismeret: emberi kommunikáció, beszéd, testbeszéd
Kulcsfogalmak/ fogalmak	párbeszéd, odafigyelés, testbeszéd, hanglejtés, barátság, öröm, bánat, harag, veszekedés, kibékülés, magányosság, elfogadás	

Tematikai egység /Fejlesztési cél	3. Az osztály és az iskola		Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Az osztály szintjén megélt különböző tapasztalatok a tanórákhoz és egyéb közösségi tevékenységekhez kapcsolódóan.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az osztályon belüli összetartozás fontosságának tudatosítása. Szabályok szerepének és fontosságának megértése a közösség életében. A saját iskolához való kötődés érzésének erősítése.		
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok	
<p><i>A mi osztályunk</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • kapcsolataim az osztályban • közös és különböző tulajdonságaink • egymás segítése, összetartásunk <p><i>Az osztály működése</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • közös szabályaink tanórán, szünetben, egyéb helyzetekben • hogyan és miért tartjuk be a szabályainkat <p><i>A mi iskolánk</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • iskolai szokások 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> kommunikáció</p> <p><i>Környezetismeret:</i> magatartásformák, szabályok, viselkedési normák az iskolai környezetben</p> <p><i>Életvitel és gyakorlati ismeretek:</i> <i>Munkatevékenység:</i> osztály és iskolai rendezvények, a közösségért végzett munka</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Csoport, közösség, osztály, összetartozás, hagyomány, szabály, szabályalkotás		

	4. Kulturális - nemzeti közösség	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	A családban, az iskolában és a lakóhelyen korábbiakban megélt, ciklikusan visszatérő ünnepek és szokások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Annak megértetése, hogy a magyar nemzeti közösség számára fontos összekötő kapocs a közös nyelv, a jelképek, a ciklikusan visszatérő szokások és ünnepek; az ezekkel való azonosulás elősegítése. Ismerkedés a hazánkban élő más népcsoportok kulturális hagyományival.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>A nyelv, ami összeköt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> anyanyelvünk: milyen nyelvet használunk a családban, szűkebb és tágabb környezetünkben <p><i>Szokások és jelképek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> magyarországi népszokások a magyarságot kifejező jelképek <p><i>Ünnepek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> családi ünnepek nemzeti és állami ünnepeink 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mások véleményének megértése, elfogadása</p> <p><i>Környezetismeret:</i> jeles napok, ünnepek, hagyományok</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> különböző kultúrák tárgyi világával való ismerkedés</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	anyanyelv, jelkép, nemzeti jelkép, népszokás, családi ünnep, nemzeti és állami ünnep	

Tematikai egység /Fejlesztési cél	5. A környezetem és én - Az épített és a tárgyi világ	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Helyi honismereti tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A múlt értékeinek megőrzése, továbbörökítése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok

<p><i>Lakóhelyi épített örökségünk</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • a múlt építészeti emlékei <p><i>Tárgyaink világa</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • a múlt tárgyi emlékei a családban és a múzeumokban 	<p><i>Környezetismeret:</i> természeti környezet, házánk fő nevezetességei, tájvédelmi körzet, háztartási eszközök</p> <p><i>Munkatevékenység:</i> a technika vívmányainak mindennapi használata</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	épített örökség, tárgyi örökség, múzeum

Tematikai egység /Fejlesztési cél	6. A mindenség és én - születés és elmúlás	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Ismeretek a születésről, a halálról, az elhunytakra való megemlékezésről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kezdet és a vég elvont fogalmának megismertetése a gyerekek életkorának megfelelő szintet.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Kezdet és vég</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • a dolgok keletkezése és véget érése <p><i>A világ megismerése</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • kíváncsiság és információszerzés világról • személyes közvetlen és közvetett tapasztalatszerzés • elképzeléseim a világról 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> elképzelte helyzetek megjelenítése, ismerkedés az információhordozókkal, információ keresése</p> <p><i>Környezetismeret:</i> születés és halál</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> kitalált történetek és szereplők megjelenítése</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	születés, elmúlás, kezdet, vég, élet, halál, túlvilág, képzelet,	

Fejlesztés várt eredményei a 3. évfolyam végén	<p>A tanulók életkorának és képességének megfelelő szinten képe van saját külső és belső tulajdonságairól.</p> <p>Figyel másokra, egyszerűen vagy kommunikációs segédeszközei segítségével képes kifejezni érzéseit, gondolatait.</p> <p>Igénye van az önkifejezésre.</p> <p>Bekapcsolódik, de legalább figyel a csoportos beszélgetésben.</p> <p>Kialakulóban van szabálytudata, törekszik a szabályok betartására. Igényli a kapcsolat kialakítást, jelzi felnőttnek a konfliktus helyzetet.</p> <p>Segítséggel megfigyeli a magyar kultúra kincseit.</p> <p>Elemi szinten megismeri más népek hagyományait, kulturális jelenségeit.</p> <p>A múlt értékeinek megismerésére és azok megóvására törekszik.</p>
---	---

4. évfolyam

Tematikai egység /Fejlesztési cél	1. Milyen vagyok, milyennek látnak mások	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Elemi ismeretek tulajdonságainkról	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Önismeret, önfogadás segítése, példakép keresése minta nyújtásával. Önfegyelem, önkontroll, szociális magatartás kialakulásának továbbfejlesztése.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Tulajdonságaim</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • külső és belső tulajdonságaim • miben vagyok ügyes • kapcsolataim társakkal, felnőttekkel <p><i>Szokásaim, érzelmeim, indulataim</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • mindennapi feladataim az iskolában és otthon • szabadidős tevékenységeim • érzéseim, indulataim kifejezése (öröm, bánat, düh, szomorúság, önzés, önzetlenség) <p><i>Hősök és példaképek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • kedvenc mesehőseim, pozitív tulajdonságaikkal való azonosulás 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mesék, történetek szereplőinek tulajdonságai, véleményalkotás</p> <p><i>Környezetismeret:</i> külső és belső tulajdonságok</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> emberábrázolás a művészetben, karakterábrázolás filmekben</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	külső, belső tulajdonság, önismeret, szokás, érzelem, indulat, öröm, bánat, düh, szomorúság, önzés, önzetlenség, segítőkészség, példakép, mesehős	

Tematikai egység /Fejlesztési cél	2. Közösségben és egyedül – a társaim és én		Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	A testbeszéd alapelemeinek ismerete. Személyes tapasztalatok az osztályközösség működéséről.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Hatékony kommunikáció feltételeinek tudatosítása. A baráti kapcsolatok létrehozásához, megtartásához és az esetleges konfliktusok kezeléséhez szükséges készségek fejlesztése. Szociális érzékenység erősítése. A felmerülő témákban életkori és fogyatékoságukból adódó sajátosságaikhoz mérten fogalmazzanak meg állásfoglalásokat, értékítéleteket. Törekedjenek társaik véleményének a meghallgatása.		
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok	
<p><i>Párbeszéd</i></p> <ul style="list-style-type: none"> beszélgetés helyzetei, beszélgető partnereim a testbeszéd szerepe (testtartás, arcjáték) beszélgető partnerek figyelembe vétele (gyerek-felnőtt, család-iskola) <p><i>Az igazi barát</i></p> <ul style="list-style-type: none"> hogyan ápolom kapcsolatomat a barátommal <p><i>Békében és haragban</i></p> <ul style="list-style-type: none"> helyes viselkedési formák gyakorlása szituációs játékokban <p><i>Elfogadva és elutasítva</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a magányosság leküzdésének eszköztára mit kell tennem, hogy elfogadjanak társaim 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> figyelem a beszélgető társra,</p> <p><i>Környezetismeret:</i> emberi kommunikáció, beszéd, testbeszéd</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	párbeszéd, odafigyelés, testbeszéd, arcjáték, testtartás, hanglejtés, barátság, öröm, bánat, harag, veszekedés, kibékülés, magányosság, elfogadás		

Tematikai egység /Fejlesztési cél	3. Az osztály és az iskola		Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Az osztály szintjén megélt különböző tapasztalatok a tanórákhoz és egyéb közösségi tevékenységekhez kapcsolódóan.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A többféle közösséghez tartozás felismertetése. Az osztályon belüli összetartozás érzésének megerősítése. Szabályok szerepének és fontosságának megértése a közösség életében. A saját iskolához való kötődés érzésének erősítése.		
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok	

<p><i>A mi osztályunk</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • kapcsolataim az osztályban • közös és különböző tulajdonságaink • egymás segítése, összetartásunk <p><i>Az osztály működése</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • közös szabályaink átvizsgálása, továbbfejlesztése tanórán, szünetben, egyéb helyzetekben <p><i>A mi iskolánk</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • iskolai hagyományok 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális kommunikáció</p> <p><i>Környezetismeret:</i> magatartásformák, szabályok, viselkedési normák az iskolai környezetben</p> <p><i>Munkatevékenység:</i> osztály és iskolai rendezvények, a közösségért végzett munka</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Csoport, közösség, osztály, összetartozás, hagyomány, szabály, szabályalkotás

Tematikai egység /Fejlesztési cél	4. Kulturális - nemzeti közösség	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	A családban, az iskolában és a lakóhelyen korábbiakban megélt, ciklikusan visszatérő ünnepek és szokások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A közös nyelv, a jelképek, a ciklikusan visszatérő szokások és ünnepek, az ezekkel való azonosulás fontosságának megértése. Ismerkedés Magyarországon élő más népcsoportok kulturális hagyományaival.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>A nyelv, ami összeköt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • a magyar nyelv ápolásának fontossága <p><i>Szokások és jelképek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • magyarországi népszokások ismeretének bővítése • a magyarság kifejező jelképek és azok történetének elemi szintű ismerete <p><i>Ünnepek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • családi ünnepek • nemzeti és állami ünnepeink <p><i>Más kultúrák, más szokások, más ünnepek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Magyarország másfajta kulturális közösségei • szokásaik, ünnepeik 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> mások véleményének megértése, elfogadása</p> <p><i>Környezetismeret:</i> jeles napok, ünnepek, hagyományok</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> különböző kultúrák tárgyi világával való ismerkedés</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	anyanyelv, jelkép, nemzeti jelkép, népszokás, családi ünnep, nemzeti és állami ünnep	

Tematikai egység /Fejlesztési cél	5. A környezetem és én - Az épített és a tárgyi világ	Órakeret 7 óra
Előzetes tudás	Honismereti tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A múlt értékeinek megőrzése. A helyes fogyasztói magatartás kialakítása.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p><i>Lakóhelyi épített örökségünk</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • lakóhelyünk története • múzeumfalvak <p><i>Tárgyaink világa</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • a múlt tárgyi emlékei a családban és a múzeumokban • a régi világ és napjaink tárgyainak összehasonlítása <p><i>A világ öröksége</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • a világ legszebb, legkülönlegesebb helyei, építményei, világörökség 		<p><i>Környezetismeret:</i> lakóhely története, természeti környezet, hazánk fő nevezetességei, tájvédelmi körzet, háztartási eszközök</p> <p><i>Munkatevékenység:</i> a technika vívmányainak mindennapi használata</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	épített örökség, tárgyi örökség, múzeum, világörökség	

Tematikai egység /Fejlesztési cél	6. A mindenség és én - születés és elmúlás	Órakeret 8 óra
Előzetes tudás	Ismeretek a születésről, a halálról, az elhunytakra való megemlékezésről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kezdet és a vég elvont fogalmának megismertetése a gyerekek életkorának megfelelő szintet.	
Ismeretek/Fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok

<p><i>Kezdet és vég</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • különböző mítoszok a világ keletkezéséről • Bibliai ismeretek a világ teremtéséről és végéről <p><i>A világ megismerése</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • személyes közvetlen és közvetett tapasztalatszerzés • elképzeléseim a világról 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> elképzelt helyzetek megjelenítése, ismerkedés az információhordozókkal, információ keresése</p> <p><i>Környezetismeret:</i> születés és halál</p> <p><i>Komplex művészeti nevelés:</i> kitalált történetek és szereplők megjelenítése</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>születés, elmúlás, kezdet, vég, élet, halál, túlvilág, képzelet,</p>

<p>Fejlesztés várt eredményei a 4. évfolyam végén</p>	<p>A tanulók életkorának és képességének megfelelő szinten képe van saját külső és belső tulajdonságairól. Figyel másokra, ki tudja kifejezni érzéseit, gondolatait. Törekszik bekapcsolódni csoportos beszélgetésbe. Kialakult a szabálytudata, képes a szabályok betartására. Képes másokkal kapcsolatot kialakítani, felnőtt segítségével konfliktusokat feloldani. Érzelmileg kötődik a magyar kultúrához. Elemi szinten megismeri más népek hagyományait, kulturális jelenségeit. Törekszik a múlt értékeinek megismerésére és azok megóvására.</p>
--	--

MUNKATEVÉKENYSÉG

(Enyhe értelmi fogyatékos tanulóknak)

1-8. évfolyam

A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek tantárgyi rendszerében a technika, életvitel és gyakorlati ismereteket a munkatevékenység tantárgy oktatása helyettesíti, amely elsősorban a gyakorlati tevékenységformák elsajátítását állítja a középpontba. A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek többsége mozgásállapota miatt nem képes a kerettantervi tartalmak elsajátítására, ezért szükséges volt egy új, a speciális szükségleteknek jobban megfelelő tantárgy beemelése a tantárgyak közé. A munkatevékenység tantárgy 1988 óta része a Csillagház tantervi programjának.

A munkatevékenység integrált módon foglalja magába a manipuláció fejlesztését, az anyagismeretet, az anyagok alakítását, önkiszolgálást és a kézimunkát, a textilmunkákat, a konyhai tevékenységeket, alapvető háztartási ismereteket és háztartási munkát vagy annak részfeladatait, a kertgazdálkodást-növényápolást, kisállat-gondozást, a közösségi munkát, valamint a pályorientációt.

A tantárgy kiemelten szem előtt tartja az önálló tevékenységre, önkiszolgálásra való nevelést. Ezzel csökkenhet tanulóink mozgásbeli kiszolgáltatottsága, elérhetik legmagasabb szintű funkcióikat, így a lehető legfüggetlenebbé válhatnak a hétköznapi életben.

A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekeknél a sérülés komplexitása miatt az esetek többségében olyan speciálisan összeállított tananyagrendszerre van szükség, amely elméleti részeiben minimális mennyiségű, a gyakorlati tevékenységek esetében pedig egyszerűen kivitelezhető, de szerteágazó, sokféle feladatot tartalmaz.

A munkatevékenység foglalkozás tartalma, anyaga, módszerei, eszközei olyan egyéni megoldások és megsegítő stratégiák alkalmazását kínálja a munkára nevelés területén, amelyekkel a szociális és életviteli kompetenciák eredményesebb megvalósítását segíti elő. A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek munkára nevelése speciális feltételeket igénylő szakterület, melynek kidolgozása több évtizedes tapasztalatok felhasználásával történt. A program alternatívákat kínál a súlyosabban vagy kevésbé súlyosan érintett mozgásállapotú gyermekek munkára neveléséhez is.

A gyermekek adottságaiknak és képességeiknek leginkább megfelelő feladatokat kapnak, melyeknek elvégzése közben nem sérülésük, hanem meglévő képességeik helyeződnek előtérbe. E tantárgy keretein belül is hangsúlyt kap az egyéni képességekhez igazodó fejlesztés. A különböző adottságokkal rendelkező gyermekeknek különböző fejlesztési irányokat és lehetőségeket biztosít a tananyag személyre szabott kiválasztása. Az oktató, nevelő, fejlesztő tevékenységet áthatja a prevenció, (re)habilitációs, terápiás szemlélet. A tanulók egyénileg elérhető legmagasabb szintű önállóságra nevelésében az ergoterápiás szemlélet érvényesül, felhasználva annak módszereit és eszközeit. A mozgás-, a kommunikáció- és a kognitív fejlesztés, valamint a személyiségfejlesztés a munka során komplex módon valósul meg.

E tantárgy célja, hogy a funkcióöröm motivációs hátterével megalapozza a különböző ábrázoló-alakító tevékenységekben az alkotóképességet, alakítsa és fejlessze az igényt a kreatív önkifejezésre. Olyan képességeket, készségeket és ismereteket sajátíttasson el, melyek elősegítik az elemi munkaképesség kialakulását azokban a munkafolyamatokban, melyeknek elvégzésére a diákjaink adottságaik és korlátozottságuk függvényében képesek. Ismereteket nyújtson a

hagyományos kézműves foglalkozásokról, az ábrázolás-alakításhoz szükséges eszközökről, az alkotó tevékenységben rejlő gazdasági lehetőségekről.

Arra törekszik, hogy az iskolából kikerülő gyermekek olyan ismeretekkel és jártasságokkal rendelkezzenek, melyek segítségével képesek lesznek a természeti környezet, illetve a természeti és kulturális értékek befogadására és megóvására. Komplexitásából adódó lehetőségeivel korrekciós módon járul hozzá diákok rehabilitációjának, illetve rehabilitációjának megalapozásához, a szükséges előfeltételek megteremtéséhez.

A munkatevékenység tantárgy fejlesztési feladatai:

Készségek: koordinált mozgáskészség (szem-kéz koordináció) és alakítási készségek fejlesztése.

Képességek, attitűdök: motoros képességek, érzékelés és észlelés, formaalkotási képességek, kompozíciós képesség, tárgykészítés képessége, képzeteket felidéző ábrázolási képesség, plasztikus formaalakítás fejlesztése.

Pszichikus funkciók: vizuális- taktilis percepció, figyelem, motiváció, emlékezet, alkotó képzelet, forma- és térészlelés fejlesztése.

Gondolkodási műveletek: megkülönböztetés, azonosítás, összehasonlítás, variálás, kombinálás, analízis-szintézis, asszociáció, általánosítás képességének fejlesztése.

Fő feladatai közé tartozik a szabadidős tevékenységre és hasznos munkavégzésre való felkészítés, pszichés támogatás, balesetvédelem, környezetvédelem, tanulók bevonása a minőségi anyagok, eszközök kiválasztásába, figyelmük ráirányítása a takarékoság szempontjaira és az újrahasznosításra.

A tantárgy speciális módszere a funkcionális foglalkoztatás. Ennek lényege a speciális mozgás, mozgássor, mozgásminták gyakorlása különféle munkaformákkal, felhasználva az alkotásra szánt anyagok, s azok megmunkálásához szükséges eszközök nyújtotta terápiás értékeket.

A tananyag kiválasztásakor figyelembe kell venni a gyermek aktuális állapotát és az elérni kívánt állapotot (mozgásfunkciók, képességek terén).

A jól megválasztott tananyag egyúttal fejlesztési terv is.

A munkatevékenység tananyagának beosztása mindenkor az adott gyermekcsoport sérülés-specifikumainak figyelembevételével, differenciáltan történik - esetenként, ha az optimális fejlesztés úgy kívánja, akár egyénre lebontva is. Más tevékenységformák közül kell választani súlyosan mozgáskorlátozott, manipulációjukban jelentősen akadályozott gyermekeknél, mint akiknél kevésbé érintett a manipulációs készség.

A foglalkozások helyszíne a tanterem, a műhely, a tankonyha valamint a tankert (magaságys). Az egyes helyszíneken található oktatási-fejlesztési eszközök a gyermekek adottságainak figyelembevételével kiválasztott vagy adaptált eszközök, melyek elősegítik önállóságukat, és megfelelnek az ergoterápiás szempontoknak.

Az órák tömbösítve, szükség esetén napközi órákkal kiegészülve kerülnek az órarendbe. Egyrészt azért, hogy gyermekek megfelelő mozgásos előkészítés után kezdhessenek a munkához, másrészt azért, mert az előkészületek, s maga a tevékenység is - a mozgás akadályozottsága miatt - sok időt vesznek igénybe. A tantárgy így mindenkor biztosítja a munkafolyamatok gyakorlásához szükséges időt.

A tömbösített órákon lehetőség nyílik a megfelelő előkészítésre, az igényes/alapos munkára, az önálló tevékenykedésre, a munka értékelésére, a rendrakásra, takarításra, tisztálkodásra.

A foglalkozásokon folyamatosan és következetesen értékelünk, elősegítve ezzel tanulóink önismeretének, önértékelésének fejlődését. Az értékelés tükrözi a gyermekek képességeihez mért

teljesítményét, fejlődését, attitűdjét a munkavégzéshez, igyekezetét, kitartását, együttműködését a tanárral és a már elsajátított ismeretek alkalmazását a gyakorlatban.

A tanterv a tananyagot, a fejlesztési feladatokat és várható eredményeket nem évfolyamokra lebontva részletezi, mivel annak kiválasztása a gyermekek sérülésének súlyosságához rugalmasan alkalmazkodva történik, s a tervezés alapja nem az évfolyam, hanem a motoros képességek.

A témakörök megjelenése évfolyamonként

Témakör	Évfolyamok								
	1.	2.	FZ.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Kézkorrektív gyakorlatok	—								→
Anyagismeret	—								→
Személyes szükséglettel kapcsolatos teendők: étkezés, öltözködés, személyi higiénia	—								→
Anyagok alakítása	—								→
Kézimunka	—								→
Textilmunkák	—								→
Háztartási munka, konyhai tevékenységek	—								→
Növények, állatok gondozása; kerti munka	—								→
Közösségi munka	—								→
Pályaorientáció, bevezetés a munka világába						—			→

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Kevésbé sérült idegrendszeri funkciók, jól funkcionáló tanulók esetén	Kézkorrektációs gyakorlatok	<ul style="list-style-type: none"> – megfelelő testhelyzet létrehozása, pozicionálás – finommozgások fejlesztése – kéz /váll, kar, könyök, csukló, ujjak/ lazítása – kéz izmainak teljes átmozgatása /hajlítás, nyújtás, terpesztés, zárás, fordítás, összeérintés/ – kezek munkára való alkalmassá tétele – kezek mozgásának koordinálása – kéz izomzatának erősítése – célzott mozgások végrehajtása játékosan – szem-kéz koordinációja – figyelem és emlékezet fejlesztése 	<ul style="list-style-type: none"> – manipulációra alkalmas testhelyzet megtartása a munkavégzés során – a kéz lazítása, ízületek, izmok kimozgatása szóbeli irányítás mellett – mozgás koordinálása eszköz nélküli feladatvégzéssel – kezek mozgásának koordinációja eszközös feladatvégzésnél – szem-kéz koordináció feladatvégzés közben

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Kevésbé sérült idegrendszeri funkciók, jól funkcionáló tanulók esetén	Anyagismeret	<p>Ismeret-és szókincsbővítés különböző anyagokkal való manipulálás során:</p> <ul style="list-style-type: none"> – homok – agyag – só-liszt gyurma – gyurma – üveg – papír – különböző anyagú-, felületű-, méretű-, formájú 	<ul style="list-style-type: none"> – különböző anyagok felismerése, érzékelése (taktilis-, auditív-, vizuális úton) – különböző anyagok megnevezése – anyagok felhasználhatóságának ismerete – anyagok csoportosítása adott tulajdonság alapján (pl. puha, kemény, törékeny, lapos)

		<p>labdák</p> <ul style="list-style-type: none">– konyhai nyersanyagok– különböző minőségű textilek, fonalak– termékek– természetes anyagok (kavics, falevél, viasz, gyapjú, háncs, vessző stb.)– munkaformák:<ul style="list-style-type: none">○ lapítás,○ hengerítés,○ gömbölyítés asztalon, majd két kéz között○ tépés, gyűrés○ hajlítás, hajtogatás○ szórás○ szaglás, ízlelés○ alak- formaegyeztetés○ formakövetés, formaalakítás○ összehasonlítás-megkülönböztetés	
--	--	--	--

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Kevésbé sérült idegrendszeri funkciók, jól funkcionáló tanulók esetén	Személyes szükséglettel kapcsolatos teendők: étkezés, öltözködés, személyi higiénia	<p>Étkezés:</p> <ul style="list-style-type: none"> – szükségletek jelzése (evés/ivás) – pozicionálás, a tevékenységnek megfelelő testhelyzet kialakítása, megtartása, begyakorlása – az étkezési tevékenységekhez használt (adaptált) eszközök megismerése – felelősi teendők ellátása, terítés az étkezésekhez – merőkanál használata és megfelelő mennyiségű étel szedése – étkezés személyre szabott evőeszközök használatával – ivás különböző poharakból – szalvétahasználat – étkezés utáni elpakolás, takarítás – étkezéshez kapcsolódó udvariassági szabályok ismerete, használata: <ul style="list-style-type: none"> ○ verbális kifejezések, ○ PCS képek/fotók/tárgyak, ○ gesztusok segítségével – választási, döntési képesség fejlesztése, kialakítása <p>Öltözködés:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pozicionálás, a tevékenységnek megfelelő testhelyzet kialakítása, megtartása, begyakorlása – ruhadarabok felismerése – alapvető ruhadarabok válogatása – vetkőzés, öltözés gyakorlása (teljes ruházatra vonatkozóan) – ruhazárak kezelése: 	<ul style="list-style-type: none"> – fokozódó önállóság a személyes teendők elvégzésében – a tanultak alkalmazása a mindennapi tevékenységekben – a tanult, gyakorolt tevékenységek spontán elvégzése – az étkezés körüli teendőkben való tevékeny részvétel – étkezés minél tisztábban – képes önállóan enni személyre szabott evőeszközzel, legalább kanállal – képes önállóan vagy kis segítséggel inni személyre szabott pohárból, fogással, lehetőleg a folyadék túlzott kifolyása nélkül – képes a szalvétát rendeltetésszerűen használni – képes személyre szabott módon az étkezéshez kapcsolódó udvariassági kifejezések spontán használatára – adekvátan kér még, visszautasít vagy választ a különböző, felkínált ételek és italok közül – képes önálló tevékenykedésre vagy aktív együttműködésre az öltözködés során – képes a ruhadarabokat megkülönböztetni – képes a ruhadarabok, ruhaneműk megkülönböztetésére, válogatására – felismeri saját és társai ruhadarabjait

		<ul style="list-style-type: none"> ○ gombolás, kapcsolás, csatolás ○ tépőzár használata ○ zipzár használata – a lábbeli / cipő le- és felvétele, igény a tisztántartására – gyógyászati segédeszközök le- és felvétele, igény a tisztántartására – ruházat és időjárás összefüggéseinek elemi szintű ismerete, az évszakoknak megfelelő ruházat kiválasztása – ruhák hajtogatása, elpakolása <p><u>Személyi higiénia, tisztálkodás, testápolás:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – személyre szabott szükségletjelzés kialakítása – a mellékhelyiség felismerése – pozicionálás, a tevékenységnek megfelelő testhelyzet kialakítása, megtartása, begyakorlása – az alapvető tisztálkodó eszközök, szerek megismerése, használata – a különböző tisztálkodási folyamatok egymásutánosságának megtanulása, begyakorlása akár PCS képek, gesztusok segítségével – egyénre szabott tisztálkodási technikák elsajátítása, adaptált eszközök használata – mosakodás, kézmosás technikája – fürdés és zuhanyozás technikája – törülközés technikája – mosdó-WC használata – fogmosás technikája – zsebkendő használata, orrfújás technikája – fésülködés technikája – a menstruáció megjelenése esetén az ehhez 	<ul style="list-style-type: none"> – a ruházat le- és felvétele vagy abban való aktív részvétel – a lábbeli / cipő le- és felvétele vagy abban való aktív részvétel – képes a ruházarakat kezelni kis segítséggel – ismeri az évszaknak megfelelő ruhadarabokat – képes legyen jelezni szükségleteit, illetve jelzései adekvátak legyenek – képes a mellékhelyiség felismerésére, megközelítésére – képes önálló tevékenykedésre vagy aktív együttműködésre a folyamat során – ismeri az alapvető tisztálkodási eszközöket, szereket és megfelelően használja őket – tisztálkodás felügyelettel – ismeri a mosakodás, kézmosás, fürdés, fogmosás lépéseinek egymásutánosságát – önállóan vagy kis segítséggel használja a mellékhelyiséget vagy aktív együttműködésre képes a mosdó használat / a pelenkacsere / a katéterezés alkalmával – fogmosás elvégzése kis segítséggel – zsebkendő használat elsajátítása – szükség esetén: a menstruációval kapcsolatos teendők ismerete és azok alkalmazása
--	--	--	---

		kapcsolódó ismeretek, higiénés eszközök, technikák használata, alkalmazása	
--	--	--	--

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Kevésbé sérült idegrendszeri funkciók, jól funkcionáló tanulók esetén	Anyagok alakítása	<p>Alakítás, formázás különböző anyagokkal:</p> <ul style="list-style-type: none"> – homok – agyag – só-liszt gyurma – gyurma – természetes anyagok (viasz, gyapjú) – papír – munkaformák: <ul style="list-style-type: none"> ○ lapítás ○ hengerítés ○ sodrás ○ gömbölyítés ○ gyúrás ○ nyújtás ○ kiszúrás ○ hajlítás, hajtogatás 	<ul style="list-style-type: none"> – anyagok alakításánál az alapttechnikák egyre önállóbb kivitelezése, az eszközök balesetmentes használata – kézmozgás, szem-kéz koordináció feladatvégzés közben – elemi ismeretek az anyagok eredetéről, tulajdonságairól, felhasználhatóságukról – legalább az alapvető munkafolyamatok (részfeladatok) elsajátítása – igény a pontos munkavégzésre, tisztaságra, rendre – egyénre szabott feltételek mellett aktív részvétel egyszerű munkafolyamatok elvégzésében – egyszerű munkadarabok elkészítése – munkafolyamatok lépéseinek, eszközeinek, a kivitelezés módozatainak ismerete – esztétikus munkadarabok készítésére való törekvés – pozitív attitűd a munkavégzéshez – kitartó munkavégzés – elkészült darabok objektív értékelése

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Kevésbé sérült idegrendszeri funkciók, jól funkcionáló tanulók esetén	Kézimunka	<p>Kézimunka különböző anyagokkal:</p> <ul style="list-style-type: none"> – papír – virágok, termések, levelek – gyöngy – kavicsok – bőr – vessző, rafia, háncs, gyékény – viasz – üveg – munkaformák: <ul style="list-style-type: none"> ○ gyűrés, tépés, vágás ○ gyűjtögetés, válogatás ○ kirakás, kitömés, hajtogatás ○ ragasztás, sodrás, fűzés ○ gyertyázás ○ festés, szórásfestés, ○ nyomdázás – gyertyaöntés, tojásfestés 	<ul style="list-style-type: none"> – kézmozgás, szem- kéz koordináció feladatvégzés közben – elemi ismeretek az anyagok eredetéről, tulajdonságairól, felhasználhatóságukról – anyagok minél szélesebb körének megismerése és használata – legalább az alapvető munkafolyamatok (részfeladatok) elsajátítása – igény a pontos munkavégzésre, tisztaságra, rendre – egyénre szabott feltételek mellett aktív részvétel egyszerű munkafolyamatok elvégzésében – egyszerű munkadarabok elkészítése – munkafolyamatok lépéseinek, eszközeinek, a kivitelezés módozatainak ismerete – esztétikus munkadarabok készítésére való törekvés – pozitív attitűd a munkavégzéshez – kitartó munkavégzés – elkészült darabok objektív értékelése – a kész munkadarab, mint használati tárgy

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Kevésbé sérült idegrendszeri funkciók, jól	Textilmunkák	<ul style="list-style-type: none"> – különböző textilek gyűjtése, válogatása – textilek tapintás utáni felismerése – hurkolás, kötés, horgolás 	<ul style="list-style-type: none"> - varrással, szövessel kapcsolatos alapvető eszközök ismerete - irányítással fonás, szövés kartonon és

funkcionáló tanulók esetén		<ul style="list-style-type: none"> – nemezelés – batikolás, textilfestés – fonás, szövés, varrás – körmönfonás – szövés előkészítése, eszközei <ul style="list-style-type: none"> ○ szövés kartonon, rámán – az olló és a tű helyes használata – egyszerű öltésformák – varrások eldolgozása – csomókötés, gombfelvarrás 	<ul style="list-style-type: none"> rámán, varrás - az alkalmazott technikák nyomán felmerülő alapvető alapanyagok, eszközök, technikák neveinek ismerete.
---------------------------------------	--	---	---

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Kevésbé sérült idegrendszeri funkciók, jól funkcionáló tanulók esetén	Háztartási munka, konyhai tevékenységek	<p><u>Takarítás, környezetrendezés:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – pozicionálás, a tevékenységnek megfelelő testhelyzet kialakítása, megtartása, begyakorlása – a folyamatok lépéseinek, alapvető eszközeinek megismerése, használata – rendrakás – tanterem rendezése, a játéktér rendben tartása – saját tanulói asztal és eszközök rendben tartása – seprű, lapát használata – porszívózás – felmosás – lemosás, letörlés – portörlés – hulladékkezelés – virágápolás – tágabb környezet rendben tartása – évszaknak megfelelő takarítási munkák – alapvető tisztító- és fertőtlenítőszer megismerése, megkülönböztetése <p><u>Mosás, vasalás:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – tiszta és mosandó ruhaneműk válogatása – szennyestartó használata – mosás kézzel és géppel – mosó- és öblítőszer megismerése – teregetés – vasalás, hajtogatás – ruhák rendberakása, a tiszta ruha tárolása – cipőtisztítás 	<ul style="list-style-type: none"> – takarításban vagy annak részfeladataiban való aktív közreműködés egyénre szabott feltételek mellett – önállóan vagy minimális segítséggel rendszeresen részt vesz a különböző tevékenységekben – igény az esztétikus környezet megteremtésére, a rend megtartására, a tisztaságra – képes a terem rendjére ügyelni, az eszközöket rendeltetésszerűen használni és helyre tenni – képes különbséget tenni a saját tulajdon, és a közösség, osztályterem vagy társai tulajdona között – ismeri az alapvető tisztítószerkeket, eszközöket és a lehetőségekhez mérten, felügyelet mellett használja őket – veszélyes szerek ismerete – igény a személyes holmik tisztaságára – ismeri és gyakorolja a (szelektív) hulladékgyűjtés szabályait – a tanterem növényeinek, virágainak segítséggel való öntözése, ápolása – a manipuláció érintettségének függvényében ruhák tisztántartásában való tevékeny részvétel – veszélyforrások felismerése, elkerülése, balesetmegelőzés – mosás kézzel önállóan vagy minimális segítséggel

		<ul style="list-style-type: none"> - gyógyászati segédeszközök tisztításához használatos eszközök megismerése, alkalmazása <p><u>Konyhai munkák:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - a főzés előkészületei, a sorrendiség megtervezése - ismerkedés a különböző élelmiszerekkel: tapintás, szaglás, ízlelés - eszközök megismerése, előkészítése - egyszerűbb konyhai munkák elvégzése - nyersanyagok előkészítése, feldolgozása kézzel, illetve eszközzel - egyszerű ételek elkészítése segítséggel - tálalás segítséggel - a maradékok eltakarítása - mosogatás segítséggel - tiszta edények elrakása 	<ul style="list-style-type: none"> - gép mosás felügyelettel - mosószer kiválasztás, adagolás felügyelettel - tevékeny részvétel a teregetés során - a vasaló balesetmentes használata felügyelettel <ul style="list-style-type: none"> - balesetvédelmi szabályok ismerete - a főzés anyag és eszközszükségletének ismerete - edények, eszközök adekvát használata - a főzés gazdasági, pénzügyi vonatkozásainak elemi ismerete - egészséges táplálkozásra törekvés - konyha rendjének megtartása - kulturált étkezési körülmények megteremtése <p>A fenti tevékenységek kizárólag felügyelet és ellenőrzés mellett végezhetőek!</p>
--	--	--	---

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Kevésbé sérült idegrendszeri funkciók, jól funkcionáló tanulók esetén	Növények, állatok gondozása; kerti munka	<ul style="list-style-type: none"> – házi kert készítése, gondozása a magasságysban – kerti szerszámok és eszközök megismerése, megkülönböztetése – balesetvédelem – növények legfontosabb életfeltételeinek ismerete – cserepes növények ültetése és ápolása – az élőlények, kisállatok tartásával járó felelősség megismerése, felelősségérzet kialakítása – növények és állatok gondozásához kapcsolódó teendők számbavétele 	<ul style="list-style-type: none"> – növényápolás elméleti ismerete – a növény, mint hasznos és esztétikus élőlény kezelése – felelősség a növények és állatok optimális életkörülményeinek megteremtéséért – aktív közreműködés növény- és (ha van rá lehetőség) kisállat gondozásban – rendszeres és kitartó munkavégzés – kerti szerszámok ismerete és balesetmentes használata – a tanuló képességének megfelelő feladatok vállalása

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Kevésbé sérült idegrendszeri funkciók, jól funkcionáló tanulók esetén	Közösségi munka	<ul style="list-style-type: none"> – társak segítése – felelősségérzet kialakítása – tárgyak, ajándékok készítése jeles napokra, ünnepekre – részvétel az ünnepek lebonyolításában 	<ul style="list-style-type: none"> – felkészülés az ünnepekre – tárgyak, ajándékok, dekoráció készítése, ezekben való aktív részvétel

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
<p>Kevésbé sérült idegrendszeri funkciók, jól funkcionáló tanulók esetén</p>	<p>Pályaorientáció, bevezetés a munka világába</p>	<ul style="list-style-type: none"> – a tanuló érdeklődésének felkeltése – felelősségérzet kialakítása – helyes önértékelés kialakítása – önállóságra, a lehető legmagasabb önálló munkavégzésre törekvés – a munkavégzéshez szükséges alapvető képességek, készségek gyakorlása – a korlátok leküzdésére való törekvés <p>(pl.: kerti munka, kosárfonás, szövés, gépírás, számítógépkezelés, háztartási munkák)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – érdeklődési területek megtalálása, ezáltal az önismeret fejlődése – nagyfokú önállóság elérése a kiválasztott munkatevékenység során – pályaválasztás lehetőségének felmérése a manipuláció érintettségétől függően – rendszeres, kitartó munkavégzés – munkavégzés, mint lehetséges kereső foglalkozás

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Sérült, súlyosan sérült idegrendszeri funkciók, funkciózavarra I küzdő tanulók esetén	Kézkorrektációs gyakorlatok	<p>Manipuláció érintettségétől függően önállóan, illetve a lehető legkevesebb segítséggel:</p> <ul style="list-style-type: none"> – megfelelő testhelyzet létrehozása, pozicionálás – finommozgások fejlesztése – kéz /váll, kar, könyök, csukló, ujjak/ lazítása – kéz izmainak teljes átmozgatása /hajlítás, nyújtás, terpesztés, zárás, fordítás, összeérintés/ – kezek munkára való alkalmassá tétele – kezek mozgásának koordinálása – kéz izomzatának erősítése – célzott mozgások végrehajtása játékosan – szem-kéz koordinációja – figyelem és emlékezet fejlesztése – mozgásminták rögzítése 	<p>Manipuláció érintettségétől függően önállóan, illetve a lehető legkevesebb segítséggel:</p> <ul style="list-style-type: none"> – manipulációra alkalmas testhelyzet megtartása a munkavégzés során – a kéz lazítása, ízületek, izmok kimozgatása a lehető legkevesebb segítség igénybevételével – mozgáskoordináció eszköz nélküli feladatvégzéssel – kezek mozgásának koordinációja eszközös feladatvégzésnél – szem-kéz koordináció feladatvégzés közben

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Sérült, súlyosan sérült idegrendszeri funkciók, funkciózavarra I küzdő tanulók esetén	Anyagismeret	<p>Ismeret-és szókincsbővítés különböző anyagokkal való manipulálás során:</p> <ul style="list-style-type: none"> – homok – agyag – só-liszt gyurma – gyurma – üveg – papír – különböző anyagú-, felületű-, méretű-, formájú labdák – konyhai nyersanyagok 	<ul style="list-style-type: none"> – különböző anyagok felismerése, érzékelése (taktilis-, auditív-, vizuális) – különböző anyagok megnevezése – anyagok felhasználhatóságának ismerete – anyagok csoportosítása adott tulajdonság alapján

		<ul style="list-style-type: none"> – különböző minőségű textilek, fonalak – termékek – természetes anyagok (kavics, falevél, viasz, gyapjú, háncs, vessző stb.) – munkaformák: <ul style="list-style-type: none"> ○ lapítás, ○ hengerítés, ○ gömbölyítés asztalon ○ tépés, gyűrítés ○ szórás ○ szaglás, ízlelés ○ alak - forma egyeztetés ○ formakövetés, formaalakítás ○ összehasonlítás, csoportosítás, megkülönböztetés 	
--	--	--	--

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Sérült, súlyosan sérült idegrendszeri funkciók, funkciózavarral küzdő tanulók esetén	Személyes szükséglettel kapcsolatos teendők: Személyes szükséglettel kapcsolatos teendők: étkezés, öltözködés, személyi higiénia	Étkezés: <ul style="list-style-type: none"> – szükségletek jelzése (evés / ivás) – pozicionálás, a tevékenységnek megfelelő testhelyzet kialakítása, megtartása, begyakorlása – az étkezési tevékenységekhez használt (adaptált) eszközök megismerése – felelősi teendők ellátása, terítés az étkezésekhez a sérülés mértékétől függően – merőkanál használata és megfelelő mennyiségű étel szedése – étkezés személyre szabott evőeszközök használatával 	<ul style="list-style-type: none"> – a manipuláció érintettségétől függően önállóan, illetve a lehető legkevesebb segítséggel végezze a tevékenységeket a mindennapi élet során is – fokozódó önállóság elérése a tevékenységek végzése közben – legyen igénye az étkezések előtti és utáni személyi higiéniával kapcsolatos tevékenységekre – a sérülés mértékétől függően az étkezés körüli teendőkben való tevékeny részvétel

		<ul style="list-style-type: none"> - ivás különböző poharakból - szalvétahasználat - étkezés utáni elpakolás, takarítás a sérülés mértékétől függően - étkezéshez kapcsolódó udvariassági szabályok ismerete, használata: <ul style="list-style-type: none"> o verbális kifejezések, o PCS képek/fotók/tárgyak, o gesztusok segítségével - választási, döntési képesség fejlesztése, kialakítása <p><u>Öltözködés:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - pozicionálás, a tevékenységnek megfelelő testhelyzet kialakítása, megtartása, begyakorlása - ruhadarabok felismerése - alapvető ruhadarabok válogatása - vetkőzés, öltözés gyakorlása folyamatos segítségadással (teljes ruházatra vonatkozóan) - ruházatok kezelése: <ul style="list-style-type: none"> o tépőzár és zipzár használata - a lábbeli / cipő le- és felvétele, igény a tisztántartására - gyógyászati segédeszközök le- és felvétele, igény a tisztántartására - ruházat és időjárás összefüggéseinek elemi szintű ismerete, az évszakoknak megfelelő ruházat kiválasztása <p><u>Személyi higiénia, tisztálkodás, testápolás:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - személyre szabott szükségletjelzés kialakítása - a mellékhelyiség felismerése 	<ul style="list-style-type: none"> - étkezés a lehető legtisztábban - képes önállóan enni személyre szabott evőeszközzel, legalább kanállal - személyre szabott pohárból segítséggel iszik lehetőleg a folyadék túlzott kifolyása nélkül - igényli a szalvétahasználatot - képes személyre szabott módon az étkezéshez kapcsolódó udvariassági kifejezések használatára - adekvátan kér még, visszautasít vagy választ a különböző, felkínált ételek és italok közül <ul style="list-style-type: none"> - képes az aktív együttműködésre az öltözködés alkalmával, segít a ruhadarabok fel- és levétele során - képes a ruhadarabokat megkülönböztetni - képes az alapvető ruhadarabok, ruhaneműk megkülönböztetésére, válogatására - felismeri saját és társai ruhadarabjait - együttműködik a ruházat/segédeszközök le- és felvétele során - együttműködik a lábbeli le- és felvétele során - felismeri a ruházatok - ismeri az évszaknak megfelelő ruhadarabokat <ul style="list-style-type: none"> - képes legyen jelezni szükségleteit - képes a mellékhelyiség felismerésére,
--	--	---	---

		<ul style="list-style-type: none"> – pozicionálás, a tevékenységnek megfelelő testhelyzet kialakítása, megtartása, begyakorlása – az alapvető tisztálkodó eszközök, szerek megismerése, használata – a különböző tisztálkodási folyamatok egymásutániségának megtanulása, begyakorlása akár PCS képek, gesztusok segítségével – egyénre szabott tisztálkodási technikák elsajátítása, adaptált eszközök használata – mosakodás, kézmosás technikája – fürdés és zuhanyozás technikája: – törülközés technikája – mosdó-WC használata – fogmosás technikája – zsebkendő használata, orrfújás technikája – a menstruáció megjelenése esetén az ehhez kapcsolódó ismeretek, higiénés eszközök, technikák használata 	<ul style="list-style-type: none"> segítséggel való megközelítésére – képes az aktív együttműködésre a folyamat során – ismeri az alapvető tisztálkodási eszközöket, szereket – tisztálkodás segítségével – ismeri a mosakodás, kézmosás, fürdés, fogmosás lépéseinek egymásutániségát – aktívan együttműködik, segít a mosdó használata / a pelenkacseré / a katéterezés alkalmával – együttműködik a fogmosás során – zsebkendő használat elsajátítása – szükség esetén: a menstruációval kapcsolatos teendők ismerete
--	--	---	---

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Sérült, súlyosan sérült idegrendszeri funkciók, funkciózavarra I küzdő tanulók esetén	Anyagok alakítása	<p>Manipuláció érintettségétől függően önállóan, illetve a lehető legkevesebb segítséggel.</p> <p>Alakítás, formázáskülönböző anyagokkal:</p> <ul style="list-style-type: none"> – homok – agyag – só-liszt gyurma – gyurma – természetes anyagok (viasz, gyapjú) 	<p>Manipulációérintettségétől függően önállóan, illetve a lehető legkevesebb segítséggel:</p> <ul style="list-style-type: none"> – anyagok alakításánál az alaptéchnikák egyre önállóbb kivitelezése a tanuló mozgásállapotának függvényében – kézmozgás, szem- kéz koordináció feladatvégzés közben – elemi ismeretek az anyagok eredetéről, tulajdonságairól, felhasználhatóságukról

		<ul style="list-style-type: none"> – papír – munkaformák: <ul style="list-style-type: none"> ○ lapítás ○ hengerítés ○ gömbölyítés asztalon ○ nyújtás ○ kiszúrás ○ hajlítás, hajtogatás 	<ul style="list-style-type: none"> – legalább az alapvető munkafolyamatok (részfeladatok) elsajátítása – igény a pontos munkavégzésre, tisztaságra, rendre – egyénre szabott feltételek mellett aktív részvétel egyszerű munkafolyamatok elvégzésében – egyszerű munkadarabok elkészítése – munkafolyamatok lépéseinek, eszközeinek, a kivitelezés módozatainak ismerete – esztétikus munkadarabok készítésére való törekvés – pozitív attitűd a munkavégzéshez – kitartó munkavégzés – elkészült darabok objektív értékelése
--	--	---	--

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Sérült, súlyosan sérült idegrendszeri funkciók, funkciózavarral küzdő tanulók esetén	Kézimunka	<p>Manipuláció érintettségétől függően önállóan, illetve a legkevesebb segítséggel.</p> <p>Kézimunka különböző anyagokkal:</p> <ul style="list-style-type: none"> – papír – virágok, termések, levelek – gyöngy – kavicsok, kövek – bőr – vessző, rafia, hánacs, gyékény – viasz, – üveg 	<p>Manipuláció érintettségétől függően önállóan, illetve a lehető legkevesebb segítséggel:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kézmozgás, szem- kéz koordináció feladatvégzés közben – elemi ismeretek az anyagok eredetéről, tulajdonságairól, felhasználhatóságukról – legalább az alapvető munkafolyamatok (részfeladatok) elsajátítása – igény a pontos munkavégzésre, tisztaságra, rendre – egyénre szabott feltételek mellett aktív

		<ul style="list-style-type: none"> – munkaformák: <ul style="list-style-type: none"> ○ gyűrés, tépés ○ gyűjtögetés, válogatás ○ kirakás, kitömés, hajtogatás ○ ragasztás, sodrás, fűzés ○ gyertyázás ○ festés ○ nyomdázás ○ tojásfestés 	<ul style="list-style-type: none"> – részvétel egyszerű munkafolyamatok elvégzésében – egyszerű munkadarabok elkészítése – munkafolyamatok lépéseinek, eszközeinek, a kivitelezés módozatainak ismerete – esztétikus munkadarabok készítésére való törekvés – pozitív attitűd a munkavégzéshez – kitartó munkavégzés – elkészült darabok objektív értékelése – a kész munkadarab, mint használati tárgy
	Textilmunkák	<ul style="list-style-type: none"> – anyagismeret: fonal, textilek, nemez – különböző textilek gyűjtése, válogatása – textilek tapintás utáni felismerése – nemezelés – batikolás, textilfestés – körmönfonás – szövés előkészítése, eszközei 	

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Sérült, súlyosan sérült idegrendszeri funkciók, funkciózavarral küzdő tanulók esetén	Háztartási munka, konyhai tevékenységek	<p>Manipuláció érintettségétől függően önállóan, illetve a lehető legkevesebb segítséggel.</p> <p>Takarítás:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pozicionálás, a tevékenységnek megfelelő testhelyzet kialakítása, megtartása, begyakorlása – a folyamatok lépéseinek, alapvető eszközeinek megismerése, használata – rendrakás – tanterem rendezése, a játéktér rendben tartása – saját tanulói asztal és eszközök rendben tartása 	<p>Manipuláció érintettségétől függően önállóan, illetve a lehető legkevesebb segítséggel:</p> <ul style="list-style-type: none"> – takarításban vagy annak részfeladataiban való aktív közreműködés egyénre szabott feltételek mellett – segítséggel részt vesz vagy aktív megfigyelője a különböző tevékenységeknek – igény az esztétikus környezet megteremtésére, a rend megtartására, a tisztaságra – képes különbséget tenni a saját tulajdon, és a

		<ul style="list-style-type: none"> – seprű, lapát használata – porszívózás – felmosás – lemosás, letörlés – portörlés – hulladékkezelés – virágápolás – tágabb környezet rendben tartása – évszaknak megfelelő takarítási munkák – alapvető tisztító- és fertőtlenítőszer megismerése, megkülönböztetése <p><u>Mosás, vasalás:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – tiszta és mosandó ruhaneműk válogatása – mosás géppel – mosó- és öblítőszer megismerése – a tiszta ruhák rendberakása, elpakolása – gyógyászati segédeszközök tisztításához használatos eszközök megismerése, alkalmazása <p>Konyhai munkák</p> <ul style="list-style-type: none"> – a főzés előkészületei, a sorrendiség megtervezése – ismerkedés a különböző élelmiszerekkel: tapintás, szaglás, ízlelés – eszközök megismerése, előkészítése – egyszerűbb konyhai munkák elvégzése segítséggel – nyersanyagok előkészítése, feldolgozása kézzel, ill. eszközzel (speciális megoldásokkal, adaptációkkal) – egyszerű ételek elkészítése segítséggel 	<p>közösség, osztályterem vagy társai tulajdona között</p> <ul style="list-style-type: none"> – ismeri az alapvető tisztítószerket, eszközöket – veszélyes szerek ismerete – igény a személyes holmik tisztaságára – ismeri a (szelektív) hulladékgyűjtés szabályait <ul style="list-style-type: none"> – a manipuláció érintettségének függvényében ruhák tisztántartásában való tevékeny részvétel vagy aktív megfigyelés – veszélyforrások felismerése, balesetmegelőzés – a gép mosás ismerete – tisztító-, mosó- és öblítőszer ismerete <ul style="list-style-type: none"> – balesetvédelmi szabályok ismerete – a főzés anyag és eszközszükségletének ismerete – a főzés gazdasági, pénzügyi vonatkozásainak elemi ismerete – egészséges táplálkozásra törekvés – kulturált étkezési körülmények megteremtése – tevékeny együttműködés a tanuló képességihez mérten
--	--	---	---

		<ul style="list-style-type: none"> – a maradékok eltakarítása – tiszta edények elrakása 	
--	--	---	--

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
<p>Sérült, súlyosan sérült idegrendszeri funkciók, funkciózavarral küzdő tanulók esetén</p>	<p>Növények, állatok gondozása; kerti munka</p>	<ul style="list-style-type: none"> – házi kert készítése, gondozása segítséggel a magaságysban – növények legfontosabb életfeltételeinek ismerete – cserepes növények ültetése és ápolása segítséggel – az élőlények, kisállatok tartásával járó felelősség megismerése – növények és állatok gondozásához kapcsolódó teendők számbavétele 	<p>Manipuláció érintettségétől függően önállóan, illetve a lehető legkevesebb segítséggel:</p> <ul style="list-style-type: none"> – növényápolás elméleti ismerete – a növény, mint hasznos és esztétikus élőlény kezelése – felelősség a növények és állatok optimális életkörülményeinek megteremtéséért – a tanuló képességének megfelelő közreműködés növény- és kisállat gondozásban (ha van rá lehetőség) – rendszeres és kitartó munkavégzés megsegítéssel – kerti szerszámok elemi ismerete és balesetmentes használata speciális megoldásokkal, adaptációkkal

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Sérült, súlyosan sérült idegrendszeri funkciók, funkciózavarral küzdő tanulók esetén	Közösségi munka	<ul style="list-style-type: none"> – társak segítése – felelősségérzet kialakítása – tárgyak, ajándékok készítése jeles napokra, ünnepekre – részvétel az ünnepek lebonyolításában 	<ul style="list-style-type: none"> – felkészülés az ünnepekre – tárgyak, ajándékok, dekoráció készítése, ezekben való egyénre szabott részvétel

Képesség szerinti csoport	Témakörök	Fejlesztési követelmények/tevékenységek	Várt eredmények
Sérült, súlyosan sérült idegrendszeri funkciók, funkciózavarral küzdő tanulók esetén	Pályaorientáció, bevezetés a munka világába	<ul style="list-style-type: none"> – a tanuló érdeklődésének felkeltése – felelősségérzet kialakítása – helyes önértékelés kialakítása – a manipuláció érintettségétől függő lehető legmagasabb önálló munkavégzésre törekvés – a munkavégzéshez szükséges alapvető, elemi képességek gyakorlása – a rész munkafolyamatok elsajátítása (akár speciális, adaptációk használatával) 	<ul style="list-style-type: none"> – érdeklődési területek megtalálása, ezáltal az önismeret fejlődése – a lehető legmagasabb fokú önállóság elérése a kiválasztott munkatevékenység során – rendszeres, kitartó munkavégzés – az alapszintű rész munkafolyamatok magabiztos végzése – munkavégzés, mint az öröm forrása

Helyi Tanterv
Enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára
5.-8. évfolyam

Budapest III. Kerületi
Csillagház Általános Iskola és Egységes Gyógypedagógiai
Módszertani Intézmény

OM: 201666

2020.

Hatályos: 2020.09.01.-től

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

Felső tagozat

(valamint Hon-és népismeret, 5. évfolyam)

Az egyéni, a közösségi, a társadalmi kommunikáció alapja a magyar nyelv ismerete és használata. A nyelv kultúrát formál, őriz és közvetít. A nyelv az emberi kommunikáció, a gondolkodás, a tanulás, az önismeret kibontakozásának közege, előfeltétele és legfőbb eszköze. Kulcsszerepe van a kulturális önazonosság, tudatosság és kifejezőképesség, az erkölcsi, az esztétikai, a történeti és a mérlegelő érzék kialakításában. Az anyanyelvi készségek birtoklása segíti a társadalom közösségeiben való aktív részvételt. A magyar nyelv és irodalom műveltségi területnek meghatározó szerepe van az önálló tanulás kialakításában, az önműveléshez szükséges képességek fejlesztésében.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy legalapvetőbb célja az anyanyelvi kommunikációhoz szükséges képességek kialakítása, illetve fejlesztése, valamint az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátíttatása mind a beszélő, mind a komplex kommunikációs igényű tanulóknál. Ennek eléréséhez meg kell találni a tanuló számára megfelelő cél- és eszközrendszert valamint adaptációkat, ezért az oktatás során elengedhetetlen az együttműködés az osztályban tanító pedagógus, valamint a logopédus és az augmentatív és alternatív kommunikációt oktató tanár között.

A magyar nyelv a tanulás célja és az ismeretszerzés eszköze is. Célja és feladata a szókincsfejlesztés és -gazdagítás, a növekvő igényű helyes nyelvhasználat erősítése, a nyelvi hátrányok csökkentése, a jövő tanulóknak szükséges és a felnőtt életben, az élethosszig tartó tanulás során használható olvasni és írni tudás (szövegértés és szövegalkotás) gondozása és továbbfejlesztése, a kommunikáció sokoldalú kibontakoztatása.

Az irodalmi nevelés feladata az olvasás megszerettetése, az olvasási kedv felkeltése és megerősítése, a különböző irodalmi szövegek élvezetének megtapasztaltatása, a kultúrához való hozzáférés elősegítése. Az irodalmi műveltség megalapozásához felső tagozatban a tantárgy az irodalmi élmény nyújtása mellett az anyanyelvi kompetencia fejlesztésének legfontosabb eszköze. Alapvető feladata, hogy a tanulók szövegalkotási tudásának gyarapításával képessé váljanak a társadalmi kommunikációra, az önkifejezésre.

Az alapozásban építeni kell a tanulók tapasztalatszerzésére, a fogalmak tartalmának lassú érlelésére, az értelmes és fejlesztő célú gyakoroltatásra. A pedagógus feltérképezi a tanulók egyéni fejlesztési szükségleteit. Kellő időt enged a tanulási feladatok pszichológiai feltételeinek beéréséhez, és személyre szóló fejlesztéssel és értékeléssel esélyt teremt a sikeres iskolai pályafutás, valamint az élethosszig tartó tanulás biztonságos megalapozásához. Az eszközszintű olvasás elsajátíttatása, az önkifejező írás megszerettetése, a szóbeli és írásbeli kommunikáció eszköztárának megismertetése, használatának megerősítése szintén a tantárgy tanításának célja és feladata.

A tantárgy feladatai közé tartozik a vizuális észlelés és differenciálás, auditív észlelés és differenciálás, fonematikus észlelés, érzékelés, figyelem, gondolkodás, emlékezőképesség, analízis-szintetizáló képesség, ritmus, mozgás, finommotorika és a szem-kéz koordináció fejlesztése. A kommunikációs képességek fejlesztése, különféle élethelyzetekben az aktív és passzív szókincs-gazdagítás, a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvi magatartás, viselkedés gyakorlása, továbbá a tanult nyelvi fordulatok alkalmazása tanulási helyzetben és a

spontán beszédben/kommunikációban is. Mindezek során megvalósul az önkorrekciós képesség fejlesztése, a hibakeresés, -javítás, a helyesírási, önkifejezési problémahelyzetek felismertetése.

Kiemelt feladat az önismeret erősítése, lehetőséget teremtve a véleménynyilvánításra, mások véleményének meghallgatására. A szövegtartalom visszaadásának gyakorlása különféle kommunikációs eszközökkel történik, fokozódó önállósággal valósul meg.

Az írás eszközszintű használata, illetve a gépi írás folyamatos gyakorlása, a helyesírási készség fejlesztése, továbbá a rendezett íráskép kialakítása az egyéni adottságok figyelembe vételével valósul meg.

Az iskolai oktatás, nevelés a tanulási nehézségek leküzdését, a jól működő funkciók továbbfejlődését individualizált programok, terápiák, differenciáló pedagógiai eljárások alkalmazásával támogatja.

A magyar nyelv és irodalom tantárgyban az ismeretek és a fejlesztési követelmények felhasználásánál, továbbá az irodalmi művek feldolgozásánál figyelembe vesszük a tanulóközösség összetételét, az írás, olvasás technikájának elsajátításában megjelenő egyéni különbségeket, a kommunikációs készség eltérő sajátosságait.

Az enyhe értelmi fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók vonatkozásában az ismeretszerzési folyamatban a saját olvasási élmény, a hallás utáni szövegértés differenciált alkalmazása is lehetséges. Az irodalmi kultúra, az irodalmi művek értelmezése a Nemzeti alaptanterv alapján kerültek meghatározásra, figyelembe véve a kerettantervvel megcélzott tanulókat. Elsajátításuk, az adott művekkel való ismerkedés tanári segítséggel, részletek feldolgozásával is megvalósítható.

A szöveghű felidőzésre ajánlott művek a táblázatokban dőlt szedéssel láthatók. Ezek kiválasztásánál is alkalmazható a differenciált követelmény.

5–6. évfolyam

Az **anyanyelv** elsajátításának folyamatában tanulóink esetében a beszédcentrikusságot, illetve a kommunikáció-központúságot kell előtérbe helyezni. A beszédértés és beszédprodukciónak, valamint a komplex kommunikáció fejlesztése az egyén képességének és beszédállapotának figyelembe vételével történik, a nyelv funkcióinak megfelelően.

A nyelvhasználat kommunikációs értékűvé fejlesztésével a tárgy hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók az egyéni képességekhez igazodóan, megfelelő szinten tudják alkalmazni a szóbeli és írásbeli, valamint az augmentatív és alternatív kommunikáció eszköztárát az önkifejezéshez, társas érintkezéshez, önérvényesítéshez.

Az 5. évfolyamon a tantárgy kiegészül a **Hon-és népismeret** tudásanyagával.

A tantárgy oktatása során fontos szerepet kap a szűkebb és tágabb szülőföld értékeinek, hagyományainak tanári támogatással történő felfedezése, a megismert néphagyományok feldolgozása, megjelenítése. A különböző korszakok és korosztályok ismereteinek befogadása erősíti a nemzedékek közötti párbeszédet, formálja a nemzethez, a családhoz, valamint a szűkebb és tágabb közösséghez tartozást.

A műveltségi terület tanítási-tanulási folyamatában figyelembe kell venni a sajátos nevelési igény gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőit. Tekintettel kell lennünk tanulóink mozgásállapotára, kognitív és kommunikációs képességeire, érzékszervi érintettségére a sajátélményű tevékenységek fókuszba helyezésénél. A tanítás során – pedagógiai és néprajzi szempontok szerint kiválasztott hon- és népismereti, néprajzi forrásanyagok felhasználásával – minél több lehetőséget kell teremteni a néphagyományok élményszerű megismerésére.

A tanórákon feldolgozott témaköröket szervesen egészítik ki az osztályprojektek, valamint a Csillagház élménypedagógiai szempontú ünnepségei, melyek során megvalósul a cselekedtető, multiszenzoros élményszerzés, a tanultak elmélyítése.

5. évfolyam

Heti óraszám: 4 tanóra +1 Hon-és népismeret tanóra

Éves órakeret: 144 tanóra + 36 Hon-és népismeret tanóra

Témakör	1. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	Javasolt óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A szókincs gyarapítása mellett a meglévő nyelvhasználati zavarok korrigálása, csökkentése, megszüntetése. Egyéni képességhez igazodóan: a helyes artikuláció, beszédtechnikai elemek alkalmazása, aktív és passzív szókincs fejlesztése, AAK eszköztár bővítése és alkalmazása, a tanult elemek beépítése a társas kapcsolatokba. A reprodukív beszéd képességének fejlesztése.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Kommunikációs képesség: szókincsbővítés, kifejezőkészség formai és tartalmi elemei. Percepció: verbális és vizuális hang, szó, mondat, szöveg. Vizuális és akusztikus figyelem. Emlékezet.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>Beszédtechnika, illetve hangadás:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) a helyes beszédlejtés b) legmegfelelőbb beszédhang, hanglejtés c) a lehető legpontosabb artikuláció d) ritmus, tempó e) időtartam f) hangsúly, hangerő g) szünet h) a kommunikáció céljának megfelelő beszéd/hangadás. <p>Metakommunikáció:</p> <ul style="list-style-type: none"> – mimika, – testtartás, – távolságtartás – tekintet. <p>Beszéd(meg)értés:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) szavak b) mondatok c) szöveg szintjén. <p>Beszéd- és kommunikációs készség.</p>	<p>A metakommunikációs eszközök megismerése során a testbeszéd megértése, használatával a szóbeli kifejezőkészség erősítése, kiegészítése.</p> <p>A beszélő szándékának megértése. A kommunikáció céljának megfelelő beszéd/hangadás, a hangsúlyok, érzelmek, indulatok, szándékok megjelenítése. Saját vélemény, saját gondolat, kérdés, kérés megfogalmazása beszéddel, hangadással, AAK eszközökkel.</p> <p>A reprodukív beszéd gyakorlása, memoriterek.</p> <p>Tanult szövegek minél kifejezőbb tolmácsolása.</p> <p>Főfogalom alá rendezés, rokon értelmű szavak alkalmazása.</p> <p>Analógiák készítése segítséggel és előzetes példákkal, a következtetések megfogalmazása rávezetéssel, analízis-szintetizálás alapjai. Különböző szempontok szerinti csoportosítások, fogalomalkotások.</p> <p>Vers- és prózamondás a szükséges adaptációval.</p>	

Kommunikációs helyzet: <ul style="list-style-type: none"> – kapcsolatfelvétel, – kapcsolattartás, – vélemény- és szándéknyilvánítás, – vita, – kérés, – kérdés. 	
Fogalmak	Artikuláció, beszédértés, beszédleghzés, beszélő szándéka, kommunikáció, összehasonlítás, csoportosítás, főfogalom.

Témakör	2. Olvasás és az írott szöveg megértése	Javasolt óraszám: 8 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A hangos és a néma olvasási technika, a szövegértő olvasás fejlesztése. Tények, adatok, információk felismerésében az önállóság növelése. Az olvasási kedv felkeltése, a könyvek iránti érdeklődés megalapozása, erősítése. A könyvekből történő tanulás megalapozása. Önálló könyvtárhasználat előkészítése. Képek, ábrák, szimbólumok segítségével történő tájékozódás.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Vizuális észlelés az olvasott szöveg értelmezése során. Figyelem. Auditív észlelés: szövegemlékezet. Emlékezet: olvasottak felidézése. Motiváció fenntartása, fejlesztése az olvasott szövegek megfelelő megválasztásával. Összefüggéslátás, összefüggések felismerése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>Szövegelemzés, szövegértő (néma) olvasás. Kreatív szövegalkotás. Tanulást segítő eljárások. Szövegfeldolgozás. Könyvtárhasználat, az információszerzés különböző eszközei.</p>	<p>Mondatok, szöveg értelmezése néma és hangos olvasással, a szövegből – adott szempontok alapján – adatok kiemelése tanári segítség mellett.</p> <p>Törekvés önálló olvasásra, szövegfeldolgozásra.</p> <p>Aktív és passzív szókincs gyarapítása.</p> <p>Különböző szépirodalmi, ismeretterjesztő, tankönyvi és médiaszövegek olvasása az olvasási szintnek megfelelő terjedelemben, a tanuló számára adaptált formában. Pedagógus által felolvasott szöveg adott szempontok szerinti tagolása, lényegkiemelés, tömörítés, adatkeresés. Felolvasás, az olvasottak ismertetése.</p> <p>Ismeretszerzés a könyvtár használatáról, könyvtárlátogatás. Érdeklődésének megfelelő könyv választása.</p>	

	Adatkeresés, adatgyűjtés. A tanuló számára motivációt jelentő szövegek, versrészletek szövegű megtanulása, és interpretációja.
Fogalmak	Tartalom, lényegkiemelés, szövegbefogadás, szövegalkotás. Önművelés, média, ismeret, ismeretnyújtás, ismeretszerzés, lényegkiemelés, vázlat.

Témakör	3. Írás, szövegalkotás	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Írásbeli kifejezőképesség megerősítése, az írásbeli szövegalkotás legalapvetőbb szabályainak ismerete. Az írás eszközjellegű használatának kialakítása. Önellenőrzés fejlesztése. A helyesírás fejlesztése: másolással, látó-halló tollbamondással, emlékeztetből írással. Saját írásmunkáinak ellenőrzése, javítása a tanult nyelvtani szabályoknak megfelelően. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Finommotorika fejlesztése írásmozgással/gépi írással/adaptált eszközzel. Téri tájékozódás: vonalközben való eligazodás, íráskép rendezése. Emlékezet – hosszú távú: aktív és passzív szókinés használata önálló írás esetén, tanult nyelvtani szabályok alkalmazása. Rövid távú emlékezet és hallási figyelem fejlesztése: diktálás utáni írással.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
Reproduktív írás Félig produktív írás A szöveg nyelvi jellegzetességei Szövegalkotás, szöveg-átalakítás Leíró és elbeszélő jellegű szövegek (fogalmazás). Elbeszélés jellegű szöveg tagolódása: – bevezetés – tárgyalás – befejezés. Cím szerepe. Hír (hirdetés). Leírás irodalmi és ismeretterjesztő szövegekben. Jellemzés tipikus jegyei. Jellemzés szerkezete. Meghívó, e-mail, sms, csetelés, blog.	Néhány mondatos szöveg segítségével történő alkotása. Emlékeztetből való írás tanári irányítás mellett. Tanult nyelvhelyességi, helyesírási ismeretek alkalmazása. Az írás közben felmerülő helyesírási, értelmezési probléma esetén vagy önellenőrzéskor, javításkor segítség kérése a pedagógustól, helyesíráellenőrző program használatának gyakorlása. Szavak, rövid mondatok másolása, látó-halló tollbamondása. Feladatlapok, táblázatok kitöltése, postai űrlapok kitöltése; vázlatkészítés csoportmunkában. Hangutánzó, hangulatfestő szavak, azok beépítése a mondatokba, szövegbe. Szólások, közmondások értelmezése tanári segítséggel. Mondatok bővítése, változatos mondatfajták használata, beépítése a szövegbe. Játékos feladatok a szórenddel.	

	<p>A tanult nyelvtani szabályok alkalmazásával rövid írásbeli szöveg alkotása.</p> <p>Elbeszélő jellegű szöveg jellemző jegyeinek felismerése, gyűjtése segítő kérdések mentén.</p> <p>Szöveg átalakítása tanári irányítás mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> – bővítéssel: díszítő jelzők használata, – szűkítéssel: lényegkiemelés, tömörítés. <p>Elbeszélő jellegű szöveg alkotása írásban.</p> <p>Címalkotás.</p> <p>Meghívó, hír, hirdetés gyűjtése, megfigyelése, készítése csoportmunkában.</p> <p>Leírás készítése, átalakítása bővítéssel, szűkítéssel.</p> <p>Olvasottakról vázlat készítésének gyakorlása.</p> <p>A kézírást kiválthatja a gépi írás.</p>
Fogalmak	Önálló írás, emlékezetből való írás, diktálás, nyelvtani szabály, fogalmazás, leírás, elbeszélés, jellemzés.

Témakör	4. Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről	Javasolt óraszám: 60 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanult nyelvtani, nyelvhelyességi ismeretek alkalmazásának fejlesztése. Szóbeli és írásbeli nyelvhasználat legalapvetőbb elveinek, normáinak elsajátíttatása.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Akusztikus figyelem: helyesírási szabályok. Szerialitás: betűrend.</p>	
	Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
	<p>BETŰK:</p> <p>Magánhangzók, mássalhangzók.</p> <p>Szótőhöz kapcsolódó toldalékok hangrendjének, illeszkedésének szabálya.</p> <p>A mássalhangzók egymásra hatása a beszédben, írásban (hasonulás, összeolvadás, rövidülés, kiesés).</p> <p>SZÓELEMEK, SZAVAK:</p> <p>Szófajok:</p> <ul style="list-style-type: none"> – főnév – melléknév – számnév – névmás – ige. <p>Jelző szerepe a szövegben.</p>	<p>Csoportosítás, válogatás, vizsgálódás.</p> <p>Betűrend készítése segítséggel.</p> <p>Elválasztás szabályainak-gyakorlása.</p> <p>Szavak csoportosítása szófajuk, jelentéstartalmuk alapján.</p> <p>Gyűjtés, csoportosítás.</p> <p>Szavak átalakítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> – képzéssel – jelezéssel – ragozással.

<p>SZÓSZERKEZETEK:</p> <ul style="list-style-type: none"> – alárendelő szó szerkezet mellérendelő szó szerkezet. 	<p>A szó szerkezetek felismerése a mondatokban, játékos gyakorlással azok ki/beemelése a mondatokból/mondatokba. Szó szerkezet alkotása, átalakítása. Szó szerkezetek keresése, gyűjtése irodalmi szövegből pedagógus irányítása mellett.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>Beszédhang, magánhangzó, mássalhangzó, szóelem, hangalak és jelentés, szókincs, szó faj, helyesírási szabály.</p>

Témakör	5. Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése	Javasolt óraszám: 60 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az irodalmi ismeretek fejlesztése, az olvasás képességgé alakítása, fejlesztése. A tanulók nyelvi kulturáltságának növelése. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Emlékezet: memoriterek elsajátításával a hosszú távú emlékezet fejlesztése. Auditív figyelem, észlelés: hallott irodalmi szövegekből való tartalommondás, érzelmek, mondanivaló megfigyelése. Szókincs bővítés.</p>	
<p>Fejlesztési ismeretek</p>	<p>Fejlesztési tevékenységek</p>	
<p>MŰNEMEK: LÍRA, EPIKA, DRÁMA</p> <p>MŰNEM: LÍRA, MŰFAJ: DAL</p> <p>Feldolgozásra ajánlott művek: Petőfi Sándor: – Füstbe ment terv – Reszket a bokor mert...</p> <p>MŰNEMEK: EPIKA MŰFAJ: MESE, MŰMESE Feldolgozásra ajánlott művek: Az égiszfa (magyar népmese) Tündérszép Ilona és Árgyélus (magyar népmese) Attila földje (magyar népmese) Válogatás a magyar népmese gyűjteményből.</p> <p>NÉPBALLADA Feldolgozásra ajánlott művek: <i>Kőműves Kelemen;</i></p> <p>LEGENDA: Feldolgozásra ajánlott mű: Arany János: Rege a csodaszarvasról.</p>	<p>Az irodalmi művek elemzése, értelmezése, az irodalmi szövegek alapstruktúrájának megismerése. A megismerést segíti a PCS képekkel történő átdolgozás, megtámogatás. Irodalmi művek műfaji jellemzőinek megismerése, felismerésének gyakorlása. Az irodalmi kifejezésformák, a költői eszközök, az irodalmi szövegek szerkezetének megismerése. Az alapvető emberi viselkedés- és magatartásformák, érzések, lelkiállapotok, hangulatok, erkölcsi fogalmak és értékek, a valóság és a képzelet, a szocializációs és a társadalmi kérdések irodalmi ábrázolási módjainak megismerése. A vers tartalma alapján a költői szándékról, a vers hangulatáról közös beszélgetés. Összecsendő sorok jelölése. A versben az ismétlődő sorok, kifejezések felismerése. Összehasonlítás. A vers ritmusának különböző módon történő bemutatása, jelzése. Vers képszerűségének felismerése, egy-egy kép szóbeli „leírása”, illusztrálása. A költői jelzők és költői képek megismerése, felismerésének gyakorlása. Szövegrészek tagozódásának (bevezetés,</p>	

<p>MONDA: Feldolgozásra ajánlott művek: Lehel kürtje Mátyás-mondák</p> <p>BIBLIAI TÖRTÉNETEK: Feldolgozásra ajánlott történetek: A világ teremtése Az édenkerti történet Noé és a bárka Jézus születése, A betlehemi királyok</p>	<p>tárgyalás, befejezés) megismerése, megfigyelése. Cselekmény tér- és időbeli viszonyainak meghatározása irányítás mellett. Szereplők tulajdonságainak gyűjtése, csoportosítása kérdések mentén.</p> <p>A szerzői szándék, a szöveg hangulatának jellemzése, megfogalmazása.</p> <p>A tanuló saját véleményének (szándék, hangulat) megfogalmazása a tanulmányozott szöveg segítségével. A szövegek felhasználása saját szöveg alkotása során. Egy-egy szöveg (-részlet) bemutatása (szerepjáték, szituációs játék, felolvasás) csoportmunkában.</p> <p>Színházlátogatás (dráma).</p>
Fogalmak	Líra, epika, dráma, dal, népdal, ballada, népballada, mese, népmese, legenda, monda, vers, próza, elbeszélés, elbeszélő költemény, regény, rím, memoriter.

HON- ÉS NÉPISMERET TANEGYSÉG

Témakör	1. Az én világom	Javasolt óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Ismeretalkotás az egyén helyéről és szerepéről a szűkebb és tágabb környezetben. Kooperatív technikák alkalmazása.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>1.1. Családunk története</i> A családi közösség, helyem a családban. Élettörténetem. Ki vagyok én?</p> <p><i>1.2. Az én városom, falum</i> Nevezetességei. Hagyományai.</p>	<p>Információgyűjtés a családról. Családi fényképekről beszélgetés. A család megjelenítése (alternatív eszközökkel is), családtagok megnevezése.</p> <p>Képgyűjtés az adott településről. Érdekességek gyűjtése az adott településsel kapcsolatban, digitális eszközök használatával. Tablókészítés.</p>	
Fogalmak	család, szülő, anya, apa, testvér, unokatestvér, nagyszülő, családi ünnep, település, város, falu	

Témakör	2. Találkozás a múlttal	Javasolt óraszám: 24 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az időben való tájékozódási képesség fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>2.1. Élet régen és ma</i> Házak, ruhák, ételek, munka</p> <p><i>2.2. Hagyományos és népi (vallási) ünnepeink</i> Népszokások Húsvéti ünnepkör. Karácsonyi ünnepkör.</p> <p><i>2.3. Nemzeti ünnepek</i> Hazánk, Magyarország – magyarok vagyunk. Nemzeti jelképeink (zászló, címer, Himnusz, Szózat). Nemzeti ünnepek, az ünnepek rövid összefoglalása.</p> <p><i>2.4. Főbb magyar történelmi események</i> Honfoglalás (Árpád, hét vezér). Államalapítás, István király, Mátyás király. Települése történetéhez köthető esemény, uralkodó, híres ember. 1848-as forradalom és szabadságharc. A XX. főbb eseményei. I. és II. világháború, Trianon, 1956, szabad választások.</p>	<p>Az alább felsorolt tevékenységeket úgy kell megválasztani és megtervezni, hogy minél nagyobb teret biztosítsunk a sajátélménynek, cselekedtetésnek, megtapasztalásnak, élményszerzésnek. A tanulókat képessé kell tenni a tapasztalatok beépítésére, így közel kell hoznunk a diákok életéhez a tartalmakat.</p> <p>Fényképek gyűjtése a nagyszülőkről, beszélgetés a régmúlt idők mindennapjairól. Használati tárgyak gyűjtése, bemutatása, azokról való beszélgetés. Hasonlóságok és különbségek gyűjtése a modern idők mindennapjainak tükrében. Lehetőség szerint látogatás tájházban. Régi receptek gyűjtése. A gazdag és szegény ember mindennapjainak összehasonlítása, párhuzam fölállítása napjainkhoz kötötten. Az ünnepekhez kapcsolódó legfontosabb információk összegyűjtése, azokról való beszélgetés. A néphagyományok lehetőség szerinti föllevenítése a szűkebb (esetlegesen tágabb) közösségben. Egyszerűbb hagyományörző játékokkal való megismerkedés. Dallamfelismerés, zászlók közül a magyar kiválasztása, címer megfigyelése, felismerése.</p> <p>Beszélgetés, képek nézegetése. Tárgyak, rajzok készítése az ünnepre.</p> <p>Ha lehetséges, az ünnephez kapcsolódó helyszínek felkeresése (Nemzeti Múzeum, csaták helyszínei, híres szereplőkhöz kapcsolódó épületek, szobrok stb.).</p> <p>Műsor összeállítása az ünnepel kapcsolatban. Versek, dalok.</p> <p>Október 23., március 15., május 1., augusztus 20.</p> <p>Irodalmi művek, filmek kapcsolódó részletei, képzőművészeti alkotások alapján: István király jelentősége; a leghíresebb magyar királyok, királynők, csaták, háborúk, hősök.</p>	

	<p>Kapcsolat a helyi nevezetességekkel, várrom, emlékpark. Iskola – Csillaghegy – Római kor (Aquincum)</p> <p>Híres, hírhedt események a XX. században: I. és II. világháború, Trianon, 1956, szabad választások.</p>
Fogalmak	nagyszülő, falu, város, háztartás, húsvét, karácsony, néphagyomány, hagyományőrzés, közösség, ünnep, uralkodó, történelem

Összegzett tanulási eredmények az évfolyam végén	<p>A tanuló nagyszülei és szülei életéről tájékozódik; képet alkot gyermek- és felnőttkorokról.</p> <p>Megbecsüli az idősebb családtagok tudását.</p> <p>Ismeri a főbb ünnepeket és az azokhoz kapcsolódó szokásokat.</p> <p>Tudomása van közvetlen környezetének népszokásairól, népi játékaikról.</p> <p>Ismeri a nemzeti ünnepeket.</p> <p>Tudomása van a főbb magyar történelmi eseményekről.</p> <p>A saját élethelyzeteiben is alkalmazható tudásra, tapasztalatra tesz szert.</p>
---	--

6. évfolyam

Heti óraszám: 4 tanóra
Éves órakeret: 144 tanóra

Témakör	1. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	Javasolt óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A szókincs gyarapítása mellett a meglévő nyelvhasználati zavarok korrigálása, csökkentése, megszüntetése. Egyéni képességhez igazodóan: a helyes artikuláció, beszédtechnikai elemek alkalmazása, aktív és passzív szókincs fejlesztése, AAK eszköztár bővítése és alkalmazása, a tanult elemek beépítése a társas kapcsolatokba. A reprodukív beszéd képességének fejlesztése.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Kommunikációs képesség: szókincsbővítés, kifejezőkészség formai és tartalmi elemei. Percepció: verbális és vizuális hang, szó, mondat, szöveg. Vizuális és akusztikus figyelem. Emlékezet.</p>	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
<p>Beszédtechnika, illetve hangadás:</p> <ul style="list-style-type: none"> i) a helyes beszédlejtés j) legmegfelelőbb beszédhang, hanglejtés k) a lehető legpontosabb artikuláció l) ritmus, tempó m) időtartam n) hangsúly, hangerő o) szünet p) a kommunikáció céljának megfelelő beszéd/hangadás. <p>Metakommunikáció:</p> <ul style="list-style-type: none"> – mimika, – testtartás, – távolságtartás – tekintet. <p>Beszéd(meg)értés:</p> <ul style="list-style-type: none"> d) szavak e) mondatok f) szöveg szintjén. <p>Beszéd- és kommunikációs készség.</p>	<p>A metakommunikációs eszközök megismerése során a testbeszéd megértése, használatával a szóbeli kifejezőkészség erősítése, kiegészítése.</p> <p>A beszélő szándékának megértése. A kommunikáció céljának megfelelő beszéd/hangadás, a hangsúlyok, érzelmek, indulatok, szándékok megjelenítése.</p> <p>Saját vélemény, saját gondolat, kérdés, kérés megfogalmazása beszéddel, hangadással, AAK eszközökkel.</p> <p>A reprodukív beszéd gyakorlása, memoriterek.</p> <p>Tanult szövegek minél kifejezőbb tolmácsolása.</p> <p>Főfogalom alá rendezés, rokon értelmű szavak alkalmazása.</p> <p>Analógiák készítése segítséggel és előzetes példákkal, a következtetések megfogalmazása rávezetéssel, analízis-szintetizálás alapjai. Különböző szempontok szerinti csoportosítások, fogalomalkotások.</p>

Kommunikációs helyzet: <ul style="list-style-type: none"> – kapcsolatfelvétel, – kapcsolattartás, – vélemény- és szándéknyilvánítás, – vita, – kérés, – kérdés. 	Vers- és prózamondás a szükséges adaptációval.
Fogalmak	Artikuláció, beszédértés, beszédleghzés, beszélő szándéka, kommunikáció, összehasonlítás, csoportosítás, főfogalom.

Témakör	2. Olvasás és az írott szöveg megértése	Javasolt óraszám: 7 óra
----------------	--	--------------------------------

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A hangos és a néma olvasási technika, a szövegértő olvasás fejlesztése. Tények, adatok, információk felismerésében az önállóság növelése. Az olvasási kedv felkeltése, a könyvek iránti érdeklődés megalapozása, erősítése. A könyvekből történő tanulás megalapozása. Önálló könyvtárhasználat előkészítése. Képek, ábrák, szimbólumok segítségével történő tájékozódás.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Vizuális észlelés az olvasott szöveg értelmezése során. Figyelem. Auditív észlelés: szövegmélekezet. Emlékezet: olvasottak felidézése. Motiváció fenntartása, fejlesztése az olvasott szövegek megfelelő megválasztásával. Összefüggéslátás, összefüggések felismerése.</p>
--	--

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
<p>Szövegelemzés, szövegértő (néma) olvasás. Kreatív szövegalkotás. Tanulást segítő eljárások. Szövegfeldolgozás. Könyvtárhasználat, az információszerzés különböző eszközei.</p>	<p>Mondatok, szöveg értelmezése néma és hangos olvasással, a szövegből – adott szempontok alapján – adatok kiemelése tanári segítség mellett. Törekvés önálló olvasásra, szövegfeldolgozásra. Aktív és passzív szókincs gyarapítása. Különböző szépirodalmi, ismeretterjesztő, tankönyvi és médiaszövegek olvasása az olvasási szintnek megfelelő terjedelemben, a tanuló számára adaptált formában. Pedagógus által felolvasott szöveg adott szempontok szerinti tagolása, lényegkiemelés, tömörítés, adatkeresés. Felolvasás, az olvasottak ismertetése. Ismeretszerzés a könyvtár használatáról, könyvtárlátogatás. Érdeklődésének megfelelő könyv választása. Adatkeresés, adatgyűjtés. A tanuló számára motivációt jelentő szövegek, versrészletek szöveghű megtanulása, és interpretációja.</p>

Fogalmak	Tartalom, lényegkiemelés, szövegbefogadás, szövegalkotás. Önművelés, média, ismeret, ismeretnyújtás, ismeretszerzés, lényegkiemelés, vázlat.
-----------------	--

Témakör	3. Írás, szövegalkotás	Javasolt óraszám: 8 óra
----------------	-------------------------------	------------------------------------

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Írásbeli kifejezőképesség megerősítése, az írásbeli szövegalkotás legalapvetőbb szabályainak ismerete. Az írás eszközjellegű használatának kialakítása. Önellenőrzés fejlesztése. A helyesírás fejlesztése: másolással, látó-halló tollbamondással, emlékezetből írással. Saját írásmunkáinak ellenőrzése, javítása a tanult nyelvtani szabályoknak megfelelően.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i></p> <p>Finommotorika fejlesztése írásmozgással/gépi írással/adaptált eszközzel. Téri tájékozódás: vonalközben való eligazodás, írásképp rendezése. Emlékezet – hosszú távú: aktív és passzív szókinccs használata önálló írás esetén, tanult nyelvtani szabályok alkalmazása. Rövid távú emlékezet és hallási figyelem fejlesztése: diktálás utáni írással.</p>
--	---

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
------------------------------	----------------------------------

<p>Reproduktív írás Félig produktív írás A szöveg nyelvi jellegzetességei Szövegalkotás, szöveg-átalakítás Leíró és elbeszélő jellegű szövegek (fogalmazás). Elbeszélés jellegű szöveg tagolódása: – bevezetés – tárgyalás – befejezés. Cím szerepe. Hír (hirdetés). Leírás irodalmi és ismeretterjesztő szövegekben. Jellemzés tipikus jegyei. Jellemzés szerkezete. Meghívó, e-mail, sms, csetelés, blog.</p>	<p>Néhány mondatos szöveg segítségével történő alkotása. Emlékezetből való írás tanári irányítás mellett. Tanult nyelvhelyességi, helyesírási ismeretek alkalmazása. Az írás közben felmerülő helyesírási, értelmezési probléma esetén vagy önellenőrzéskor, javításkor segítség kérése a pedagógustól, helyesírásellenőrző program használatának gyakorlása. Szavak, rövid mondatok másolása, látó-halló tollbamondása. Feladatlapok, táblázatok kitöltése, postai űrlapok kitöltése; vázlatkészítés csoportmunkában. Hangutánzó, hangulatfestő szavak, azok beépítése a mondatokba, szövegbe. Szólások, közmondások értelmezése tanári segítséggel. Mondatok bővítése, változatos mondatfajták használata, beépítése a szövegbe. Játékos feladatok a szórenddel. A tanult nyelvtani szabályok alkalmazásával rövid írásbeli szöveg alkotása. Elbeszélő jellegű szöveg jellemző jegyeinek felismerése, gyűjtése segítő kérdések mentén.</p>
---	--

	<p>Szöveg átalakítása tanári irányítás mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> – bővítéssel: díszítő jelzők használata, – szűkítéssel: lényegkiemelés, tömörítés. <p>Elbeszélő jellegű szöveg alkotása írásban. Címalkotás. Meghívó, hír, hirdetés gyűjtése, megfigyelése, készítése csoportmunkában. Leírás készítése, átalakítása bővítéssel, szűkítéssel. Olvasottakról vázlat készítésének gyakorlása. A kézírást kiválthatja a gépi írás.</p>
Fogalmak	Önálló írás, emlékezetből való írás, diktálás, nyelvtani szabály, fogalmazás, leírás, elbeszélés, jellemzés.

Témakör	4. Anyanyelvi kultúra, ismeretek az anyanyelvről	Javasolt óraszám: 60 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A tanult nyelvtani, nyelvhelyességi ismeretek alkalmazásának fejlesztése. Szóbeli és írásbeli nyelvhasználat legalapvetőbb elveinek, normáinak elsajátíttatása.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Akusztikus figyelem: helyesírási szabályok. Szerialitás: betűrend.</p>	

	Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
	<p>MONDATOK Mondatok átalakítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> – tömondat alkotása – bővített mondat. <p>Mondatalkotás. Szófajok, szavak mondatbeli funkciója.</p> <p>SZÖVEG Szövegalkotás.</p>	<p>Mondat tagolása, tanult helyesírási szabályok (mondatkezdés, írásjelek, tulajdonnevek) alkalmazása. Helyes szórend meghatározása. Helyes hangsúly gyakorlása. Szövegalkotás megadott szempontok alapján. szöveg kiegészítése, módosítása. Helyes mondatalkotás gyakorlása, a szövegalkotás szabályainak alkalmazása.</p>
Fogalmak	Beszédhang, magánhangzó, mássalhangzó, szóelem, hangalak és jelentés, szókinccs, szófaj, helyesírási szabály.	

Témakör	5. Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése	Javasolt óraszám: 60 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az irodalmi ismeretek fejlesztése, az olvasás képességgé alakítása, fejlesztése. A tanulók nyelvi kulturáltságának növelése.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Emlékezet: memoriterek elsajátításával a hosszú távú emlékezet fejlesztése. Auditív figyelem, észlelés: hallott irodalmi szövegekből való tartalommondás, érzelmek, mondanivaló</p>	

megfigyelése. Szókincsbővítés.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
<p>MŰNEMEK: LÍRA, EPIKA, DRÁMA</p> <p>MŰNEM: LÍRA, MŰFAJ: DAL</p> <p>ELBESZÉLŐ KÖLTEMÉNY: Fazekas Mihály: Lúdas Matyi Petőfi Sándor: <i>János vitéz</i></p> <p>ELBESZÉLÉS: Feldolgozásra ajánlott művek: Jókai Mór: <i>A nagyenyedi két fűzfa</i></p> <p>REGÉNY: Feldolgozásra ajánlott művek: Molnár Ferenc: <i>A Pál utcai fiúk.</i> Gárdonyi Géza: <i>Egri csillagok</i></p> <p>DRÁMA: A helyi lehetőségek függvényében egy színpadi mű megtekintése.</p>	<p>Az irodalmi művek elemzése, értelmezése, az irodalmi szövegek alapstruktúrájának megismerése. A megismerést segíti a PCS képekkel történő átdolgozás, megtámogatás. Irodalmi művek műfaji jellemzőinek megismerése, felismerésének gyakorlása. Az irodalmi kifejezésformák, a költői eszközök, az irodalmi szövegek szerkezetének megismerése.</p> <p>Az alapvető emberi viselkedés- és magatartásformák, érzések, lelkiállapotok, hangulatok, erkölcsi fogalmak és értékek, a valóság és a képzelet, a szocializációs és a társadalmi kérdések irodalmi ábrázolási módjainak megismerése.</p> <p>A vers tartalma alapján a költői szándékról, a vers hangulatáról közös beszélgetés. Összecsengő sorok jelölése. A versben az ismétlődő sorok, kifejezések felismerése. Összehasonlítás.</p> <p>A vers ritmusának különböző módon történő bemutatása, jelzése.</p> <p>Vers képszerűségének felismerése, egy-egy kép szóbeli „leírása”, illusztrálása.</p> <p>A költői jelzők és költői képek megismerése, felismerésének gyakorlása.</p> <p>Szövegrészek tagozódásának (bevezetés, tárgyalás, befejezés) megismerése, megfigyelése. Cselekmény tér- és időbeli viszonyainak meghatározása irányítás mellett. Szereplők tulajdonságainak gyűjtése, csoportosítása kérdések mentén.</p> <p>A szerzői szándék, a szöveg hangulatának jellemzése, megfogalmazása.</p> <p>A tanuló saját véleményének (szándék, hangulat) megfogalmazása a tanulmányozott szöveg segítségével. A szövegek felhasználása saját szöveg alkotása során.</p> <p>Egy-egy szöveg (-részlet) bemutatása (szerepjáték, szituációs játék, felolvasás) csoportmunkában.</p> <p>Színházlátogatás (dráma).</p>
Fogalmak	Líra, epika, dráma, dal, népdal, ballada, népballada, mese, népmese, legenda, monda, vers, próza, elbeszélés, elbeszélő költemény, regény, rím, memoriter.

<p>Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló társalgásban részt tud venni, készségszinten használja meglévő kommunikációs eszköztárát. Képes a közlés kifejező és tájékoztató funkciójával élni. Képes meggyőzni, érvelni, kérdezni, véleményt elfogadni. Az olvasást az információszerzéshez és átadáshoz felhasználja. Képes könyvtárhasználatra, megadott szempontok alapján, a lehető legkisebb segítséggel. Lényegkiemelésre, tartalom rövid visszaadására képes, tanári kérdések alapján. Olvasható, áttekinthető írásművek készítésére törekszik, a megadott szempontokat figyelembe vételével. Tudja az írást kommunikációs célokra használni. Megismerte az internetes kommunikáció lehetőségeit. Szavakat átalakít, csoportosít, szóösszetételeket alkot és használ saját gondolatainak kifejezése érdekében. A tanult szószerkezeteket felismeri, gyűjti, csoportosítja. Képes hiányos és bővített mondatot alkotni, átalakítani a közlés szándékához igazítva. Egyéni képességeknek megfelelően kijelölt memoriterek szöveghűen, megfelelő hangsúllyal elmondja. Tanult irodalmi művek tartalmát ismeri, a szereplőket, helyszínt segítséggel felidézi illetve azonosítja. Irodalmi alkotások esetében tapasztalatot szerzett az összehasonlításban, értelmezésben, elemzésben. Líra, epika, dráma fogalmát megismerte, ennek megfelelően csoportosítást végez.</p>
--	---

7–8. évfolyam

A tantárgy sajátos fejlesztési célja a jövődő tanulmányokhoz szükséges és a felnőtt életben használható olvasni és írni tudás (szövegértés és szövegalkotás) gondozása és továbbfejlesztése, a beszédkultúra fejlesztése, valamint az önkifejezést segítő komplex kommunikáció minél több helyzetben való gyakorlása, alkalmazása.

Az enyhe értelmi fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók esetében a tanulás tanítása úgy és azért jelenik meg, hogy az egyénre szabott motiváció, egyéni tanulási módok feltárása, egyénre szabott értékelés, feladatadás segítségével el tudjuk érni az önálló ismeretszerzési képesség fejlődését, az egész életen át tartó tanulás elemeinek megismertetését, gyakoroltatását.

A segítségkérés, segítségnyújtás különböző formáinak megismertetésére és gyakoroltatására az irodalmi, ismeretterjesztő művekből gyűjtött példák kínálnak lehetőséget, a társadalmi beilleszkedés segítésének érdekében.

7. évfolyam

Heti óraszám: 4 tanóra

Éves órakeret: 144 tanóra

Témakör	1. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	Javasolt óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Improvizációs képesség fejlesztése. Memoriterekkel az emlékezet fejlesztése. A mondatfonetikai eszközök használatának fejlesztése. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Kommunikációs készség. Vizuális és auditív emlékezet.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
Vers- és prózamondás. Tartalmi szempontú szövegelemzés. Mondatfonetikai eszközök.	Az alkalomnak, a helyzetnek megfelelő szöveg alkotása, a tanult alternatív kommunikációs eszköztár megfelelő használata. A mondatfonetikai eszközök használatát fejlesztő gyakorlatok végzése. Vitában való részvétel gyakorlása, mások véleményének tiszteletben tartásával. Memoriterek tanulása differenciált szinteken. Vers- és prózamondó gyakorlatok az irodalmi alkotások segítségével. Törekvés a szóbeli szövegalkotásban a változatos kifejezésformák alkalmazására. Hangos és néma olvasás, szövegelemzés gyakorlása.	

	Irodalmi művek önálló/csoportos dramatizálása. Adott témakörben helyzetgyakorlatok, improvizációk.
Fogalmak	Szövegelemzés, beleélő képesség, dramatizálás, helyzetgyakorlat, improvizáció.

Témakör	2. Olvasás és az írott szöveg megértése	Javasolt óraszám: 8 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az olvasástechnika folyamatos fejlesztése mellett a szövegértés, a szóbeli kifejező- és szövegalkotó képesség fejlesztése; esztétikai élményt nyújtó olvasás. Önálló tanulás fejlesztése. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Szókincsbővítés. Figyelem. Akusztikus és vizuális észlelés: irodalmi művek hallgatása, olvasása. Gondolkodás: olvasottak elemzése. Összefüggések felismerése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
Hangos és néma olvasás, szövegelemzés. Hangulati szempontú szövegelemzés. Különböző jellegű, műfajú szövegek (levél, napló, útirajz, ismeretterjesztő szöveg, klasszikus és kortárs ifjúsági művek).	A közlés tartalmához és a közlő szándékához igazodó mondatfonetikai eszközök alkalmazása. A felolvasás szabályainak ismeretében kifejező, értelmező hangos olvasás az elsajátított olvasási képességnek megfelelően. Aktív és passzív szókincs gyarapítása. Különböző műfajú szövegek hangos és néma olvasásának gyakorlása. Tartalmi és hangulati szempontú szövegelemzés gyakorlása. Ábrák, illusztrációk értelmezése. Vélemény megfogalmazása. Internetes keresőprogramok, források használata. Kedvelt versek, prózai részletek minél szöveghibb felidézése. Vázlatírás, lényegkiemelés, összefoglalás, tanári irányítással jegyzetkészítés.	
Fogalmak	Szövegelemzés, közlés, szövegalkotás, illusztráció, lényegkiemelés, vázlat, jegyzet.	

Témakör	3. Írás, szövegalkotás	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az írás technikája, valamint a helyesírás folyamatos fejlesztése mellett az írásbeli kifejezőképesség fejlesztése. Törekvés erősítése az írásbeli munkák rendezettségére, pontosságára. Az egyéni fogalmazási stílus kialakításának, a választékos kifejezési formák használatának támogatása.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Vizuális észlelés: íráskép. Vizuális emlékezet: helyesírási szabályok alkalmazása.</p>	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p>Helyesírás: magánhangzók illeszkedése, hasonulás, összeolvadás, rövidülés, kivetés, összetett szavak, írásmódosulás, elválasztás, rövidítések kétféle írása, írásjelek használata.</p> <p>A mindennapi élet magán- és társas műfajai: leírás, jellemzés, elbeszélés, önarckép, levél.</p>		<p>Az írásbeli szövegalkotás változatos kifejezésformáinak (rokon értelmű és hangulatfestő szavak, idézetek) használata. Változatos témájú és műfajú szövegek alkotása, a szövegek megadott szempontok alapján történő átalakításának gyakorlása. Saját munka ellenőrzése, javítása, helyesírás-ellenőrző programok használata. Írásbeli munkák készítése, törekvés a rendezett végeredményre mind a kézi, mind a gépi írásnál. Tanult nyelvtani szabályok alkalmazása helyesírást fejlesztő gyakorlatok során. A szövegszerkezet elemzése, a címzettnek, a témának és a mondanivalónak megfelelő szöveg alkotása a mindennapi élet magán- és társas műfajaiban: leírás, jellemzés, elbeszélés, önarckép, levél.</p>
Fogalmak	Önellenőrzés, nyelvtani szabály, stílus, egyéni írásmód.	

Témakör	4. Anyanyelvi kultúra, anyanyelvi ismeretek	Javasolt óraszám: 60 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az eddig tanult nyelvtani ismeretek megszilárdítása, ismétlése, a hiányok pótlása.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Hallási figyelem: nyelvtani szabályok. Vizuális észlelés: leírtak önellenőrzése. Emlékezet: tanult nyelvtani szabályok felidézése. Szerialitás. Intermodalitás.</p>	

Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p>SZAVAK: Szófajok. Szóalkotás:</p>		<p>Szavak csoportosítása, átalakításuk gyakorlása. Mozaikszavak keletkezése, értelmezése.</p>

<p>képzéssel, jelezéssel, ragozással, azonos toldalék, más-más szótó, egy szótó, más-más toldalék.</p> <p>A szókincs rétegződésének fogalma, csoportosítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> – irodalmi változat, – köznyelvi változat, – népnyelvi változat (tájszók, nyelvjárások), – csoportnyelvek (szaknyelv, hobbinyelv, diáknyelv, argónyelv). <p>Szószerkezet alkotása. Mondatalkotás</p>	<p>Szószerkezetek átalakítása a szerkezet megváltoztatásával, bővítéssel (többszörös bővítéssel is), szűkítéssel, rokon értelmű szavak alkalmazásával.</p> <p>Szószerkezetek összeillesztésével mondatalkotás.</p> <p>Gyűjtés, válogatás, átalakítás.</p> <p>Gyakorlás, ellenőrzés, javítás.</p> <p>Mondatalkotás.</p> <p>Szövegből mondatok válogatása lényegkiemelés, idézet szempontjából.</p> <p>Szerkezet megváltoztatása bővítéssel, szűkítéssel, helyettesítéssel, a részek cseréjével.</p> <p>Mondatok tagolása, hiányzó írásjelek pótlása.</p> <p>Mondatok csoportosítása szerkezet alapján.</p> <p>Lehetséges szórend meghatározása.</p>
Fogalmak	Szófaj, átalakítás, csoportosítás, tagolás, téma, témaválasztás, beszámoló.

Témakör	5. Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése	Javasolt óraszám: 60 óra
Előzetes tudás	Műfaji jellemzők ismerete, tájékozódás közöttük.	
A témakör nevelési- fejlesztési céljai	<p>Irodalom iránti érdeklődés fenntartása. Megfelelően motivált befogadói magatartás kialakítása az irodalom és más művészeti ágak iránt. Megismert művek jellemzőinek, sajátosságainak megfigyelése, összefüggés-látás fejlesztése. Az élmények, érzések ismeretté, tudássá transzformálása. Epikai művek korábban tanult jellemzőinek felidézése. Az olvasott művek eseményeinek, történéseinek, logikai kapcsolatának, ok-okozati összefüggéseinek felismerése. Önálló feldolgozás fejlesztése. Könyvtárlátogatás az önálló ismeretszerzés folyamatában.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Emlékezet: memoriterek. Figyelem: különbözőség és hasonlóság a művekben. Gondolkodás: elemzés, összehasonlítás, analógiák felismerése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
	<p>A vers szereplőinek, formájának, tagozódásának, képeinek megfigyelése.</p> <p>Hasonlóságok, különbözőségek felismerése.</p> <p>Összecsengő sorok jelölése.</p> <p>Írók, költők jellemző életrajzi adatainak megismerése.</p> <p>A vers tartalma alapján a költői szándék megfogalmazása segítségével.</p> <p>Szövegrészek tagozódásának (bevezetés, tárgyalás, befejezés) megfigyelése.</p>	

	<p>Cselekmény tér- és időbeli viszonyainak meghatározása. Szereplők tulajdonságainak gyűjtése, csoportosítása. Szöveg hangulati tartalmainak véleményezése.</p> <p>Dramatizálás.</p> <p>Elbeszélési és történeti átírás gyakorlása.</p> <p>Memoriterek megtanulása képességnek megfelelően.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>Életrajzi adat, magyar irodalom, világirodalom, vers, próza, színház, színmű.</p>

8. évfolyam

Heti óraszám: 4 tanóra
Éves órakeret: 144 tanóra

Témakör	1. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása	Javasolt óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Improvizációs képesség fejlesztése. Memoriterekkel az emlékezet fejlesztése. A mondatfonetikai eszközök használatának fejlesztése. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Kommunikációs készség. Vizuális és auditív emlékezet.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
Vers- és prózamondás. Tartalmi szempontú szövegelemzés. Mondatfonetikai eszközök.		Az alkalomnak, a helyzetnek megfelelő szöveg alkotása, a tanult alternatív kommunikációs eszköztár megfelelő használata. A mondatfonetikai eszközök használatát fejlesztő gyakorlatok végzése. Vitában való részvétel gyakorlása, mások véleményének tiszteletben tartásával. Memoriterek tanulása differenciált szinteken. Vers- és prózamondó gyakorlatok az irodalmi alkotások segítségével. Törekvés a szóbeli szövegalkotásban a változatos kifejezésformák alkalmazására. Hangos és néma olvasás, szövegelemzés gyakorlása. Irodalmi művek önálló/csoportos dramatizálása. Adott témakörben helyzetgyakorlatok, improvizációk.
Fogalmak	Szövegelemzés, beleélő képesség, dramatizálás, helyzetgyakorlat, improvizáció.	

Témakör	2. Olvasás és az írott szöveg megértése	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az olvasástechnika folyamatos fejlesztése mellett a szövegértés, a szóbeli kifejező- és szövegalkotó képesség fejlesztése; esztétikai élményt nyújtó olvasás. Önálló tanulás fejlesztése.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Szókincsbővítés. Figyelem. Akusztikus és vizuális észlelés: irodalmi művek hallgatása, olvasása.</p> <p>Gondolkodás: olvasottak elemzése. Összefüggések felismerése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>Hangos és néma olvasás, szövegelemzés.</p> <p>Hangulati szempontú szövegelemzés.</p> <p>Különböző jellegű, műfajú szövegek (levél, napló, útirajz, ismeretterjesztő szöveg, klasszikus és kortárs ifjúsági művek).</p>	<p>A közlés tartalmához és a közlő szándékához igazodó mondatfonetikai eszközök alkalmazása.</p> <p>A felolvasás szabályainak ismeretében kifejező, értelmező hangos olvasás az elsajátított olvasási képességnek megfelelően.</p> <p>Aktív és passzív szókincs gyarapítása.</p> <p>Különböző műfajú szövegek hangos és néma olvasásának gyakorlása.</p> <p>Tartalmi és hangulati szempontú szövegelemzés gyakorlása.</p> <p>Ábrák, illusztrációk értelmezése.</p> <p>Vélemény megfogalmazása.</p> <p>Internetes keresőprogramok, források használata.</p> <p>Kedvelt versek, prózai részletek minél szöveghűbb felidézése.</p> <p>Vázlatírás, lényegkiemelés, összefoglalás, tanári irányítással jegyzetkészítés.</p>	
Fogalmak	Szövegelemzés, közlés, szövegalkotás, illusztráció, lényegkiemelés, vázlat, jegyzet.	

Témakör	3. Írás, szövegalkotás	Javasolt óraszám: 8 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az írás technikája, valamint a helyesírás folyamatos fejlesztése mellett az írásbeli kifejezőképesség fejlesztése. Törekvés erősítése az írásbeli munkák rendezettségére, pontosságára. Az egyéni fogalmazási stílus kialakításának, a választékos kifejezési formák használatának támogatása.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Vizuális észlelés: íráskép. Vizuális emlékezet: helyesírási szabályok alkalmazása.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
Helyesírás:	Az írásbeli szövegalkotás változatos	

<p>magánhangzók illeszkedése, hasonulás, összeolvadás, rövidülés, kivetés, összetett szavak, írásmódosulás, elválasztás, rövidítések kétféle írása, írásjelek használata.</p> <p>A mindennapi élet magán- és társas műfajai: leírás, jellemzés, elbeszélés, önarckép, levél.</p>	<p>kifejezésformáinak (rokon értelmű és hangulatfestő szavak, idézetek) használata. Változatos témájú és műfajú szövegek alkotása, a szövegek megadott szempontok alapján történő átalakításának gyakorlása. Saját munka ellenőrzése, javítása, helyesírás-ellenőrző programok használata. Írásbeli munkák készítése, törekvés a rendezett végeredményre mind a kézi, mind a gépi írásnál. Tanult nyelvtani szabályok alkalmazása helyesírást fejlesztő gyakorlatok során. A szövegszerkezet elemzése, a címzettnek, a témának és a mondanivalónak megfelelő szöveg alkotása a mindennapi élet magán- és társas műfajaiban: leírás, jellemzés, elbeszélés, önarckép, levél.</p>
Fogalmak	Önellenőrzés, nyelvtani szabály, stílus, egyéni írásmód.

Témakör	4. Anyanyelvi kultúra, anyanyelvi ismeretek	Javasolt óraszám: 60 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az eddig tanult nyelvtani ismeretek megszilárdítása, ismétlése, a hiányok pótlása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Hallási figyelem: nyelvtani szabályok. Vizuális észlelés: leírtak önellenőrzése. Emlékezet: tanult nyelvtani szabályok felidézése. Szerialitás. Intermodalitás.</p>	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
<p>Mondatalkotás</p> <ul style="list-style-type: none"> – a beszélő szándéka, logikai minőség alapján. – átalakítás a szerkezet alapján – a beszélő kommunikációs szándékának megfelelően. <p>Levél jellemző jegyei. A levél formai, helyesírási követelményei.</p>	<p>Mondatalkotás. Szövegből mondatok válogatása lényegkiemelés, idézet szempontjából. Szerkezet megváltoztatása bővítéssel, szűkítéssel, helyettesítéssel, a részek cseréjével. Mondatok tagolása, hiányzó írásjelek pótlása. Mondatok csoportosítása szerkezet alapján. Lehetséges szórend meghatározása. Vázlatkészítés. Levél, válaszlevél készítése. Olvasottakról vázlat készítése. Tagolatlan (elbeszélés, leírás, jellemzés jellegű) szövegek tagolása a makroszerkezet alapján pedagógus irányítása mellett. Személyes történet elmondása megadott szempontok betartásával, témaválasztás alapján (témaválasztás, címadás, anyaggyűjtés, jegyzetelés, rendezés), a</p>

	címzettnek, a témának és a mondanivalónak megfelelő szövegek a mindennapi élet magán- és hivatalos műfajaiban (önéletrajz, meghatalmazás, elismervény, könyv- és műsorajánlás, irodalmi, zenei, színházi és filmélményekről, közösségi rendezvényről beszámoló, interjú készítése, beszámolás ismeretanyagokból). Szűkítéssel, bővítéssel a hangulat, a stílus megváltoztatása, a szerkezet (a bevezetés/előzmény, a befejezés) megváltoztatása.
Fogalmak	átalakítás, csoportosítás, tagolás, téma, témaválasztás, beszámoló.

Témakör	5. Irodalmi kultúra, irodalmi művek értelmezése	Javasolt óraszám: 60 óra
Előzetes tudás	Műfaji jellemzők ismerete, tájékozódás közöttük.	
A témakör nevelési- fejlesztési céljai	Irodalom iránti érdeklődés fenntartása. Megfelelően motivált befogadói magatartás kialakítása az irodalom és más művészeti ágak iránt. Megismert művek jellemzőinek, sajátosságainak megfigyelése, összefüggés-látás fejlesztése. Az élmények, érzések ismeretté, tudássá transzformálása. Epikai művek korábban tanult jellemzőinek felidézése. Az olvasott művek eseményeinek, történéseinek, logikai kapcsolatának, ok-okozati összefüggéseinek felismerése. Önálló feldolgozás fejlesztése. Könyvtárlátogatás az önálló ismeretszerzés folyamatában. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> Emlékezet: memoriterek. Figyelem: különbözőség és hasonlóság a művekben. Gondolkodás: elemzés, összehasonlítás, analógiák felismerése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
A XX. SZÁZAD IRODALMA – KORTÁRS IRODALOM <i>Ady Endre:</i> – <i>Föl – földobott kő</i> <i>József Attila:</i> Rejtelmek Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem (részletek) Radnóti Miklós: Nem tudhatom Móricz Zsigmond Ajánlott művek: Hét krajcár (novella); Légy jó mindhalálig Örkény István Ajánlott művek: Az autóvezető Juhász Gyula Ajánlott művek: Anna örök; Milyen volt... Tóth Árpád Ajánlott művek: Esti sugárkoszorú	A vers szereplőinek, formájának, tagozódásának, képeinek megfigyelése. Hasonlóságok, különbözőségek felismerése. Összecsengő sorok jelölése. Írók, költők jellemző életrajzi adatainak megismerése. A vers tartalma alapján a költői szándék megfogalmazása segítséggel. Szövegrészek tagozódásának (bevezetés, tárgyalás, befejezés) megfigyelése. Cselekmény tér- és időbeli viszonyainak meghatározása. Szereplők tulajdonságainak gyűjtése, csoportosítása. Szöveg hangulati tartalmainak véleményezése. Dramatizálás– felolvasás . Elbeszélési és történeti átírás gyakorlása.	

<p>Weöres Sándor Ajánlott művek: Weöres Sándor: Ó, ha cinke volnék Egy-egy választott mű Csukás István, Mándy Iván, Szabó Magda, Tamási Áron írásaiból.</p> <p>További ajánlott művek: Ady Endre: Őrizem a szemed József Attila: Kertész leszek Radnóti Miklós: Nem tudhatom Örkény István: Egypercesek</p> <p>Kortárs irodalom: Két-három szépprózai és öt magyar lírai alkotás (lakóhelyi sajátosságok figyelembe vétele lehetséges).</p> <p>Világirodalom: Ajánlott művek: Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg (részletek) Daniel Defoe: Robinson Crusoe (részletek)</p> <p>Színmű Megválasztása a lakóhelyi lehetőségekhez igazítható (színházlátogatás)</p>	<p>Memoriterek megtanulása képességnek megfelelően.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>Életrajzi adat, magyar irodalom, világirodalom, vers, próza, színháték, színmű.</p>

<p style="text-align: center;">Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló az olvasott művek mondanivalójával megismerkedett, történeti, időrendi összefoglalását felnőtt irányítása mellett elvégezte. Törekszik szövegalkotáskor az alkalomhoz és a helyzethez igazodni. Verset és prózát (részleteket) kontaktustartás mellett értelmezve, a (helyes) ritmus, hanglejtés és hangsúlyok alkalmazásával elmond, bemutat (felolvasás).</p> <p>Képes különböző műfajú szöveg élményt nyújtó olvasására vagy szívesen hallgatja azt más előadásában.</p> <p>Fogalmazásában, szóhasználatában, beszédében egyéni stílusa alakulóban van.</p> <p>Képes az írást és/vagy AAK-s eszközt céljainak elérése érdekében használni.</p> <p>A tanult nyelvtani szabályok alkalmazására törekszik önálló írása során, bizonytalanság esetén segítséget kér.</p> <p>Igyekszik rendezett külalakú, olvasható írásműveket készíteni kézírással vagy számítógép segítségével.</p> <p>A tanulás céljából tud lényegyet kiemelni, vázlatot készíteni segítséggel.</p> <p>Megismerkedett a tanult írók, költők életrajzával.</p> <p>Olvasás útján szerzett ismereteiről írásban is <i>öt-hat mondatban</i> számot ad.</p> <p>Kedvenc irodalmi alkotásáról szívesen beszél.</p> <p>Az olvasottakban felismeri az ok-okozati összefüggéseket, logikai kapcsolatokat, cselekvések következményeit. Szöveghűen elmondja a tanult verseket, versrészleteket.</p>
--	--

DIGITÁLIS KULTÚRA

A tantárgyat megemelt óraszámiban tanítjuk, mert az akadálymentes, minél önállóbb életvitel és önérvényesítés, valamint akadálymentes kommunikáció egyik alapfeltétele az infokommunikációs eszközök magabiztos használata.

A tantárgy célja a Technológia műveltségterület elemeinek elsajátítása, az ehhez szükséges készségek, képességek fejlesztése, az informatikai és digitális tudás alkalmazása más műveltségi területeken. Ennek során a megfelelő szemlélet kialakítása annak érdekében, hogy a tanulók ismereteiket hasznosítani tudják a mindennapi életben, és csökkenjen a digitális eszközök használatával a földrajzi elhelyezkedésből, a lehetőségek különbözőségéből, a fogyatékoságból eredő hátrány, növekedjenek a tanulók esélyei.

A tantárgy tanítása során a fókusz egyrészt arra helyeződik, hogy az enyhe értelmi fogyatékos mozgáskorlátozott tanulót - egyéni képességeinek figyelembevételével - az életvitel alakításához szükséges információkhoz és azok alkalmazásához tudjuk hozzásegíteni, továbbá olyan praktikus készségek, képességek fejlesztésére, amelyek a tárgyi ismeretszerzés mellett a tudás mindenkori frissítésének, ezzel az élethosszig tartó tanuláshoz a feltételei. A nevelési-oktatási folyamatban a tanulók alapvető ismereteket szereznek a digitális technológiákról, az információszerezés jogi és etikai szabályairól.

A tantárgy feladata a tanulók motiválása, érdeklődésük felkeltése és a tantárgy iránti pozitív attitűd kialakítása változatos tevékenységekkel, tapasztalati úton. A tanulók a közvetlen környezet jeleit, üzenettartalmát értelmezve és megjelenítve jutnak el az információszerezés, -feldolgozás, -tárolás és -átadás technikáinak elsajátításához – mindvégig a gyermeki kíváncsiságra építve. A tanulók tevékenységek és a tapasztalatok megosztása és megbeszélése során jutnak el a hétköznapi algoritmusokban előforduló adatok olvasásához, rendezéséhez.

A digitális adatbázis-rendszer és az oktatóprogramok célirányos használata során a tanulók önértékelési képességei fejlődnek, a társak munkájának értékelése során a kulturált véleményformálás gyakorlására nyílik lehetőség, a tanulók készségeket szereznek az együttműködés megvalósításához és az egymás iránti tolerancia kialakulásához. A tantárgy fókuszál a könyvtárhasználat megismertetésére, a különböző médiumok elérésére, a tanuláshoz és a közhasznú tájékozódáshoz szükséges ismeretanyag szelekciójára és feldolgozásának lehetőségeire. Figyelmet fordít az öncélú és túlzott informatikai eszközhasználat egészségkárosító, személyiségromboló hatásának elemzésére, a veszélyek felismertetésére.

A tantárgyat tanítónak egyik legfőbb feladata az infokommunikációs és kommunikációs kultúra alapjainak közvetítése a gyermekek felé. Ezen kívül a tantárgy elsajátításának éve alatt meg kell találni a fiatal számára legmegfelelőbb adaptációkat, és gyakorolni használatukat, hogy az iskolán kívüli életben is eredményesen tudja alkalmazni azokat. Ezen kívül hangsúlyt kap az eszközök infokommunikációs célú használata, az életminőség és az önkifejezés szintjének emelésére, a minél önállóbb életvitel megtámogatására.

Az IKT-eszközök széleskörű ismerete, használni tudása motiválja és képessé teszi a tanulót az önálló ismeretszerzésre a közös és az egyéni munkában egyaránt. Az IKT-eszközök használata közben fejlődik a tanulók verbális, nonverbális és elektronikus infokommunikációs képessége. Az anyanyelvi infokommunikációval szoros kapcsolatban gyakorolhatja a beszédértést, az „élőbeszéd”, az „írott beszéd” formáit.

5–6. évfolyam

A digitális kultúra tantárgy sajátos fejlesztési célja a tanulók sérült megismerési képességeinek kompenzálása, a szín-, forma- és nagyságemlékezet fejlesztése, az észlelés hibáinak korrekciója. A finommotorika tudatos fejlesztését szolgálja a kétkézes gépelés megalapozása, illetve a megfelelő segítő perifériák használata.

A tantárgy alkalmas a szerialitás fejlesztésére, az emlékezet sérülésének kompenzálására, ezért feladata a megfigyelő, analízáló, szintetizáló, rendszerező képesség megerősítése.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a tantárgy adta lehetőségeket fel kell használni a tanulók intellektuális kompetenciáinak, algoritmizáló és tervező készségének fejlesztésére, valamint a problémamegoldó gondolkodás begyakorlására. A kommunikáció során törekedni kell a helyes nyelvhasználatra, az olvasási képesség tudatos erősítésére.

A gépi írás gyakoroltatása alapfeladat az órákon.

Az ötödik évfolyam célja az új tantárgyi tartalmak differenciált megismertetése, gyakoroltatása. A halmozottan fogyatékos diákok rendkívül szórt képességstruktúrája, a szükséges segítő perifériák egyénre szabott kiválasztása, beállítása, használatuk gyakoroltatása nem teszi lehetővé azt, hogy a tantervben felsorolt tudásanyagokat hasonló tempóban sajátítsák el a diákok. Ezért a hatodik évfolyamon a már megismert tartalmak ismétlése, gyakoroltatása, valamint az eddig kimaradt információk elsajátítása történik. Cél a kompetens, magabiztos, személyre szabott infokommunikációs eszközhasználat, mely a diák akadálymentes kommunikációját is szolgálja.

5. évfolyam

Heti óraszám: 2 tanóra
Éves órakeret: 72 tanóra

Témakör	1. A digitális eszközök használata	Javasolt óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az érdeklődés fokozása az informatikai környezet eszközei iránt. Az informatikai ismeretek és az informatikai környezet tudatos használatának alapozása. A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás – a legszükségesebb perifériák bemutatása és használatuk gyakoroltatása. Interaktív kommunikációs attitűd kialakítása; taktilis, vizuális, akusztikus észlelés szükség szerinti fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>Bemeneti, kimeneti perifériák.</p> <p>Az informatikai eszközök egészségre gyakorolt hatása.</p> <p>A számítógép működtetése: egér és billentyűzet funkciói.</p> <p>Játék- és didaktikai célú szoftverek és webtankönyvek.</p> <p>Programok ablak-gombjai.</p>	<p>Balesetmegelőzés szempontjából a helyes viselkedés átisméltése a számítógépteremben, alapvető szabályok tisztázása.</p> <p>A folyamatábrák és a képi kommunikáció, valamint gesztusjelek vonatkozó elemeinek megismertetése.</p> <p>A számítógép részei: be- és kimeneti perifériák használatának gyakorlása. Vezérlő billentyűk megismerése: a Backspace és a Delete. Jelentésmódosító billentyűk megismerése: a Shift és a Caps Lock. Alfanumerikus billentyűk megismerése: írásjelek és szóközbillentyű. Egér használata: kijelölés. Felhasználói felület kezelése: webes tankönyvek működésének megismerése, ábrák, képek segítségével történő keresése. Adott informatikai eszközök kezelésének gyakorlása. A programok ablakgombjainak használata. Egyszerű oktatóprogramok interaktív használata. A számítógépes manuális-vizuális kommunikáció gyakorlása a programokkal. A számítógép használatát segítő eszközök megismerése, használatának gyakorlása: speciális billentyűzet, egér, érintőképernyős monitor, szemegér, további egyénre szabott perifériák.</p>	
Fogalmak	<p>Be- és kimeneti periféria, vezérlő billentyű, jelentésmódosító billentyű, alfanumerikus billentyű, írásjel, szóközbillentyű, ablak-gomb.</p>	

Témakör	2. Alkalmazói ismeretek	Javasolt óraszám: 16 óra
A témakör nevelési- fejlesztési céljai	Rajzos, szöveges dokumentumok létrehozása céljából a gépkezelés gyakoroltatása. Gyakorlottság fejlesztése adatok rendezésében. Közhasznú információforrások használatának megismertetése. Motivációs, koncentrációs képesség fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
2.1. Írott és audiovizuális dokumentumok elektronikus létrehozása Egyszerű rajzos és szöveges dokumentum. Dokumentum elnevezése. Mentés, behívás. Billentyűzet további funkciói. 2.2. Adatkezelés, adatfeldolgozás, információ-megjelenítés Adatok rendezése. Közhasznú információk. Internet előnyei és veszélyei.	Egyszerű, kreatív alkotás a számítógéppel: rajzos, rövid szöveges dokumentumok készítése. Az alkalmazói szoftverek újabb eszközeinek és funkcióinak megismerése. Hibajavítás kész szövegben: törlés kétféleképpen. Gépelést tanító program folyamatos használata, kézfunkciónak megfelelő adaptált gépelési technikával. Írásjelek megismerése és alkalmazása szövegben. Dokumentumok elnevezése, mentése, behívása. Gyűjtött adatok táblázatba rendezése, kijelölés gyakorlása. Csoportosítás adott szempontok szerint. Munkadarabok (ön)értékelése megbeszéltek szempontoknak megfelelően. Gyakorlottság szerzése a közhasznú információk keresésében. Irányított adatkeresés a világhálón (SDT, online játékok). Információforrások etikus felhasználásának megismerése.	
Fogalmak	Kurzor, mentés, behívás, dokumentumnév, táblázat, SDT, adat.	

Témakör	3. Problémamegoldás digitális eszközökkel és módszerekkel	Javasolt óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A problémafelismerő és a kreatív gondolkodás előhívása és/vagy továbbfejlesztése. Adottságok kibontakoztatása, pontos szabálykövetés erősítése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
3.1. A probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása. Teknőcgrafika alkalmazási területe. Írányok a képernyőn – teknőcgrafika. Alakzatok teknőccel.		Teknőcgrafika alkalmazási területének megismerése. Teknőc mozgatása a képernyőn iránybillentyűkkel. Írányok gyakorlása.
3.2. Algoritmizálás (és adatmodellezés). Mindennapi élet összetettebb feladatainak algoritmusai.		Ismétlődő utasítások végrehajtása – betűk, számok, alakzatok előállítása. Adatok, ötletek gyűjtése. Lejátszás, algoritmusok módosításával, tanári segítséggel. Algoritmikus játékban irányító és/vagy irányítottként való részvétel.
Fogalmak	Teknőcgrafika, toll fel, le; vonalvastagság, vonalszín, ismétlődés, irányító, irányított.	

Témakör	4. Infokommunikáció, információs társadalom	Javasolt óraszám: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az infokommunikációt segítő, még ismeretlen eszközök bemutatása és lehetőségeik kipróbálása. Az elektronikus média eszközeinek és lehetőségeinek megismertetése. A tanulók életkorának megfelelő legelterjedtebb elektronikus szolgáltatások megismertetése. Az IKT-eszközök túlzott használata veszélyeinek, káros hatásainak megismertetése, törekvés kialakítása a megelőzésre. Az informatika eszközrendszerének használata tanári segítséggel vagy anélkül. Tájékozódás és az információszerzés technikáinak megismertetése, a számítógép helyes használatának gyakoroltatása.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
4.1. Információkeresés, információs közlési rendszerek. Életkoruknak megfelelő számítógépes információhordozók.		Internet megismerése. A számítógépes technika felhasználása a tudás bővítésére, kezdetben segítséggel. Életkoruknak megfelelő információhordozókban irányított keresés.
4.2. Az információs technológián alapuló kommunikációs formák.		Internetes portálok használata. Információk küldése és fogadása tanár,

<p>Információfogadás és -küldés. Veszélyek.</p> <p>4.3. Médiainformatika.</p> <p>4.4. Információkezelés jogi és etikai vonatkozása. Adatbiztonság, adatmegőrzés, Netikett.</p> <p>4.5. Az e-szolgáltatások szerepe és használata. Gyerekeknek szóló elektronikus szolgáltatások.</p>	<p>illetve felnőtt segítségével.</p> <p>Saját adat védelme. Számítógépen előállított, rögzített tantárgyakhoz kapcsolódó információ felkutatása, használatának megismerése, használata. Netikett alapjainak megismerése.</p> <p>További, gyermekeknek szóló szolgáltatások megismerése (pl. tantárgyak anyagát segítő programok, játékos weblapok).</p>
Fogalmak	Adatbázis, mobilkommunikáció, információküldés, információfogadás, elektronikus levelezés, Netikett.

Témakör	5. Könyvtári informatika		Javasolt óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Hagyományos és új információs eszközökön alapuló könyvtári szolgáltatások megismertetése. Tantárgyak anyagához megfelelő információs forrás kiválasztása segítségével. Olvasási képesség fejlesztése.</p>		
	Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
	<p>Információhordozók leggyakoribb típusai a mindennapi életben. Könyvtári szolgáltatások. Folyóiratok, újságok, könyvek csoportosításának szempontjai. Katalógus. Irányított forrás- és információkeresés.</p>	<p>Információhordozók leggyakoribb típusainak megismerése. Szabadon választott újság, könyv kikeresése. Ajánlott könyv megkeresése. Beszélgetés a választott könyvről. Osztály könyveinek rendezése adott szempont alapján, katalógus készítése – tanári segítséggel. Tanulmányokhoz kapcsolódó könyvek kiválasztása.</p>	
Fogalmak	Folyóirat, katalógus, internetes szótár, Wikipédia.		

6. évfolyam

Heti óraszám: 2 tanóra
Éves órakeret: 72 tanóra

Témakör	1. A digitális eszközök használata	Javasolt óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az érdeklődés fokozása az informatikai környezet eszközei iránt. Az informatikai ismeretek és az informatikai környezet tudatos használatának alapozása. A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás – a legszükségesebb perifériák bemutatása és használatuk gyakoroltatása. Interaktív kommunikációs attitűd kialakítása; taktilis, vizuális, akusztikus észlelés szükség szerinti fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>Bemeneti, kimeneti perifériák.</p> <p>Az informatikai eszközök egészségre gyakorolt hatása.</p> <p>A számítógép működtetése: egér és billentyűzet funkciói.</p> <p>Játék- és didaktikai célú szoftverek és webtankönyvek.</p> <p>Programok ablak-gombjai.</p>	<p>Balesetmegelőzés szempontjából a helyes viselkedés átisméltése a számítógépteremben, alapvető szabályok tisztázása. A folyamatábrák és a képi kommunikáció, valamint gesztusjelek vonatkozó elemeinek megismertetése. A számítógép részei: be- és kimeneti perifériák használatának gyakorlása. Vezérlő billentyűk megismerése: a Backspace és a Delete.</p> <p>Jelentésmódosító billentyűk megismerése: a Shift és a Caps Lock.</p> <p>Alfanumerikus billentyűk megismerése: írásjelek és szóközbillentyű.</p> <p>Egér használata: kijelölés.</p> <p>Felhasználói felület kezelése: webes tankönyvek működésének megismerése, ábrák, képek segítségével történő keresése.</p> <p>Adott informatikai eszközök kezelésének gyakorlása.</p> <p>A programok ablakgombjainak használata.</p> <p>Egyszerű oktatóprogramok interaktív használata.</p> <p>A számítógépes manuális-vizuális kommunikáció gyakorlása a programokkal.</p> <p>A számítógép használatát segítő eszközök megismerése, használatának gyakorlása: speciális billentyűzet, egér, érintőképernyős monitor, szemegér, további egyénre szabott perifériák.</p>	
Fogalmak	<p>Be- és kimeneti periféria, vezérlő billentyű, jelentésmódosító billentyű, alfanumerikus billentyű, írásjel, szóközbillentyű, ablak-gomb.</p>	

Témakör	2. Alkalmazói ismeretek	Javasolt óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Rajzos, szöveges dokumentumok létrehozása céljából a gépkezelés gyakoroltatása. Gyakorlottság fejlesztése adatok rendezésében. Közhasznú információforrások használatának megismertetése. Motivációs, koncentrációs képesség fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p>2.1. Írott és audiovizuális dokumentumok elektronikus létrehozása</p> <p>Egyszerű rajzos és szöveges dokumentum. Dokumentum elnevezése. Mentés, behívás. Billentyűzet további funkciói.</p> <p>2.2. Adatkezelés, adatfeldolgozás, információ-megjelenítés</p> <p>Adatok rendezése. Közhasznú információk. Internet előnyei és veszélyei.</p>		<p>Egyszerű, kreatív alkotás a számítógéppel: rajzos, rövid szöveges dokumentumok készítése.</p> <p>Az alkalmazói szoftverek újabb eszközeinek és funkcióinak megismerése. Hibajavítás kész szövegben: törlés kétféleképpen. Gépelést tanító program folyamatos használata, kézfunkciónak megfelelő adaptált gépelési technikával. Írásjelek megismerése és alkalmazása szövegben. Dokumentumok elnevezése, mentése, behívása. Gyűjtött adatok táblázatba rendezése, kijelölés gyakorlása. Csoportosítás adott szempontok szerint. Munkadarabok (ön)értékelése megbeszéltek szempontoknak megfelelően. Gyakorlottság szerzése a közhasznú információk keresésében. Írányított adatkeresés a világhálón (SDT, on-line játékok). Információforrások etikus felhasználásának megismerése.</p>
Fogalmak	Kurzor, mentés, behívás, dokumentumnév, táblázat, SDT, adat.	

Témakör	3. Problémamegoldás digitális eszközökkel és módszerekkel	Javasolt óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A problémafelismerő és a kreatív gondolkodás előhívása és/vagy továbbfejlesztése. Adottságok kibontakoztatása, pontos szabálykövetés erősítése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
3.1. A probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása.		Teknőcgrafika alkalmazási területének megismerése.

Teknőcgrafika alkalmazási területe. Írányok a képernyőn – teknőcgrafika. Alakzatok teknőccel.	Teknőc mozgatása a képernyőn irány- billentyűkkel. Írányok gyakorlása.
3.2. Algoritmizálás (és adatmodellezés). Mindennapi élet összetettebb feladatainak algoritmusai.	Ismétlődő utasítások végrehajtása – betűk, számok, alakzatok előállítás. Adatok, ötletek gyűjtése. Lejátszás, algoritmusok módosításával, tanári segítséggel. Algoritmikus játékban irányító és/vagy irányítottként való részvétel.
Fogalmak	Teknőcgrafika, toll fel, le; vonalvastagság, vonalszín, ismétlődés, irányító, irányított.

Témakör	4. Infokommunikáció, információs társadalom	Javasolt óraszám: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az infokommunikációt segítő, még ismeretlen eszközök bemutatása és lehetőségeik kipróbálása.</p> <p>Az elektronikus média eszközeinek és lehetőségeinek megismertetése.</p> <p>A tanulók életkorának megfelelő legelterjedtebb elektronikus szolgáltatások megismertetése.</p> <p>Az IKT-eszközök túlzott használata veszélyeinek, káros hatásainak megismertetése, törekvés kialakítása a megelőzésre.</p> <p>Az informatika eszközrendszerének használata tanári segítséggel vagy anélkül.</p> <p>Tájékozódás és az információszerzés technikáinak megismertetése, a számítógép helyes használatának gyakoroltatása.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>4.1. Információkeresés, információs közlési rendszerek. Életkorának megfelelő számítógépes információhordozók.</p> <p>4.2. Az információs technológián alapuló kommunikációs formák. Információfogadás és -küldés. Veszélyek.</p> <p>4.3. Médiainformatika.</p> <p>4.4. Információkezelés jogi és etikai vonatkozása. Adatbiztonság, adatmegőrzés, Netikett.</p> <p>4.5. Az e-szolgáltatások szerepe és</p>	<p>Internet megismerése. A számítógépes technika felhasználása a tudás bővítésére, kezdetben segítséggel. Életkoruknak megfelelő információhordozókban irányított keresés. Internetes portálok használata. Információk küldése és fogadása tanár, illetve felnőtt segítségével.</p> <p>Saját adat védelme. Számítógépen előállított, rögzített tantárgyakhoz kapcsolódó információ felkutatása, használatának megismerése, használata. Netikett alapjainak megismerése.</p> <p>További, gyermekeknek szóló szolgáltatások megismerése (pl. tantárgyak anyagát segítő</p>	

használata. Gyerekeknek szóló elektronikus szolgáltatások.	programok, játékos weblapok).
Fogalmak	Adatbázis, mobilkommunikáció, információküldés, információfogadás, elektronikus levelezés, Netikett.

Témakör	5. Könyvtári informatika		Javasolt óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Hagyományos és új információs eszközökön alapuló könyvtári szolgáltatások megismertetése.</p> <p>Tantárgyak anyagához megfelelő információs forrás kiválasztása segítséggel.</p> <p>Olvasási képesség fejlesztése.</p>		
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek	
<p>Információhordozók leggyakoribb típusai a mindennapi életben.</p> <p>Könyvtári szolgáltatások.</p> <p>Folyóiratok, újságok, könyvek csoportosításának szempontjai.</p> <p>Katalógus.</p> <p>Írányított forrás- és információkeresés.</p>		<p>Információhordozók leggyakoribb típusainak megismerése.</p> <p>Szabadon választott újság, könyv kikeresése.</p> <p>Ajánlott könyv megkeresése.</p> <p>Beszélgetés a választott könyvről.</p> <p>Osztály könyveinek rendezése adott szempont alapján, katalógus készítése – tanári segítséggel.</p> <p>Tanulmányokhoz kapcsolódó könyvek kiválasztása.</p>	
Fogalmak	Folyóirat, katalógus, internetes szótár, Wikipédia.		

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén	<p>A számítógép perifériáinak ismerete, a billentyűzet és az egér tanult funkcióinak használata. Alapszintű „kommunikálás” a számítógéppel. Szabálykövető magatartás.</p> <p>Egyszerű, rajzos, szöveges dokumentum lehetőleg önálló, ha szükséges, egyéni segítségével megvalósuló elkészítése.</p> <p>Információforrás irányított keresése a neten, a közhasznú információforrások megtalálása és felhasználása a mindennapi életben.</p> <p>A hétköznapi algoritmusok értelmezése, alkalmazásuk.</p> <p>Felvetett egyszerű problémákra a megoldás módszerének kiválasztása tanári segítséggel. Algoritmikus képesség egyéni haladáshoz képest elvárt megerősödése, a grafikai kifejezőképesség önállósulása.</p> <p>Több, gyermekeknek szóló weboldal és program ismerete, a gyermekek számára készült honlapok használata önállóan vagy tanári segítséggel.</p> <p>Tájékozódás a könyvtárban segítséggel, szerző vagy cím alapján könyv kiválasztásához segítség kérése. Tartalomjegyzék használata – segítséggel.</p> <p>Az olvasottakról beszámoló – kérdések alapján.</p>
---	---

7–8. évfolyam

A digitális kultúra tantárgy sajátos fejlesztési céljai a finommotorika és a szem-kéz koordináció tudatos fejlesztésének folytatása, a tanulók intellektuális kompetenciáinak, algoritmizáló és tervező készségének, valamint problémamegoldó gondolkodásának további erősítése. A megfigyelő, analízáló, szintetizáló, rendszerező képesség fejlesztésével a figyelem, a megkülönböztetés, az azonosítás képességének fejlesztése a tanulók egyéni képességeinek, haladási szintjének a figyelembe vételével.

A válogatáshoz kapcsolódó feladatokban, az ítéletalkotás, döntés meghozatalában, az önálló indoklás kialakításában a pedagógusnak mind az önálló munkára, mind a segítséggel megvalósuló tevékenységre lehetőséget kell teremtenie.

Az 5-6- évfolyamon meghatározott célok továbbra is érvényesek: minél önállóbb életvitelre és kommunikációra való felkészítés, egyéni célok, eszközök és haladási tempó, gyakorlás hangsúlyos szerepe. Így a 7 évfolyam anyagának elsajátítása áthúzódhat a 8. évfolyamra, illetve a már tanultak gyakoroltatása is feladat az utolsó általános iskolai évfolyamon.

A funkció változásait a pedagógusnak követnie kell (izomzat feszessége, általános állapot, műtétek, pozicionálás változásai) és szükség esetén újabb perifériákat, megsegítéseket bevezetni és gyakoroltatni.

A két utolsó tanév feladata, hogy az otthoni lehetőségek felmérésével olyan, hosszútávon használható stratégiákat alakítsunk ki a fiatallal együtt, melyeket megfelelően és hatékonyan képes lesz majd használni mindennapi életében (kommunikáció, önérvényesítés, önkiszolgálás, információszerezés, szabadidő).

7. évfolyam

Heti óraszám: 2 tanóra

Éves órakeret: 72 tanóra

Témakör	1. Digitális eszközök használata	Javasolt óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Érdeklődés megerősítése a tantárgy iránt. Perifériák, háttértárak megismertetése. Informatikai ismeretek és az informatikai környezet tudatos használatának erősítése. Információ befogadása, fogalmak értése, megjegyzése. Ismerkedés a virtuális világgal. Informatikai alapismeretek alkalmazása más tantárgyakban. Információ keresésének, gyűjtésének gyakoroltatása. Túlzott informatikai eszközhasználat káros hatásának tudatosítása. Hatékony, önálló tanuláshoz szükséges motiváció fenntartása IKT-eszközökkel. Helyes informatikai szemlélet kialakítása. Szándékos figyelem tartósságának további erősítése. Tanuláshoz szükséges belső motivációk kialakítása.	

	A digitális technológia megfelelő használatának megismertetése. Perceptív fogalomalkotó, analógiás és problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.	
	Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
	<p>1.1. Operációs rendszer és/vagy egy segédprogram alapszolgáltatása. Be- és kiviteli perifériák. Állományok tárolása: háttértárak. Képernyő részei. Ablak-gombok.</p> <p>1.2. Elektronikus számítógépek fejlődése. Az informatika történetének magyar tudósa.</p> <p>1.3. Mobilkommunikációs eszközök. Virtuális tanulási környezet, „Netikett”.</p>	<p>Számítógéphez csatlakoztatható perifériás eszközök működtetése. Perifériák csoportosítása. Háttértárak megismerése. Programok ablak-gombjainak használata. Operációs rendszer és a használt programok képernyőinek megismerése. Elektronikus számítógépek fejlődésének megismerése. Neumann János magyar származású természettudós munkásságáról ismeretek gyűjtése. Aktív szókinccs bővítése. Mobilkommunikációs eszközök megismerése és használatuk. Virtuális tanulási környezet kezelésének megismerése, használata.</p>
Fogalmak	Windows, CD, DVD, pendrive-méret, ablak-gomb, operációs rendszer, mobilkommunikációs eszköz, címsor, menüsor, eszköztár, alkalmazási terület, gördítősáv, csúszka.	

Témakör	2. Alkalmazói ismeretek	Javasolt óraszám: 13 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Érdeklődési kör bővítése. A számítógép eszközszintű használata más tantárgyakban. Tanuláshoz szükséges belső motivációk kialakítása. Képesség fejlesztése a digitális technológiák megfelelő használatához. Az informatika társadalmi szerepének bemutatása konkrét példák alapján. Program-használat jogi és erkölcsi alapjainak megismertetése. Függőség megelőzése. Nonverbális kifejezőképesség fejlesztése. Tájékozottság igényének alakítása a jeles napokban, nemzeti és nemzetközi ünnepekben.</p>	

Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p>2.1. Írott és audiovizuális dokumentumok elektronikus létrehozása. Rajzolóprogram még ismeretlen eszközei. Rajzos, szöveges, táblázatos dokumentumok létrehozása, formázása. Nyomtatás. Szövegszerkesztés, a vágólap használata.</p> <p>2.2. Adatkezelés, adatfeldolgozás, információ-megjelenítés. Adat szemléltetését, értelmezését, vizsgálatát segítő eszközök. Táblázatok, diagramok, grafikonok, következtetések.</p>		<p>Rajzos illusztráció készítése, a teljes eszköztár használatával. Igényesség a létrehozott munkák esztétikus külalakjára. Szövegszerkesztés elemi lehetőségeinek kipróbálása, karakterválasztás, betűméret, szöveg elhelyezése, hibajavítás. Szövegszerkesztési műveletek gyakorlása, dokumentum minél önállóbb készítése. Dokumentum nyomtatása. Szövegek és kép másolása vágólap használatával. Dokumentumok készítése az iskolai élet eseményeihez, jeles napokhoz kapcsolódva. Adat szemléltetését, értelmezését, vizsgálatát segítő eszközök megismerése, tájékozódás a használatukról. Táblázat létrehozása. Táblázatkezelés alapfogalmainak megismerése egyszerű példákon. Diagramok, grafikonok megismerése, adatok leolvasása. Adatbázisból történő információszerzés módjainak megismerése.</p>
Fogalmak	Diagram, grafikon, karakter, betűméret, elhelyezés, vágólap, cella, sor, oszlop, nyomtatás.	

Témakör	3. Problémamegoldás digitális eszközökkel és módszerekkel	Javasolt óraszám: 25 óra
----------------	--	-------------------------------------

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Ismétlődő utasítások végrehajtása – görbe vonalú betűk, számok, alakzatok előállítás.</p> <p>Irányok gyakoroltatása.</p> <p>Probléma megoldása tanári segítséggel és/vagy önállóan.</p> <p>Pontos szabálykövetés erősítése.</p> <p>Kreativitás, szépérzék fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>3.1. A probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása Alakzatok teknőccel</p> <p>3.2. Algoritmizálás (és adatmodellezés) Iskolai élet algoritmusai</p>	<p>Teknőccel körvonalas minták rajzolása utasítással, majd egyre önállóbban. Egymás utáni elemek, ismétlődések kapcsolatának észrevétele. Teknőc egyre önállóbb tudatos irányítása. Érdekes minták ismétlések segítségével.</p>	

	Minták önálló tervezése, rajzolása. Adatok gyűjtése, tervkészítés. Adatok megjelenítése: rajzban, írásban, jelekkel.
Fogalmak	Teknőcgrafika, beállítási lehetőség, szög- és lépésnagyság.

Témakör	4. Infokommunikáció, információs társadalom	Javasolt óraszám: 13 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az infokommunikációt segítő különféle eszközök bemutatása és lehetőségeik kipróbálása.</p> <p>Az elektronikus média eszközeinek és lehetőségeinek megismertetése.</p> <p>A tanulók életkorának megfelelő, legelterjedtebb elektronikus szolgáltatások megismertetése.</p> <p>Az IKT-eszközök túlzott használata veszélyeinek beláttatása, káros hatásainak megismertetése, törekvés erősítése a megelőzésre.</p> <p>Képesség kialakítása az informatika eszközrendszerének önálló vagy segítséggel történő alapvető használatára.</p> <p>A számítógép-használat helyes szokásrendszerének elvárása.</p> <p>Céltudatos, biztonságos net-használatra szoktatás.</p>	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
<p>4.1. Információkeresés, információközlési rendszerek. Információhordozók ismert körének bővítése.</p> <p>4.2. Az információs technológián alapuló kommunikációs formák. Információfogadás és -küldés, e-mail. Veszélyek.</p> <p>4.3. Médiainformatika. Céltudatos információszerzés.</p>	<p>Életkornak megfelelő információhordozók körének bővítése, megismerésük, használatuk.</p> <p>A számítógépes technika felhasználása a tudás bővítésére egyre önállóbban.</p> <p>Információk küldése és fogadása minél önállóbban.</p> <p>Informatikai levelezési nyelv használata. Adatokkal való visszaélés veszélyeinek, következményeinek megismerése.</p> <p>Hatékony, céltudatos információszerzés gyakorlása.</p>
<p>4.4. Információkezelés jogi és etikai vonatkozása Biztonsági kérdések</p> <p>4.5. Az e-szolgáltatások szerepe és használata. E-szolgáltatások a mindennapi életben.</p>	<p>Információforrások biztonságos, etikus felhasználása.</p> <p>E-szolgáltatások jelentőségének megismerése.</p> <p>Gyermekeknek szóló szolgáltatások körének további bővítése.</p> <p>Kommunikáció a számítógép egy biztonságos csevegő programja segítségével, on-line beszélgetés.</p>
Fogalmak	<p>Informatikai levelezési nyelv, visszaélés, következmény, online, csevegőprogram, e-mail, honlap, kezdőoldal, link (hivatkozás).</p>

Témakör	5. Könyvtári informatika	Javasolt óraszám: 9 óra
----------------	---------------------------------	--

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Hagyományos és új információs eszközökön alapuló könyvtári szolgáltatások céltudatos használatának kialakítása.</p> <p>Tantárgyak anyagához megfelelő információs forrás kiválasztása, lehetőleg önállóan.</p> <p>Pozitív viszonyulás kialakítása a könyvtárhasználathoz.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>Lakóhelyi könyvtár.</p> <p>Bibliográfia.</p> <p>Kézikönyvek, lexikonok.</p> <p>Elektronikus könyvtár.</p>	<p>Dokumentumok csoportosítása.</p> <p>Adott feladathoz segédanyag keresése önállóan vagy csoportmunkában – tanári irányítással.</p> <p>Keresési módszerek alkalmazása.</p> <p>Elektronikus könyvtárhasználat megismerése.</p> <p>Tematikus gyűjtőmunka – segítséggel.</p> <p>Médiumok típusba sorolása.</p>	
Fogalmak	Tárgymutató, névmutató, kézikönyv, lexikon, ismeretterjesztő könyv.	

8. évfolyam

Heti óraszám: 2 tanóra
Éves órakeret: 72 tanóra

Témakör	1. Digitális eszközök használata	Javasolt óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Érdeklődés megerősítése a tantárgy iránt. Perifériák, háttértárak megismertetése. Informatikai ismeretek és az informatikai környezet tudatos használatának erősítése. Információ befogadása, fogalmak értése, megjegyzése. Ismerkedés a virtuális világgal. Informatikai alapismeretek alkalmazása más tantárgyakban. Információ keresésének, gyűjtésének gyakoroltatása. Túlzott informatikai eszközhasználat káros hatásának tudatosítása. Hatékony, önálló tanuláshoz szükséges motiváció fenntartása IKT-eszközökkel. Helyes informatikai szemlélet kialakítása. Szándékos figyelem tartósságának további erősítése. Tanuláshoz szükséges belső motivációk kialakítása. A digitális technológia megfelelő használatának megismertetése. Perceptív fogalomalkotó, analógiás és problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>1.1. Operációs rendszer és/vagy egy segédprogram alapszolgáltatása. Be- és kiviteli perifériák. Állományok tárolása: háttértárak. Képernyő részei. Ablak-gombok.</p> <p>1.2. Elektronikus számítógépek fejlődése. Az informatika történetének magyar tudósa.</p> <p>1.3. Mobilkommunikációs eszközök. Virtuális tanulási környezet, „Netikett”.</p>	<p>Számítógéphez csatlakoztatható perifériás eszközök működtetése. Perifériák csoportosítása. Háttértárak megismerése. Programok ablak-gombjainak használata. Operációs rendszer és a használt programok képernyőinek megismerése. Elektronikus számítógépek fejlődésének megismerése. Neumann János magyar származású természettudós munkásságáról ismeretek gyűjtése. Aktív szókincs bővítése. Mobilkommunikációs eszközök megismerése és használatuk. Virtuális tanulási környezet kezelésének megismerése, használata.</p>	
Fogalmak	Windows, CD, DVD, pendrive-méret, ablak-gomb, operációs rendszer, mobilkommunikációs eszköz, címsor, menüsor, eszköztár, alkalmazási terület, gördítősáv, csúszka.	

Témakör	2. Alkalmazói ismeretek	Javasolt óraszám: 13 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Érdeklődési kör bővítése. A számítógép eszközszintű használata más tantárgyakban. Tanuláshoz szükséges belső motivációk kialakítása. Képesség fejlesztése a digitális technológiák megfelelő használatához. Az informatika társadalmi szerepének bemutatása konkrét példák alapján. Program-használat jogi és erkölcsi alapjainak megismertetése. Függőség megelőzése. Nonverbális kifejezőképesség fejlesztése. Tájékozottság igényének alakítása a jeles napokban, nemzeti és nemzetközi ünnepekben.</p>	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
<p>2.1. Írott és audiovizuális dokumentumok elektronikus létrehozása. Rajzolóprogram még ismeretlen eszközei. Rajzos, szöveges, táblázatos dokumentumok létrehozása, formázása. Nyomtatás. Szövegszerkesztés, a vágólap használata.</p> <p>2.2. Adatkezelés, adatfeldolgozás, információ-megjelenítés. Adat szemléltetését, értelmezését, vizsgálatát segítő eszközök. Táblázatok, diagramok, grafikonok, következtetések.</p>	<p>Rajzos illusztráció készítése, a teljes eszköztár használatával. Igényesség a létrehozott munkák esztétikus külalakjára. Szövegszerkesztés elemi lehetőségeinek kipróbálása, karakterválasztás, betűméret, szöveg elhelyezése, hibajavítás. Szövegszerkesztési műveletek gyakorlása, dokumentum minél önállóbb készítése. Dokumentum nyomtatása. Szövegek és kép másolása vágólap használatával. Dokumentumok készítése az iskolai élet eseményeihez, jeles napokhoz kapcsolódva. Adat szemléltetését, értelmezését, vizsgálatát segítő eszközök megismerése, tájékozódás a használatukról. Táblázat létrehozása. Táblázatkezelés alapfogalmainak megismerése egyszerű példákon. Diagramok, grafikonok megismerése, adatok leolvasása. Adatbázisból történő információszerzés módjainak megismerése.</p>
Fogalmak	Diagram, grafikon, karakter, betűméret, elhelyezés, vágólap, cella, sor, oszlop, nyomtatás.

Témakör	3. Problémamegoldás digitális eszközökkel és módszerekkel	Javasolt óraszám: 25 óra
----------------	--	-------------------------------------

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Ismétlődő utasítások végrehajtása – görbe vonalú betűk, számok, alakzatok előállítás. Irányok gyakoroltatása. Probléma megoldása tanári segítséggel és/vagy önállóan. Pontos szabálykövetés erősítése. Kreativitás, szépérzék fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
3.1. A probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása Alakzatok teknőccel 3.2. Algoritmizálás (és adatmodellezés) Iskolai élet algoritmusai	Teknőccel körvonalas minták rajzolása utasítással, majd egyre önállóbban. Egymás utáni elemek, ismétlődések kapcsolatának észrevétele. Teknőc egyre önállóbb tudatos irányítása. Érdekes minták ismétlések segítségével. Minták önálló tervezése, rajzolása. Adatok gyűjtése, tervekészítés. Adatok megjelenítése: rajzban, írásban, jelekkel.	
Fogalmak	Teknőcgrafika, beállítási lehetőség, szög- és lépésnagyság.	

Témakör	4. Infokommunikáció, információs társadalom	Javasolt óraszám: 13 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az infokommunikációt segítő különféle eszközök bemutatása és lehetőségeik kipróbálása. Az elektronikus média eszközeinek és lehetőségeinek megismertetése. A tanulók életkorának megfelelő, legelterjedtebb elektronikus szolgáltatások megismertetése. Az IKT-eszközök túlzott használata veszélyeinek beláttatása, káros hatásainak megismertetése, törekvés erősítése a megelőzésre. Képesség kialakítása az informatika eszközrendszerének önálló vagy segítséggel történő alapvető használatára. A számítógép-használat helyes szokásrendszerének elvárása. Céltudatos, biztonságos net-használatra szoktatás.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
4.1. Információkeresés, információközlési rendszerek. Információhordozók ismert körének bővítése. 4.2. Az információs technológián alapuló kommunikációs formák. Információfogadás és	Életkornak megfelelő információhordozók körének bővítése, megismerésük, használatuk. A számítógépes technika felhasználása a tudás bővítésére egyre önállóbban. Információk küldése és fogadása minél

-küldés, e-mail. Veszélyek. 4.3. Médiainformatika. Céltudatos információszerzés.	önállóban. Informatikai levelezési nyelv használata. Adatokkal való visszaélés veszélyeinek, következményeinek megismerése. Hatékony, céltudatos információszerzés gyakorlása.
4.4. Információkezelés jogi és etikai vonatkozása Biztonsági kérdések 4.5. Az e-szolgáltatások szerepe és használata. E-szolgáltatások a mindennapi életben.	Információforrások biztonságos, etikus felhasználása. E-szolgáltatások jelentőségének megismerése. Gyermekeknek szóló szolgáltatások körének további bővítése. Kommunikáció a számítógép egy biztonságos csevegő programja segítségével, on-line beszélgetés.
Fogalmak	Informatikai levelezési nyelv, visszaélés, következmény, online, csevegőprogram, e-mail, honlap, kezdőoldal, link (hivatkozás).

Témakör	5. Könyvtári informatika	Javasolt óraszám: 9 óra
----------------	---------------------------------	--

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Hagyományos és új információs eszközökön alapuló könyvtári szolgáltatások céltudatos használatának kialakítása. Tantárgyak anyagához megfelelő információs forrás kiválasztása, lehetőleg önállóan. Pozitív viszonyulás kialakítása a könyvtárhasználathoz.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
Lakóhelyi könyvtár. Bibliográfia. Kézikönyvek, lexikonok. Elektronikus könyvtár.	Dokumentumok csoportosítása. Adott feladathoz segédanyag keresése önállóan vagy csoportmunkában – tanári irányítással. Keresési módszerek alkalmazása. Elektronikus könyvtárhasználat megismerése. Tematikus gyűjtőmunka – segítséggel. Médiumok típusba sorolása.	
Fogalmak	Tárgymutató, névmutató, kézikönyv, lexikon, ismeretterjesztő könyv.	

<p>Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A számítógép főbb perifériás egységeinek használata önállóan vagy segítséggel, funkcióik ismerete. A számítógép és a mobilkommunikációs eszközök fontosabb alkalmazási területeinek és jelentőségüknek ismerete a mai társadalomban. A net célirányos használata. A program- és adatvédelem szabályainak betartása. Tapasztalatok az informatikai eszközök és információhordozók használatában. Az információforrások etikus használata. A számítógép-kezelés alapjainak elsajátítása. Többféle formázást tartalmazó, szöveges, rajzos, táblázatos dokumentumok elkészítése. Adatok táblázatos, diagramos, grafikonos megjelenítésének értelmezése. Információfeldolgozási képesség gyakorlati hasznosságának belátása. Testi és lelki egészség megóvása érdekében a függőség megelőzése, a net veszélyeinek elhárítása. Törekvés a gyermeki adottságok kibontakoztatására. A számítógép egyre biztosabb, önálló kezelése. Iskolai algoritmusok értelmezése, minél önállóbb alkalmazása. Algoritmizáló képesség megerősödése, önállósulása. Grafikai kifejezőképesség önállósulása. Szabálykövető magatartás, megerősödött feladattudat kialakulása. Önbizalom, önértékelés fejlődése. Képesség céltudatos információszerzésre. Iskolai feladathoz dokumentum kiválasztása segítséggel, majd egyre önállóan. Tárgy- és névmutató használata. Beszámoló a szerzett információról – kérdések segítségével. Hagyományos és elektronikus könyvtárszolgáltatások igénybevétele tanuláshoz, szórakozáshoz. A korszerű technológiákon alapuló könyvtári ismerethordozókból, számítógépes, hálózatokból, multimédiás oktatóprogramokból történő információszerzés lehetőségének, módjának ismerete.</p>
--	---

DIGITÁLIS KULTÚRA

A tantárgyat megemelt óraszámiban tanítjuk, mert az akadálymentes, minél önállóbb életvitel és önérvényesítés, valamint akadálymentes kommunikáció egyik alapfeltétele az infokommunikációs eszközök magabiztos használata.

A tantárgy célja a Technológia műveltségterület elemeinek elsajátítása, az ehhez szükséges készségek, képességek fejlesztése, az informatikai és digitális tudás alkalmazása más műveltségi területeken. Ennek során a megfelelő szemlélet kialakítása annak érdekében, hogy a tanulók ismereteiket hasznosítani tudják a mindennapi életben, és csökkenjen a digitális eszközök használatával a földrajzi elhelyezkedésből, a lehetőségek különbözőségéből, a fogyatékoságból eredő hátrány, növekedjenek a tanulók esélyei.

A tantárgy tanítása során a fókusz egyrészt arra helyeződik, hogy az enyhe értelmi fogyatékos mozgáskorlátozott tanulót - egyéni képességeinek figyelembevételével - az életvitel alakításához szükséges információkhoz és azok alkalmazásához tudjuk hozzásegíteni, továbbá olyan praktikus készségek, képességek fejlesztésére, amelyek a tárgyi ismeretszerzés mellett a tudás mindenkori frissítésének, ezzel az élethosszig tartó tanuláshoz a feltételei. A nevelési-oktatási folyamatban a tanulók alapvető ismereteket szereznek a digitális technológiákról, az információszerezés jogi és etikai szabályairól.

A tantárgy feladata a tanulók motiválása, érdeklődésük felkeltése és a tantárgy iránti pozitív attitűd kialakítása változatos tevékenységekkel, tapasztalati úton. A tanulók a közvetlen környezet jeleit, üzenettartalmát értelmezve és megjelenítve jutnak el az információszerezés, -feldolgozás, -tárolás és -átadás technikáinak elsajátításához – mindvégig a gyermeki kíváncsiságra építve. A tanulók tevékenységek és a tapasztalatok megosztása és megbeszélése során jutnak el a hétköznapi algoritmusokban előforduló adatok olvasásához, rendezéséhez.

A digitális adatbázis-rendszer és az oktatóprogramok célirányos használata során a tanulók önértékelési képességei fejlődnek, a társak munkájának értékelése során a kulturált véleményformálás gyakorlására nyílik lehetőség, a tanulók készségeket szereznek az együttműködés megvalósításához és az egymás iránti tolerancia kialakulásához. A tantárgy fókuszál a könyvtárhasználat megismertetésére, a különböző médiumok elérésére, a tanuláshoz és a közhasznú tájékozódáshoz szükséges ismeretanyag szelekciójára és feldolgozásának lehetőségeire. Figyelmet fordít az öncélú és túlzott informatikai eszközhasználat egészségkárosító, személyiségromboló hatásának elemzésére, a veszélyek felismertetésére.

A tantárgyat tanítónak egyik legfőbb feladata az infokommunikációs és kommunikációs kultúra alapjainak közvetítése a gyermekek felé. Ezen kívül a tantárgy elsajátításának éve alatt meg kell találni a fiatal számára legmegfelelőbb adaptációkat, és gyakorolni használatukat, hogy az iskolán kívüli életben is eredményesen tudja alkalmazni azokat. Ezen kívül hangsúlyt kap az eszközök infokommunikációs célú használata, az életminőség és az önkifejezés szintjének emelésére, a minél önállóbb életvitel megtámogatására.

Az IKT-eszközök széleskörű ismerete, használni tudása motiválja és képessé teszi a tanulót az önálló ismeretszerzésre a közös és az egyéni munkában egyaránt. Az IKT-eszközök használata közben fejlődik a tanulók verbális, nonverbális és elektronikus infokommunikációs képessége. Az anyanyelvi infokommunikációval szoros kapcsolatban gyakorolhatja a beszédértést, az „élőbeszéd”, az „írott beszéd” formáit.

5–6. évfolyam

A digitális kultúra tantárgy sajátos fejlesztési célja a tanulók sérült megismerési képességeinek kompenzálása, a szín-, forma- és nagyságemlékezet fejlesztése, az észlelés hibáinak korrekciója. A finommotorika tudatos fejlesztését szolgálja a kétkézes gépelés megalapozása, illetve a megfelelő segítő perifériák használata.

A tantárgy alkalmas a szerialitás fejlesztésére, az emlékezet sérülésének kompenzálására, ezért feladata a megfigyelő, analizáló, szintetizáló, rendszerező képesség megerősítése.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a tantárgy adta lehetőségeket fel kell használni a tanulók intellektuális kompetenciáinak, algoritmizáló és tervező készségének fejlesztésére, valamint a problémamegoldó gondolkodás begyakorlására. A kommunikáció során törekedni kell a helyes nyelvhasználatra, az olvasási képesség tudatos erősítésére.

A gépi írás gyakoroltatása alapfeladat az órákon.

Az ötödik évfolyam célja az új tantárgyi tartalmak differenciált megismertetése, gyakoroltatása. A halmozottan fogyatékos diákok rendkívül szórt képességstruktúrája, a szükséges segítő perifériák egyénre szabott kiválasztása, beállítása, használatuk gyakoroltatása nem teszi lehetővé azt, hogy a tantervben felsorolt tudásanyagokat hasonló tempóban sajátítsák el a diákok. Ezért a hatodik évfolyamon a már megismert tartalmak ismétlése, gyakoroltatása, valamint az eddig kimaradt információk elsajátítása történik. Cél a kompetens, magabiztos, személyre szabott infokommunikációs eszközhasználat, mely a diák akadálymentes kommunikációját is szolgálja.

5. évfolyam

Heti óraszám: 2 tanóra
Éves órakeret: 72 tanóra

Témakör	1. A digitális eszközök használata	Javasolt óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az érdeklődés fokozása az informatikai környezet eszközei iránt. Az informatikai ismeretek és az informatikai környezet tudatos használatának alapozása. A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás – a legszükségesebb perifériák bemutatása és használatuk gyakoroltatása. Interaktív kommunikációs attitűd kialakítása; taktilis, vizuális, akusztikus észlelés szükség szerinti fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>Bemeneti, kimeneti perifériák.</p> <p>Az informatikai eszközök egészségre gyakorolt hatása.</p> <p>A számítógép működtetése: egér és billentyűzet funkciói.</p> <p>Játék- és didaktikai célú szoftverek és webtankönyvek.</p> <p>Programok ablak-gombjai.</p>	<p>Balesetmegelőzés szempontjából a helyes viselkedés átismétlése a számítógépteremben, alapvető szabályok tisztázása.</p> <p>A folyamatábrák és a képi kommunikáció, valamint gesztusjelek vonatkozó elemeinek megismertetése.</p> <p>A számítógép részei: be- és kimeneti perifériák használatának gyakorlása. Vezérlő billentyűk megismerése: a Backspace és a Delete. Jelentésmódosító billentyűk megismerése: a Shift és a Caps Lock. Alfanumerikus billentyűk megismerése: írásjelek és szóközbillentyű. Egér használata: kijelölés. Felhasználói felület kezelése: webes tankönyvek működésének megismerése, ábrák, képek segítségével történő keresése. Adott informatikai eszközök kezelésének gyakorlása. A programok ablakgombjainak használata. Egyszerű oktatóprogramok interaktív használata. A számítógépes manuális-vizuális kommunikáció gyakorlása a programokkal. A számítógép használatát segítő eszközök megismerése, használatának gyakorlása: speciális billentyűzet, egér, érintőképernyős monitor, szemegér, további egyénre szabott perifériák.</p>	
Fogalmak	<p>Be- és kimeneti periféria, vezérlő billentyű, jelentésmódosító billentyű, alfanumerikus billentyű, írásjel, szóközbillentyű, ablak-gomb.</p>	

Témakör	2. Alkalmazói ismeretek	Javasolt óraszám: 16 óra
A témakör nevelési- fejlesztési céljai	Rajzos, szöveges dokumentumok létrehozása céljából a gépkezelés gyakoroltatása. Gyakorlottság fejlesztése adatok rendezésében. Közhasznú információforrások használatának megismertetése. Motivációs, koncentrációs képesség fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
2.1. Írott és audiovizuális dokumentumok elektronikus létrehozása Egyszerű rajzos és szöveges dokumentum. Dokumentum elnevezése. Mentés, behívás. Billentyűzet további funkciói. 2.2. Adatkezelés, adatfeldolgozás, információ-megjelenítés Adatok rendezése. Közhasznú információk. Internet előnyei és veszélyei.	Egyszerű, kreatív alkotás a számítógéppel: rajzos, rövid szöveges dokumentumok készítése. Az alkalmazói szoftverek újabb eszközeinek és funkcióinak megismerése. Hibajavítás kész szövegben: törlés kétféleképpen. Gépelést tanító program folyamatos használata, kézfunkciónak megfelelő adaptált gépelési technikával. Írásjelek megismerése és alkalmazása szövegben. Dokumentumok elnevezése, mentése, behívása. Gyűjtött adatok táblázatba rendezése, kijelölés gyakorlása. Csoportosítás adott szempontok szerint. Munkadarabok (ön)értékelése megbeszéltek szempontoknak megfelelően. Gyakorlottság szerzése a közhasznú információk keresésében. Irányított adatkeresés a világhálón (SDT, on-line játékok). Információforrások etikus felhasználásának megismerése.	
Fogalmak	Kurzor, mentés, behívás, dokumentumnév, táblázat, SDT, adat.	

Témakör	3. Problémamegoldás digitális eszközökkel és módszerekkel	Javasolt óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A problémafelismerő és a kreatív gondolkodás előhívása és/vagy továbbfejlesztése. Adottságok kibontakoztatása, pontos szabálykövetés erősítése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
3.1. A probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása. Teknőcgrafika alkalmazási területe. Írányok a képernyőn – teknőcgrafika. Alakzatok teknőccel.		Teknőcgrafika alkalmazási területének megismerése. Teknőc mozgatása a képernyőn iránybillentyűkkel. Írányok gyakorlása.
3.2. Algoritmizálás (és adatmodellezés). Mindennapi élet összetettebb feladatainak algoritmusai.		Ismétlődő utasítások végrehajtása – betűk, számok, alakzatok előállítása. Adatok, ötletek gyűjtése. Lejátszás, algoritmusok módosításával, tanári segítséggel. Algoritmikus játékban irányító és/vagy irányítottként való részvétel.
Fogalmak	Teknőcgrafika, toll fel, le; vonalvastagság, vonalszín, ismétlődés, irányító, irányított.	

Témakör	4. Infokommunikáció, információs társadalom	Javasolt óraszám: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az infokommunikációt segítő, még ismeretlen eszközök bemutatása és lehetőségeik kipróbálása. Az elektronikus média eszközeinek és lehetőségeinek megismertetése. A tanulók életkorának megfelelő legelterjedtebb elektronikus szolgáltatások megismertetése. Az IKT-eszközök túlzott használata veszélyeinek, káros hatásainak megismertetése, törekvés kialakítása a megelőzésre. Az informatika eszközrendszerének használata tanári segítséggel vagy anélkül. Tájékozódás és az információszerzés technikáinak megismertetése, a számítógép helyes használatának gyakoroltatása.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
4.1. Információkeresés, információs közlési rendszerek. Életkoruknak megfelelő számítógépes információhordozók.		Internet megismerése. A számítógépes technika felhasználása a tudás bővítésére, kezdetben segítséggel. Életkoruknak megfelelő információhordozókban irányított keresés.
4.2. Az információs technológián alapuló kommunikációs formák.		Internetes portálok használata. Információk küldése és fogadása tanár,

<p>Információfogadás és -küldés. Veszélyek.</p> <p>4.3. Médiainformatika.</p> <p>4.4. Információkezelés jogi és etikai vonatkozása. Adatbiztonság, adatmegőrzés, Netikett.</p> <p>4.5. Az e-szolgáltatások szerepe és használata. Gyerekeknek szóló elektronikus szolgáltatások.</p>	<p>illetve felnőtt segítségével.</p> <p>Saját adat védelme. Számítógépen előállított, rögzített tantárgyakhoz kapcsolódó információ felkutatása, használatának megismerése, használata. Netikett alapjainak megismerése.</p> <p>További, gyermekeknek szóló szolgáltatások megismerése (pl. tantárgyak anyagát segítő programok, játékos weblapok).</p>
Fogalmak	Adatbázis, mobilkommunikáció, információküldés, információfogadás, elektronikus levelezés, Netikett.

Témakör	5. Könyvtári informatika		Javasolt óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Hagyományos és új információs eszközökön alapuló könyvtári szolgáltatások megismertetése. Tantárgyak anyagához megfelelő információs forrás kiválasztása segítséggel. Olvasási képesség fejlesztése.</p>		
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek	
<p>Információhordozók leggyakoribb típusai a mindennapi életben. Könyvtári szolgáltatások. Folyóiratok, újságok, könyvek csoportosításának szempontjai. Katalógus. Irányított forrás- és információkeresés.</p>		<p>Információhordozók leggyakoribb típusainak megismerése. Szabadon választott újság, könyv kikeresése. Ajánlott könyv megkeresése. Beszélgetés a választott könyvről. Osztály könyveinek rendezése adott szempont alapján, katalógus készítése – tanári segítséggel. Tanulmányokhoz kapcsolódó könyvek kiválasztása.</p>	
Fogalmak	Folyóirat, katalógus, internetes szótár, Wikipédia.		

6. osztály

Heti óraszám: 2 tanóra
Éves órakeret: 72 tanóra

Témakör	1. A digitális eszközök használata	Javasolt óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az érdeklődés fokozása az informatikai környezet eszközei iránt. Az informatikai ismeretek és az informatikai környezet tudatos használatának alapozása. A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás – a legszükségesebb perifériák bemutatása és használatuk gyakoroltatása. Interaktív kommunikációs attitűd kialakítása; taktilis, vizuális, akusztikus észlelés szükség szerinti fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>Bemeneti, kimeneti perifériák.</p> <p>Az informatikai eszközök egészségre gyakorolt hatása.</p> <p>A számítógép működtetése: egér és billentyűzet funkciói.</p> <p>Játék- és didaktikai célú szoftverek és webtankönyvek.</p> <p>Programok ablak-gombjai.</p>	<p>Balesetmegelőzés szempontjából a helyes viselkedés átisméltése a számítógépteremben, alapvető szabályok tisztázása. A folyamatábrák és a képi kommunikáció, valamint gesztusjelek vonatkozó elemeinek megismertetése. A számítógép részei: be- és kimeneti perifériák használatának gyakorlása. Vezérlő billentyűk megismerése: a Backspace és a Delete.</p> <p>Jelentésmódosító billentyűk megismerése: a Shift és a Caps Lock.</p> <p>Alfanumerikus billentyűk megismerése: írásjelek és szóközbillentyű.</p> <p>Egér használata: kijelölés.</p> <p>Felhasználói felület kezelése: webes tankönyvek működésének megismerése, ábrák, képek segítségével történő keresése.</p> <p>Adott informatikai eszközök kezelésének gyakorlása.</p> <p>A programok ablakgombjainak használata.</p> <p>Egyszerű oktatóprogramok interaktív használata.</p> <p>A számítógépes manuális-vizuális kommunikáció gyakorlása a programokkal.</p> <p>A számítógép használatát segítő eszközök megismerése, használatának gyakorlása: speciális billentyűzet, egér, érintőképernyős monitor, szemegér, további egyénre szabott perifériák.</p>	
Fogalmak	<p>Be- és kimeneti periféria, vezérlő billentyű, jelentésmódosító billentyű, alfanumerikus billentyű, írásjel, szóközbillentyű, ablak-gomb.</p>	

Témakör	2. Alkalmazói ismeretek	Javasolt óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Rajzos, szöveges dokumentumok létrehozása céljából a gépkezelés gyakoroltatása. Gyakorlottság fejlesztése adatok rendezésében. Közhasznú információforrások használatának megismertetése. Motivációs, koncentrációs képesség fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p>2.1. Írott és audiovizuális dokumentumok elektronikus létrehozása</p> <p>Egyszerű rajzos és szöveges dokumentum. Dokumentum elnevezése. Mentés, behívás. Billentyűzet további funkciói.</p> <p>2.2. Adatkezelés, adatfeldolgozás, információ-megjelenítés</p> <p>Adatok rendezése. Közhasznú információk. Internet előnyei és veszélyei.</p>		<p>Egyszerű, kreatív alkotás a számítógéppel: rajzos, rövid szöveges dokumentumok készítése.</p> <p>Az alkalmazói szoftverek újabb eszközeinek és funkcióinak megismerése. Hibajavítás kész szövegben: törlés kétféleképpen. Gépelést tanító program folyamatos használata, kézfunkciónak megfelelő adaptált gépelési technikával. Írásjelek megismerése és alkalmazása szövegben. Dokumentumok elnevezése, mentése, behívása. Gyűjtött adatok táblázatba rendezése, kijelölés gyakorlása. Csoportosítás adott szempontok szerint. Munkadarabok (ön)értékelése megbeszéltek szempontoknak megfelelően. Gyakorlottság szerzése a közhasznú információk keresésében. Írányított adatkeresés a világhálón (SDT, on-line játékok). Információforrások etikus felhasználásának megismerése.</p>
Fogalmak	Kurzor, mentés, behívás, dokumentumnév, táblázat, SDT, adat.	

Témakör	3. Problémamegoldás digitális eszközökkel és módszerekkel	Javasolt óraszám: 16 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A problémafelismerő és a kreatív gondolkodás előhívása és/vagy továbbfejlesztése. Adottságok kibontakoztatása, pontos szabálykövetés erősítése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
3.1. A probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása.		Teknőcgrafika alkalmazási területének megismerése.

Teknőcgrafika alkalmazási területe. Írányok a képernyőn – teknőcgrafika. Alakzatok teknőccel.	Teknőc mozgatása a képernyőn irány- billentyűkkel. Írányok gyakorlása.
3.2. Algoritmizálás (és adatmodellezés). Mindennapi élet összetettebb feladatainak algoritmusai.	Ismétlődő utasítások végrehajtása – betűk, számok, alakzatok előállítás. Adatok, ötletek gyűjtése. Lejátszás, algoritmusok módosításával, tanári segítséggel. Algoritmikus játékban irányító és/vagy irányítottként való részvétel.
Fogalmak	Teknőcgrafika, toll fel, le; vonalvastagság, vonalszín, ismétlődés, irányító, irányított.

Témakör	4. Infokommunikáció, információs társadalom	Javasolt óraszám: 15 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az infokommunikációt segítő, még ismeretlen eszközök bemutatása és lehetőségeik kipróbálása.</p> <p>Az elektronikus média eszközeinek és lehetőségeinek megismertetése.</p> <p>A tanulók életkorának megfelelő legelterjedtebb elektronikus szolgáltatások megismertetése.</p> <p>Az IKT-eszközök túlzott használata veszélyeinek, káros hatásainak megismertetése, törekvés kialakítása a megelőzésre.</p> <p>Az informatika eszközrendszerének használata tanári segítséggel vagy anélkül.</p> <p>Tájékozódás és az információszerzés technikáinak megismertetése, a számítógép helyes használatának gyakoroltatása.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>4.1. Információkeresés, információs közlési rendszerek. Életkorának megfelelő számítógépes információhordozók.</p> <p>4.2. Az információs technológián alapuló kommunikációs formák. Információfogadás és -küldés. Veszélyek.</p> <p>4.3. Médiainformatika.</p> <p>4.4. Információkezelés jogi és etikai vonatkozása. Adatbiztonság, adatmegőrzés, Netikett.</p> <p>4.5. Az e-szolgáltatások szerepe és</p>	<p>Internet megismerése. A számítógépes technika felhasználása a tudás bővítésére, kezdetben segítséggel. Életkoruknak megfelelő információhordozókban irányított keresés. Internetes portálok használata. Információk küldése és fogadása tanár, illetve felnőtt segítségével.</p> <p>Saját adat védelme. Számítógépen előállított, rögzített tantárgyakhoz kapcsolódó információ felkutatása, használatának megismerése, használata. Netikett alapjainak megismerése.</p> <p>További, gyermekeknek szóló szolgáltatások megismerése (pl. tantárgyak anyagát segítő</p>	

használata. Gyerekeknek szóló elektronikus szolgáltatások.	programok, játékos weblapok).
Fogalmak	Adatbázis, mobilkommunikáció, információküldés, információfogadás, elektronikus levelezés, Netikett.

Témakör	5. Könyvtári informatika		Javasolt óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Hagyományos és új információs eszközökön alapuló könyvtári szolgáltatások megismertetése. Tantárgyak anyagához megfelelő információs forrás kiválasztása segítséggel. Olvasási képesség fejlesztése.		
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek	
Információhordozók leggyakoribb típusai a mindennapi életben. Könyvtári szolgáltatások. Folyóiratok, újságok, könyvek csoportosításának szempontjai. Katalógus. Irányított forrás- és információkeresés.		Információhordozók leggyakoribb típusainak megismerése. Szabadon választott újság, könyv kikeresése. Ajánlott könyv megkeresése. Beszélgetés a választott könyvről. Osztály könyveinek rendezése adott szempont alapján, katalógus készítése – tanári segítséggel. Tanulmányokhoz kapcsolódó könyvek kiválasztása.	
Fogalmak	Folyóirat, katalógus, internetes szótár, Wikipédia.		

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén	<p>A számítógép perifériáinak ismerete, a billentyűzet és az egér tanult funkcióinak használata. Alapszintű „kommunikálás” a számítógéppel. Szabálykövető magatartás.</p> <p>Egyszerű, rajzos, szöveges dokumentum lehetőleg önálló, ha szükséges, egyéni segítségével megvalósuló elkészítése.</p> <p>Információforrás irányított keresése a neten, a közhasznú információforrások megtalálása és felhasználása a mindennapi életben.</p> <p>A hétköznapi algoritmusok értelmezése, alkalmazásuk.</p> <p>Felvetett egyszerű problémákra a megoldás módszerének kiválasztása tanári segítséggel. Algoritmikus képesség egyéni haladáshoz képest elvárt megerősödése, a grafikai kifejezőképesség önállósulása.</p> <p>Több, gyermekeknek szóló weboldal és program ismerete, a gyermekek számára készült honlapok használata önállóan vagy tanári segítséggel.</p> <p>Tájékozódás a könyvtárban segítséggel, szerző vagy cím alapján könyv kiválasztásához segítség kérése. Tartalomjegyzék használata – segítséggel.</p> <p>Az olvasottakról beszámoló – kérdések alapján.</p>
---	---

7–8. évfolyam

A digitális kultúra tantárgy sajátos fejlesztési céljai a finommotorika és a szem-kéz koordináció tudatos fejlesztésének folytatása, a tanulók intellektuális kompetenciáinak, algoritmizáló és tervező készségének, valamint problémamegoldó gondolkodásának további erősítése. A megfigyelő, analízáló, szintetizáló, rendszerező képesség fejlesztésével a figyelem, a megkülönböztetés, az azonosítás képességének fejlesztése a tanulók egyéni képességeinek, haladási szintjének a figyelembe vételével.

A válogatáshoz kapcsolódó feladatokban, az ítéletalkotás, döntés meghozatalában, az önálló indoklás kialakításában a pedagógusnak mind az önálló munkára, mind a segítséggel megvalósuló tevékenységre lehetőséget kell teremtenie.

Az 5-6- évfolyamon meghatározott célok továbbra is érvényesek: minél önállóbb életvitelre és kommunikációra való felkészítés, egyéni célok, eszközök és haladási tempó, gyakorlás hangsúlyos szerepe. Így a 7 évfolyam anyagának elsajátítása áthúzódhat a 8. évfolyamra, illetve a már tanultak gyakoroltatása is feladat az utolsó általános iskolai évfolyamon.

A funkció változásait a pedagógusnak követnie kell (izomzat feszessége, általános állapot, műtétek, pozicionálás változásai) és szükség esetén újabb perifériákat, megsegítéseket bevezetni és gyakoroltatni.

A két utolsó tanév feladata, hogy az otthoni lehetőségek felmérésével olyan, hosszútávon használható stratégiákat alakítsunk ki a fiatallal együtt, melyeket megfelelően és hatékonyan képes lesz majd használni mindennapi életében (kommunikáció, önérvényesítés, önkiszolgálás, információszerezés, szabadidő).

7. évfolyam

Heti óraszám: 2 tanóra

Éves órakeret: 72 tanóra

Témakör	1. Digitális eszközök használata	Javasolt óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Érdeklődés megerősítése a tantárgy iránt. Perifériák, háttértárak megismertetése. Informatikai ismeretek és az informatikai környezet tudatos használatának erősítése. Információ befogadása, fogalmak értése, megjegyzése. Ismerkedés a virtuális világgal. Informatikai alapismeretek alkalmazása más tantárgyakban. Információ keresésének, gyűjtésének gyakoroltatása. Túlzott informatikai eszközhasználat káros hatásának tudatosítása. Hatékony, önálló tanuláshoz szükséges motiváció fenntartása IKT-eszközökkel. Helyes informatikai szemlélet kialakítása. Szándékos figyelem tartósságának további erősítése. Tanuláshoz szükséges belső motivációk kialakítása.	

	A digitális technológia megfelelő használatának megismertetése. Perceptív fogalomalkotó, analógiás és problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.	
	Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
	<p>1.1. Operációs rendszer és/vagy egy segédprogram alapszolgáltatása. Be- és kiviteli perifériák. Állományok tárolása: háttértárak. Képernyő részei. Ablak-gombok.</p> <p>1.2. Elektronikus számítógépek fejlődése. Az informatika történetének magyar tudósa.</p> <p>1.3. Mobilkommunikációs eszközök. Virtuális tanulási környezet, „Netikett”.</p>	<p>Számítógéphez csatlakoztatható perifériás eszközök működtetése. Perifériák csoportosítása. Háttértárak megismerése. Programok ablak-gombjainak használata. Operációs rendszer és a használt programok képernyőinek megismerése. Elektronikus számítógépek fejlődésének megismerése. Neumann János magyar származású természettudós munkásságáról ismeretek gyűjtése. Aktív szókinccs bővítése. Mobilkommunikációs eszközök megismerése és használatuk. Virtuális tanulási környezet kezelésének megismerése, használata.</p>
Fogalmak	Windows, CD, DVD, pendrive-méret, ablak-gomb, operációs rendszer, mobilkommunikációs eszköz, címsor, menüsor, eszköztár, alkalmazási terület, gördítősáv, csúszka.	

Témakör	2. Alkalmazói ismeretek	Javasolt óraszám: 13 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Érdeklődési kör bővítése. A számítógép eszközszintű használata más tantárgyakban. Tanuláshoz szükséges belső motivációk kialakítása. Képesség fejlesztése a digitális technológiák megfelelő használatához. Az informatika társadalmi szerepének bemutatása konkrét példák alapján. Program-használat jogi és erkölcsi alapjainak megismertetése. Függőség megelőzése. Nonverbális kifejezőképesség fejlesztése. Tájékozottság igényének alakítása a jeles napokban, nemzeti és nemzetközi ünnepekben.</p>	

Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p>2.1. Írott és audiovizuális dokumentumok elektronikus létrehozása. Rajzolóprogram még ismeretlen eszközei. Rajzos, szöveges, táblázatos dokumentumok létrehozása, formázása. Nyomtatás. Szövegszerkesztés, a vágólap használata.</p> <p>2.2. Adatkezelés, adatfeldolgozás, információ-megjelenítés. Adat szemléltetését, értelmezését, vizsgálatát segítő eszközök. Táblázatok, diagramok, grafikonok, következtetések.</p>		<p>Rajzos illusztráció készítése, a teljes eszköztár használatával. Igényesség a létrehozott munkák esztétikus külalakjára. Szövegszerkesztés elemi lehetőségeinek kipróbálása, karakterválasztás, betűméret, szöveg elhelyezése, hibajavítás. Szövegszerkesztési műveletek gyakorlása, dokumentum minél önállóbb készítése. Dokumentum nyomtatása. Szövegek és kép másolása vágólap használatával. Dokumentumok készítése az iskolai élet eseményeihez, jeles napokhoz kapcsolódva. Adat szemléltetését, értelmezését, vizsgálatát segítő eszközök megismerése, tájékozódás a használatukról. Táblázat létrehozása. Táblázatkezelés alapfogalmainak megismerése egyszerű példákon. Diagramok, grafikonok megismerése, adatok leolvasása. Adatbázisból történő információszerzés módjainak megismerése.</p>
Fogalmak	Diagram, grafikon, karakter, betűméret, elhelyezés, vágólap, cella, sor, oszlop, nyomtatás.	

Témakör	3. Problémamegoldás digitális eszközökkel és módszerekkel	Javasolt óraszám: 25 óra
---------	---	-----------------------------

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Ismétlődő utasítások végrehajtása – görbe vonalú betűk, számok, alakzatok előállítás.</p> <p>Irányok gyakoroltatása.</p> <p>Probléma megoldása tanári segítséggel és/vagy önállóan.</p> <p>Pontos szabálykövetés erősítése.</p> <p>Kreativitás, szépérzék fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>3.1. A probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása Alakzatok teknőccel</p> <p>3.2. Algoritmizálás (és adatmodellezés) Iskolai élet algoritmusai</p>	<p>Teknőccel körvonalas minták rajzolása utasítással, majd egyre önállóbban. Egymás utáni elemek, ismétlődések kapcsolatának észrevétele. Teknőc egyre önállóbb tudatos irányítása. Érdekes minták ismétlések segítségével.</p>	

	Minták önálló tervezése, rajzolása. Adatok gyűjtése, tervkészítés. Adatok megjelenítése: rajzban, írásban, jelekkel.
Fogalmak	Teknőcgrafika, beállítási lehetőség, szög- és lépésnagyság.

Témakör	4. Infokommunikáció, információs társadalom	Javasolt óraszám: 13 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az infokommunikációt segítő különféle eszközök bemutatása és lehetőségeik kipróbálása.</p> <p>Az elektronikus média eszközeinek és lehetőségeinek megismertetése.</p> <p>A tanulók életkorának megfelelő, legelterjedtebb elektronikus szolgáltatások megismertetése.</p> <p>Az IKT-eszközök túlzott használata veszélyeinek beláttatása, káros hatásainak megismertetése, törekvés erősítése a megelőzésre.</p> <p>Képesség kialakítása az informatika eszközrendszerének önálló vagy segítséggel történő alapvető használatára.</p> <p>A számítógép-használat helyes szokásrendszerének elvárása.</p> <p>Céltudatos, biztonságos net-használatra szoktatás.</p>	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
<p>4.1. Információkeresés, információközlési rendszerek. Információhordozók ismert körének bővítése.</p> <p>4.2. Az információs technológián alapuló kommunikációs formák. Információfogadás és -küldés, e-mail. Veszélyek.</p> <p>4.3. Médiainformatika. Céltudatos információszerzés.</p>	<p>Életkornak megfelelő információhordozók körének bővítése, megismerésük, használatuk.</p> <p>A számítógépes technika felhasználása a tudás bővítésére egyre önállóbban.</p> <p>Információk küldése és fogadása minél önállóbban.</p> <p>Informatikai levelezési nyelv használata. Adatokkal való visszaélés veszélyeinek, következményeinek megismerése.</p> <p>Hatékony, céltudatos információszerzés gyakorlása.</p>
<p>4.4. Információkezelés jogi és etikai vonatkozása Biztonsági kérdések</p> <p>4.5. Az e-szolgáltatások szerepe és használata. E-szolgáltatások a mindennapi életben.</p>	<p>Információforrások biztonságos, etikus felhasználása.</p> <p>E-szolgáltatások jelentőségének megismerése.</p> <p>Gyermekeknek szóló szolgáltatások körének további bővítése.</p> <p>Kommunikáció a számítógép egy biztonságos csevegő programja segítségével, on-line beszélgetés.</p>
Fogalmak	<p>Informatikai levelezési nyelv, visszaélés, következmény, online, csevegőprogram, e-mail, honlap, kezdőoldal, link (hivatkozás).</p>

Témakör	5. Könyvtári informatika	Javasolt óraszám: 9 óra
----------------	---------------------------------	--

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Hagyományos és új információs eszközökön alapuló könyvtári szolgáltatások céltudatos használatának kialakítása.</p> <p>Tantárgyak anyagához megfelelő információs forrás kiválasztása, lehetőleg önállóan.</p> <p>Pozitív viszonyulás kialakítása a könyvtárhasználathoz.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>Lakóhelyi könyvtár.</p> <p>Bibliográfia.</p> <p>Kézikönyvek, lexikonok.</p> <p>Elektronikus könyvtár.</p>	<p>Dokumentumok csoportosítása.</p> <p>Adott feladathoz segédanyag keresése önállóan vagy csoportmunkában – tanári irányítással.</p> <p>Keresési módszerek alkalmazása.</p> <p>Elektronikus könyvtárhasználat megismerése.</p> <p>Tematikus gyűjtőmunka – segítséggel.</p> <p>Médiumok típusba sorolása.</p>	
Fogalmak	Tárgymutató, névmutató, kézikönyv, lexikon, ismeretterjesztő könyv.	

8. évfolyam

Heti óraszám: 2 tanóra

Éves órakeret: 72 tanóra

Témakör	1. Digitális eszközök használata	Javasolt óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Érdeklődés megerősítése a tantárgy iránt. Perifériák, háttértárak megismertetése. Informatikai ismeretek és az informatikai környezet tudatos használatának erősítése. Információ befogadása, fogalmak értése, megjegyzése. Ismerkedés a virtuális világgal. Informatikai alapismeretek alkalmazása más tantárgyakban. Információ keresésének, gyűjtésének gyakoroltatása. Túlzott informatikai eszközhasználat káros hatásának tudatosítása. Hatékony, önálló tanuláshoz szükséges motiváció fenntartása IKT-eszközökkel. Helyes informatikai szemlélet kialakítása. Szándékos figyelem tartósságának további erősítése. Tanuláshoz szükséges belső motivációk kialakítása. A digitális technológia megfelelő használatának megismertetése. Perceptív fogalomalkotó, analógiás és problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>1.1. Operációs rendszer és/vagy egy segédprogram alapszolgáltatása. Be- és kiviteli perifériák. Állományok tárolása: háttértárak. Képernyő részei. Ablak-gombok.</p> <p>1.2. Elektronikus számítógépek fejlődése. Az informatika történetének magyar tudósa.</p> <p>1.3. Mobilkommunikációs eszközök. Virtuális tanulási környezet, „Netikett”.</p>	<p>Számítógéphez csatlakoztatható perifériás eszközök működtetése. Perifériák csoportosítása. Háttértárak megismerése. Programok ablak-gombjainak használata. Operációs rendszer és a használt programok képernyőinek megismerése. Elektronikus számítógépek fejlődésének megismerése. Neumann János magyar származású természettudós munkásságáról ismeretek gyűjtése. Aktív szókincs bővítése. Mobilkommunikációs eszközök megismerése és használatuk. Virtuális tanulási környezet kezelésének megismerése, használata.</p>	
Fogalmak	Windows, CD, DVD, pendrive-méret, ablak-gomb, operációs rendszer, mobilkommunikációs eszköz, címsor, menüsor, eszköztár, alkalmazási terület, gördítősáv, csúszka.	

Témakör	2. Alkalmazói ismeretek	Javasolt óraszám: 13 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Érdeklődési kör bővítése. A számítógép eszközszintű használata más tantárgyakban. Tanuláshoz szükséges belső motivációk kialakítása. Képesség fejlesztése a digitális technológiák megfelelő használatához. Az informatika társadalmi szerepének bemutatása konkrét példák alapján. Program-használat jogi és erkölcsi alapjainak megismertetése. Függőség megelőzése. Nonverbális kifejezőképesség fejlesztése. Tájékozottság igényének alakítása a jeles napokban, nemzeti és nemzetközi ünnepekben.</p>	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
<p>2.1. Írott és audiovizuális dokumentumok elektronikus létrehozása. Rajzolóprogram még ismeretlen eszközei. Rajzos, szöveges, táblázatos dokumentumok létrehozása, formázása. Nyomtatás. Szövegszerkesztés, a vágólap használata.</p> <p>2.2. Adatkezelés, adatfeldolgozás, információ-megjelenítés. Adat szemléltetését, értelmezését, vizsgálatát segítő eszközök. Táblázatok, diagramok, grafikonok, következtetések.</p>	<p>Rajzos illusztráció készítése, a teljes eszköztár használatával. Igényesség a létrehozott munkák esztétikus külalakjára. Szövegszerkesztés elemi lehetőségeinek kipróbálása, karakterválasztás, betűméret, szöveg elhelyezése, hibajavítás. Szövegszerkesztési műveletek gyakorlása, dokumentum minél önállóbb készítése. Dokumentum nyomtatása. Szövegek és kép másolása vágólap használatával. Dokumentumok készítése az iskolai élet eseményeihez, jeles napokhoz kapcsolódva. Adat szemléltetését, értelmezését, vizsgálatát segítő eszközök megismerése, tájékozódás a használatukról. Táblázat létrehozása. Táblázatkezelés alapfogalmainak megismerése egyszerű példákon. Diagramok, grafikonok megismerése, adatok leolvasása. Adatbázisból történő információszerzés módjainak megismerése.</p>
Fogalmak	Diagram, grafikon, karakter, betűméret, elhelyezés, vágólap, cella, sor, oszlop, nyomtatás.

Témakör	3. Problémamegoldás digitális eszközökkel és módszerekkel	Javasolt óraszám: 25 óra
----------------	--	-------------------------------------

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Ismétlődő utasítások végrehajtása – görbe vonalú betűk, számok, alakzatok előállítás. Irányok gyakoroltatása. Probléma megoldása tanári segítséggel és/vagy önállóan. Pontos szabálykövetés erősítése. Kreativitás, szépérzék fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
3.1. A probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása Alakzatok teknőccel 3.2. Algoritmizálás (és adatmodellezés) Iskolai élet algoritmusai	Teknőccel körvonalas minták rajzolása utasítással, majd egyre önállóbban. Egymás utáni elemek, ismétlődések kapcsolatának észrevétele. Teknőc egyre önállóbb tudatos irányítása. Érdekes minták ismétlések segítségével. Minták önálló tervezése, rajzolása. Adatok gyűjtése, tervekészítés. Adatok megjelenítése: rajzban, írásban, jelekkel.	
Fogalmak	Teknőcgrafika, beállítási lehetőség, szög- és lépésnagyság.	

Témakör	4. Infokommunikáció, információs társadalom	Javasolt óraszám: 13 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az infokommunikációt segítő különféle eszközök bemutatása és lehetőségeik kipróbálása. Az elektronikus média eszközeinek és lehetőségeinek megismertetése. A tanulók életkorának megfelelő, legelterjedtebb elektronikus szolgáltatások megismertetése. Az IKT-eszközök túlzott használata veszélyeinek beláttatása, káros hatásainak megismertetése, törekvés erősítése a megelőzésre. Képesség kialakítása az informatika eszközrendszerének önálló vagy segítséggel történő alapvető használatára. A számítógép-használat helyes szokásrendszerének elvárása. Céltudatos, biztonságos net-használatra szoktatás.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
4.1. Információkeresés, információközlési rendszerek. Információhordozók ismert körének bővítése. 4.2. Az információs technológián alapuló kommunikációs formák. Információfogadás és	Életkornak megfelelő információhordozók körének bővítése, megismerésük, használatuk. A számítógépes technika felhasználása a tudás bővítésére egyre önállóbban. Információk küldése és fogadása minél

-küldés, e-mail. Veszélyek. 4.3. Médiainformatika. Céltudatos információszerzés.	önállóban. Informatikai levelezési nyelv használata. Adatokkal való visszaélés veszélyeinek, következményeinek megismerése. Hatékony, céltudatos információszerzés gyakorlása.
4.4. Információkezelés jogi és etikai vonatkozása Biztonsági kérdések 4.5. Az e-szolgáltatások szerepe és használata. E-szolgáltatások a mindennapi életben.	Információforrások biztonságos, etikus felhasználása. E-szolgáltatások jelentőségének megismerése. Gyermekeknek szóló szolgáltatások körének további bővítése. Kommunikáció a számítógép egy biztonságos csevegő programja segítségével, on-line beszélgetés.
Fogalmak	Informatikai levelezési nyelv, visszaélés, következmény, online, csevegőprogram, e-mail, honlap, kezdőoldal, link (hivatkozás).

Témakör	5. Könyvtári informatika	Javasolt óraszám: 9 óra
----------------	---------------------------------	--

A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Hagyományos és új információs eszközökön alapuló könyvtári szolgáltatások céltudatos használatának kialakítása. Tantárgyak anyagához megfelelő információs forrás kiválasztása, lehetőleg önállóan. Pozitív viszonyulás kialakítása a könyvtárhasználathoz.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
Lakóhelyi könyvtár. Bibliográfia. Kézikönyvek, lexikonok. Elektronikus könyvtár.	Dokumentumok csoportosítása. Adott feladathoz segédanyag keresése önállóan vagy csoportmunkában – tanári irányítással. Keresési módszerek alkalmazása. Elektronikus könyvtárhasználat megismerése. Tematikus gyűjtőmunka – segítséggel. Médiumok típusba sorolása.	
Fogalmak	Tárgymutató, névmutató, kézikönyv, lexikon, ismeretterjesztő könyv.	

<p>Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A számítógép főbb perifériás egységeinek használata önállóan vagy segítséggel, funkcióik ismerete. A számítógép és a mobilkommunikációs eszközök fontosabb alkalmazási területeinek és jelentőségüknek ismerete a mai társadalomban. A net célirányos használata. A program- és adatvédelem szabályainak betartása. Tapasztalatok az informatikai eszközök és információhordozók használatában. Az információforrások etikus használata. A számítógép-kezelés alapjainak elsajátítása. Többféle formázást tartalmazó, szöveges, rajzos, táblázatos dokumentumok elkészítése. Adatok táblázatos, diagramos, grafikonos megjelenítésének értelmezése. Információfeldolgozási képesség gyakorlati hasznosságának belátása. Testi és lelki egészség megóvása érdekében a függőség megelőzése, a net veszélyeinek elhárítása. Törekvés a gyermeki adottságok kibontakoztatására. A számítógép egyre biztosabb, önálló kezelése. Iskolai algoritmusok értelmezése, minél önállóbb alkalmazása. Algoritmizáló képesség megerősödése, önállósulása. Grafikai kifejezőképesség önállósulása. Szabálykövető magatartás, megerősödött feladattudat kialakulása. Önbizalom, önértékelés fejlődése. Képesség céltudatos információszerzésre. Iskolai feladathoz dokumentum kiválasztása segítséggel, majd egyre önállóan. Tárgy- és névmutató használata. Beszámoló a szerzett információról – kérdések segítségével. Hagyományos és elektronikus könyvtárszolgáltatások igénybevétele tanuláshoz, szórakozáshoz. A korszerű technológiákon alapuló könyvtári ismerethordozókból, számítógépes, hálózatokból, multimédiás oktatóprogramokból történő információszerzés lehetőségének, módjának ismerete.</p>
--	---

TERMÉSZETTUDOMÁNY

A műveltségterület középpontjában a természet és az azt megismerő ember áll. A természettudományos műveltség kialakításának alapja a természettel való közvetlen, megértő és szeretetteljes kapcsolat. A tanulók a tantárgy elsajátítása során megismerkednek a természeti és technikai környezettel.

A kerettanterv figyelembe veszi a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók megismerési sajátosságait, ezért az olyan tanulási helyzetek kialakítására helyezi a hangsúlyt, amelyben az aktív tevékenység, a közvetlen tapasztalatszerzés, a cselekvések sokasága, a konkrét gyakorlati vonatkozások értelmezése szerepel. A tanulási folyamatban az érzékelésre, az észlelésre, a személyes élményekre, felfedezésekre építve jut el a tanuló a bonyolultabb gondolkodási műveletig, az elemi problémamegoldásig. A műveltségi anyag elsajátításában központi helyet kap a sokféle tanulási környezet, így a gyűjtőmunka a természetben, terepséta, terepgyakorlatok, kirándulások. A környezet, a természet, az emberi kapcsolatok megismerése nyomán fejlődik és alakul ki a tanulók tudatos természetszerető- és védő magatartása, kapcsolatteremtő képessége. A tanterv elsajátítása során már az első évfolyamtól kezdve tudatosan formálja környezetvédő attitűdjüket, környezetkímélő magatartásukat, és ez a magatartás a későbbi életvitelüket meghatározó erkölcsi alapulvvé válik.

A természettudományi műveltség az egyén és a társadalom számára meghatározó jelentőségű. Az egészség tudatos megőrzése, a természeti és a technikai, az épített környezet felelős, fenntartható átalakítása, természettudományos kutatások és azok eredményeinek alkalmazása nélkül elképzelhetetlen.

A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulóknak az ismeretsajátítási folyamat során olyan tudásrendszerek alapjait kell kiépíteniük, amely alkalmas a mindennapi tevékenységben való felhasználásra. A tanulók ismeretsajátításában a természeti környezeti világ elemi megismerésének lehetősége tűzhető ki célul. A folyamat során kiemelt figyelmet kell fordítani a kapcsolatrendszerek feltárására, az élő és élettelen természet szoros kölcsönhatásaira, az ember és természet összetartozására, egymásrautaltságára, az ember természetben betöltött helyének és szerepének felismerésére.

A tanterv olyan jelenségekkel is foglalkozik, amelyek befolyásolják az egyén és a közösség életét, és hatással vannak a jövő alakulására. Ezek az egészségmegőrzéssel, természeti forrásokkal összefüggő problémák. Ezeknek feltárása, megértése hangsúlyos a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulóknál is.

Kiemelt cél az életkornak és fejlettségnek megfelelő korszerű tudások elsajátítása, a fogalmak folyamatos érlelése, pontosítása. Az önálló ismeretszerzés képességének fejlesztése aktív tevékenységek során, folyamatos gyűjtőmunkával, pozitív megerősítéssel és következetes segítségadással történik.

A tanulói aktivitás és tevékenységközpontúság érdekében szükséges a vizsgáló munkaeszközök, kísérleti eszközök, egyéni igényekhez igazított taneszközök alkalmazása.

A tanterv célja a tájhoz, a hazához, a közösséghez tartozás örömeinek, felelősségének és érzelmi biztonságának kialakítása közben a térbeli, és időbeli tájékozódó képesség fejlesztése is. A kognitív képesség, a megismerő képesség fejlesztése, a megismerési módszerek elsajátítása tapasztalatok szerzése közben, értelmezéssel, pontosítással kísérve történik. A

kommunikációs képesség fejlesztésében a szókincsbővítés, a fogalmak értelmezése, a beszédprodukció kerül a középpontba. Az érdeklődés, a nyitottság, a kíváncsiság felkeltésével, azok tartósságának fokozásával megvalósítható a cselekvési képesség gazdagítása, az önkifejezési formák erősítése, a szociális képességek fejlesztése, a kapcsolatteremtés és együttműködési szokások kialakítása, a társak segítése.

A Természettudomány és földrajz műveltségterület fejlesztési feladatai tudásterületekre tagolódnak. A kialakított szerkezet egyrészt diszciplináris szerveződésű, másrészt támogatja az integrált szemléletet, valamint hangsúlyozza a kiemelt fejlesztési célokat. Segíti a részletes fejlesztési feladatok integrált szemléletű és célszerű megfogalmazását. Segíti a képességek, a gondolkodás fejlesztését, elemi szinten a természetismeret, a speciális technikai, gazdasági, társadalmi, etikai alkalmazások közötti kapcsolatok, összefüggések feltárását. A fejlesztendő készségek, képességek az elemi természettudományos műveltség megszerzését és gyakorlatban való alkalmazását teszik lehetővé. A tanulási tevékenységek közül kiemelt jelentőségű a megfigyelés, a közvetlen tapasztalatszerzés, vizsgálódás, aktív részvétel a kísérletekben és a kísérleti eszközök használata, a balesetmentes kísérletezés szabályainak elsajátítása.

Az egyszerű, elemi földrajzi ismeretek átadása az általános és a speciális képességek fejlesztésére, a specifikumokra figyelve történik, egyben rehabilitációs, rehabilitációs célokat, feladatokat is hordoz. Ezek közül a legfontosabbak: a gondolkodási funkciók fejlesztése, a rövid és a hosszú távú figyelem és emlékezet fejlesztése, biztos tájékozódás megteremtése a közvetlen térben, a síkban, a jelek, a szimbólumok világában.

Az egyes tudományterületek oktatása az integrált természettudomány tantárgy keretében, az 5-6. évfolyamon általánosabb formában, a 7-8. évfolyamon az egyes tudományterületek markánsabb elhatárolásával valósul meg.

5–6. évfolyam

A tantárgy egységben szemléli a természet jelenségeit, a következő témakörök mentén:

1. Anyag, kölcsönhatás, energia, információ
2. Rendszerek
3. Felépítés és a működés kapcsolata
4. Állandóság, változás
5. Az ember megismerése és egészsége
6. Környezet és fenntarthatóság
7. Tájékozódás a földrajzi térben
8. Tájékozódás az időben
9. Tájékozódás a környezet anyagairól
10. Tájékozódás a környezet kölcsönhatásairól
11. Tájékozódás a hazai földrajzi, környezeti folyamatokról - A földrajzi tér regionális szerveződése
12. Tájékozódás a regionális és a globális földrajzi, környezeti folyamatokról

A tantárgy tanítása során a következő nevelési célokat valósítjuk meg: szabályokhoz való rugalmas alkalmazkodás képességének fejlesztése, a feladattudat erősítése. A megismert történelmi, kulturális és természeti értékeink alapján a nemzeti összetartozás érzésének erősítése. Éntudat és énkép fejlesztése. Pozitív erkölcsi tapasztalatok erősítése. Az egészséges életmódra való tudatos törekvés technikáinak elsajátítása. A mozgás és az egészséges életmód kapcsolatának felismerése. A szociális érzékenység fejlesztése, az együttérző, segítő magatartás erősítése. A környezetkímélő, takarékos magatartás, a természet és az épített környezet iránti szeretet és a megóvás igénye. Törekvés az önálló tanulásra, együttműködő, kooperatív, interaktív technikák alkalmazására.

Kiemelt fejlesztési cél és feladat az életkorral és a sajátos nevelési igényekkel összhangban lévő, az egyén sajátosságaira és lehetőségeire építő megismerési módszerek megtanítása. A pedagógus feladata erős figyelmet fordítani arra, hogy a tanulók a periodikus változásokat, összefüggéseket megértsék, a kapcsolatokat felismerjék a növény- és állatvilág, valamint az élettelen természet kapcsolatában. A tanulók számára fontos, hogy közvetlen tapasztalatokat gyűjtsenek, ezért kell lehetővé tenni a vizsgáló és kísérletező eszközök rendszeres használatát.

A tanulók képessé válnak a tantárgy sajátos földrajzi ismerethordozók – térkép, földgömb, ábrák – használatára, valamint az IKT-eszközök tanári segítséggel történő célszerű alkalmazására. Fejlődik kommunikációs képességük, a tananyag feldolgozása során bővül szókincsük, fejlődik szövegértésük és a feladatmegoldásokhoz kapcsolódóan értékelési helyzetekben önértékelésük, önismeretük. A matematikai kompetencia birtokában képesek számadatok összevetésére, grafikonok, diagramok leolvasására, elemzésére.

A komplex kommunikációs igényű tanulók a tantárgy elsajátítását az augmentatív és alternatív kommunikáció eszközeivel és módszereivel végzik. A beszélő, de enyhe értelmi fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók pedig ezt az eszköztárat az akadálymentes kommunikáció, illetve a megértés, elsajátítás, feldolgozás megkönnyítése céljából használják. A tantárgyi célok elérésének sikerességét a pedagógusok szintén ezen eszköztár segítségével követik.

5. évfolyam

Heti óraszám: 2 tanóra
Éves órakeret: 72 tanóra

Témakör	1. Anyag, energia, információ	Javasolt óraszám: 4 óra
A témakör nevelési- fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Az alsó évfolyamokban szerzett ismeretek az élettelen természet anyagairól, halmazállapot-változásairól. Egyszerű információs jelek ismerete.</i></p> <p>Természettudományosan megalapozott, tanulók által megfigyelhető tapasztalatok bővítése, alkalmazása, az érdeklődés, a kíváncsiság, a motiváció erősítése az élettelen természet anyagai és jelenségei iránt. Kommunikációs képesség, kauzális gondolkodás fejlesztése. A szociális képesség fejlesztése csoportmunka során. A lehető legaktívabb részvétel biztosítása a kísérletekben. Minél önállóbb megismerés. Tapasztalatok rögzítése szóban, írásban, rajzban, és az AAK eszköztár használatával. Egyszerű információk feldolgozási képességének fejlesztése, szociális érzékenység, felelősségtudat fejlesztése, ok-okozati összefüggések felismertetése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>Anyag</i> Anyagfajták a mindennapi környezetben (fémek, fafajták, bőr, szövet, üveg, műanyag, kerámia, papír). Tulajdonságaik.</p>	<p>Tulajdonságok vizsgálata. Megfigyelések előre megadott szempontok szerint, csoportosítások. Egyszerű kísérletek végzése különböző hétköznapi anyagokkal (alakítható, rugalmas, hajlítható, törékeny, morzsolható, faragható, olvasható, szilárd, képlékeny, folyékony, légnemű).</p>	
Halmazállapotok.	A környezet legismertebb anyagai halmazállapotának felismerése (például víz, levegő, zsír, olaj, különböző szilárd anyagok).	
Tömegmegmaradás.	Egyszerű fizikai változások létrehozása. Mérések, vizsgálatok (törés, darálás, hajtogatás).	
Víz a természetben.	Példák gyűjtése személyes tapasztalatok alapján (eső, folyó, tó).	
<p><i>Kölcsönhatások, erők</i> Egyszerű kölcsönhatások a mindennapi környezetben (mechanikai, melegítés-hűtés, mágneses vonzás-taszítás, halmazállapot-változások, térfogatváltozás (hőterjedés, hőtágulás, hőáramlás, hősugárzás), statikus,</p>	<p>A vizsgálódáshoz, méréshez szükséges eszközök használatának gyakorlása. Ok-okozati összefüggések felismertetése. Jelenségek, változások felismertetése, elemzése irányítással. A mágneses jelenség megfigyelése játékos</p>	

elektromasszázs, hang- és fényforrások).	kísérletekkel.
<i>Információ</i> Jelek, jelzések (közlekedési jelzőtáblák, piktogramok, katasztrófavédelmi jelzésrendszer).	Irányított megfigyelések a mindennapi életünket segítő, tájékoztató jelrendszerekről (élelmiszerek, háztartási vegyszerek, közlekedési jelző- és tiltó táblák, életvédő, katasztrófa-megelőző, menekülést segítő jelzések, internet piktogramok).
A természet jelzései. Növények jelzései, állatok kommunikációja.	Példák gyűjtése személyes tapasztalatok alapján (például hervadó növény, kiszáradt fa, kutya, macska hangjelzései).
Fogalmak	Anyagi tulajdonság, megmunkálhatóság, kölcsönhatás, mértékegység, energiafajta, energiaforrás, információs jel, jelrendszer.

Témakör	2. Rendszerek	Javasolt óraszám: 28 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Az alsó évfolyamokon megszerzett tájékozódási ismeretek. Az időjárás elemeinek ismerete. Az eddig tanult növények, állatok jellemzőinek ismerete. Mérések mérőeszközök mértékegységek eddig elsajátított ismeretei.</i></p> <p>A megismerés módszereinek alkalmazása fokozott önállósággal és tartóssággal. A térbeli, időbeli tájékozódási képességek fejlesztése. Térképhasználati ismeretek bővítése. A kommunikációs, együttműködési képességek fejlesztése. Az analízis és szintetizáló gondolkodás, kauzális képesség fejlesztése. A rendszerező képesség fejlesztése. Ökológiai szemlélet alapozása, célirányos megfigyelésekre épülő tartós észlelés, rész-egész viszonyainak elemzése, összefüggések, kapcsolatrendszerek felfedeztetése.</p>	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p><i>Tér és idő</i> Tájékozódás a lakóhelyen és környékén, hely, irány, távolságok meghatározása. Térkép és földgömb. Világtájak a valóságban és a térképen. A térkép tájolása. Iránytű. Alaprajz, térképvázlat, síktérkép, domború térkép. Hazánk térképe. Domborzati viszonyokat jelölő színek, jelek. Vizek ábrázolása a térképen. Ciklusok a természetben (napszakok, évszakok, az élővilág változásai ennek megfelelően). Az időmérés lehetőségei, eszközei (óra,</p>		<p>Tájékozódási gyakorlatok a lakóhelyen és környékén, az épített és természetes környezetben. Az iránytű használatának gyakorlása. Felszíni formák és világtájak ráismerési szinten. Alaprajzok, egyszerű térképvázlatok rajzolása vagy értelmezése segítségével. A látott, tapasztalt valóság ábrázolása homokasztalon, terepasztalon segítségével. Vizsgálódáshoz, méréshez szükséges eszközök (óra, hőmérő) használatának gyakorlása. Az időjárás elemeinek figyelemmel kísérése napszaknak és az adott évszaknak megfelelően.</p>

<p>perc, másodperc). Időjárás. Mozgás és idő összefüggése.</p>	<p>Időjárás-jelentések értelmezése segítséggel. Időjárási naptár készítésében való aktív részvétel. Hőmérsékletmérések. Napi és évi változások figyelemmel kísérése, rögzítése. A napszakok és a Nap állásának megfigyelése, összekapcsolása. (A Hold változásainak megfigyelése.).</p>
<p><i>Rendszer, a rendszer és környezete</i> Természeti és mesterséges technikai és épített rendszerek környezetünkben. Természetes táj, mesterséges környezet. Élőlény és élőhelye, lakóház és közmű kapcsolatai. Rendszerek egymásba ágyazódása (szoba-ház, város-ország).</p>	<p>Séták, kirándulások során irányított megfigyelések. A tapasztalatok megbeszélése, vázlatok, rajzok, tablók készítése segítséggel. Megfigyelések végzése, részvétel csoportmunkában (például építőjátékok, legózás, terepasztal berendezése, tablókészítés során).</p>
<p><i>Mezőgazdasági kultúrák (főbb kultúrnövényeink, tenyésztett állatok)</i> Élőlények a ház körül. Rendszer részei, ház részei, ország részei, élőlények részei.</p>	<p>A gazdaságok hatékony működésének megfigyelése természetes környezetben, tanulmányi kirándulások alkalmával. Múzeumlátogatás, rövid beszámoló készítése a látottakról segítséggel, szükség szerint AAK eszközök használata. Összefüggések keresése, felfedeztetése. a növénytermesztés, állattenyésztés között (komposztálás, trágyázás, állatok etetése, silózás, széna, szalma). A rovarkártevőket pusztító hasznos állatok (énekesmadarak, sün, vakondok), és a biológiai növényvédelem összefüggéseinek felfedeztetése. A kölcsönös egymásrautaltság felismertetése konkrét példákban. Az okos gazdálkodás és a fenntartható fejlődés összefüggésének felismertetése.</p>
<p><i>Szerveződési szintek, hálózatok</i> Hálózatok a természetben és a mesterséges környezetben. Táplálék, energiaellátás, úthálózat. Élőlény és élőhely, a lakóház és a közműellátás.</p>	<p>Példák gyűjtése egy-egy élőhely táplálékláncaira és táplálékpiramisára.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>Térkép, iránytű, felszíni forma, vizek, térképjel, időmérés, időjárási naptár, időjárás-jelentés, természeti és mesterséges környezet, hálózat, rendszer.</p>

Témakör	4. Állandóság, változás	Javasolt óraszám: 8 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás:</i> A környezet anyagainak felismerése, megnevezése. A tanult mérőeszközök, mértékegységek használata.</p> <p>Természettudományos ismeretszerzési képesség fejlesztése. Az önálló ismeretszerzési képesség fejlesztése. Tapasztalatok, eredmények megfogalmazása szóban vagy AAK eszközökkel. Rögzítése írásban, rajzban, alternatív eszközökkel, segítséggel. Kommunikációs képesség fejlesztése. Minél aktívabb részvétel biztosítása vizsgálatokban, mérésekben, kísérletezésekben. Kooperatív technikák alkalmazása. Az élettelen természetben bekövetkező fizikai, kémiai, biológiai változások ismereteinek bővítése. Algoritmikus gondolkodás fejlesztése, technikai készség és kreatív képesség fejlesztése, a természet iránti pozitív attitűd erősítése.</p>	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p><i>Állapot</i> Anyagok és testek minőségi és mennyiségi tulajdonságai.</p>	<p>Anyagok, testek érzékelhető tulajdonságainak megfigyelése és felismerése segítséggel. Megnevezésük, összehasonlításuk AAK eszközökkel. Egyszerű, mindennapi életben használható mérőeszközök alkalmazása. Összehasonlítások végzése (hosszúság, tömeg, űrtartalom, hőmérséklet). Mérések gyakorlása. A gyakran használt mértékegységek fokozatos megismerése (kg, l, m, cm, °C).</p>	
<p><i>Változás</i> Változások környezetünkben Természeti változások: víz halmazállapot-változásai, kőzetek mállása, aprózódása. Technikai változások: darabolás, darálás, faragás.</p>	<p>Példák gyűjtése, csoportosítása, folyamatok megfigyeltetése, tapasztalatok elmondása segítséggel.</p>	
<p>Fizikai változások.</p>	<p>Fizikai változásokra példák gyűjtése segítséggel.</p>	
<p>Kémiai változások: égés, tűzvédelem.</p>	<p>Tűz, égés, kára, haszna: a fogalmak tisztázása AAK eszközök segítségével. A kiinduló anyag és keletkezett anyagok összehasonlítása, megtapasztaltatása.</p>	
<p><i>Egyensúly, stabilitás</i></p>	<p>Egyszerű, hétköznapi példák, játékos kísérletek segítségével a fogalom bevezetése (mérleghinta, hőmérséklet-mérések, hideg-meleg-langyos).</p>	

Újrahasznosítás.	Szelektív hulladékgyűjtés gyakorlása iskolai és otthoni környezetben.
Fogalmak	Minőségi és mennyiségi tulajdonság, mérőeszköz, fizikai, kémiai, biológiai változás, újrahasznosítás, információfeldolgozás.

Témakör	5. Az ember megismerése és egészsége	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Az emberi test részeinek, alapvető működésének, az egészséges életmód elemei szabályainak ismerete</i></p> <p>A megismerő képesség és az önálló tanulás képességének fejlesztése, kommunikációs képesség, a szociális képesség fejlesztése. Törekvés erősítése az egészséges táplálkozási szokások betartására. Megfelelő viselkedési formák kialakítása és betartása betegségek, fertőzések, járványos betegségek esetén, a szociális együttélés szabályainak betartása, feladat- és szabálytudat erősítése. A másság elfogadása, sérült embertársaink segítése, mérlegelő gondolkodás fejlesztése, empátiakészség fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>Testkép, testalkat, mozgás</i> Az emberi test arányai, méretviszonyai, testalkat, szimmetria. Testtájak, testsúly, soványság, elhízás, a mozgás szerepe életünkben.</p>	<p>A rendszeres mozgás és sport hatása és jelentőségének felismerése, összefüggés a mozgás és a normál testsúly fenntartása között. A mozgássérülésből adódó korlátok és lehetőségek felismertetése, önelfogadás. Az egyéni mozgásos lehetőségek kihasználása. Mozgássérült társak elfogadása, segítése.</p>	
<p><i>Önfenntartás</i> Az egészséges táplálkozás alapelvei, módjai. Tápanyagok, vitaminok. Szent-Györgyi Albert. Mennyiségi és minőségi szempontok.</p>	<p>Törekvés az egészséges táplálkozás szabályainak betartására. Napi étrend összeállításának gyakorlása. A tudós munkájának megismerése. Információk gyűjtése, feldolgozása segítségével.</p>	
<p>Személyi higiénia. Az érzékszervek védelme és tisztasága. Orvosi ellátás. Fertőző és járványos betegségek, védőoltás. Alapfokú elsősegélynyújtás.</p>	<p>Helyes testápolás fontosságára való rávezetés, az igény kialakítása. A helyes testápolás gyakorlása, illetve a megfelelő segítségnyújtás kérése és elfogadása. Járványos és fertőző betegség esetén a szükséges előírások betartása. Veszélyhelyzetek felismerése otthon, az iskolában, a közlekedésben. Orvosi segítségnyújtás kérése, elfogadása, mentőhívás. Teendők elsősegélynyújtáskor. Szituációs gyakorlatok.</p>	

	Plakátok, tablók elemzése, készítése, értelmezése csoportmunkában.
Fogalmak	Testméret, testalkat, tápanyag, testi és érzékszervi sérülés, járvány és fertőzés, betegség, elsősegélynyújtás, gyógyítási mód.

Témakör	6. Környezet, fenntarthatóság	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Az alsó tagozaton szerzett ismeretek a közvetlen és tágabb környezetünkről.</i></p> <p>A megfigyelőképesség, az analízáló, szintetizáló képesség, a kauzális gondolkodás fejlesztése. A szóbeli és írásbeli illetve alternatív kommunikációs kifejezőképesség fejlesztése, kritikai érzék fejlesztése, az ember természeti környezetéről, a környezeti rendszerek állapotáról, védelméről, fenntarthatóságáról szerzett ismeretek bővítése. Környezetvédő tevékenységek gyakorlása, információszerző képesség fejlesztése. A természetes és a kulturális értékek megbecsülése. A felelősségtudat további erősítése.</p>	
	Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
	<p><i>Globális környezeti rendszerek</i> Életvitel és fenntarthatóság. Környezettudatos magatartás.</p>	<p>Helyes és helytelen magatartások elemzése segítségével. Egyszerű megoldások keresése rávezetéssel. Az egyén lehetőségei a környezet megóvásában (étkezés, szelektív hulladékgyűjtés, fűtés, csomagolás, közlekedés).</p>
	<p>A víz körforgása. Időjárási jelenségek, folyamatok. Táj és ember kapcsolata a Kárpát-medencében.</p>	<p>Kirándulásokon tapasztalatok gyűjtése, lejegyzése egyénre szabottan.</p>
	<p><i>Környezeti tényezők</i> Kölcsönhatások a természetes, a mesterséges környezet és az időjárás között.</p>	<p>Az éghajlat és az időjárás környezetre gyakorolt hatásainak megfigyelése, felismertetése képek, filmek, PCS képek segítségével. Megbeszélések, elemzések, rendszerezések, csoportosítások. Épületek hő- és vízszigetelésének fontossága, egyszerű bemutató kísérletek megfigyelésével, megbeszélésével.</p>
	<p>Az élőlényekre ható élettelen környezeti tényezők. Az élőlények alkalmazkodása a környezeti tényezőkhöz, feltételekhez (levegő, víz,</p>	<p>Példák gyűjtése a növények, állatok alkalmazkodásáról (növények és fényviszonyok, vízigény, hőmérséklet, állatok, téli álmom, kültakaró, költözés).</p>

	talaj, hőmérséklet, fényviszonyok).
Fogalmak	Fenntarthatóság, időjárási jelenség, kölcsönhatás, környezetszennyeződés.

Témakör	7. Tájékozódás a földrajzi térben	Javasolt óraszám: 4 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás:</i> Az alsó tagozaton szerzett ismeretek a közvetlen és tágabb környezetünkről.</p> <p>Az ismert tér fokozatos kitágítása. A térkép és a valóság kapcsolatának felismertetése. Összehasonlítás, differenciálás, analógiás gondolkodás fejlesztése. A tanult jelek felismerése. Tájékozódás gyakorlása a térképi ábrázolás jelrendszerének segítségével. A jelrendszer alkalmazása térábrázolásban irányítás mellett.</p>	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p><i>A tér és ábrázolása</i> 1.1. Téregységek</p> <ul style="list-style-type: none"> – Személyes tér. A földrajzi tér: közvetlen környezet, lakóhely, környező táj, haza. – Földrészek és óceánok. A kontinensek neve, egymástól való távolsága. – Térhierarchia (kis-, közép-, nagytáj; közigazgatási egységek és termelési területek, régiók). 		<p>Tájékozódás a lakóhelyen/iskolában valamint azok szűkebb és tágabb környezetében PCS képek segítségével.</p> <p>A földrajzi tér fogalmának kialakítása a közeli és a tágabb környezetben.</p> <p>Ismerkedés a földgömbbel.</p> <p>Tájékozódás a földgömbön és a Föld természetföldrajzi térképén segítségével.</p>
Fogalmak	Személyes tér. Földrajzi tér: közvetlen környezet, lakóhely, környező táj, haza. Iránymeghatározás. Térképi ábrázolás, térképjel. Térképfajta (domborzati, közigazgatási, turista-, autós, időjárási és kontúrtérkép).	
Topográfiai ismeretek	Európa, Ázsia, Afrika, Észak- és Dél-Amerika, Ausztrália, Antarktika, Atlanti-óceán, Csendes-óceán, Indiai-óceán.	

Témakör	8. Tájékozódás az időben	Javasolt óraszám: 3 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás:</i> Az alsó tagozaton szerzett ismeretek a közvetlen és tágabb környezetünkről.</p> <p>Tér-, időorientációs képesség fejlesztése. Jelenségek, folyamatok megfigyelése, a tapasztaltak adott szempontok szerinti rendezése. A természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek érzékeltetése.</p>	

Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p><i>Az idő</i></p> <p>2.1. Időegységek</p> <ul style="list-style-type: none"> – A napi, az évi, a történelmi és a földtörténelmi időegységek. – Földrajzi-környezeti folyamatok időbeli nagyságrendje, időtartama példák alapján. 		<p>Időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek összehasonlító tapasztalása – időszalag készítése, lejárása, hosszúságának vizuális és mozgásos érzékelése, segítséggel.</p> <p>Jelenségek (pl. a Föld mozgásaihoz kötődő változások) szabályszerű ismétlődésének megismertetése.</p> <p>A rövidebb távú természeti, társadalmi és környezeti folyamatok áttekintése hazai konkrét példák alapján – periodikusan bekövetkező jelenségek, váltakozó folyamatok megismertetése.</p>
Fogalmak	Napi, évi, történelmi és földtörténelmi időegység, tengely körüli forgás, Nap körüli keringés; évszak, napszak, váltakozás.	

Témakör	9. Tájékozódás a környezet anyagairól és jelenségeiről	Javasolt óraszám: 4 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Előzetes tudás: A munkatevékenység tantárgy keretein belül az anyagokról szerzett tapasztalatok.</p> <p>A tanulók érdeklődésének felkeltése a természetben előforduló anyagok, felhasználásuk, hasznosíthatóságuk iránt. Az ismeretszerzés, tanulás során a földrajzi környezetben történő eligazodás képességének fejlesztése.</p> <p>A felszínformák és kialakulásuk, a hegységképződés és a lepusztulás-feltöltődés bemutatása és megtapasztaltatása. A felszín folyamatos változásának bemutatása és szemléltetése.</p> <p>A hazai tájak életközösségeinek ökológiai szemléletű bemutatása, az élőhelyek földrajzi sajátosságainak, kapcsolatainak, folyamatos változásának felismertetése.</p> <p>Az időjárás és az éghajlat jelenségeinek bemutatása, konkrét Kárpát-medencei példák illetve saját élmények alapján.</p> <p>A nyersanyagok és energiahordozó-készletek végessége miatti takarékoság szükségességének beláttatása.</p> <p>Kooperatív technikák alkalmazása során az együttműködési képesség fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p><i>Tájékozódás a környezet anyagairól és jelenségeiről</i></p> <p>3.1. Anyagok, anyagi rendszerek</p> <ul style="list-style-type: none"> – A tanulók szűkebb és tágabb környezetében előforduló ásványok és kőzetek, nyersanyagok és 		<p>Érzékszervi vizsgálatok alapján egyszerű megfigyelő eszközök használatával összehasonlítások megtétele – szín, keménység, szag, mintázat. A fogalmak megerősítése AAK eszközök bevonásával. Az emberi tevékenységek által okozott környezetkárosító kölcsönhatások,</p>

<p>energiahordozók, illetve talajtípusok példái, jelentőségük a természetben, a társadalmi-gazdasági életben.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Környezetet károsító anyagok és hatásaik. 	<p>folyamatok megismerése konkrét példákon: levegő-, talaj-, vízszennyezés.</p> <p>A háztartásban használt energiahordozók és nyersanyagok jelentőségének bemutatása, megismertetése.</p> <p>Példák gyűjtése az energiatakarékos magatartás lehetőségeire segítséggel és gyakorlati lehetőségek biztosítása az iskolai élet során.</p> <p>Válogatás tanári irányítással információs anyagokban és gyűjteményekben (könyv- és médiatár, kiállítási-múzeumi anyagok).</p>
<p>3. 2. Geoszféra</p> <ul style="list-style-type: none"> – Felszínformák (hegységek, síkságok kialakulása). – Kiemelkedések és lepusztulások, feltöltődések. Hegységképződés. A szél, a víz, a jég felszínalakító munkája. Jellegzetes felszínformák. – Időjárási-éghajlati elemek, jelenségek, légköri alapfolyamatok –felmelegedés, a víz körforgása és halmazállapot-változásai, csapadékképződés. – Éghajlati elemek változásai, éghajlatmódosító tényezők, éghajlatok jellemzői, társadalmi-gazdasági hatások hazai és regionális példák alapján. – A szél. A csapadék kialakulása és fajtái. A napsugárzás és a felmelegedés. A levegő hőmérséklete és változása. 	<p>Információk szerzése, kezelése, csoportosítása eltérő szempontok szerint. Szövegek feldolgozása, vizuálisan megjelenő információk (térképek, grafikonok) feldolgozása, magyarázata tanári irányítással. A felszín fejlődésében törvényszerűségek megismerése, következtetések levonása segítséggel.</p> <p>A természeti környezet közvetlen fellelhető hatásainak bemutatása a társadalmi-gazdasági folyamatokban (hazai példák alapján).</p> <p>Az időjárás elemeinek szemléletes, közvetlen tapasztalására épülő megfigyelése.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>Ásvány, kőzet, energiahordozó, ipari nyersanyag, mészkő, gránit, bazalt, homok, szén, felszínforma, hegység, síkság, hegységképződés, lepusztulás, kiemelkedés, feltöltődés, időjárási-éghajlati elem, napsugárzás, hőmérséklet, szél, csapadék, a víz körforgása, éghajlatmódosító tényező, talajtípus, napszak, évszak, váltakozás.</p>

Témakör	10. Tájékozódás a környezet kölcsönhatásairól – A társadalmi-gazdasági élet szerveződése és folyamatai	Javasolt óraszám: 4 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Elemi fogalmak kialakítása az emberek gazdasági tevékenységéről, a termelés természeti feltételeiről. Az IKT és AAK eszközök használatának gyakoroltatása, a szerzett információk alkalmazása a tananyag feldolgozása során. Összefüggések megláttatása és megértetése egy táj, ország, kontinens természeti adottságai és gazdasága között. Együttműködési készség kialakítása, fejlesztése.</p>	

Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>Tájékozódás a környezet kölcsönhatásairól</i></p> <p>4.1. A társadalmi-gazdasági élet szerveződése.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A népesség területi eloszlása, a népességszám és befolyásoló tényezői, regionális különbségek. – A kulturális élet földrajzi alapjai (nyelvek, vallások). – A termelés természeti feltételei, a természeti erőforrások felhasználása. – A gazdasági ágazatok (mezőgazdaság, ipar, szolgáltatások), szerepük a földrészek, térségek, országok gazdasági életében. 		<p>A társadalmi-gazdasági élet természeti adottságokkal való kapcsolatainak megismertetése a lakóhelyről és környékéről vett példák alapján. A letelepedést lehetővé tevő környezeti természeti tényezők megfigyelése. Információgyűjtés tanári irányítással (földrajzi helyek, térképek keresése, digitális lexikonhasználat) segítségével.</p> <p>Tematikus képanyagok összehasonlítása. segítségével.</p> <p>A helyi környezet (iskola, település) természeti, társadalmi, gazdaságtörténeti, környezeti értékeinek és problémáinak megismertetése közvetlen tapasztalatszerzés alapján.</p> <p>Számadatok összevetése, grafikonok, diagramok leolvasása segítségével.</p>	
Fogalmak	<p>Népesség, vallás, nyelv, kultúra, településtípus (tanya, falu, város), munkamegosztás, termelés, természeti erőforrás, mezőgazdaság, bányászat, ipar, szolgáltatás, földrajzi fekvés, szállítási, kereskedelmi útvonal, felszín, éghajlat, vízrajz, gazdasági ágazat, természeti és társadalmi kölcsönhatás, környezetkárosító hatás, mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, hegyvidék, bányakincs, kitermelés, hőerőmű, környezetszennyezés (levegőszennyezés, vízszennyezés).</p>		
Témakör	11. Tájékozódás a hazai földrajzi, környezeti folyamatokról		Javasolt óraszám: 3 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Magyarország nagytájai átfogó természet- és gazdaságföldrajzi jellegzetességeinek megismertetése. Múltunk jelentős alakjain, híres emberein keresztül a hazai táj ismeretén alapuló, a haza iránti pozitív érzelmek erősítése.</p>		
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek	
<ul style="list-style-type: none"> – 5.1. Magyarország és a Kárpát-medence földrajza – A nemzeti kultúra és a magyarság nemzetközi híre: híres utazók, tudósok, szellemi és gazdasági termékek, történelmi, kulturális és vallási hagyományok, hungarikumok. – A lakóhely, a hazai tájak, nagytájak és országrészek: természetföldrajzi jellemzői, természeti, társadalmi 		<p>Szemléleti térképolvasás. Gyakorlatias térképhasználat. Tájékozódás Magyarország térképén.</p> <p>Magyar utazók feljegyzéseinek, útleírásainak feldolgozása. Szemlévények olvasása/felolvasás utáni feldolgozása.</p> <p>Információgyűjtés tanári irányítással (földrajzi helyek, térképek keresése, digitális lexikonhasználat). Gyűjtőmunka –</p>	

<p>erőforrásai, társadalmi-gazdasági folyamatai, környezeti állapotuk.</p> <p>– Hazánk természeti adottságai és a társadalmi-gazdasági élet kapcsolatai: közvetlen környezetünk társadalmi-gazdasági élete, a társadalmi-gazdasági élet tájanként eltérő természeti feltételei és lehetőségei, környezettől függő életmódok összehasonlítása, hagyományai, a gazdasági környezet változásai, idegenforgalmi vonzerő, gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok, a környező tájak környezeti állapotának hatása a hazai környezetre, a problémák kezelése.</p>	<p>világraszóló felfedezések, híres magyarok segítségével. Tablókészítés csoportmunkában. A társadalmi-gazdasági élet természeti adottságokkal való kapcsolatainak megismertetése a lakóhelyről és környékéről vett példák alapján.</p> <p>Az életmód és a gazdálkodás változásainak bemutatása a Kárpát-medencében az eltérő jellegű földrajzi tájakról való példák alapján.</p> <p>A helyi környezet (iskola, település) természeti, társadalmi, gazdaságtörténeti, környezeti értékeinek és problémáinak megismertetése közvetlen tapasztalatszerzés alapján.</p>	
<p>Fogalmak</p>	<p>Főváros, hungarikum, világörökség.</p>	
<p>Topográfiai ismeretek</p>	<p>Kárpát-medence, Alföld, Kisalföld, Alpokalja, Dunántúli-dombság, Dunántúli- középhegység, Északi-középhegység, Budapest, Duna, Tisza, Balaton.</p>	
<p>Témakör</p>	<p>12. Tájékozódás a regionális és a globális földrajzi, környezeti folyamatokról</p>	<p>Javasolt óraszám: 2 óra</p>
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az ember környezet-átalakító tevékenységéből következő természetkárosítás problémájának megismerése.</p>	
<p>Fejlesztési ismeretek</p>		<p>Fejlesztési tevékenységek</p>
<p>6.1. Globális problémák A helyi környezetkárosítások következményei.</p>		<p>Gyűjtőmunka csoportosan, tanári irányítás mellett: képek, cikkek a környezetet veszélyeztető emberi tevékenységekről, következményeiről (Száhel-övezet, esőerdők pusztulása, ózonlyuk) – az összefüggések megértetése. Gyűjtés hazai katasztrófákról: tiszai ciánszennyezés, vörösiszap-szennyezés.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>Globális probléma, urbanizálódás</p>	

6. évfolyam

Heti óraszám: 3 tanóra
Éves órakeret: 108 tanóra

Témakör	1. Anyag, energia, információ	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési- fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás:</i> Az alsóbb évfolyamokban szerzett ismeretek az élettelen természet anyagairól, halmazállapot-változásairól. Egyszerű információs jelek ismerete.</p> <p>Természettudományosan megalapozott, tanulók által megfigyelhető tapasztalatok bővítése, alkalmazása, az érdeklődés, a kíváncsiság, a motiváció erősítése az élettelen természet anyagai és jelenségei iránt. Kommunikációs képesség, kauzális gondolkodás fejlesztése. A szociális képesség fejlesztése csoportmunka során. a lehető legaktívabb részvétel biztosítása a kísérletekben. Minél önállóbb megismerés. Tapasztalatok rögzítése szóban, írásban, rajzban, AAK eszközök használatával. Egyszerű információk feldolgozási képességének fejlesztése, szociális érzékenység, felelősségtudat fejlesztése, ok-okozati összefüggések felismertetése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
Tömegmegmaradás.	Egyszerű fizikai változások létrehozása. Mérések, vizsgálatok (törés, darálás, hajtogatás).	
Oldatok, keverékek.	Ételek (saláták) készítése. Italok (szörpök, teák) készítése. Alkotórészeik mérése előtte és utána. Jelenségek értelmezése segítséggel a tömegmegmaradás szempontjából.	
<p><i>Energia</i> Energiaforrások a háztartásban. Energia, energiafajták. Az elektromos energia felhasználása, szerepe a mindennapi életben (fűtés, főzés, hűtés). Megújuló és nem megújuló energiaforrások.</p>	<p>A tapasztalatok összehasonlítása a mindennapi élet történéseivel. Egyszerű kísérletek végzése a hang, fény, anyag kapcsolatára. Az energia elemi szintű értelmezése. Energiahordozók megfigyelése (fűtőanyagok, üzemanyagok, tápanyagok). Ábrák, képek megfigyelése, elemzése adott szempontok szerint folyamatos segítséggel. Összefüggések felfedeztetése.</p>	
Az emberi szervezet energiaszükséglete, felhasználása (normál testsúly, mértékletesség, változatosság).	Élelmiszerek tájékoztatójának megfigyelése. Táplálkozás, életvitel, testsúly összefüggéseinek felfedeztetése. Fogalmak, folyamatábrák, ok-okozati összefüggések.	
Fogalmak	Mértékegység, energiafajta, energiaforrás, információ jel, jelrendszer. .	

Témakör	3. Felépítés és működés kapcsolata	Javasolt óraszám: 20 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás: Az eddig tanult növények és állatok faji, egyedi jellemzőinek ismerete. Alapvető ismeretek az időjárásról és a Földről.</i></p> <p>Természettudományosan megalapozott megismerési, tapasztalatszerzési folyamatok bemutatása, gyakoroltatása és lehetőség szerinti elsajátítása. A megtartó emlékezet, kommunikációs, koncentrációs képesség fejlesztése. Kauzális gondolkodás fejlesztése, aktív részvétel vizsgálatokban, kísérletekben, önálló és csoportos munkában, helyes tanulási szokások, feladattudat elmélyítése, szabályok betartása. Az élővilág rendszerezése, ismeretek szerzése az életközösségekről és összetevőikről. Összefüggések elemi szintű megismerése, összefüggések felfedeztetése, környezettudatos attitűd formálása, ökológiai szemlélet alapozása, felelősségtudat fejlesztése, környezetszeretetre nevelés, kritikai érzék fejlesztése, fogalomalkotó gondolkodás fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p><i>Élőlények</i></p> <p>A virágos növények testfelépítése, életfeltételei (víz, levegő, talaj, napfény, hőmérséklet).</p> <p>Fás- és lágyszárú növények (szilva, szőlő). Szobanövények, kerti növények gondozása.</p> <p>Ehető és mérgező gombák (testfelépítés, tápanyagfelvétel, szaporodás).</p> <p>Az állatok általános testfelépítése (egy gerinces és egy gerinctelen testfelépítés összehasonlítása /pl. házi és ház körül élő állatok/).</p> <p>Az állatok életfeltételei (élőhelyi feltételek, táplálék, víz).</p> <p>Az állatok életmódjának főbb jellemzői (aktív mozgás, táplálkozás, szaporodás, utódgondozás, viselkedés).</p> <p>Testfelépítés, testalkat, életmód kapcsolata (ragadozók, patások, halak, madarak).</p> <p>A testalkat változatossága.</p>		<p>Egy-egy virágos növény részeinek, testfelépítésének vizsgálata (tulipán, petúnia). Nagyító használata.</p> <p>Rajzos vázlatok készítése és értelmezése.</p> <p>Kísérletek növényekkel (életfeltételek biztosítása, megvonása) segítségével következtetések levonása. A tapasztalatok feldolgozása AAK eszközök segítségével.</p> <p>A növénygondozás alapszabályai, egy választott növény gondozása.</p> <p>Naplóvezetés gyakorlása.</p> <p>A gombák testfelépítésének, életfeltételeinek vizsgálata.</p> <p>Gombák és növények összehasonlítása irányított megfigyeléssel.</p> <p>Hasonlóságok és különbségek felfedeztetése.</p> <p>A gombafogyasztás szabályai!</p> <p>Néhány gerinces és gerinctelen állat testfelépítésének megfigyelése, vizsgálata.</p> <p>Csoportosítások megadott szempontok szerint.</p> <p>Jeles napok (Állatok világnapja, Madarak és fák napja).</p> <p>Tablók, rajzok, AAK tematikus táblák készítése, értelmezése.</p> <p>Képek, filmek, állatkerti látogatások, kirándulások tapasztalatai alapján a fajok sokféleségének érzékeltetése.</p>

<p><i>Életközösségek</i> Életközösségek a lakókörnyezetben vagy egy közeli természetes élőhelyen. Természetvédelem, természeti értékek megőrzésének lehetőségei.</p>	<p>Hazai mezők, rétek, erdőségek, vizek, vízpartok legjellemzőbb élőlényeinek megfigyeltetése. Kirándulások, filmek, képek segítségével az élőlények és élettelen összetevők közötti kapcsolatrendszerek felfedeztetése.</p>
<p><i>Az élővilág rendszerezése</i> Legjellegzetesebb élőlénycsoportok. Gombák, növények, állatok. A hierarchikus rendszerek megismerése (gerinces, gerinctelen, emlős...).</p>	<p>Példák gyűjtése, rendszerezés, konkretizálás, általánosítás, megkülönböztetés, azonosítás gyakorlása.</p>
<p><i>Föld, Nap, Naprendszer</i> Bolygórendszerünk, bolygók megnevezése. A Föld tengelyforgása, keringése a Nap körül. Időjárás, éghajlati övek, évszakok. A napsugárzás jelentősége.</p>	<p>A Nap, Föld, Hold kölcsönhatásainak elemi szintű megismerése. Filmelek, képek, ábrák elemzése segítséggel.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Virágos növény, állatcsoport, erdő, mező, víz, vízparti életközösség, időjárás.</p>

Témakör	4. Állandóság, változás	Javasolt óraszám: 20 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Előzetes tudás: A környezet anyagainak felismerése, megnevezése. A tanult mérőeszközök, mértékegységek használata.</p> <p>Természettudományos ismeretszerzési képesség fejlesztése. Az önálló ismeretszerzési képesség fejlesztése. Tapasztalatok, eredmények megfogalmazása szóban vagy AAK eszközökkel. Rögzítése írásban, rajzban, alternatív eszközökkel. Kommunikációs képesség fejlesztése. Minél aktívabb részvétel biztosítása vizsgálatokban, mérésekben, kísérletezésekben. Kooperatív technikák alkalmazása. Az élettelen természetben bekövetkező fizikai, kémiai, biológiai változások ismereteinek bővítése. Algoritmikus gondolkodás fejlesztése, technikai készség és kreatív képesség fejlesztése, a természet iránti pozitív attitűd erősítése.</p>	
	<p>Fejlesztési ismeretek</p>	<p>Fejlesztési tevékenységek</p>
<p>Biológiai változások: szaporodás, fejlődés, mozgás, táplálkozás, légzés.</p>	<p>Tanult növények, állatok közül egy-egy példán keresztül az életjelenségek bemutatása, felsorolása. Változások felfedeztetése.</p>	
<p><i>Folyamat, a rendszerek történetisége</i> Ajándékok, dísz tárgyak, használati</p>	<p>Elemzés, tervezés segítséggel. Kiindulási anyagokból termékek készítése, a</p>	

eszközök, környezetünk tárgyai.	folyamatok megbeszélése és szemléltetése AAK eszközök segítségével. A megmunkálás lépéseinek, eszközeinek bemutatása. Konkrét tevékenységek végzése, például papírhajtogatás, kenyérsütés.
Változásokat irányító információk. Tervrajz – házépítés. Útiterv – utazás.	Építőjátékokból, legóból házépítés. Útitervkészítés segítségével.
Újrahasznosítás.	Szelektív hulladékgyűjtés gyakorlása iskolai és otthoni környezetben.
Az ember természetalakító tevékenységei.	Példák gyűjtése, keresése az ember felszín- és tájformáló tevékenységére (külszíni fejtés, mészkőbányák, cementgyártás). Törekvés felismerése a táj eredeti arculatának visszaállítására.
Fogalmak	Fizikai, kémiai, biológiai változás, termékkészítési folyamat, újrahasznosítás, információfeldolgozás.

Témakör	5. Az ember megismerése és egészsége	Javasolt óraszám: 18 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Az ember szervezete, ismeretek az egészséges életmódról.</i></p> <p>A megismerő képesség és az önálló tanulás képességének fejlesztése, kommunikációs képesség, a szociális képesség fejlesztése. Törekvés erősítése az egészséges táplálkozási szokások betartására. Megfelelő viselkedési formák kialakítása és betartása betegségek, fertőzések, járványos betegségek esetén, a szociális együttélés szabályainak betartása, feladat- és szabálytudat erősítése. A másság elfogadása, sérült embertársaink segítése, mérlegelő gondolkodás fejlesztése, empátiakészség fejlesztése.</p>	
	Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
<i>Egyedfejlődés</i> Az emberi egyedfejlődés szakaszai. Serdülőkorai változások.		Felismerés és összehasonlítás jellemző jegyek alapján. A serdülőkorra jellemző tulajdonságok gyűjtése. A szülői és saját tulajdonságok közötti hasonlóság keresése.
<i>Magatartás</i> Milyen vagyok, milyen szeretnék lenni. Önismeret, viselkedési normák, szabályok szerepe.		Közösségi viselkedési normák ismétlése, gyakorlása. Képanyagok, filmek elemzése segítségével. Szituációs játékokban az önismeret

Kapcsolatok társakkal és a családdal. Az iskolai élet szabályai, házirend.	fejlesztése.
Fogalmak	Testméret, testalkat, testi és érzékszervi sérülés, magatartás.

Témakör	6. Környezet, fenntarthatóság	Javasolt óraszám: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Az 5. osztályban szerzett ismeretek a közvetlen és tágabb környezetünkről.</i></p> <p>A megfigyelőképesség, az analízáló, szintetizáló képesség, a kauzális gondolkodás fejlesztése. A szóbeli és írásbeli illetve alternatív kommunikációs kifejezőképesség fejlesztése, kritikai érzék fejlesztése, az ember természeti környezetéről, a környezeti rendszerek állapotáról, védelméről, fenntarthatóságáról szerzett ismeretek bővítése. Környezetvédő tevékenységek gyakorlása, információszerző képesség fejlesztése. A természetes és a kulturális értékek megbecslése. A felelősségtudat további erősítése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>A környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága</i></p> <p>A környezeti állapot és az ember egészsége. A környezetszennyezés jellemző esetei, következményei (levegő-, víz-, talajszennyezés). Az élőhelyek pusztulásának okai, következményei. Megtartás lehetőségei. Veszélyeztetett fajok védelme (túzok, parlagi sas, fekete gólya, pilisi len, magyar kökörccsin). Energiatakarékosság. Szelektív hulladékgyűjtés.</p>	<p>Természetközeli és leromlott állapotú élőhelyek megfigyelése sétákon, kirándulásokon. Tapasztalatok összefoglalása vezetetten, tablók, plakátok, tematikus táblák készítése, összefüggések keresése a tiszta, egészséges környezet és a szennyezett környezet hatásairól az ember egészségi állapotára. Részvétel a jeles napok alkalmával rendezett környezetvédelmi megmozdulásokon (szemétszedés). A környezetvédelmi problémák felismertetése. Kirándulások, filmek segítségével tájékozódás nemzeti parkjainkról, tájvédelmi körzetekről. Könyvek, internet segítségével ismeretek gyűjtése kiemelten védett természeti értékeinkről.</p>	
<p><i>A Föld szépsége, egyedisége</i></p> <p>A Kárpát-medence természeti és kulturális értékei. Hazánk nagy tájai, vizei és felszínformái, éghajlati sajátosságai. Jellegzetes növénytakarójuk, állatviláguk.</p>	<p>Ismeretterjesztő kiadványok, filmek segítségével ismeretek bővítése, érdekességek, értékek felfedeztetése. A térkép használata segítséggel, alapszintű térképismeret. Az eddig tárgyalt földrajzi fogalmak ismerete.</p>	

Fogalmak	Fenntarthatóság, időjárási jelenség, környezetszennyeződés, veszélyeztetett faj, energiatakarékosság, szelektív hulladékgyűjtés, földrajzi fogalmak, térképismeret.
-----------------	---

Témakör	7. Tájékozódás a földrajzi térben	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás:</i> Az alsó tagozaton szerzett ismeretek a közvetlen és tágabb környezetünkről.</p> <p>Az ismert tér fokozatos kitágítása. A térkép és a valóság kapcsolatának felismertetése. Összehasonlítás, differenciálás, analógiás gondolkodás fejlesztése. A tanult jelek felismerése. Tájékozódás gyakorlása a térképi ábrázolás jelrendszerének segítségével. A jelrendszer alkalmazása térábrázolásban irányítás mellett.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>1.2. Térábrázolás</p> <ul style="list-style-type: none"> – Térrajz, útvonalrajz, menetvázlat, térképszerű ábrázolások, térkép-vázlat; úti- és helyszínrajz. – Térképi ábrázolás: égtájak iránya, szín- és jelkulcs, felirat, aránymérték. – Térképfajták (pl. domborzati közigazgatási, turista-, autós, időjárási és kontúrtérkép). – Keresőhálózat és földrajzi fókusz. 	<p>A földrajzi tartalmak ábrázolása tanári vezetéssel térképen, földgömbön.</p> <p>Méretarány, aránymérték értelmezése; tanári segítséggel távolságmérés különböző térképeken.</p> <p>Modellalkotás terepasztalon csoportmunkában, segítséggel.</p> <p>Elemi térképolvasás (felismerés, keresés) gyakorlása. Eligazodás gyakorlása domborzati, közigazgatási és egyszerű tematikus és lakóhelyi környezetet ábrázoló térképen.</p> <p>Helyszínrajz, egyszerű vázlatrajz készítése a lakóhelyről és környékéről – bejárás, séta, a látott jellegzetes épületek, tereptárgyak rögzítése csoportmunkában, segítséggel.</p> <p>Tanári irányítással iránymeghatározás. Segítséggel keresés a földrajzi fókusz alkalmazásával.</p>	
Fogalmak	Személyes tér. Földrajzi tér: közvetlen környezet, lakóhely, környező táj, haza. Iránymeghatározás. Térképi ábrázolás, térképjel. Térképfajta (domborzati, közigazgatási, turista-, autós, időjárási és kontúrtérkép). Földrajzi fókusz. aránymérték.	
Topográfiai ismeretek	Európa, Ázsia, Afrika, Észak- és Dél-Amerika, Ausztrália, Antarktika, Atlanti-óceán, Csendes-óceán, Indiai-óceán.	

Témakör	8. Tájékozódás az időben	Javasolt óraszám: 2 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás:</i> Az alsó évfolyamokon megszerzett időbeli tájékozódási ismeretek.</p> <p>Tér-, időorientációs képesség fejlesztése. Jelenségek, folyamatok megfigyelése, a tapasztaltak adott szempontok szerinti rendezése. A természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek érzékeltetése.</p>	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p>2.2. Időrend</p> <p>Földrajzi-környezeti folyamatok, földtörténeti események időrendje regionális példák alapján.</p>		A környezeti folyamatok időrendiségének megismertetése konkrét példákban.
Fogalmak	Napi, évi, történelmi és földtörténeti időegység.	

Témakör	9. Tájékozódás a környezet anyagairól és jelenségeiről	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás:</i> A munkatevékenység során az anyagokról szerzett tapasztalatok.</p> <p>A tanulók érdeklődésének felkeltése a természetben előforduló anyagok, felhasználásuk, hasznosíthatóságuk iránt. Az ismeretszerzés, tanulás során a földrajzi környezetben történő eligazodás képességének fejlesztése.</p> <p>A felszínformák és kialakulásuk, a hegységképződés és a lepusztulás-feltöltődés bemutatása és megtapasztaltatása. megértésének elősegítéséhez. A felszín folyamatos változásának bemutatása és szemléltetése.</p> <p>A hazai tájak életközösségeinek ökológiai szemléletű bemutatása, az élőhelyek földrajzi sajátosságainak, kapcsolatainak, folyamatos változásának felismertetése.</p> <p>Az időjárás és az éghajlat jelenségeinek bemutatása, konkrét Kárpát-medencei példák illetve saját élmények alapján.</p> <p>A nyersanyagok és energiahordozó-készletek végessége miatti takarékoság szükségességének beláttatása.</p> <p>Kooperatív technikák alkalmazása során az együttműködési képesség fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p>3.3. Földrajzi övezetesség</p> <ul style="list-style-type: none"> – Vízsintes földrajzi övezetesség – Forró és hideg éghajlatú tájak 		A vízszintes földrajzi övezetesség természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti megnyilvánulásainak és hatásainak felfedezése közelhozása a gyermek meglévő tapasztalataihoz.

3.4. Égitestek – Az égitestek látszólagos mozgása. – A Föld mozgásai és ezek következményei.	
Fogalmak	Ráktérítő, Baktérítő; vízszintes földrajzi övezetesség, az égitestek látszólagos mozgása; időjárás-éghajlati elem, napsugárzás, hőmérséklet, szél, csapadék, a víz körforgása, éghajlat-módosító tényező, talajtípus, napszak, évszak, váltakozás.

Témakör	10. Tájékozódás a környezet kölcsönhatásairól – A társadalmi-gazdasági élet szerveződése és folyamatai	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Elemi fogalmak kialakítása az emberek gazdasági tevékenységéről, a termelés természeti feltételeiről. Az IKT és AAK eszközök használatának gyakoroltatása, a szerzett információk alkalmazása a tananyag feldolgozása során. Összefüggések megláttatása és megértetése egy táj, ország, kontinens természeti adottságai és gazdasága között. Együttműködési készség kialakítása, fejlesztése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
4.2. A világgazdaság szerveződése és működése. – Földrészek, országok szerepe a világgazdaságban, fő termékeik. – Nemzetközi gazdasági együttműködések és társadalmi-gazdasági szervezetek példái, jellemző tevékenységük. – A pénzvilág működése: bevétel és kiadás, fizetőeszközök (nemzeti és közös valuták).	Az életmód és a gazdálkodás változásainak bemutatása a Kárpát-medencében az eltérő jellegű földrajzi tájakról való példák alapján. Különböző információforrásokból szóbeli következtetések megfogalmazása tanári irányítással. Tematikus térképek, képek, diagramok, ábrák bemutatása. Tematikus képanyagok elemzése segítségével.	
Fogalmak	Világgazdaság, nemzetközi gazdasági együttműködés, mezőgazdaság, bányászat, ipar, szolgáltatás, fizetőeszköz, valuta, földrajzi fekvés, szállítási, kereskedelmi útvonal.	

Témakör	11. Tájékozódás a hazai földrajzi, környezeti folyamatokról	Javasolt óraszám: 5 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Magyarország nagytájai átfogó természet- és gazdaságföldrajzi jellegzetességeinek megismertetése. Múltunk jelentős alakjain, híres emberein keresztül a hazai táj ismeretén alapuló, a haza iránti pozitív beállítódás erősítése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
5.1. Magyarország és a Kárpát-medence földrajza	Szemléletű térképolvasás. Gyakorlatias térképhasználat. Tájékozódás gyakorlása	

<ul style="list-style-type: none"> – Hazánk természeti adottságai és a társadalmi-gazdasági élet kapcsolatai: közvetlen környezetünk társadalmi-gazdasági élete, a társadalmi-gazdasági élet tájanként eltérő természeti feltételei és lehetőségei, környezettől függő életmódok összehasonlítása, hagyományai, a gazdasági környezet változásai, idegenforgalmi vonzerő, gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok, a környező tájak környezeti állapotának hatása a hazai környezetre, a problémák kezelése. – A Kárpát-medence és hegységkerete mint természet- és társadalom-földrajzi egység: a medencejelleg érvénysülése a természeti adottságokon, hatás a gazdasági életben. A tájak természeti, kulturális, néprajzi, gazdaságtörténeti és környezeti értékei, átalakulása. – A magyarság által lakott, országhatáron túli területek, tájak közös és egyedi vonásai. 	<p>Magyarország térképén.</p> <p>A társadalmi-gazdasági élet természeti adottságokkal való kapcsolatainak megismertetése a lakóhelyről és környékéről vett példák alapján.</p> <p>Az életmód és a gazdálkodás változásainak bemutatása a Kárpát-medencében az eltérő jellegű földrajzi tájakról való példák alapján.</p> <p>A helyi környezet (iskola, település) természeti, társadalmi, gazdaságtörténeti, környezeti értékeinek és problémáinak megismertetése közvetlen tapasztalatszerzés alapján.</p> <p>A tájak jellegzetességeinek megismerése, jellemzésük során földrajzi kifejezések használata, gyakoroltatása.</p>
Fogalmak	Főváros, hungarikum, világörökség.
Topográfiai ismeretek	Kárpát-medence, Alföld, Kisalföld, Alpokalja, Dunántúli-dombság, Dunántúli- középhegység, Északi-középhegység, Budapest, Duna, Tisza, Balaton.

Témakör	12. Tájékozódás a regionális és a globális földrajzi, környezeti folyamatokról	Javasolt óraszám: 4 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az ember környezet-átalakító tevékenységéből következő természetkárosítás problémájának megismerése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>6.2. Fenntarthatóság</p> <ul style="list-style-type: none"> – Fogyasztási szokások változása; energiatakarékosság, hulladékkeletkezés, szelektív hulladékgyűjtés. – Védett hazai és nemzetközi természeti értékek példái. 	<p>Példák gyűjtése tanári segítséggel a környezetkárosítás megakadályozásának lehetőségeiről.</p> <p>A környezetvédelem eszközeinek és fokozatainak megismertetése.</p>	
Fogalmak	Környezettudatosság, energiatakarékosság, hulladék-keletkezés, szelektív hulladékgyűjtés, biotermék, környezetkárosítás.	

**Összegzett
tanulási
eredmények a két
évfolyamos ciklus
végére**

A lehető legaktívabb részvétel a kísérletek végzésében. Tanult és vizsgált anyagok jellemző tulajdonságainak ismerete. Kölcsönhatások, változások, folyamatok ismerete a mindennapi környezetben. Egyre önállóbb tapasztalatszerzés, a tapasztalatok megfogalmazása és lejegyzése írásban, rajzban és alternatív eszközökkel.

Ismeretek a különféle energiaforrásokról, törekvés az energiatakarékos életmódra.

Környezetünkben található egyes természeti és technikai rendszerek ismerete. Életközösségek élő és élettelen összetevőinek megkülönböztetése, ismeretek az élőlények, az emberi test felépítéséről. Az egészséges életmód feltételeinek ismerete. Minél aktívabb részvétel a környezetvédő tevékenységekben. Tájékozottság a Naprendszeréről, a bolygókról. Alapszintű térképismeret, térképhasználat. IKT-eszközök és AAK eszközök használata.

A közvetlen földrajzi térben való tájékozódáshoz szükséges topográfiai fogalmakat a tanuló felismeri a térképen és a földgömbön. Látja a térkép és a valóság kapcsolatát. Ismeri a Föld alakját. Megérti, hogy a térkép a valóság sajátos ábrázolása. Tud tájékozódni egyszerű térkép, térképvázlat alapján. Segítséggel képes műveltségvézésre a térképen, földgömbön. Képes elemi térképolvasásra (felismerés, keresés) és szemléleti térképolvasásra. Ismeri a történelmi és a földtörténeti időegységek időnagyságrendi és időtartambeli különbözőségét. A tanuló megérti, hogy a Föld története sokkal régebben kezdődött, mint az emberiségé. Tudja, hogy összefüggés van a Föld mozgásai és az időszámítás között. Tudja, hogy a felszín folyamatos változásban van. Ismeri a hegységképződési folyamatokat. A fenntartható fejlődés érdekében belátja a nyersanyagok és energiahordozó-készletek végessége miatti takarékoság szükségességét. Az energiatakarékos magatartás szükségességét megérti, követését elfogadja. Belátja az emberiség jövője, fennmaradása szempontjából fontos problémákat: ivóvízkészletek és energiaforrások biztosítása. Ismer a földrajzi környezetre kifejtett emberi hatásokat, és azokból adódó problémákat. Ismeri Magyarország nagytájainak átfogó természet- és gazdaságföldrajzi jellegzetességeit. Képről megismeri lakóhelye és a főváros nevezetes épületeit. Magyarország tipikus tájait képről szóban képes jellemezni.

(A tanulók a tevékenységek végzésében és a teljesítményekben az önállóság szempontjából nagy egyéni különbségeket mutathatnak.)

7–8. évfolyam

A 7. és 8. osztályban az egyes tudományterületekkel való mélyebb ismerkedés a már tárgyalt témakörök mentén történik.

A **kémia, fizika, biológia** tudásanyagát a következő témakörökre fűzi fel a tanterv:

1. **Anyag, kölcsönhatás, energia, információ**
2. **Rendszerek**
3. **Felépítés és a működés kapcsolata**
4. **Állandóság, változás**
5. **Az ember megismerése és egészsége**
6. **Környezet és fenntarthatóság**

Így lehetővé válik az összefüggések mentén, nagy tematikai egységekben gondolkodni, kilépni a tantárgyi keretektől, és a tartalmakat projekt- vagy témahétszerűen feldolgozni. Az összefüggések felismertetése kiemelt jelentőséget kap, ami alapvető tanulóink hatékony oktatásában.

A fentiekhez csatlakozik a **földrajz** tudományterület tematikai egységei szerinti tárgyalása:

7. **Tájékozódás a földrajzi térben**
8. **Tájékozódás az időben**
9. **Tájékozódás a környezet anyagairól**
10. **Tájékozódás a környezet kölcsönhatásairól**
11. **Tájékozódás a hazai földrajzi, környezeti folyamatokról - A földrajzi tér regionális szerveződése**
12. **Tájékozódás a regionális és a globális földrajzi, környezeti folyamatokról**

Az egyes tudományterületek céljai az alábbiakban olvashatók. A pedagógus feladata, hogy ezeket a célokat egységben kezelje a két tanév során.

A komplex kommunikációs igényű tanulók a tantárgy elsajátítását az augmentatív és alternatív kommunikáció eszközeivel és módszereivel végzik. A beszélő, de enyhe értelmi fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók pedig ezt az eszköztárat az akadálymentes kommunikáció, illetve a megértés, elsajátítás, feldolgozás megkönnyítése céljából használják. A tantárgyi célok elérésének sikerességét a pedagógusok szintén ezen eszköztár segítségével követik.

KÉMIA

A kémiatanítás célja, hogy sajátos eszközeivel járuljon hozzá a tanulók természetről, a környezet anyagairól, folyamatairól alkotott világképének alakításához. Az érdeklődés felkeltése a kémiai ismeretek elsajátítása iránt az egyik legfontosabb motivációs feladat. A tanulók számára fontos a tapasztalati tanulás, a tanulói tevékenység középpontba állítása, ezért a pedagógusnak fokozott figyelmet kell fordítania a kísérletekben, vizsgálatokban való aktív részvételre úgy, hogy balesetmentes kísérletezés, a szabályok pontos betartása és fegyelmezett munkavégzés valósuljon meg. A kémia és hétköznapi életünk szoros kapcsolatának felismerését szolgálja az egészséges és káros élvezeti szerek bemutatása, az utóbbiak tudatos elutasításának céljából. A háztartási vegyszerek vizsgálatát és balesetmentes használatát gyakorolni kell.

A kémia tanítása során – figyelembe véve a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanuló képességeit, gondolkodását –, a következő kiemelt nevelési célokat tűzzük ki: együttműködésre épülő kooperatív, interaktív tanulási technikák elsajátítása és tanulási módok alkalmazása. A mindennapi tevékenységben a környezetkímélő, takarékos magatartás általánossá válása, a természeti és épített környezet megóvása. A munka szerepének értékelése az ember életében. A szociális értékelés fejlesztése. Részvétel az iskolában, lakóhelyén, tágabb környezetében rendezett környezetvédelmi rendezvényeken, akciókban.

FIZIKA

A fizikai ismeretek elsajátítása során cél a korszerű fizikai szemléletmódra nevelés, a környezettudatos gondolkodás és cselekvés iránti nyitottság kialakítása, a gazdaság környezetkárosító hatásának és a környezetvédelmi törekvések összefüggéseinek felismertetése, a természeti, a gazdasági, valamint a társadalmi folyamatok közötti összefüggések felismertetése.

A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók képesség- és gondolkodásstruktúrájára alapozva a fejlesztés érdekében fokozott figyelmet kell fordítani arra, hogy a tanulók erősen kötődnek az érzékeléshez, az észleléshez, a közvetlen tapasztalatszerzéshez, ezért nagyon sok egyszerű kísérletre, gyakorlásra, mérésre, becslésre és ezek többszöri megismétlésére van szükség ahhoz, hogy a fizikai jelenségeket, folyamatokat megértsék, illetve az ismereteket alkalmazni tudják a mindennapi életben. A hatékony tanulási módszerek elsajátítása teszi lehetővé az egyre bővülő, önálló ismeretszerzést könyvekből, internetről és más forrásokból.

BIOLÓGIA

A biológia tanításának célja megismertetni a természeti, a gazdasági, valamint a társadalmi folyamatok közötti összefüggéseket, lehetővé tenni, hogy a tanulók a természettudományos jelenségek körében vizsgálódásra törekedjenek.

A biológiai ismeretek elsajátítása a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók esetében azért kiemelt jelentőségű, mert a környezet megismeréséhez, az önálló testápoló technikák elsajátításához, mind az egészségük védelmének kialakításához segítséget, tapasztalatszerzési és -megosztási lehetőséget igényelnek. Az emberi test felépítésének, működésének megismerése során tanulják meg értékelni az egészséget, törekvés alakul ki bennük annak megőrzésére, megismerik a káros szokások egészségromboló hatását. Nyitottá válnak a környezettudatos gondolkodás és cselekvés iránt.

A pedagógus feladata az interaktív tanulási technikák kialakításának segítése, a motivációt és az érdeklődést fenntartó tanulószervezési eljárások alkalmazása.

FÖLDRAJZ

A szakasz célja elfogadtatni a tanulókkal a környezetet védő, a természeti kincseket takarékosan fogyasztó, a fenntarthatóság mellett elkötelezett magatartást.

Miközben a tantárgy tanulása során a tanulók megismerik a természeti környezetet, változásának és elemeinek kölcsönös egymásra hatásában kifejeződő törvényszerűségeket, gyakorlottá válnak a segítségével történő térképolvasásban is. Tájékoztató lehetőséget kapnak Magyarország, Európa és a távoli kontinensek vonatkozásában.

7. évfolyam

Természettudomány heti óraszám: 5 tanóra

Természettudomány éves órakerete: 180 óra

KÉMIA

A Természettudomány tantárgyból a Kémia tudományterület éves órakerete: 34 óra

Témakör	1. Anyag, kölcsönhatás, energia, információ	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Anyagok tulajdonságai, kölcsönhatásai, változásai.</i></p> <p>A megfigyelőképesség fejlesztése. A kommunikációs képesség, a motoros képességek, a kauzális gondolkodás, a rendszerező képesség fejlesztése. Feladattudat és szabálytudat erősítése. Aktív kísérletező attitűd. A kísérletezés szabályainak ismerete és betartása. Az anyagok érzékelhető fizikai, kémiai tulajdonságainak felismerése. A periódusos rendszer legfontosabb elemeinek megismertetése. Vegyszerek, élelmiszerek jelzéseinek ismerete, ok-okozati összefüggések felfedezése, hasonlóságok, különbségek felfedezése, problémafelvető képesség fejlesztése, értelmes cselekvés, a kritikai érzék fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>Tudomány</i> Iridium munkássága.</p>	<p>A tudósok munkásságának megismerése, információgyűjtés, feldolgozás.</p>	
<p><i>Anyagok</i> Balesetmentes kísérletezés. A kísérletezés eszközei. A kísérletezés a megismerés és felfedezés tevékenysége. A tárgyak anyagának minőségi és mennyiségi jellemzői. A hétköznapi életben gyakori keverékek, vegyületek és elemek. Keverékek, oldatok.</p>	<p>A kísérletezés eszközeinek megismerése. Balesetmentes kísérletezés szabályainak megismerése és betartása. Az anyagok vizsgálata egyszerű kísérletekkel. Elemek, keverékek, vegyületek tulajdonságainak vizsgálata. Keverékek, oldatok készítése és szétválasztása, a kiinduló és keletkezett anyagok tulajdonságainak vizsgálata. Általánosítás, analízis, szintézis elemi szintjének gyakoroltatása konkrét példák alapján. Az alkotórészek arányai és a keletkezett anyagok tulajdonságai közti összefüggés felismerése (telítetlen, telített oldatok készítése).</p>	
<p>Vízben és zsírban oldódó anyagok (só, cukor, paprika, víz, zsír, olaj, benzin, aceton, körömlakk, alkohol.</p>	<p>Kísérletek végrehajtása különböző anyagokkal és oldószerekkel. Vízben és zsírban oldódó anyagok vizsgálata.</p>	

Vegyületek (víz, szén-dioxid, szén-monoxid, nátrium-klorid, nitrogén-klorid).	Tapasztalatok megbeszélése, egyszerű folyamatábrák készítése. Tanári bemutató kísérlet (vízbontás) segítségével a vegyület-keverék fogalmának bevezetése és elmélyítése, a különbségek felfedeztetése, tapasztalatok megbeszélése, a jelenségek értelmezése differenciált eszközök segítségével.
A fizikai és kémiai változások megkülönböztetése. Fizikai változások (alak, hőmérséklet, halmazállapot, térfogatváltozások, kémiai változások. Egyesülés, égés, bomlás.	Irányított tanulói és tanári bemutató kísérletek segítségével a változások fajtáinak megfigyelése. Az égés fajtáinak, feltételeinek bemutatása. Hasonlóságok, különbségek felfedeztetése.
<i>Energia</i> A fizikai és kémiai változások energiaviszonyai hétköznapi példákban. Halmazállapot-változás, oldódás, tűzgyújtás.	Egyszerű kísérletekkel, mérésekkel az energiaváltozások bemutatása és tanulmányozása.
Fogalmak	Kísérletezés, kísérleti eszköz, fizikai és kémiai változás, folyamat.

Témakör	2. Rendszerek	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Halmazállapot-változások, az égés jelensége. Kémiai ismeretek az anyagokról, fizikai és kémiai változásokról.</i></p> <p>A megismerő képesség, kommunikációs képesség, a kauzális gondolkodás fejlesztése. Finommotorika fejlesztése. A lehető legaktívabb részvétel biztosítása a kísérletekben, balesetmentes kísérletezés. A tűzoltás különböző módjainak bemutatása, megismertetése. Információs jelek ismerete és alkalmazása. A természeti rendszerek felépítésében legfontosabb anyagok ismerete. Épített rendszerek fogalmának ismerete. Képzelet, fantázia, kreativitás fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása, összehasonlítás, elemzés gyakorlása, ok-okozati összefüggések felfedezése, IKT-eszközök és AAK eszközök használata.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
Anyagmennyiség. Tömény és híg oldatok.	Keverékek, oldatok összetevőinek vizsgálata mérésekkel. Hígítás- és sűrűsítés-gyakorlatok végzése.	
Kémiai, fizikai folyamatok gyorsítása,	Oldódás-vizsgálatok különböző hőmérsékleten. Tapasztalatok értelmezése	

lassítása (főzés, hűtés).	segítséggel.
<i>Rendszer, rendszer és környezete</i> Egy-egy használati tárgy előállítása (papírból, fából, műanyagból, nádból játékok, dísz tárgyak készítése). A fizikai, kémiai tulajdonságok összefüggései.	Ajándékok, dísz tárgyak előállítása során a kiinduló anyagok tulajdonságainak vizsgálata, a megmunkálás lehetőségeinek felismerése, eszközhasználat szükség szerinti megsegítéssel.
A kísérleti berendezés rendszerként való működése. Sorrendiség, funkció, alá-, fölérendeltségi viszonyok (pl. hevítés: fémtálca, kémcsőfogó, hőmérő, kémcsőállvány, hőforrás).	A használt kísérleti eszközök részeinek megismerése.
Az égés feltételei. Tűzoltási lehetőségek. Az égés veszélyeire felhívó információs jelek (a dohányzás tiltása, tűzveszélyes hely, robbanásveszély).	Az égés feltételeinek bemutatása. A tűzoltás lényegének megbeszélése a feltételek alapján. A különböző tüzek oltási módjainak megismerése. Szituációs gyakorlatok, teendők tűz esetén, tűzoltás, riasztás, a védekezés, megelőzés teendőinek gyakorlása. A tűzriadó gyakorlatainak való minél aktívabb részvétel. A hatékony részvétel elsajátítása és gyakorlása. Az égés veszélyeire felhívó információs jelek bemutatása, felismerésének gyakorlása. Tűzvédelmi plakátok készítése csoportmunkában.
<i>Természeti rendszerek</i> A növények életéhez szükséges tápanyagok kémiai tulajdonságai (víz-, szén-dioxid-, oxigén-, kiegészítésként nitrogén-, foszfor-, káliumigény). Fotoszintézis.	Szemléltető képek, ábrák segítségével a rendszer elemeinek, a körfolyamatokban történő változásainak, átalakulásának értelmezése (például oxigén – széndioxid). A Nap energiája fontosságának felismerése a földi élet működésének szempontjából.
A talaj tápanyagtartalmának természetes és mesterséges utánpótlása (trágya, műtrágya).	Tapasztalati úton ismeretek szerzése a talaj tápanyagtartalmának pótlására cserepes virágok esetén, kiskertekben, földeken.
Fogalmak	Oldatfajta, tűz, fotoszintézis, tápanyag, hőhatás.

Témakör	3. Felépítés és a működés kapcsolata	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<i>Előzetes tudás: Ismeretek az anyag tulajdonságairól és változásairól, a kísérletezésről.</i>	

	A lehető legaktívabb részvétel a tanulói kísérletekben. Az analízáló, szintetizáló képesség, a kauzális gondolkodás, a kommunikációs képesség fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. Az információszerzés lehetőségeinek bővítése. IKT-eszközök és AAK eszközök használata. Praktikus kémiai ismeretek alkalmazása a háztartásokban. Képzelet fejlesztése.
--	--

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
<i>Az időjárás</i> A földi vízkészlet különböző formái (tengervíz, édesvíz, ásványvíz, gyógyvíz, esővíz).	Különböző vízminták vizsgálata összetétel, tisztaság szerint. Ásványvizek tájékoztatóinak leolvasása segítségével, tartalmak összehasonlítása, kóstolás. Ismeretek gyűjtése a hazai gyógyvizek előfordulásairól, gyógyító hatásairól filmekből, turisztikai magazinokból, internetről.
A víz körforgása (tengervíz-esővíz kapcsolata).	Sóoldat bepárlása, desztillálása által az összefüggések felfedeztetése, megértése elősegítése.
A levegő kémiai összetétele (nitrogén, oxigén, szén-dioxid, nemesgázok).	A levegő legfontosabb alkotórészeinek megismerése ábraelemzéssel. Az oxigén százalékarányának felismerése kísérlet alapján. Az oxigén–szén-dioxid egyensúlyi állapot fontosságának bemutatása (ember, állat, növény).
Fogalmak	Érc, ásvány, kőzetek, vízkő, vízkeménység, vízlágyítás, vízkőoldás, ásványvíz, gyógyvíz, tengervíz, édesvíz, a levegő kémiai összetétele.

Témakör	4. Állandóság, változás	Javasolt óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás:</i> Az anyagok tanult fizikai, kémiai tulajdonságai.</p> <p>A lehető legaktívabb részvétel a kísérletekben, balesetmentes kísérletezés szabályainak betartása. A kommunikációs készség, a kauzális gondolkodás, a problémamegoldó gondolkodás, a finommotorika fejlesztése. Információszerzés bővítése. IKT-eszközök és AAK eszközök használata. Ismeretek szerzése egyirányú és megfordítható változásokról, kémiai folyamatokról. Körfolyamatok bemutatása, ok-okozati összefüggések felismertetése, az elképzelés, következtetés, általánosítás képességének fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	

<i>Változások</i> Kémiai reakciók többféle szempont szerint: – gyors-lassú	A gyors és lassú égés feltételeinek bemutatása, kísérőjelenségeinek megismertetése. Tűzvédelmi alapismeretek elsajátítása, betartása.
Fogalmak	Hőmérséklet, kémiai reakció, gyors égés, lassú égés.

Témakör	6. Környezet és fenntarthatóság	Javasolt óraszám: 4 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Egészségvédelmi és környezetvédelmi ismeretek. Az energia.</i></p> <p>A kommunikációs képesség, a kauzális gondolkodás, a szociális képességek fejlesztése. A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése, aktív részvétel a környezetvédelemmel kapcsolatos tevékenységben, szelektív hulladékgyűjtésre törekvés, környezettudatos attitűd erősítése. Törekvés erősítése a takarékos életmódra. A globális környezeti problémákról információk gyűjtése, elemzése; kritikai érzék fejlesztése, a felelősség tudatos vállalásának erősítése. IKT- és AAK eszközök használata.</p>	
	Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
	<p><i>Élő és élettelen környezeti tényezők</i> A víz- és a levegő tisztasága. Szennyező források és a szennyezés megelőzésének mindennapi, végrehajtható formái. Helyes szokások.</p>	<p>Hírek, időjárás-jelentések értelmezése segítséggel, folyamatos nyomon követése. Tablók, rajzok, tematikus táblák készítése a természetes vizek, a levegő állapotáról. Megoldások keresése a szennyeződések csökkentésére. Helyes szokások gyakorlása szituációs feladatokban, s természetes közegben.</p>
	<p>Szelektív hulladékgyűjtés. Lomtalanítás, hulladékudvarok. Veszélyes hulladék.</p>	<p>Folyamatos, szelektív hulladékgyűjtés. Veszélyes hulladékok megfelelő elhelyezése (felnőtt irányítással).</p>

FIZIKA

A Természettudomány tárgyból a Fizika tudományterület éves óraszám: 35 óra

Témakör	1. Anyag, kölcsönhatások, energia	Javasolt óraszám: 8 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás:</i> Ismeretek az anyagok fizikai, kémiai tulajdonságairól, változásairól.</p> <p>A megismerőképesség és a gondolkodási műveletek (válogatás, csoportosítás, elemzés, általánosítás) fejlesztése. A motorikus képesség fejlesztése. A lehető legaktívabb részvétel a kísérletekben, mérésekben. A kísérletezés szabályainak betartása. Megfigyelések, vizsgálódások egyre gyakorlottabb végrehajtása.</p> <p>Energiatakarékosságra törekvés erősítése. Mérőeszközök képességeikhez mért minél pontosabb használata, illetve használatának ismerete. A fizika és a mindennapi élet kapcsolatának felismertetése. Kooperatív technikák alkalmazása, pontos munkavégzésre törekvés, kitartó, fegyelmezett munka elsajátítása.</p>	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
<p><i>Anyagok</i> Sűrűség (anyag, tömeg, térfogat) fogalma. Mérőeszközök. Mérleg, rugós erőmérő.</p>	<p>Különböző sűrűségű anyagok megfigyelése, összehasonlítása. Mérőeszközök használata (mérleg, rugós erőmérő). Alkotórészek egymáshoz viszonyított elhelyezkedésének megfigyelése.</p>
<p>Halmazállapotok, halmazállapot-változások (víz előfordulásai: víz, jég, pára, gőz).</p>	<p>Hőmérséklet mérése, halmazállapot-változásokra kísérletek végzése. Az anyagok sűrűsége és halmazállapot-változásai közötti összefüggések felismerése-felismertetése.</p>
<p>Elektromos vezetők, szigetelők, mágnesezhető, nem mágnesezhető anyagok.</p>	<p>Különböző anyagok elektromos vezetőképességének egyszerű vizsgálata. Anyagok csoportosítása adott szempontok alapján segítségével.</p>
<p><i>Kölcsönhatások, erők</i> Energia fogalma, mértékegysége. (Energia, munkavégző képesség), energiafajták (víz, szél, nap, fosszilis energiafajták, atomenergia, elektromos, hő-, mozgási, helyzeti, rugalmas). Energia mértékegysége: J, Kj. Energiaátalakulások, energiamegmaradás. Energiatakarékosság. Az erő fogalma, nagysága, iránya,</p>	<p>A mindennapi életben tapasztalt erőhatások megismertetése, mérési gyakorlatok végzése. Energiafajták megfigyelése természetes környezetben és kísérleti helyzetben.</p>

mértékegysége (Rugós erőmérő).	
Fogalmak	Sűrűség, halmazállapot-változás, anyagi tulajdonság, energiafajta, kölcsönhatás, mozgásállapot-változás, erőfajta, energiatakarékosság.

Témakör	2. Rendszerek	Javasolt óraszám: 4 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás:</i> Hosszúság, idő mérésének mértékegységei. Mérési gyakorlatok.</p> <p>A megismerő képesség fejlesztése, térbeli és időbeli tájékozódás fejlesztése. Hálózatok és épített rendszerek értelmezése. Ok-okozati összefüggések feltárása. Analizáló, szintetizáló képesség fejlesztése. Önálló információgyűjtésre és tanulásra törekvés. Ismeretek bővítése a mikro- és makrovilágból, a képzelet fejlesztése, összehasonlítás adott szempontok szerint, összefüggések felismerése, IKT- és AAK eszközök használata.</p>	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p><i>Tér, idő, nagyságrendek</i> Hosszúság és idő mértékegységei. Atomi méretek (méretarányos szemléltetés). Jellegzetes rövid és hosszú időskálák a természetben (emberi skála, földtörténet, fényév).</p>		<p>A hosszúság és idő vonatkozásában mérési gyakorlatok, mértékegységek átváltása segítséggel. Előzetes tudás aktivizálása. Gyakorlati példák összegyűjtése (az eddig a témában elkészített eszközök, mérési módszerek), az összegyűjtött eszközökkel történő ismétlés és gyakorlás.</p>
<p><i>Természeti rendszerek</i> A Naprendszer objektumai (bolygók, Hold, üstökös, meteorok). A világűr megismerésének eszközei (távcső, űrteleszkóp, robotok, Mars-járó).</p>		<p>Látogatás a csillagvizsgálóba. Vizsgálódások távcsövekkel. Érdekességek gyűjtése a világról (csoportmunka). Információk gyűjtése internetről, filmekből, könyvekből, csoportmunkában.</p>
Fogalmak	Hosszúság-mértékegység, időmértékegység, atom, méretarány, életkor, földtörténeti kor, korszak, bolygó, hold, üstökös, meteor, távcső, űrteleszkóp.	

Témakör	3. A felépítés és működés kapcsolata	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Ismeretek az energiáról, hőről és fényről.</i></p> <p>Az érdeklődés, kíváncsiság, fantázia erősítése. A feladat-, szabálytudat erősítése. A kommunikációs képesség fejlesztése. Információk gyűjtése és feldolgozása. Internethasználat. A megújuló energiaforrások és szerepük. Következtetés, általánosítás fejlesztése, összefüggések felismerése, kritikai érzék, reális gondolkodás fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<i>A Föld belső szerkezete (földrengések, rezgéshullámok)</i>	Közvetlen tapasztalatszerzés gyakorlati feladatokkal.	
<p><i>A Nap</i> A Nap hő- és fényenergiájának hatása a földi életre. (hőterjedés – sugárzás, a fény fizikai jellemzői).</p>	Egyszerű hőtani, fénytani kísérletek végzése hőterjedéssel, hősugárzással, fényterjedéssel kapcsolatban.	
<p>Napenergia-termelés, felhasználás (megújuló energiaforrás, napkollektorok). A mindennapokban használatos, napenergiával működő eszközök (pl. számológépek).</p>	A napenergiával dolgozó eszközök összegyűjtése a valóságban, illetve képanyagon. Felhasználásukról ismeretek gyűjtése csoportmunkában.	
<p><i>Naprendszer</i> Bolygók, holdak és a rajtuk uralkodó fizikai viszonyok. A Hold jellemzői, fázisai (telihold, félhold, újhold).</p>	<p>Ismerkedés a bolygók, holdak elhelyezkedésével, szerepével. A bolygók, holdak elhelyezkedésének modellezése, a rajtuk uralkodó fizikai viszonyok érzékeltetése. Térbeli modellek készítése csoportmunkában. A ciklikusság fogalmának elmélyítése az égitestek mozgásában (bemutatással. mozgásos tapasztalatszerzéssel, AAK eszközökkel) A tudományos kutatások eredményei és a tévhitek összehasonlítása segítségével.</p>	
Fogalmak	Napenergia, földkéreg, izzó magma, földrengés, hőenergia, hősugárzás, fénysugárzás, fénysebesség, bolygó, Hold (telihold, félhold, újhold), csillagászat.	

Témakör	4. Állandóság és változás	Javasolt óraszám: 11 óra
<p align="center">A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás: Ismeretek a mozgásról, hely- és helyzetváltoztató mozgások, mozgásfajták, növények és állatok mozgása, sportágak, az ember mozgása.</i></p> <p>A lehető legaktívabb részvétel a kísérletezésben, az önálló kísérletezés szabályainak tudatos alkalmazása. A mozgás fizikai értelmezése, fajtái. Minél pontosabb mérések, becslések, viszonyítások gyakorlása. Mérési adatok lejegyzése alternatív eszközökkel. Egyszerű számítások végzése. A fizikai ismeretek alkalmazása a mindennapokban. A munkavégzést segítő eszközök, gépek működésének fizikai értelmezése. Az energiamegmaradás törvényének elemi szintű megismertetése. A motoros képességek fejlesztése. Az ok-okozati összefüggések feltárása. Szókincsbővítés fizikai fogalmakkal, következtetések, általánosítások, szociális motiváltság erősítése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>Mozgások jellemzése</i> Mozgás és nyugalom (viszonylagosság). Egyenes vonalú egyenletes mozgás (út, idő, irány, sebesség, állandó sebesség).</p>	<p>Testek helyének, helyzetének meghatározása. Különböző mozgástípusok felismerése konkrét példákon. Mozgásfajták csoportosítása. Kísérletezés különböző mozgásfajtákra. Út, idő mérése, adatok lejegyzése alternatív eszközökkel. Egyszerű számítások végzése. Sebességjelző adatainak értelmezése, GPS alkalmazása.</p>	
<p><i>Mozgásállapot-változás</i> Változó mozgások. Egyenletesen változó mozgások. Átlagsebesség. Körmozgás jellemzése. Tengely körüli mozgás.</p>	<p>Az erő mozgásállapot-változtató hatásának felismerése példákon, saját élményen keresztül. Különböző mozgásfajták megkülönböztetése. Labdajátékok, biliárd.</p>	
<p>Az erő és a sebességváltozás kapcsolata. Gyorsulás, lassulás</p>	<p>Tömeg, sebesség, tehetetlenség kapcsolatának megismertetése.</p>	
<p>Közlekedési alkalmazások. Balesetvédelem.</p>	<p>Kapaszkodás, biztonsági öv használata, a kerekesszék és egyéb közlekedést segítő eszközök, valamint a kerékpározás szabályainak ismerete, védőfelszerelések használata, ok-okozati összefüggések felismerése-felismertetése. Példák keresése helyes és helytelen kanyarodási módokra. Megfelelő sebességgel való közlekedés (követési távolság betartása, belátás, szabálykövetés).</p>	

<p><i>Változások iránya</i> Megfordítható és megfordíthatatlan folyamatok. Egyensúlyi állapotra törekvés (centripetális erő). Sportok, karbantartási eszközök használata.</p>		<p>Megfigyelések, példák gyűjtése sportokból , és sajátélmények alapján. Háztartási eszközök működésének kipróbálása (centrifuga, turmix). A mozgásokat segítő és gátló erők hatásainak bemutatása, megtapasztaltatása.</p>
Fogalmak	Mozgás, mozgásfajta, mozgásállapot-változás, sebesség, út, idő.	
Témakör	6. Környezet és fenntarthatóság	Javasolt óraszám: 5 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Földrajzi ismeretek, a természet földrajzi ismerete. Földfelszín, időjárás, a víz körforgása. Környezetszennyezés, környezetvédelem.</i></p> <p>A megismerő képesség, kommunikációs képesség, kauzális gondolkodás, problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. Információszerzés gyakorlása. A minél önállóbb tanulás facilitálása. IKT- és AAK eszközök használata. Energiatakarékosságra törekvés erősítése a hétköznapi életben. Tudatos fogyasztói és természetvédő magatartás, mérlegelő gondolkodás fejlesztése, törekvés az egészséges környezet, az élő természet megóvására.</p>	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p><i>A földi időjárás fő jellemzői</i> Időjárási jelenségek, a földfelszín és az időjárás kapcsolata. Légköri és tengeri áramlatok (Golf-áramlat, szélrendszerek).</p>		<p>Földrajzi ismeretek alkalmazása. Érdekességek, információk gyűjtése képekről, filmből, atlaszokból, ismeretterjesztő könyvekből. Összefüggések felismerése-felismertetése a földrajzi szélesség, illetve a tengerszint feletti magasság időjárást meghatározó tényezőiről.</p>
Az időjárás-előrejelzés.		Az időjárás-előrejelzés irányított értelmezése, információfeldolgozás, ábraelemzés segítséggel újságokból, televízióból.
<p>A légkör fizikai tulajdonságai (napsugárzás, hőmérséklet, csapadék). A vízkörforgás fizikai háttere, szél). Csapadékfajták. Légnyomás és mérése (Barométer).</p>		<p>A légkör fizikai tulajdonságainak bemutatása. Összefüggések felismerése. A víz körforgására kísérletek végzése. Elemi ismeretek szerzése a frontképződésekről.</p>
<i>Természeti katasztrófák (viharok, földrengések, cunamik kiváltó okai)</i>		Ismeretterjesztő filmek elemzése csoportmunkában, tanári irányítással.
<p>A kárenyhítés lehetőségei, előrejelzés. Megfelelő viselkedési formák veszélyhelyzetekben.</p>		Az előrejelzés fontosságának felismertetése, példák gyűjtése segítséggel a modern földrengés- és vihar-előrejelző eszközökről.

	A megfelelő magatartás tanúsítása veszélyhelyzetekben. Részvétel szituációs játékokban.
Fogalmak	Időjárás, áramlat, szélirány, légnyomás, légkör

BIOLÓGIA

A természettudomány tantárgyból a Biológia tudományterület éves óraszám: 46

Témakör	1. Anyag, energia, információ	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Az élőlények táplálkozása, testfelépítése. A mozgás. Alkalmazkodóképesség.</i></p> <p>A megismerő képesség, a kommunikációs képesség fejlesztése. Okozati összefüggések felismerése. Kooperatív technikák. IKT-AAK eszközök alkalmazása. Gyűjtőmunkák. A természetben zajló kölcsönhatások, erők, biológiai információk ismerete. Minél önállóbb, kitartó munkavégzés, együttműködő képesség fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>Anyag</i> Az élő rendszerek anyagi összetétele. Kölcsönhatások, erők. Az élőlények alkalmazkodása a gravitációhoz (súly, súlytalanság problémája). Érdekességek: testfelépítésbeli alkalmazkodások a különböző közegben élő állatoknál (például: áramvonalas hal, úszóhólyag, szőrös talp, csórtípusok, lábtípusok).</p>	<p>Egyszerű kísérletek végzése (nyomás, közegellenállás, felhajtóerő) tanári segítségadás mellett. A tapasztalatok összefoglalása személyre szabott eszközökkel.</p>	
<p><i>Energia</i> A napfény és a földi élet összefüggése. Fotoszintézis. Táplálkozás, légzés szerepe a szervezet energiaellátásában. Az állatok hőháztartása, testhőmérséklet szabályozása. A mozgás, az életmód és az energiaszükséglet (ragadozók – sebesség; növényevők – menekülés).</p>	<p>Táplálékláncok bemutatása és készítése. Anyag- és energiaforgalom felismertetése. Példák felidézése a természeti körfolyamatokról AAK tematikus táblák értelmezésével. Gyűjtőmunka tanári irányítás mellett. Állandó és változó testhőmérsékletű állatok csoportosítása. Példák keresése, összefüggések felfedeztetése a mozgás, az életmód és energiaszükséglet között.</p>	
<i>Információ</i>	A biológiai információ jelentőségének	

<p>A környezeti jelzések és érzékelésük biológiai jelentősége. (Tollazat, illatok, mozgásképek, testbeszéd, viselkedési formák különböző szituációkban, hangjelzések.) A biológiai információ szerepe az önfenntartásban és fajfenntartásban. A biológiai sokféleségben rejlő információ. Az élőlények különböző alkalmazkodóképességének felismerése (tűrőképesség, fajok és életfeltételek).</p>	<p>felismerttetése. Példák gyűjtése tanári segítséggel. Online források használata. Gyűjtőmunka tanári irányítás mellett, növénytani kísérletek minél aktívabb részvétellel.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>Alkalmazkodás, gravitáció, testbeszéd, hang-, szín-, illatjelzés, tűrőképesség, önfenntartás, fajfenntartás, állandó testhőmérséklet, változó testhőmérséklet, az élő szervezet energiaellátása, fotoszintézis, biológiai információ.</p>

Témakör	2. Rendszerek		Javasolt óraszám: 12 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás: Életközösségek működése.</i> Térbeli, időbeli tájékozódás képességének erősítése. A kommunikációs képesség, analízáló, szintetizáló képesség, kauzális gondolkodás fejlesztése. Finommotorika fejlesztése. Hálózatok az élővilágban: összefüggések felfedeztetése, minél önállóbb információszerzés, együttes munkában részvétel.</p>		
<p>Fejlesztési ismeretek</p>		<p>Fejlesztési tevékenységek</p>	
<p><i>Tér és idő</i> Az élővilág méretskálája (a szerveződési szintek összevetése).</p>	<p>Vizsgálatok segítséggel mikroszkóppal, nagyítóval. Rendezések, csoportosítások, hasonlóságok, különbségek felfedeztetése.</p>		
<p>Az életközösségek térbeli elrendeződése (zonalitás földrajzi szélesség és tengerszint feletti magasság szerint).</p>	<p>Földrajzi ismeretek alkalmazása. Összefüggések felfedeztetése az életközösségek és a helyük között.</p>		
<p>Az élővilág törzsfjlődésének időskálája, jelentősebb eseményei. (Földtörténet – első élőlények megjelenése).</p>	<p>A törzsfjlődés időskálájának ábraelemzése segítséggel. A földtörténeti eseményekről szemléltető filmek megtekintése, animációk elemzése. Grafikon értelmezésének gyakorlása.</p>		
<p>A biológiai óra fogalma, példái (az élő szervezetek belső szabályozottsága, ciklikusság öröklött és tanult megnyilvánulásai).</p>	<p>Tematikus táblák az emberek és az állatok életéből (életkori szakaszok és a kapcsolódó biológiai történések) segítséggel.</p>		
<p><i>Rendszer, rendszer és környezete</i> A sejt, a szervezet és az életközösség, mint rendszer (elemek és kapcsolatok).</p>	<p>Ábrák, képek, modellek, makettek összeállítása (puzzle) segítséggel. Rész-egész kapcsolatának, szerepének</p>		

	megértése elemi szinten.	
A környezet fogalma, a rendszer és környezet kapcsolata, biológiai értelmezése a sejt, egyed, életközösség és a bioszféra szintjén.	Az élőlények, élettelen összetevők válogatása, rendezése, csoportosítása adott szempontok szerint. Szűkebb, tágabb kapcsolatrendszerek összefüggésének felismertetése, az alá-fölérendeltség viszonyainak értelmezése segítségével.	
A természetföldrajzi környezet és az élővilág összefüggései.	Példák keresése online forrásokból az élőlények alkalmazkodására a természetföldrajzi környezethez.	
<i>Szerveződési szintek, hálózatok</i> A biológiai szerveződés szintjei (egyed alatti és feletti). A szintek közötti kapcsolatok. (Mozzatok szerepe a légkör oxigénháztartásában.) Hálózati elv az élővilágban, biológiai hálózatok.	Minél aktívabb megfigyelések, vizsgálódások mikroszkóppal, nagyítóval. Ismeretek gyűjtése segítséggel olvasmányokból, szemelvényekből, elektronikus médiából. Érdekességek keresése segítséggel baktériumokról, moszatokról.	
Fogalmak	Méretskála, szerveződési szint, földtörténeti kor, sejt, egyed, baktérium, moszat, szervezet, életközösség, biológiai hálózat.	
Témakör	3. A felépítés és a működés kapcsolata	Javasolt óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<i>Előzetes tudás: A víz, a tápanyagok.</i> A megismerő képesség, a kommunikációs képesség, a problémamegoldó gondolkodás, a kauzális gondolkodás fejlesztése. A tér-, időbeli tájékozódás erősítése. A kémiai ismeretek felhasználása az egészséges életmód kialakításában. A Föld övezetessége és az ott kialakuló jellegzetes növény- és állatvilág közötti összefüggés felismertetése. Az élővilág egyszerű rendszerezése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<i>Anyagok</i> A víz biológiai szerepe.		Vizes élőhelyek felsorolása. Érdekességek gyűjtése a különböző élőlények szervezetében előforduló vízmennyiségről csoportmunkában. Példák keresése a víztakarékos növényekről, állatokról (teve, kaktusz) segítséggel. Minél aktívabb részvétel a növénygondozásban, állatgondozásban (tiszt ivóvíz fontosságának belátása, csiráztatás – öntözés csapvízzel). Kísérlet desztillált vízzel irányítás mellett.
<i>Élőlények</i>		Mikroszkópos vizsgálatok a sejtek

A sejt felépítése (növényi, állati). A növényi és állati szövetek fő típusai.	felépítésére. Növényi és állati sejt összehasonlítása.
Baktériumok, vírusok.	AAK folyamatábrák értelmezése segítséggel, valamint betegségekkel kapcsolatos tapasztalatok felidézése és segítséggel történő értelmezése.
Gombák (egy kalapos gomba példáján). A gombák elhelyezkedése az élőlények csoportjai között.	A kalapos gomba vizsgálata, összehasonlítása más növényekkel. Hasonlóságok, különbségek felfedeztetése. Vizsgálódás nagyítóval.
Növények és állatok általános jellemzői (testfelépítés, kültakaró, táplálkozás, légzés, szaporodás, életmód).	Néhány jellegzetes növény és állat vizsgálata adott szempontok szerint. AAK tematikus táblák elemzése, összehasonlítása.
Testfelépítés, életmód és környezet kapcsolata.	Példák gyűjtése a természetből, csoportmunkában.
<i>Életközösségek</i> Egyed feletti szerveződési szintek. Fajok egyedei közötti kapcsolatok (csoportos életmód: szerepek, rangsor, együttműködés). Magányos életmód. Fajok közti kapcsolatok.	Az életközösség szerveződésének, a fajok és az egyedek életének bemutatása és irányított megfigyelése.
Az életközösségek belső kapcsolatai.	Az élő és élettelen összetevők csoportosítása az AAK eszközeivel. A kölcsönös egymásrautaltság felismertetése.
A fajok közötti kölcsönhatások típusai egy-egy konkrét példával (együttélés, versengés, élősködés).	Megfigyelések, egyszerű vizsgálatok terepen, kirándulások alkalmával. Filmek megtekintése és értelmezése, olvasmányok elemzése, feldolgozása. Érdekességek, példák gyűjtése (egy-egy konkrét példa megbeszélése).
Életközösségek táplálkozási kapcsolatai, hálózatai: – Táplálékláncok – Termelő szervezetek – növények – Fogyasztó szervezetek – állatok – Lebontó szervezetek – baktériumok, gombák.	Csoportosítások, táplálkozási hálózatok AAK feldolgozása és értelmezése. Táplálékláncok készítése – különböző életközösségekben. Táplálkozási piramis értelmezése. Körfolyamatok, egyensúly összefüggéseinek felismertetése.
Az állatok viselkedésformái (életmódok, életszakaszok, szituációk – táplálkozás, táplálékszerzés, párzás, védekezés).	Irányított megfigyelések az állatok viselkedésformáiról. Informatikai eszközhasználat. Információfeldolgozás (filmek, képek,

	könyvek).
<i>Biomok</i> A Föld éghajlati övezeteinek jellemzői, a jellegzetes növényvilág kialakulása közötti összefüggés (pl. tajgaerdő fenyői, esőerdő).	Tablókészítés, élőhelyek bemutatása csoportmunkában.
A növény és állatvilág alkalmazkodási módjai az éghajlati viszonyokhoz (pl. az állatok kültakarója, a növények gyökérzete, levelei). A biomok főbb jellemzői, területi elhelyezkedésük.	Rendszerezés, csoportosítás adott szempontok szerint.
<i>Az élővilág rendszerezése (egysejtűek, növények, állatok, gombák)</i> Az élővilág elsődleges csoportokra való felosztása. Főbb rendszertani csoportok: faj, évfolyam, törzs. Egysejtűek. Növények országa. Állatok országa. Gombák országa.	Az eddig tanult növény- és állatfajok csoportosítása megadott szempontok szerint. Növény- és állathatározó könyvek közös tanulmányozása. Hasonlóságok, különbségek bemutatása, általánosítás, rendszerbe sorolás. Táblázatalkotások segítségével.
Az élővilág fajgazdagsága, ennek jelentősége. Evolúció (közel 2 millió ismert és ugyanennyi ismeretlen faj).	Érdekességek, szemelvények feldolgozása segítségével. Kíváncsiság, természetszeretet, rácsodálkozás. Értékek megőrzése, képzelet, fantázia, látókör-bővítés.
<i>Nap, Naprendszer</i> A napsugárzás és a földi élet közötti összefüggés (hősugárzás, fénysugárzás). Fotoszintézis. Szűk és tág tűrőképességű fajok, alkalmazkodás módjai.	Szemelvényfeldolgozás, elemzés, értelmezés segítségével. Összefüggések felfedeztetése. Példák sorolása, személyes tapasztalatok összegyűjtése.
Az élőlényeket felépítő szervetlen és szerves anyagok (víz, ásványi anyagok, szénhidrátok, zsírok és olajok, fehérjék, vitaminok) alapvető szerepe.	Táblázatok tanulmányozása, ábraelemzés segítségével. Életszerű példák bemutatása „só-víz háztartás” egyensúlyi állapotára (szomjúság oka), a tanultak alkalmazása a mindennapi iskolai életben.
Az élelmiszerek összetétele, tápértéke, az egészséges étrend (tápanyag, tápérték, termékösszetétel).	Az élelmiszerek összetételének tanulmányozása segítségével, tápanyag-összetételük elemzése gyakorlati példák alapján. Tudatos fogyasztói magatartás gyakorlása. Élelmiszerek válogatása irányítással, ennek fontossága a hiánybetegségek esetén.

	Napi, heti étrend összeállítása. Receptgyűjtemény összeállítása folyamatábrákkal és PCS képekkel, főzési gyakorlatok csoportmunkában.
Fogalmak	Víz, szerves, szervetlen anyag, tápanyag, vitamin, a szervrendszer felépítése, egyed és faj, tápláléklánc, evolúció, fotoszintézis.

Témakör	4. Állandóság és változás	Javasolt óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Az életközösségek. A növények, állatok mozgása. Fotoszintézis. Az élővilág felépítése.</i></p> <p>Biológiai, természettudományos ismeretek alapozása. Biológiai fogalmak megértése, elsajátítása. Kapcsolatok felismertetése a kémiában és a fizikában elsajátított ismeretekkel.</p> <p>A megismerőképesség, a kritikus gondolkodás, a kauzális gondolkodás, a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. Interaktív eszközök használata, pontos, kitarató munkavégzésre, minél önállóbb információ- feldolgozásra, minél önállóbb tanulásra törekvés erősítése.</p>	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p><i>Állapot</i> Az életközösségek állapotának jellemzése. Élőhelyek, s az ott élő, egymással kapcsolatban álló élőlények (növények, állatok).</p>		<p>Közvetlen tapasztalatszerzés kirándulásokon. Információk gyűjtése életközösségek állapotáról különféle információs eszközökkel. Irányított vizsgálódások.</p>
<p>Sajátos élő és élettelen környezeti feltételek (fajok egyedei közötti, fajok közötti, élő és élettelen összetevők közötti kapcsolatok).</p>		<p>Az élő és az élettelen világ közötti összefüggések bemutatása konkrét példák alapján.</p>
<p><i>Változás</i> Az élőlények mozgásának fizikai jellemzése (erő, munkavégzés). Az állatok mozgása: végtagok, mozgásszervek, mozgásfajták.</p>		<p>Példák rendszerezése adott szempontok alapján a növények, állatok mozgásairól. Gyűjtőmunka, csoportosítás.</p>
<p>Az élőlények hőháztartását befolyásoló fizikai változások (hőáramlás, hővezetés, hőszigetelés, hőszugárzás). Táplálkozás – belső energia. Hőszigetelés (szőrzet, zsírréteg, faggyús tollazat, pehelytollak).</p>		<p>Az élőlények életében bekövetkező változások bemutatása a környezet fizikai és kémiai hatásaira. Csoportosítások, elemzések, általánosítások. Összefüggések felismerése-felismertetése.</p>

Téli álmom: életfolyamatok lassulása. Környezeti hatások – napsugárzás. Csoportos életmód – egymás melegengetése (pingvinek stb.). Nagy melegben – párologtatás, fokozott hőleadás.	
Az életfolyamatokat kísérő elektromos változások példái (EKG, EEG).	Érdekességek, információk feldolgozása könyvekből, lexikonokból, filmekről, internetről. Személyes tapasztalatok feldolgozása.
Fotoszintézis és a légzés lényege. A termelő szervezetek (növények) szerves anyag előállítása, oxigéntermelése (energiamegkötés).	Irányított kísérletek végzése a fotoszintézisre és légzésre. Táplálékláncok készítése. Rajzos ábrák elemzése.
Fogalmak	Önszabályozás, viszonylagos egyensúly, megújulás, globális természeti probléma, üvegházhatás, felmelegedés, ózonlyuk, UV-sugárzás, ivóvízkészlet, hőháztartás, belső energia, EKG, EEG, fotoszintézis, szerves anyag, vérnyomás, pulzus, vércukorszint, evolúció, biológiai szabályozás.

Témakör	6. Környezet és fenntarthatóság	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Talaj, éghajlat, környezeti tényezők, környezetvédelem, szemétyűjtés, ipar, mezőgazdaság, közlekedés.</i></p> <p>A megfigyelőképesség erősítése, a kommunikáció fejlesztése, kísérletező képesség, információgyűjtő és -feldolgozó képesség, a problémamegoldó gondolkodás és a kauzális gondolkodás fejlesztése. A kritikai érzék fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. A globális környezeti rendszerekről, a környezetszennyezésről, a fenntarthatóságról ismeretek szerzése és rendszerezése. Felelősségtudatos magatartás erősítése, a szociális érzékenység és a közösségi érzés erősítése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>Globális környezeti rendszerek</i> A talaj termőképessége, védelme. A talaj sajátos életközössége (baktériumok, egysejtűek, gombák, moszatok, férgek, ízeltlábúak stb.). A tápanyagkészlet folyamatos megújulása.</p>	<p>Irányított kísérletezés talajjal. Életközösségek egyedeinek vizsgálata, csoportosítása csoportmunkában.</p>	
<p><i>Környezeti tényezők</i> Az éghajlat hatása az épített környezetre (hőszigetelés).</p>	<p>Az egyéni felelősség belátása konkrét, mindennapi példákon keresztül.</p>	

Felelős fogyasztói szemlélet.	
Az élőlényekre ható élettelen környezeti tényezők (levegő, víz, talaj, hőmérséklet), az alkalmazkodás módjai.	A környezeti tényezőkről, az élőlények alkalmazkodásáról tényanyagok gyűjtése, elemzések, vázlat-, tabló-, plakátkészítés csoportmunkában.
A környezetszennyezés jellemző esetei és következményei (talaj, víz, levegőszennyezés).	A környezetszennyezés és az élőhelyek pusztulásának bemutatása, konkrét példák segítségével történő elemzése.
Az élőhelyek pusztulásának okai, következményei, a fenntartás lehetőségei (aktív természetvédelem) Szelektív hulladékgyűjtés	Részvétel a jeles környezetvédelmi napok rendezvénysorozatain. Játékos vetélkedőkön részvétel. Szemétgyűjtési akciókon részvétel.
Fogalmak	Talaj-, víz-, levegőszennyezés, mezőgazdasági, ipari, háztartási szennyezőanyag, vegyszer, olajszenyezés, mérgező gáz, talajpusztulás.

FÖLDRAJZ

A természettudomány tantárgyból a földrajz tudományterület éves óraszám: 65

Témakör	7. Tájékozódás a földrajzi térben	Javasolt óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Analógiás gondolkodás és cselekvéses gondolkodás fejlesztése. Figyelemfejlesztés. Megfigyelőképesség fejlesztése. A térképhasználat önállóságának és biztonságának növelése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>A tér és ábrázolása</i> 1.1. Téregységek - Földrajzi fókuszterület Térhierarchia. Térábrázolás: térrajz, útvonalrajz, menetvázlat, térképszerű ábrázolások, úti- és helyszínrajz. Térképi ábrázolás elemei – jelkulcsok, méretarány.</p>	<p>A térkép és a valóság kapcsolatának megfigyelése-megfigyeltetése, a tapasztalatok alkalmazása. Szemléletű térképolvasás (egyszerű helymeghatározás, távolságbecslés, egyenes és görbe vonal mentén távolságmérés). Helymeghatározás gyakorlása. Viszonyítási pontok következetes használatának gyakorlása.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p>Méretarány, aránymérték, keresőhálózat és földrajzi fókuszterület.</p>	

Témakör	8. Tájékozódás az időben	Javasolt óraszám: 5 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Az időbeli tájékozódás, az időfogalom fejlesztése a természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek tudatosítása során.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>Az idő</i> 2.1. Időegységek Példák a rövidebb és hosszabb távú természeti, társadalmi és környezeti folyamatokra. A Föld története. Napi időszámítás, évi időszámítás, a naptár, időeltolódás.</p>	<p>A szabályszerűen ismétlődő természeti és társadalmi környezeti változások megfogalmazása tematikus táblák segítségével. A kontinensen - kontinenseken megismert események, jelenségek, folyamatok időrendbe állítása.</p>	
Fogalmak	<p>Földrajzi-környezeti folyamat; földtörténelmi esemény, nap, évszak, napi és évi időszámítás, naptár.</p>	

Témakör	9. Tájékozódás a környezet anyagairól	Javasolt óraszám: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Energiatakarékos magatartás kialakítása – saját lehetőségeik felismertetése a környezet és a természeti kincsek takarékos használatához történő hozzájárulásban. Gyakorlottság erősítése az IKT és AAK eszközök használatában. A fogalomalkotó, rendszerező képesség fejlesztése. Helyes földrajzi képzetek kialakítása.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
3.1. Anyagok, anyagi rendszerek A tanulók szűkebb és tágabb környezetében előforduló ásványok és kőzetek, nyersanyagok és energiahordozók, illetve talajtípusok példái, jelentőségük a természetben, a társadalmi-gazdasági életben: kőolaj, kőszén, földgáz, vasérc, réz. Környezetet károsító anyagok és hatásaik.		Az élő és élettelen anyagok rendszerezése, valamint a természeti és társadalmi életben, gazdaságban betöltött jelentőségük megismertetése. A leggyakrabban előforduló ásványok és kőzetek, talajok; ipari nyersanyagok és energiahordozók területi előfordulására bemutatása (lehetőség szerint kőzetminták biztosításával). Válogatás tanári irányítással a világhálón. Múzeumlátogatás. Az emberiség által legintenzívebben használt nyersanyag- és energiahordozó készletek végességének bemutatása. Törekvés az energiatkarékos magatartásra, valamint annak gyakorlása iskolai keretek között.
Fogalmak	Ipari nyersanyag, energiahordozó, a nyersanyag- és energiakészletek végessége. Kőolaj, kőszén, földgáz, vasérc, réz	

Témakör	10. Tájékozódás a környezet kölcsönhatásairól	Javasolt óraszám: 11 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tájak, országok, földrészek természeti és társadalmi jellemzőinek, azok összefüggéseinek megláttatása. Az új fogalmak, szerveződések felismerése a megismert országokhoz kapcsolódó példák értelmezésével, egyéni és csoportmunkával, gyakorlatokkal.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
4.1. A társadalmi-gazdasági élet szerveződése – Településtípusok (tanya, falu, város), jellemző képük, a hozzájuk kötődő tevékenységek, szerepük az országok társadalmi-gazdasági életében, a		A tájak, országok, földrészek természeti és társadalmi jellemzőinek, azok összefüggéseinek bemutatása. Természeti és gazdasági körülmények, hagyományok egyes népek gazdasági

munkamegosztásban.	<p>fejlődését, gondolkodásmódját befolyásoló szerepének felismerése példákon keresztül. Egyszeri és rendszeres megfigyelések, mérések, tanári irányítással, csoportmunkával, vizsgáldások és modellalkotás.</p> <p>Információgyűjtés tanári irányítással (földrajzi helyek, térképek keresése, digitális lexikonhasználat).</p> <p>Természeti kölcsönhatásokkal kapcsolatos tények, szöveges információk alternatív eszközökkel történő ábrázolása tanári segítséggel.</p>
Fogalmak	Településtípus, tanya, falu, város, gazdasági ágazat, fekvés, felszín, éghajlat, vízrajz, mezőgazdaság, bányászat, ipar, szolgáltatás. Fekvés – szállítási, kereskedelmi útvonal.

Témakör	11. Tájékozódás a hazai földrajzi, környezeti folyamatokról - A földrajzi tér regionális szerveződése	Javasolt óraszám: 20 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Magyarország megismerésével a hazához és a magyarsághoz kötődő pozitív érzelmek erősítése. A közvetlen környezet társadalmi-gazdasági életének, a társadalmi-gazdasági élet tájanként eltérő természeti feltételei és lehetőségei összefüggéseinek megismertetése a tantárgy eszközeivel. Gyűjtőmunka, projekt, csoportos tevékenység keretében végzett feladatokkal az együttműködési és kommunikációs készség növelése. Tájékozódási képesség fejlesztése. Környezeti érzékenység erősítése.</p> <p>A természet szépségének felismertetése. Érdeklődés felkeltése idegen tájak iránt. Fogalomalkotó, analitikus és kauzális gondolkodás, képzelet fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>75.1. Magyarország és a Kárpát-medence földrajza</p> <ul style="list-style-type: none"> – A nemzeti kultúra és a magyarság nemzetközi híre: híres utazók, tudósok, szellemi és gazdasági termékek, történelmi, kulturális és vallási hagyományok, hungarikumok. – A lakóhely, a hazai tájak, nagytájak és országrészek: természetföldrajzi jellemzői, természeti, társadalmi erőforrásai, társadalmi-gazdasági folyamatai, környezeti állapotuk. – Hazánk természeti adottságai és a társadalmi-gazdasági élet kapcsolatai: közvetlen környezetünk társadalmi- 	<p>A hazai társadalmi-gazdasági élet földrajzi jellegzetességeinek megismertetése tanári irányítással az aktualitások alapján.</p> <p>Magyarország földjének részletes megismerése, kitekintéssel a Kárpát-medence egészére.</p> <p>Tájékozódás Magyarország térképén tanári irányítással.</p> <p>Jellegzetességek megismertetése.</p> <p>Az egyes hazai országrészek, tájak hasonló és eltérő földrajzi jellemzőinek érzékeltetése, azok okainak és következményeinek</p>	

<p>gazdasági élete, a társadalmi-gazdasági élet tájanként eltérő természeti feltételei és lehetőségei, környezettől függő életmódok összehasonlítása, hagyományai, a gazdasági környezet változásai, idegenforgalmi vonzerő, gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok, a környező tájak környezeti állapotának hatása a hazai környezetre, a problémák kezelése.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Éghajlati elemek változásai, éghajlatmódosító tényezők, éghajlatok jellemzői, társadalmi- gazdasági hatások hazai és regionális példák alapján. – A Kárpát-medence és hegységkerete mint természet- és társadalom-földrajzi egység: a medencejelleg érvényesülése a természeti adottságokban, hatás a gazdasági életben. A tájak természeti, kulturális, néprajzi, gazdaságtörténeti és környezeti értékei, átalakulása. – A magyarság által lakott, országhatáron túli területek, tájak közös és egyedi vonásai. – A Magyarországon és az országhatárokon kívül élő magyarok viszonya és jogai a közös kultúrához, nyelvhez. 	<p>megismertetése.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>hegyvidék, síkság, dombság, Magyarország nagytájai</p>

<p>Témakör</p>	<p>12. Tájékozódás a regionális és a globális földrajzi, környezeti folyamatokról</p>	<p>Javasolt óraszám: 6 óra</p>
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Fogyasztói szokások tudatosítása, a tudatos fogyasztói magatartás erősítése.</p>	
<p>Fejlesztési ismeretek</p>		<p>Fejlesztési tevékenységek</p>
<p>7.o.? 6.1. Globális problémák Az életminőség különbségeinek példái: az éhezés és a szegénység által leginkább veszélyeztetett országok, térségek; az urbanizálódás folyamata és jelenségei.</p>		<p>A természeti környezet közvetlen és közvetett hatásainak megismertetése a múlt és a jelen társadalmi-gazdasági folyamataiban konkrét hazai és külföldi példák alapján, vizuális források segítségével.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>Környezettudatosság, energiatakarékosság, szelektív hulladékgyűjtés, biotermék.</p>	

8. évfolyam

Természettudomány heti órakerete: 5 tanóra

Természettudomány éves órakerete: 180 óra

Természettudomány tantárgyból a Kémia tantárgy éves óraszám: 54 óra

Témakör	1. Anyag, kölcsönhatás, energia, információ	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Anyagok tulajdonságai, kölcsönhatásai, változásai</i></p> <p>A megfigyelőképesség fejlesztése. A kommunikációs képesség, a motoros képességek, a kauzális gondolkodás, a rendszerező képesség fejlesztése. Feladattudat és szabálytudat erősítése. Aktív kísérletező attitűd. A kísérletezés szabályainak ismerete és betartása. Az anyagok érzékelhető fizikai, kémiai tulajdonságainak felismerése. A periódusos rendszer legfontosabb elemeinek megismertetése. Vegyszerek, élelmiszerek jelzéseinek ismerete, ok-okozati összefüggések felfedezése, hasonlóságok, különbségek felfedezése, problémafelvető képesség fejlesztése, értelmes cselekvés, a kritikai érzék fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p><i>Tudomány</i> Müller Ferenc, Hevesi György munkássága.</p>		<p>A tudósok munkásságának megismerése, információgyűjtés, feldolgozás.</p>
<p>A periódusos rendszer. Mengyelejev.</p>		<p>Tájékozódás a periódusos rendszerben.</p>
<p>Elemek. Fémes, nem fémes elemek tulajdonságai.</p>		<p>A megfigyelt, létrehozott keverékek, vegyületek alkotórészeinek vizsgálata egyszerű modellek segítségével, az elemek csoportosítása tulajdonságaik alapján.</p>
<p>Vegyületek csoportosítása. Fém, fém-oxid-bázis, nemesfém, nemesfém-oxid – sav, sók. Indikátoros vizsgálatok (citromlé, ecetes víz, szappan, sóoldat, cukoroldat). Lúgos, savas kémhatás. Balesetvédelem.</p>		<p>A hétköznapi életben használt savak, lúgok indikátoros vizsgálata. Néhány háztartási vegyszer vizsgálata, tapasztalatainak elemzése segítséggel, kémiai alkotórészek, hatások szempontjából. Balesetmentes vegyszerhasználat elsajátítása.</p>
<p><i>Kölcsönhatások, erők</i> Molekula, atom, atommag (az atomok felépítése, legelemibb szinten, csak érdekességként).</p>		<p>Elemi szintű ismeretek szerzése az anyagok szerkezetéről, felépítéséről ábrák, természettudományos ismeretterjesztő filmek, modellek segítségével. Kísérletek, vizsgálatok nagyítóval, mikroszkóppal.</p>

<p>Közömbösítés: sav + lúg = só + víz. Sav-bázis reakciók: nátronlúg + sósav = konyhasó + víz meszes víz + szénsav = mészke + víz (cseppkőbarlang).</p>	<p>Sav-bázis reakciók elemzése.</p>
<p><i>Információ</i> Az elemek és vegyületek kémiai jelölése. Vegyjel, néhány elem vegyjele. Szóegyenletek (Pl. NaOH, vagyis nátrium-hidroxid; NaCl, vagyis konyhasó; HCl, vagyis sósav stb.).</p>	<p>A periódusos rendszer legismertebb elemeinek keresése, fémek, nemfémek csoportosítása. Élelmiszerek, vegyszerek tájékoztatójának értelmezése, a tanult vegyszerek szóegyenletének megismertetése. Figyelmeztető, veszélyt jelző piktogramok értelmezése (méregjel), felismerésének gyakoroltatása. Gyakorlati példák keresése, elkészítése segítséggel. Receptek gyűjtése, befőzési, tartósítási módok keresése (cukorszirup, sóoldat).</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>Szerves és szervetlen anyag, fizikai és folyamat, só, sav, bázis, elemi összetétel, elem, fotoszintézis.</p>

Témakör	2. Rendszerek	Javasolt óraszám: 8 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás: Halmazállapot-változások, az égés jelensége. Kémiai ismeretek az anyagokról, fizikai és kémiai változásokról.</i></p> <p>A megismerő képesség, kommunikációs képesség, a kauzális gondolkodás fejlesztése. Finommotorika fejlesztése. A lehető legaktívabb részvétel biztosítása a kísérletekben, balesetmentes kísérletezés. A tűzoltás különböző módjainak bemutatása, megismertetése. Információs jelek ismerete és alkalmazása. A természeti rendszerek felépítésében legfontosabb anyagok ismerete. Épített rendszerek fogalmának ismerete. Képzelet, fantázia, kreativitás fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása, összehasonlítás, elemzés gyakorlása, ok-okozati összefüggések felfedezése, IKT- és AAK eszközök használata.</p>	
<p>Fejlesztési ismeretek</p>	<p>Fejlesztési tevékenységek</p>	
<p><i>Tér, idő, nagyságrendek</i> Az atomok, molekulák mérete.</p>	<p>Mikroszkópos vizsgálatok végzése (vízminta, hagymanyúzat...).</p> <p>A méretek látható, majd érzékszervekkel fel nem ismerhető tartományának érzékelése tapintással, tárgyak, ábrák, filmek, internetes információk segítségével.</p>	

Az állatok és az ember életéhez szükséges anyagok (szénhidrátok, szőlőcukor, keményítő, rostok /cellulóz/, zsírok, olajok, fehérjék, szerves savak, csersav, citromsav, víz, oxigén, ásványi anyagok).	Legfontosabb tápanyagaink tulajdonságainak vizsgálata irányított bemutatott kísérletek alapján. A tapasztalatok összefoglalása segítséggel alternatív eszközök segítségével.
Épített rendszerek Fémek általános jellemzői, előállításuk (vas, alumínium, réz...). Vas- és alumíniumkohászat. Fontosabb ötvözetek (acél, sárgaréz, bronz...).	Tapasztalatok gyűjtése egyszerű kísérletek alapján a legismertebb fémek tulajdonságairól. Ábrák, képek, filmek segítségével elemi ismeretek szerzése a fémek előállításáról. Az alapanyag és előállított fém közti változás megértése (a bomlás-redukció lényegének elemi szintű értelmezése).
Korrózióvédelem (festés, olajozás, ötvözés, rozsdamentes acél).	Megfelelő korrózióvédelmi eljárások megismertetése, jelentőségük ismerete.
Fogalmak	Molekula felépítése, testfelépítő anyag, korrózióvédelem, oxidáció.

Témakör	3. Felépítés és a működés kapcsolata	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Ismeretek az anyag tulajdonságairól és változásairól, a kísérletezésről.</i></p> <p>A lehető legaktívabb részvétel a tanulói kísérletekben. Az analízáló, szintetizáló képesség, a kauzális gondolkodás, a kommunikációs képesség fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. Az információszerzés lehetőségeinek bővítése. IKT- és AAK eszközök használata. Praktikus kémiai ismeretek alkalmazása a háztartásokban. Képzelet fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>Szervetlen és szerves anyagok</i> A mindennapokból ismert anyagok (elemek, fémek, ötvözetek, sók, savak, bázisok, természetes és mesterséges anyagok) fizikai és kémiai tulajdonságai. Felhasználásuk.</p>	<p>Szerves és szervetlen anyagok fizikai és kémiai tulajdonságainak megismertetése, elsajátítása.</p>	
<p><i>A Föld</i> Ércek, ásványok, hegységképző kőzetek.</p>	<p>Elemi ismeretek a Föld anyagairól, a hegységképződésekről, a különböző kőzetek, ásványok, ércek előfordulásáról. Filmelek, könyvek, folyóiratok segítségével érdekességek, információk gyűjtése. Kirándulások, tanösvények, kőzetminták, ércminták tanulmányozása, tapasztalatok összefoglalása.</p>	
<p>Vízkeménység, vízlágyítás, vízkőoldás kémiai alapjai. Háztartási gépek védelme, természetbarát</p>	<p>A vízkőképződés gyakorlati bemutatása. A háztartásokban a vízlágyítás és a vízkőoldás természetes megoldásainak bemutatása.</p>	

megoldások. Barlangképződés (enyhén savas esővíz, lúgos mészkőoldás, cseppkőképződés, Aggteleki-karszt, Pálvölgyi-cseppkőbarlang stb.).		Az ásványvizek és a desztillált víz összehasonlítása párologtatással. Képek keresése barlangokról, a képek alapján a jelenségek megfigyelése segítséggel. Tanulmányi kirándulás szervezése a közvetlen megtapasztalás érdekében.	
Nap, Naprendszer A világ anyagi egysége.		Érdekességek keresése, felfedezése a makro- és mikrovilág felépítése, rendszere között.	
Fogalmak	Szerves és szervetlen anyag, elem, fém, ötvözet, só, sav, bázis, természetes és mesterséges anyag. Naprendszer.		
Témakör	4. Állandóság, változás		Javasolt óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Az anyagok tanult fizikai, kémiai tulajdonságainak, változásainak ismerete.</i></p> <p>A lehető legaktívabb részvétel a kísérletekben, balesetmentes kísérletezés szabályainak betartása. A kommunikációs készség, a kauzális gondolkodás, a problémamegoldó gondolkodás, a finommotorika fejlesztése. Információszerzés bővítése. IKT- és AAK eszközök használata. Ismeretek szerzése egyirányú és megfordítható változásokról, kémiai folyamatokról. Körfolyamatok bemutatása, ok-okozati összefüggések felismertetése, az elképzelés, következtetés, általánosítás képességének fejlesztése.</p>		
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>A rendszer állapota és változásai</i> A hőmérséklet és nyomás, mint állapotjelző (víz, levegő).</p>		<p>Összefüggések irányított keresése, felfedeztetése a folyékony és légnemű anyagok hőmérsékletváltozása és nyomásviszonyai között. Példák gyűjtése segítséggel a nyomás és a hőmérséklet kapcsolatáról a hétköznapi életből, pl. a kávéfőző, kukta, hőlégballon, gőzgép, gőzmozdony, gőzhajó működéséről.</p>	
<p>Változás: Egyesülés-bomlás. Oxidáció-redukció (redoxi folyamatok), sav-lúg.</p>		<p>Alkotórészek vizsgálata vízbontás esetén. Hidrogén égésének megfigyelése. Durrnogáz-próba megfigyelése. A kiinduló anyag és a keletkezett anyagok vizsgálata, a folyamat lépéseinek rögzítése alternatív eszközökkel.</p>	
<p><i>Változások iránya</i> Egyirányú, megfordítható változások, körfolyamatok értelmezése. Szén égetése – szén-dioxid Szénsav előállítása, bomlása Kénssav előállítása, bomlása Mészégetés-mészoltás Mészke oldása – cseppkőképződés stb.</p>		<p>Egy-egy példán keresztül a kémiai folyamatok irányának bemutatása, a tapasztalatok megbeszélése, a folyamatok értékelése.</p>	

<i>Egyensúly</i> Telített oldat, oldódás, kristályosodás. Halmazállapot-változások	Só-, cukor-, timsókristály készítése. Okok keresése – a hőmérséklet függvényében az egyensúlyra való törekvés felfedezése.
Fogalmak	Hőmérséklet, nyomás, kémiai reakció, gyors égés, lassú égés, egyesülés, bomlás, oxidáció, redukció, sav-lúg, szénsav, széndioxid, kénsav, kénessav, sósav, salétromsav, mészégetés, mészoldás, telített-, telítetlen oldat.

Témakör	5. Az ember megismerése és egészsége	Javasolt óraszám: 18 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás:</i> Az ember szervezete, egészséges életmód.</p> <p>A kommunikációs képesség fejlesztése, a problémamegoldó és kauzális képesség fejlesztése, mérlegelő képesség fejlesztése. Ismeretek bővítése az egészséges táplálkozás összetevőiről. A tápanyag-, kalóriatáblázatok adatainak értelmezése segítségével. A mértékletes táplálkozás előnyei. A kémiai ismeretek alkalmazása a mindennapokban, a vegyszerek használati utasításainak értelmezése segítségével, betartásának gyakorlása, szociális készség fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<i>Önfenntartás</i> Legfontosabb tápanyagok összetétele (molekulák, víz).	Tápanyagok összetételének irányított vizsgálata	
<i>Magatartás</i> Energiaitalok alkotórészei, kémiai tulajdonságai, hatása. Drog, kávé, kóla, szerves oldószerek kémiai hatása.	<p>Filmek elemzése irányított kérdésekkel, következmények felismerése-felismertetése. Doppingszerek, veszélyforrások elkerülése, segítségkérés módjainak kialakítása és gyakorlása. Visszautasítás módjának gyakoroltatása.</p> <p>Probléma felismerése, és a problémamegoldás keresése.</p>	
<i>Egészség</i> Egészséges táplálkozás. Zsírok, cukrok szerepe a helyes táplálkozásban, túlfogyasztás. Élelmiszerek tápanyag- és energiatartalma. Tápanyagtáblázatok. Veszélyes anyagok a háztartásban. Fogyasztóvédelem, szavatosság.	<p>Táplálékpíramis-építés a gyakorlatban Elhízás veszélyeinek felismertetése. Tápanyagtáblázat értelmezése, gyakorlati használata segítségével, Használati utasítás értelmezése és az abban foglaltak gyakorlása. Veszélyes anyagok megismertetése (vízkőoldó, hypó, fagyálló folyadékok, zsíroltó vegyszerek, tisztítószerek, gyógyszerek).</p>	
Fogalmak	Tápanyag, zsírban, vízben oldódó vitamin, élvezeti szer, energiatartalom, táplálékpíramis, tápanyagtáblázat, használati utasítás, fogyasztóvédelem, szavatosság, vegyszer, tisztítószert, gyógyszer.	

Témakör	6. Környezet és fenntarthatóság	Javasolt óraszám: 5 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás: Egészségvédelmi és környezetvédelmi ismeretek. Az energia.</i></p> <p>A kommunikációs képesség, a kauzális gondolkodás, a szociális képességek fejlesztése. A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése, aktív részvétel a környezetvédelemmel kapcsolatos tevékenységben, szelektív hulladékgyűjtésre törekvés, környezettudatos attitűd erősítése. Törekvés erősítése a takarékos életmódra. A globális környezeti problémákról információk gyűjtése, elemzése; kritikai érzék fejlesztése, a felelősség tudatos vállalásának erősítése. IKT és AAK eszközök használata.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>A környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága</i></p> <p>Környezeti terhelés (szennyező, mérgező anyagok).</p>	<p>Részvétel a jeles környezetvédelmi napok alkalmával szervezett iskolai, helyi vagy társadalmi akciókon, megmozdulásokon.</p>	
<p>Szelektív hulladékgyűjtés. Lomtalanítás, hulladékudvarok. Veszélyes hulladék.</p>	<p>Folyamatos, szelektív hulladékgyűjtés. Veszélyes hulladékok megfelelő elhelyezése (felnőtt irányítással).</p>	
<p>Anyag- és energiatakarékosság. Energiatakarékos izzók, áramtalanítás, vízcsap-elzárás, felesleges fűtés, helyes szellőztetés.</p>	<p>Törekvés az anyag- és energiatakarékos életvitelre, a helyes szokások tudatos gyakorlása.</p>	

FIZIKA

A Természetismeret tantárgyból a Fizika tudományterület éves óraszám: 39

Témakör	1. Anyag, kölcsönhatások, energia	Javasolt óraszám: 7 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás: Ismeretek az anyagok fizikai, kémiai tulajdonságairól, változásairól.</i></p> <p>A megismerőképesség és a gondolkodási műveletek (válogatás, csoportosítás, elemzés, általánosítás) fejlesztése. A motorikus képesség fejlesztése. A lehető legaktívabb részvétel a kísérletekben, mérésekben. A kísérletezés szabályainak betartása. Megfigyelések, vizsgálódások egyre gyakorlottabb végrehajtása. Energiatakarékosságra törekvés erősítése. Mérőeszközök</p>	

	képességekhez mért minél pontosabb használata, illetve használatának ismerete. A fizika és a mindennapi élet kapcsolatának felismertetése. Kooperatív technikák alkalmazása, pontos munkavégzésre törekvés, kitartó, fegyelmezett munka elsajátítása.
--	---

Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>Kölcsönhatások, erők</i></p> <p>Energia fogalma, mértékegysége. (Energia, munkavégző képesség), energiafajták (víz, szél, nap, fosszilis energiafajták, atomenergia, elektromos, hő-, mozgási, helyzeti, rugalmas). Energia mértékegysége: J, Kj. Energiaátalakulások, energiamegmaradás. Energiatakarékosság. Az erő fogalma, nagysága, iránya, mértékegysége (Rugós erőmérő).</p>		<p>Élelmiszertáblázatok tanulmányozása, elemi szintű értelmezése segítséggel. A mindennapi életben tapasztalt erőhatások megismertetése, mérési gyakorlatok végzése. Energiafajták megfigyelése természetes környezetben és kísérleti helyzetben.</p>	
Fogalmak	Erőfajták, energiatakarékosság.		

Témakör	2. Rendszerek		Javasolt óraszám: 3 óra
	A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Hosszúság, idő mérésének mértékegységei. Mérési gyakorlatok.</i></p> <p>A megismerő képesség fejlesztése, térbeli és időbeli tájékozódás fejlesztése. Hálózatok és épített rendszerek értelmezése. Ok-okozati összefüggések feltárása. Analizáló, szintetizáló képesség fejlesztése. Önálló információgyűjtésre és tanulásra törekvés. Ismeretek bővítése a mikro- és makrovilágból, a képzelet fejlesztése, összehasonlítás adott szempontok szerint, összefüggések felismerése, IKT- és AAK eszközök használata.</p>	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>Hierarchikus rendszerek és hálózatok</i></p> <p>Példák hálózatokra (elektromos hálózat, internet). Szerkezetek (pl. kerékpár).</p>		<p>Példák bemutatása a hálózatokról mesterséges környezetben. Szerkezetek összeállítása segítséggel.</p>	
<p><i>Épített rendszerek</i></p> <p>Példák: energiaellátás, információs rendszerek, közlekedés, települések.</p>		<p>A tanulókhöz közel álló objektumok hálózatának ábrázolása a gyakorlatban alternatív eszközökkel és módszerekkel.</p>	
Fogalmak	elektromos hálózat, internet, közlekedési hálózat		

Témakör	4. Állandóság és változás	Javasolt óraszám: 11 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A lehető legaktívabb részvétel a kísérletezésben, az önálló kísérletezés szabályainak tudatos alkalmazása. A mozgás fizikai értelmezése, fajtái. Minél pontosabb mérések, becslések, viszonyítások gyakorlása. Mérési adatok lejegyzése alternatív eszközökkel. Egyszerű számítások végzése. A fizikai ismeretek alkalmazása a mindennapokban. A munkavégzést segítő eszközök, gépek működésének fizikai értelmezése. Az energiamegmaradás törvényének elemi szintű megismertetése. A motoros képességek fejlesztése. Az ok-okozati összefüggések feltárása. Szókincs bővítés fizikai fogalmakkal, következtetések, általánosítások, szociális motiváltság erősítése.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<i>Egyensúly</i> Tömegmérés, mérleg. Egyszerű gépek (egyoldalú, kétoldalú emelők, csigák). Termikus egyensúly. Energiamegmaradás törvénye elemi szinten. (Testek belső energiájának változásai).	Mérések gyakorlása, mértékegységek átváltása, megfigyelés, becslés, viszonyítás, párosítás, összehasonlítás segítségével. Kísérletek végzése egyszerű gépekkel. Mérlegek összeállítása (szerelőkészlet). Egyensúlyi állapotok létrehozása és saját testtel történő megtapasztaltatása. Összefüggések feltárása. Példakeresés emelők, csigák alkalmazására. Hőmérsékletmérések gyakorlása. Mérési adatok lejegyzése alternatív eszközökkel.	
<i>Nyomás</i> Szilárd testek nyomása (nyomóerő, nyomott felület). Nyomás a folyadékokban. Nyomás a légnemű anyagokban.	Nyomással kapcsolatos egyszerű kísérletek végzése különböző halmazállapotú anyagokban saját élmény biztosítása.	
Fogalmak	egyensúlyi állapot, egyszerű gép, termikus kölcsönhatás, nyomás	

Témakör	5. Az ember megismerése és egészsége	Javasolt óraszám: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<i>Előzetes tudás:</i> Az ember táplálkozása, tápanyagok. Érzékszervek. A megismerőképesség, a kommunikációs képesség, a kauzális gondolkodás, a problémamegoldó gondolkodás, a kritikai érzék fejlesztése. Fizikai, kémiai hatások, jelenségek szerepének ismerete az ember szervezetének működésében. A kísérletezés szabályainak betartása. Az érzékszervek védelmének megismertetése.	

	Egészségvédelmi ismeretek. Az elektromos áram hatása az élő szervezetre. Empátiakészség fejlesztése. Önfogadás, a másság, a sérült ember elfogadása, segítése, együttműködése. A kritikai érzék fejlesztése.
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
<i>Az energia szerepe az élővilágban</i> Táplálkozás – energiafelhasználás.	Táplálkozási táblázatok értelmezése segítségével. A mozgás és a táplálkozás közötti kapcsolat bemutatása. Orvos, egészségügyi szakember ajánlásainak elfogadása. Változatos, egészséges táplálkozás elveinek gyakorlati alkalmazása, betartása.
A táplálék mint energiahordozó. Az élelmiszerek fő tápanyagai, élettani szerepük. Zsírok, olajok, szénhidrátok – fűtőanyagok. Fehérjék – építőanyagok.	Az emésztés és a légzés folyamatának bemutatása, összefüggésének felfedeztetése. Az égés feltételeinek megismertetése. Napi, heti egészséges étrend összeállítása. Az elsajátított ismeretek gyakorlatban történő alkalmazása étkezési helyzetekben.
<i>A biológiai mozgás fizikai alapjai</i> A sport szerepe az ember életében. Boccsa, úszás, görfoci, kerékpározás Erőhatások, energiafelhasználás.	Saját élményű példák gyűjtése a sportoláshoz szükséges feltételekről, erőhatásokról, energiafelhasználásról.
<i>Az érzékelés fizikája</i> A fény, a színekép. A fény terjedése, fénytörés, szivárvány A látás alapja, a szemlencse működése. Lencsék, domború, homorú lencsék, nagyítók.	Kísérletezés prizmával, nagyítóval, domború lencsével, homorú lencsével. Képzőművészeti megfigyelése, rajzos ábrák bemutatása.
Látáshibák és javításuk (rövidlátás, távollátás). Szemüveghasználat. Látásvédelem – egészségvédelem. (Túlzott és gyenge fény, erős napfény, hegesztés).	A látáshibák okainak bemutatása rajzos ábrákon. Szemüveghasználat, napszemüveg-használat, védőszemüveg alkalmazása az adott fényviszonyoknak megfelelően, illetve a látáshibák korrigálására. Látássérült embertársaink segítése.
A hang, ultrahang szerepe az élővilágban.	Érdekességek gyűjtése az állatok hangokkal történő kommunikációjáról filmek, hanganyagok segítségével. Példák gyűjtése az ultrahang szerepéről a gyógyászatban.

A hallás fizikai alapjai (hangrezgés, hanghullámok, hangterjedések).	Kísérletek végzése a hang terjedéséről különböző közegekben, saját élmény biztosítása. Modell- és ábraelemzés segítségével a hallás folyamatával kapcsolatban.
Káros környezeti hatások, zajszennyezés. Erős hanghatással járó foglalkozások. Védőfelszerelések.	A hallószervek tudatos védelme és óvása az erős hanghatásoktól (pl. zene). A halláskárosodás elkerülése védőfelszereléssel. A hallássérült ember elfogadása és segítése.
Az elektromos áram hatása az élő szervezetre. Veszélyek (áramütés). Veszélyt jelző táblák, információk. Érintésvédelmi ismeretek (konnektor, védődugók).	A veszélyt jelző táblák információinak megismertetése a felismerés gyakorlása, és a veszély tudatos elkerülése. A szórakoztató és háztartási berendezések használatának gyakorlása, az érintésvédelmi szabályok betartásával.
Az elektromosság felhasználása a gyógyászatban.	Képek, filmek, saját élmények elemzése az elektromosság felhasználásáról a gyógyászatban (csoportmunka). Az iskola mozgásnevelő szakembereinek gyakorlati bemutatója.
Fogalmak	Tápanyag, energiahordozó, erőnléti állapot, fénytörés, lencse, képalkotás, hangterjedés, zajszennyezés, érintésvédelem.

Témakör	6. Környezet és fenntarthatóság	Javasolt óraszám: 4 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Földfelszín, időjárás, a víz körforgása. Környezetszennyezés, környezetvédelem.</i></p> <p>A megismerő képesség, kommunikációs képesség, kauzális gondolkodás, problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. Információszerzés gyakorlása. A minél önállóbb tanulás facilitálása. IKT- és AAK eszközök használata. Energiatakarékosságra törekvés erősítése a hétköznapi életben. Tudatos fogyasztói és természetvédő magatartás, mérlegelő gondolkodás fejlesztése, törekvés az egészséges környezet, az élő természet megóvására.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>A környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága</i></p> <p>A természetkárosítás fajtáinak fizikai háttere (erdőirtás, légszennyezés, vízszennyezés, talaj-, zaj-, fényszennyezés. Útépítés, házépítések, lakóparkok építése.</p>	<p>Kirándulások, séták, irányított megfigyelések, elemzések adott témával kapcsolatban.</p> <p>Tablók, fotók, rajzok, tematikus táblák készítése segítségével a helyi környezeti problémákról</p>	

Fenntarthatóság, védelem.	a környezet állapotának védelméről, az emberi tevékenységekről.
Energiatakarékos eljárások, eszközök. (szigetelés, energiatakarékos izzók, berendezések, főzési, fűtési módszerek).	Az energiatakarékos eljárásokkal való megismerkedés és alkalmazásuk otthon, az iskolában és a közösségi tereken. Törekvés az energiatakarékos technikák alkalmazására és annak gyakorlása az iskolai élet színterein.
Takarékos, kényelmes, biztonságos közlekedés eszközei.	Tájékozódás internetről, könyvekből, a legújabb környezetbarát technikai találmányokról, eszközökről tanári segítséggel.
Energiatermelés módjai, kockázata. Hazai erőművek. (Fosszilis erőművek, atomerőmű).	Hazánk erőműveinek elhelyezkedése, energiatermelésének bemutatása. Az energiatermelés kockázatáról információk gyűjtése filmekből, ismeretterjesztő kiadványokból, internetről.
A szennyező-anyagokkal való szakszerű bánásmód (vegyszerek, tisztítószer, olajok, gyógyszerek, elemek, patronok).	Tudatos, szelektív hulladékgyűjtés gyakorlása az iskolai életben. A szennyezőanyagok biztonságos tárolásáról, felhasználásáról, megsemmisítéséről ismeretek szerzése. A vegyszereken, tisztítószereken lévő információk feldolgozása segítséggel, a biztonságos használat megismertetése.
Fogalmak	Időjárás, a környezeti rendszerek védelme, energiatakarékosság, szennyező anyag, szelektív hulladékgyűjtés, hulladékkezelés.

BIOLÓGIA

Természettudomány tantárgyból a Biológia tudományterület éves óraszám: 55

Témakör	4. Állandóság és változás	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Az életközösségek. A növények, állatok mozgása. Fotoszintézis. Az élővilág felépítése.</i></p> <p>Biológiai, természettudományos ismeretek alapozása. Biológiai fogalmak megértése, elsajátítása. Kapcsolatok felismertetése a kémiában és a fizikában elsajátított ismeretekkel.</p> <p>A megismerőképesség, a kritikus gondolkodás, a kauzális gondolkodás, a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. Interaktív eszközök használata, pontos, kitartó munkavégzésre, minél önállóbb információ- feldolgozásra, minél önállóbb tanulásra törekvés erősítése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<i>Állapot</i> Önszabályozás, viszonylagos egyensúly- megújulás.	Információs eszközök bemutatása és használatának gyakorlása.	
Az ember hatása a bioszférára (káros és hasznos beavatkozások). Globális természeti problémák és következményeik.	Adatgyűjtés, tablóképzítés, tematikus tábla készítése az emberi tevékenységről.	
Szénhidrátok szerepe az élővilág energiaellátásában. Tápanyagok elégetése a szervezet sejtjeiben (lassú égés, energia-felszabadulás). Az oxigén az égés feltétele.	Körfolyamatok elemzése ábrák, képanyagok, filmek segítségével.	
Az élettani folyamatok hatása a vérnyomásra, pulzusra, vércukorszintre. Életmód, táplálkozás, mozgás, aktivitás, pihenés, testi-lelki egyensúly.	Az egészséges életmód technikáinak megismertetése és folyamatos gyakorlása. Ismerkedés a vérnyomásméréssel, vércukorszint-méréssel, pulzusszámméréssel.	
Hosszabb idő alatt bekövetkező változások (leszármazás, rokonság, evolúció). Fejlődési folyamat és a mai élővilág sokfélesége (fajok, rokon fajok, családok, rendek, törzsek). Rendszertani alapismeretek.	A változatosság, sokféleség megfigyelése családon belül. Az élővilág sokféleségének irányított megfigyelése. Csoportosítás, táblázatkészítés segítséggel, csoportmunkában..	
<i>Folyamat</i> A biológiai szabályozás lényege, mechanizmusai (pulzusszám, vérnyomás, testhőmérséklet). A szabályozott állandó állapot biológiai	A saját egészségi állapot iránti felelősség kialakítása. Saját test jelzéseinek felismerése és tudatosítása, valamint ezeknek a környezet felé történő kifejezésének gyakorlása.	

jelentősége. A működés egyensúlyi állapotának folyamatos biztosítása.	
Fogalmak	Globális természeti probléma, üvegházhatás, felmelegedés, ózonlyuk, UV-sugárzás, ivóvízkészlet, hőháztartás, belső energia, EKG, EEG, fotoszintézis, szerves anyag, vérnyomás, pulzus, vércukorszint, evolúció, biológiai szabályozás.

Témakör	5. Az ember megismerése és egészsége	Javasolt óraszám: 36 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A megismerő képesség további erősítése. Kommunikációs képesség fejlesztése. Aktív részvétel kiscsoportos beszélgetéseken. Kauzális, problémamegoldó, analízáló, szintetizáló gondolkodás fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. Az ember szervrendszere, szervei és azok működésének megismerése. A betegségek és azok megelőzési módjainak ismerete. Törekvés erősítése az egészséges életmódra. Önismeret fejlesztése. A viselkedési és társadalmi normák, szabályok betartása. Az önfegyelem, a belátás képességének fejlesztése. Konfliktuskezelés. Agresszió elkerülése. Problémafeloldás segítése. Önzetlenség erősítése. IKT-AAK eszközök használata.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>Testkép, testalkat, mozgásképesség</i> Testalkat változása a növekedés során. Testkép-zavarok. Az ember szervrendszerei Szervek. Elhelyezkedésük. Mozgás: aktív és passzív szervrendszere. Mozgás és életmód kapcsolata. Normál testsúly tartása és a rendszeres mozgás. Gyakori mozgásszervi elváltozások, sérülések, és megelőzésük. A mozgásszegény életmód következményei.</p>	<p>Információgyűjtés, ábraelemzés.</p> <p>Rendszeres, aktív sportolás lehetőségének biztosítása, az egyéni képességeknek megfelelő mozgásformák megtalálása és biztosítása. A mozgás és életmód kapcsolatának, összefüggéseinek feltárása segítséggel. Egészségmegőrző technikák gyakorlása.</p> <p>Helyes, egészséges táplálkozás elsajátítása. Rendszeres tisztálkodás, megfelelő fogápolás fontosságának belátása és személyre szabott gyakorlása.</p>	
<p>Táplálkozás: szervei, emésztési folyamatok. A tápcsatorna betegségei. A légzés: szervei, működése. A légzőszervek gyakori betegségei. Védekezés egyszerű gyógymódokkal. Keringés: szervei, működése. Kiválasztás szervei.</p>	<p>Az emberi szervezet szervrendszerei és szervei működésének megismerése, betegségeik és megelőzési lehetőségeinek megismerése.</p> <p>Egyszerű ápolási technikák elsajátítása és gyakoroltatása.</p>	
<p><i>Önfenntartás</i> Érzékszervek. A bőr funkciói, bőrbetegségek, bőrápolás, a</p>	<p>Irányított kísérletezés fénytani és hőtani eszközökkel látásra és hallásra. Részvétel az iskolai orvosi vizsgálatokon,</p>	

<p>bőr védelme. A központi és környéki idegrendszer főbb részei. Érzékszervek: látás, hallás, egyensúlyszerv, ízlelés, szaglás szervei. Minőségi, mennyiségi táplálkozás. A táplálkozás hatása a keringésre, légzésre, anyagcserére. Idegi, hormonális szabályozás.</p>	<p>szűrővizsgálatokon. Az ezekre történő felkészülés és a tapasztalatok megbeszélése az AAK eszköztárával.</p>
<p><i>Szaporodás, egyedfejlődés</i> Szaporodási szervrendszerek. Nemi jellegek. Menstruáció, szexualitás. A szexualitás egészségügyi szabályai, fogamzásgátlás. Méhben belüli fejlődés, születés, születés utáni élet. Semmelweis Ignác, az anyák megmentője.</p>	<p>Nyitott, kulturált beszélgetések az ember szaporodásáról. AAK tematikus táblák tanulmányozása. Információgyűjtés egészségügyi kiadványokból, filmekből, internetről. Semmelweis Ignác munkásságának megismerése és közvetlen tapasztalatokból. Tanári segítséggel történő értelmezés.</p>
<p><i>Egészség</i> Orvosi ellátásokkal kapcsolatos ismeretek. Szűrővizsgálat, védőoltás. Az egészséges életmód megőrzéséhez szükséges életvitel. Alapfokú elsősegély-nyújtási ismeretek. Betegjogok.</p>	<p>Részvétel szűrővizsgálatokon. Az ezekre történő felkészülés és a tapasztalatok megbeszélése az AAK eszköztárával. A védőoltás elfogadása. Alapfokú elsősegélynyújtási ismeretek gyakorlása. Ismerkedés a betegjogokkal. Ismerkedés a fogyatékos személyek jogaival és az őket megillető juttatásokkal.</p>
<p><i>Magatartás</i> A személyiség összetevői, értelmi képességek, érzelmi adottságok, önismeret, önfejlesztés fontossága, viselkedési normák, szabályok szerepe. Családi és egyéni (személyi) kapcsolatok jelentősége. Tanulás szerepe. A serdülőkor érzelmi, szociális és pszichológiai jellemzői. Családi és iskolai agresszió, önzetlenség, alkalmazkodás, áldozatvállalás, konfliktuskezelés, probléma-feloldás.</p>	<p>Szabályok, normák szerepének elfogadása. A tanulás fontosságának tudatosítása. Felelősségteljes magatartás megerősítése. Csoportokban beszélgetések során önismeret fejlesztése. Az önfegyelem, a belátás képességének fejlesztése. Konfliktuskezelések gyakorlása.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>Test, szervezet, szervrendszer, betegség, védekezés, megelőzés, szexualitás, orvosi ellátás, öröklődés, magatartás, önismeret, norma, szabály, serdülőkor.</p>

Témakör	6. Környezet és fenntarthatóság	Javasolt óraszám: 12 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A megfigyelőképesség erősítése, a kommunikáció fejlesztése, kísérletező képesség, információgyűjtő és -feldolgozó képesség, a problémamegoldó gondolkodás és a kauzális gondolkodás fejlesztése. A kritikai érzék fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. A globális környezeti rendszerekről, a környezetszennyezésről, a fenntarthatóságról ismeretek szerzése és rendszerezése. Felelősségtudatos magatartás erősítése, a szociális érzékenység és a közösségi érzés erősítése.</p>	
<p>Fejlesztési ismeretek</p>		<p>Fejlesztési tevékenységek</p>
<p><i>Globális környezeti rendszerek</i> A talajszennyezés forrásai, okai (ipari, háztartási, mezőgazdasági). Az emberi tevékenységek felszíninformáló hatásai.</p>	<p>Irányított kísérletezés talajjal. Életközösségek egyedeinek vizsgálata, csoportosítása csoportmunkában. Talajszennyezés, szennyező anyagok, hatások csoportosítása adott szempontok szerint. Az emberi tevékenység felszíninformáló hatásainak elemzése segítséggel, AAK használata</p>	
<p><i>Környezeti tényezők</i> Felelős fogyasztói szemlélet.</p>	<p>Az egyéni felelősség belátása konkrét, mindennapi példákon keresztül.</p>	
<p>Az élőlényekre ható élettelen környezeti tényezők (levegő, víz, talaj, hőmérséklet), az alkalmazkodás módjai.</p>	<p>A környezeti tényezőkről, az élőlények alkalmazkodásáról tényanyagok gyűjtése, elemzések, vázlat-, tabló-, plakátkészítés csoportmunkában.</p>	
<p><i>A környezeti rendszerek állapota, védelme, fenntarthatósága</i> A környezeti állapot és az ember egészsége közötti összefüggés (testi-lelki egészség).</p>	<p>Konkrét példákon keresztül az ember egészségének védelme és a megfelelő környezeti állapot fenntartása közötti kapcsolat bemutatása és lehetőség szerinti gyakorlása.</p>	
<p>Emberi, ipari, háztartási, mezőgazdasági tevékenységek környezetszennyező hatásai.</p>	<p>A környezetszennyezés és az élőhelyek pusztulásának bemutatása, konkrét példák segítséggel történő elemzése.</p>	
<p>Szelektív hulladékgyűjtés</p>	<p>Részvétel a jeles környezetvédelmi napok rendezvénysorozatain. Játékos vetélkedőkön részvétel. Szemétgyűjtési akciókon részvétel.</p>	
<p>A tudatos fogyasztói szokások (takarékoság, tudatosság, megfontoltság, előrelátás).</p>	<p>A tudatos fogyasztási szokások megismerése, konkrét példák gyűjtése, gyakorlati helyzetekben történő alkalmazása.</p>	
<p>A fenntarthatóság fogalma, az egyéni és közösségi cselekvés lehetőségei (pl. lakóhely és környékének gondozása, szépítése).</p>	<p>Kertgondozás, fa- és virágültetés, magaságyás gondozása minél aktívabb részvétellel.</p>	

Fogalmak	Talaj-, víz-, levegőszennyezés, mezőgazdasági, ipari, háztartási szennyezőanyag, vegyszer, olajszennyezés, mérgező gáz, talajpusztulás, takarékoság, tudatosság, mérlegelés, megfontoltság.
-----------------	---

FÖLDRAJZ

Természettudomány tantárgyból a Földrajz tantárgy éves óraszám: 32 óra

Témakör	8. Tájékozódás az időben	Javasolt óraszám: 4 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az időbeli tájékozódás, az időfogalom fejlesztése a természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek tudatosítása során.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<i>Az idő</i> 2.2. Időrend Földrajzi-környezeti folyamatok, földtörténeti események időrendje - regionális példák alapján.	Eligazodás a földtörténeti időegységekben tematikus táblák segítségével.	
Fogalmak	Földrajzi-környezeti folyamat; földtörténeti esemény, nap, évszak, napi és évi időszámítás, naptár.	

Témakör	9. Tájékozódás a környezet anyagairól	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Energiatakarékos magatartás kialakítása – saját lehetőségeik felismertetése a környezet és a természeti kincsek takarékos használatához történő hozzájárulásban. Gyakorlottság erősítése az IKT-AAK eszközök használatában. A fogalomalkotó, rendszerező képesség fejlesztése. Helyes földrajzi képzetek kialakítása.	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
3.2. Geoszféra – A talaj kialakulása. – Felszíni és felszín alatti vizek, talajtípusok hazai és regionális példái. Felszíni vizek: vízfolyások, állóvizek, tavak, tengerek és óceánok. A felszín alatti vizek. A felszíni jégtakaró. A víz körforgása. A vízszennyezés, vízvédelem.	A felszínformák megnevezéseinek összekötése a saját tapasztalattal, felismerésük, azonosításuk képek, leírások alapján. Különbségek és hasonlóságok bemutatása, rövid megfogalmazása segítségével. Képek csoportosítása megadott szempontok alapján (például felszín alatti/feletti vizek).

<p>3.3. Földrajzi övezetesség</p> <ul style="list-style-type: none"> – Vízsintes és függőleges földrajzi övezetesség természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti megnyilvánulásai. – – Az övezetesség elemeinek kapcsolatai regionális példákon. 	<p>A vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti megnyilvánulásainak és hatásainak felfedeztetése.</p> <p>Az övezetesség elemei közötti kapcsolatok (egyszerű ok-okozati viszonyok) felismerése segítséggel, regionális példákon.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>Talajtípus, talajképződés, forrás, patak, folyó, tó, talajvíz, karsztvíz, artézi víz, vízszennyezés, felmelegedés, szélrendszer, forró övezet, hideg övezet, függőleges övezetesség.</p>

Témakör	10. Tájékozódás a környezet kölcsönhatásairól	Javasolt óraszám: 6 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A tájak, országok, földrészek természeti és társadalmi jellemzőinek, azok összefüggéseinek meggláttatása. Az új fogalmak, szerveződések felismerése a megismert országokhoz kapcsolódó példák értelmezésével, egyéni és csoportmunkával, gyakorlatokkal.</p>	
<p>Fejlesztési ismeretek</p>		<p>Fejlesztési tevékenységek</p>
<p>4.1. A társadalmi-gazdasági élet szerveződése</p> <ul style="list-style-type: none"> – A gazdasági ágazatok (mezőgazdaság, ipar, szolgáltatások), szerepük a földrészek, térségek, országok gazdasági életében. – A földrajzi térben zajló kölcsönhatások és magyarázatuk regionális példák alapján. 	<p>A természeti környezet közvetlen fellelhető hatásai a társadalmi-gazdasági folyamatokban (hazai példák alapján) és közvetett hatásainak bemutatása jelen társadalmi-gazdasági folyamataiban (pl. termelés – életmód) hazai és külföldi példák alapján.</p> <p>A természeti és társadalmi folyamatok hatásainak és kölcsönhatásainak eredményeképpen létrejövő környezeti változások megismertetése. A termelő és a fogyasztó folyamatok rövid és hosszú távú következményeinek bemutatása környezetben regionális példákon.</p> <p>Az emberi tevékenységek által okozott környezetkárosító kölcsönhatások, folyamatok megismertetése példákban.</p> <p>A környezetkárosító kölcsönhatások következményeinek csökkentésére irányuló hazai és nemzetközi erőfeszítések érzékeltetése.</p> <p>Ok-okozati összefüggések keresése, következtetések levonása segítséggel.</p> <p>Rávezetés a törvényszerűségekre.</p>	

Fogalmak	Természeti és társadalmi kölcsönhatás, környezetkárosító hatás. Felszín, éghajlat, vízrajz, mezőgazdaság, erdőgazdálkodás. Hegyvidék, bányakincs, kitermelés, hőerőmű, környezetszennyezés (levegőszennyezés, vízszennyezés). Tengerpart, halászat, közlekedés, szállítás, sólepárlás, elektromosenergia-termelés, idegenforgalom.
-----------------	--

Témakör	11. Tájékozódás a hazai földrajzi, környezeti folyamatokról - A földrajzi tér regionális szerveződése	Javasolt óraszám: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Magyarország megismerésével a hazához és a magyarsághoz kötődő pozitív érzelmek erősítése. A közvetlen környezet társadalmi-gazdasági életének, a társadalmi-gazdasági élet tájanként eltérő természeti feltételei és lehetőségei összefüggéseinek megismertetése a tantárgy eszközeivel. Gyűjtőmunka, projekt, csoportos tevékenység keretében végzett feladatokkal az együttműködési és kommunikációs készség növelése. Tájékozódási képesség fejlesztése. Környezeti érzékenység erősítése.</p> <p>A természet szépségének felismertetése. Érdeklődés felkeltése idegen tájak iránt. Fogalomalkotó, analitikus és kauzális gondolkodás, képzelet fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>5.2. Európa</p> <ul style="list-style-type: none"> – Európa földrajzi-környezeti jellemzői ok-okozati összefüggéseikben: természetföldrajzi kép (fekvés, határok, domborzat, felszínformálódás, éghajlat, vízrajz, természetes élővilág, talaj, tájak); társadalom-földrajzi kép (népesség, települések, életmódok, termelés, kereskedelem, infrastruktúra; környezeti kép (állapot, problémák, lehetséges megoldások). – Az Európai Unió mint gazdasági szerveződés; az európai kulturális sokszínűség földrajzi alapjai – A kontinensrészek (Észak-Európa, Nyugat-Európa, Dél-Európa, Közép-Európa, Kelet-Európa) földrajzi jellemzői, különböző életterek közös és egyedi földrajzi-környezeti jellemzői, azok okai és következményei. – Az egyes kontinensrészek meghatározó jelentőségű országainak (Németország, Franciaország, Egyesült Királyság, Oroszország, Olaszország, Észak-Európa országai, Lengyelország, Csehország) egyedi földrajzi-környezeti jellemzői, 	<p>Az Európai Unió fő céljainak, értékeinek bemutatása földrajzi- környezeti nézőpontból.</p> <p>Az együttműködések szükségességének megismertetése.</p>	

<p>azok okai és következményei.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A hazánkkal szomszédos országok földrajzi-környezeti jellemzői, jelentőségük a világban, társadalmi-gazdasági kapcsolataik hazánkkal. 	
<p>5.3. Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok</p> <ul style="list-style-type: none"> – Afrika, Amerika, Antarktika, Ausztrália és Óceánia, Ázsia természetföldrajzi jellemzői (fekvés, határok, domborzat, felszínformálódás, éghajlat, vízrajz, természetes élővilág, talaj, tájak); társadalom-földrajzi sajátosságai (népesség, települések, életmódok, termelés, kereskedelem, infrastruktúra); környezeti állapota (problémák, lehetséges megoldások, védett értékek); a természetföldrajzi övezetesség elemei, összefüggései, hatása a társadalmi-gazdasági életre, a környezetre. – Az egyes kontinensek tipikus tájainak (esőerdő, szavanna, sivatag, monszuntáj, füves puszták területe, tajga, sarkvidék; farmvidék, ültetvény, öntözéses gazdálkodás területe, oázis, átalakuló ipari körzet, kikötőövezet) természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jellemzői, az adottságok társadalmi hasznosítása, jellemző életmódja. – A távoli kontinensek meghatározó jelentőségű országai, országcsoportjainak (trópusi Afrika országai, arab világ, USA, Brazília, Kína, India, Japán, Délkelet-Ázsia gyorsan iparosodott országai és Ausztrália) földrajzi jellemzői és világgazdasági szerepe. 	<p>Megfigyelés, filmes illusztrációk, valamint AAK eszközök segítségével, szemelvények, útleírások, képek alapján helyes földrajzi képzetek kialakítása a földfelszínről.</p> <p>Ismerkedés távoli tájakkal, vizuális élmények szerzése a Föld különböző arculatú tájairól.</p> <p>Tájékozódás égtájak és nevezetes szélességi körök szerint segítségével.</p> <p>Ismeretek gyűjtése, rendszerezése alternatív eszközökkel.</p> <p>Domborzati formák bemutatása, a kialakult földrajzi képzetek összefoglalása.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>Északi-sarkpont, Egyenlítő, Déli- sarkpont, térítő, éghajlati övezet: hideg, mérsékelt, forró, monszunvidék, mediterrán táj, tajgavidék, sivatag. Ipari körzet, farm, öntözéses gazdálkodás, oázis</p>

Témakör	12. Tájékozódás a regionális és a globális földrajzi, környezeti folyamatokról	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Fogyasztói szokások tudatosítása, a tudatos fogyasztói magatartás erősítése.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
6.2. Fenntarthatóság – Fogyasztási szokások változása; környezettudatosság, energiatakarékosság, hulladékkeletkezés, szelektív hulladékgyűjtés, biotermékek; személyes és közösségi cselekvési lehetőségek; tudatos vásárlói magatartás. – Védett hazai és nemzetközi természeti értékek példái.		Képek, filmek, személyes tapasztalatok alapján példák felismerése, gyűjtése. segítségével. Összehasonlítás, megbeszélés, esetleg vita.
Fogalmak	Környezettudatosság, energiatakarékosság, szelektív hulladékgyűjtés, biotermék.	

**Összegzett
tanulási
eredmények a két
évfolyamos
ciklus végére**

Alapvető ismeretek a kémiai, fizikai, biológiai jelenségekről, törvényszerűségekről, ezek felhasználása a gyakorlatban, a mindennapi életben, a háztartásban. Az élő és élettelen természet legfontosabb kölcsönhatásainak ismerete. A megfigyelésekben, kísérletekben minél önállóbb, szabálykövető részvétel. Egyszerűbb összefüggések megértése, tapasztalatok megfogalmazása szóban illetve alternatív eszközökkel. Törekvés a tanult szakkifejezések egyre pontosabb használatára. Információk egyre önállóbb gyűjtése és feldolgozása. IKT-és AAK eszközök használata. Tudatos környezetvédelem és egészségvédelem, megoldások keresése a környezet- és egészségkárosítás elkerülésére. Az egészségügyi hálózat alapvető ismerete. Képesség segítségkérésre, segítségnyújtásra. Kialakult szabálytudat, képesség az együttműködésre, konfliktuskezelésre, reális önismeret.

Tájékozódás a földrajzi térben: az eligazodáshoz szükséges topográfiai fogalmak felismerése, megnevezése, bármilyen térképen. Térképolvasás nagy egyéni különbségekkel: szemléleti térképolvasás segítségével, esetleg következtető térképolvasás. A fókálózat segítségével történő helymeghatározás segítségével. A szomszédos országok és fővárosaik megnevezése. A térképen a tanult tájak megmutatása. Elemi szintű tájékozottság a különféle méretarányú és jelrendszerű térképek olvasásában.

A vízszintes és a függőleges övezetesség kialakulása okainak felfedezése. A gazdasági ágazatok szerepének ismerete a földrészek, térségek, országok gazdasági életében. A földrajzi térben zajló felismert kölcsönhatások és összefüggések elemi szintű magyarázata.

Törekvés energiatakarékos magatartásra.

A természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi, valamint időtartambeli különbségeinek tudatosulása.

Az állóvíz és a folyóvíz felismerése képen. A tanuló tudja, hogy a víz a természetben állandó körforgásban van. Ismeri a környezetvédelem feladatát, a vízszennyezés okait és elkerülésének lehetőségeit.

TÖRTÉNELEM ÉS ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

A Történelem és állampolgári ismeretek műveltségterület a felső tagozatban ismerteti meg a tanulókkal a múltból való tudás jelentőségét, valamint a társadalmi együttélés, a közösséghez tartozás szerepét és lehetőségeit. A történelem, a hon- és népismeret és az állampolgári ismeretek ismeretköreihez kapcsolódó tevékenységformák biztosítják a feltételeket a tanulók számára a fő témakörök megismeréséhez és a tanulási eredmények eléréséhez.

A műveltségi terület tanítási-tanulási folyamatában kiemelt szerepet kap a sajátélményű tevékenység, valamint a térbeli és időbeli tájékozódás, az időbeli viszonyítás fejlesztése. Lehetővé teszi az emberiség kulturális értékeinek megismerését; a történelmi és társadalmi összefüggések megértését. Az ismeretek folyamatos bővítésével hozzájárul a tanulók személyiségének fejlődéséhez, a mérlegelő gondolkodás kialakításához, a kommunikációs készségek fejlesztéséhez és alkalmazásához, a nemzeti érzés elmélyítéséhez.

A tanítás során fókuszba kell helyezni az alapvető tanulságok levonását, a törvényszerűségek felismerését és azt a képességet, hogy a tanuló a véleményét adekvátan tudja kifejezni a számára elérhető kommunikációs eszközök segítségével.

A műveltségterület tanítási-tanulási folyamatában az egyéni képességek figyelembe vételével központi szerepet kap a differenciálás, a gyakorlatban alkalmazva a korszerű óravezetési technikák adaptált változatait; pozitív módon erősítve a tanulók ismeretszerzésre irányuló törekvéseit. Az ismeretsajátítást segítő módszerekből kiemeljük az augmentatív és alternatív kommunikáció eszköztárát, mely a komplex kommunikációs igényű tanulók tanulási folyamatban való egyenlő esélyű részvételét teremti meg, illetve minden diák számára megkönnyíti a feldolgozást, megértést.

Fontos fejlesztési feladatok a cselekvés szintjén: a megkülönböztetés-azonosítás-összehasonlítás képességének, az algoritmusok felismerésének, az elvonatkoztatás és általánosítás képességének a fejlesztése.

5–6. évfolyam

Az alsó tagozat tudásanyagára építve kell megismertetni a tanulókkal az emberi közösség történetét, és ezen történések jelennel való kapcsolatát. A tanulásban akadályozott tanulók képességeit figyelembe véve kell bemutatni a történelem eseményeit, különös tekintettel az összefüggésekre. Középpontba kell állítani a múlt reális megismerését, a pontos tájékozódást térben és időben, a nemzeti identitástudat kialakítását, az ok-okozati összefüggések láttatását. A tanulóknak képessé kell válniuk az alapvető tanulságok levonására, az ítéletalkotásra, a törvényszerűségek felismerésére, a véleménynyilvánításra.

Ebben a szakaszban ismerkednek meg a tanulók a történelmi időszámítással, a történelmi korokkal és színterekkel. A különböző képek, szemléltetések, digitális tananyagok segítik a tájékozódást a történelmi korokban. A történelmi képzetek helyes kialakítását dramatikus technikák alkalmazása segíti. Az ismeretanyag lehetőséget ad a kort jellemző mítoszok és mondák, művészeti és zenei értékek megismerésére.

A több irányból történő megközelítés segíti elő a tanulásban akadályozott tanulók számára, hogy megismerjék, a különböző történelmi korok társadalmában hogyan éltek az emberek. Ennek érdekét szolgálja a különböző tantárgyak egymást erősítő tananyagfeldolgozása (zenei, irodalmi kitekintés, munkatevékenység és komplex művészeti nevelés témafeldolgozásai - alkotó tevékenysége), valamint az augmentatív és alternatív kommunikációs eszköztár használata mind a kommunikációhoz, mind a megértés elmélyítéséhez.

A tanulók időbeli tájékozódásának fejlesztésekor hangsúlyt kell fektetni a múlt, a jelen és a jövő közötti viszonyításra – elsősorban a mindennapi élet eseményeire utalva. A folyamatos fejlesztés eredményeképpen erősödik a tanulók időről alkotott képzele, az események sorrendje közötti összefüggések felismerése. Az időről alkotott képzetek kialakítását segíti az időszalag.

5. évfolyam

Heti óraszám: 2 tanóra

Éves órakeret: 72 tanóra

Témakör	1. Személyes történelem. Őskor. A kereszténység	Javasolt óraszám: 22 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A történelmi megismerés fogalmának kialakítása. Kooperatív technikák alkalmazása. Őskor. A kereszténység jelentősége. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> tér- és időbeli képességek, képzelet.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>1.1. Az őskori ember világa</i> Az ember megjelenése és elterjedése a Földön. A barlanglakó és a termelő ősember. A tűz szerepe az emberiség történetében. Földművelés, állattenyésztés. Cserekereskedelem.</p> <p><i>1.1.Személyes történelem</i> A címer, zászló, pecsét jelentősége. Az idő mérése (időszalag)</p> <p><i>1.2 Az Ószövetség népe</i> A világ keletkezéséről való ismeretek. A világ teremtése. Az Ószövetség/Héber Biblia: Ábrahám és Mózes</p> <p><i>1.3. Újszövetségi történetek</i> A keresztény vallás kialakulása és elterjedése. Jézus Krisztus születése. Krisztus Pilátus előtt. Az utolsó vacsora. A feltámadás.</p>	<p>Ismerkedés a térképpel. Idő ábrázolása téri-vizuális eszközökkel. Időszalag készítése. Időbeli relációk: a jelen, a múlt és a régmúlt megkülönböztetése. Megismerkedés hazánk legfontosabb történelmi zászlóival és címereivel. Pecsét fogalma, jelentősége. Tematikus képanyagok és kommunikációs táblák készítése, a témához kapcsolódó tartalmi elemek válogatása, megkülönböztetése, összehasonlítása. Tematikus képanyagok elemzése, összehasonlítása, megkülönböztetése. Ó- és újszövetségi történetek megismerése.</p>	
Fogalmak	jelen, múlt, címer, zászló, pecsét, Isten, föld, ég, növény, állat, Jézus Krisztus	

Témakör	2. Fejezetek az ókor történetéből	Javasolt óraszám: 28 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A nagy ókori társadalmak és hatásuk bemutatása. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> tér- és időbeli tájékozódás, képzelet.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>2.1. Az ókori keleti kultúrák.</i> Az ókori kelet mezőgazdasága, társadalma, az emberek mindennapi élete. Hitvilág.</p> <p><i>2.2. Az ókori Görögország – istenek, hősök, tudósok, művészek és az olimpia</i> Történetek a görög mondavilágból. Az ókori olimpiai játékok.</p> <p><i>2.3. Az athéni demokrácia és a görög-perzsa háborúk</i> A legjelentősebb görög városállam: Athén. Az ókori görögök mindennapjai. A görög-perzsa háborúról: a marathóni csata (Kr. e. 490).</p> <p><i>2.4. Hadvezérek, csaták, uralkodók az ókori Rómában</i> A római hadsereg és a katonák élete. Róma fénykora. Julius Caesar. Augustus császár. Rómaiak hazánk területén. A Római Birodalom bukása.</p>	<p>Időábrázolás síkban és térben (időszalag-időtorony). Történet olvasása, feldolgozása. A témához kapcsolódó tartalmi elemek válogatása. Csata modellezése. Helyszínek megkeresése a térképen. Tematikus képanyagok elemzése. Egyiptomi építészeti emlékekkel kapcsolatos képek gyűjtése, a hitvilágukkal kapcsolatos egyes történetek átbeszélése. Antik és modern – összehasonlításra épülő feladatok a tudomány, a művészetek és a sport témakörében. Beszélgetés az olimpiai eszméről.</p> <p>Történet olvasása Athénről. A görög főváros antik történelmi emlékhelyeinek képről történő felismerése. Az ókori Róma nevezetes épületeinek bemutatása. Tanulmányi kirándulás Óbuda római építészeti emlékeihez. Bepillantás az ókori Róma mindennapjaiba: öltözködés, szórakozás, társasági élet, rabszolgapiac, iskola (beszélgetés, életképek modellezése, illusztrációkészítés). A római hadsereg bemutatása – beszélgetés alapvető szempontok szerint a hadviselés legfontosabb elemeiről: fegyverek, stratégia, emberi tényezők (katonák). Illusztrációk készítése csoportmunkában.</p> <p>Pannónia provincia helyzetének, szerepének megismerése a Római Birodalom területén. A bukás okainak közös feltárása.</p> <p>A tanegységben tárgyalt témakörök feldolgozása dramatikus játéokban.</p>	
Fogalmak	időszalag, Nílus, fáraó, piramis, Hellász, Marathón, olimpia, Athén, városállam, Róma, Itália, gladiátor, légió, provincia, Pannónia, Aquincum.	

Témakör	3. A középkor világa		Javasolt óraszám: 22 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>A ciklusosság megismertetése a történelmi korszakok tükrében. Nézőpontváltás alkalmazása. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> tér- és időbeli képességek, képzelet.</p>		
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek	
<p>3.1. <i>A nyugati és a keresztény államiság főbb jellemzői</i> A hunok szerepe a Római Birodalom hanyatlásában.</p> <p>3.2. <i>A középkori élet színterei és szereplői (uradalmak, kolostorok, városok, egyetemek)</i> Céhmesterek és kereskedők. Mindennapi élet a középkori várakban. Kolostori élet: történetek az egyház szerepéről. A lovagi életmód és a keresztes hadjáratok.</p>		<p>Történetek feldolgozása. Adatok leolvasása, tanári vezetéssel. Tematikus képanyagok elemzése, összehasonlítása. A középkor különböző társadalmi csoportjai – fogalmakhoz, azonosságokhoz és különbségekhez kötődő feladatok. Európa legjelentősebb középkori városainak megkeresése a térképen. A középkori város mint kulturális színtér bemutatása. A hadviselés és a vallások kapcsolatának felismerése a középkori kereszténység tükrében. A lovagi életmód – a lovagokhoz kapcsolódó eszménykép bemutatása – illemszabályok a gyakorlatban.</p>	
Fogalmak	<p>vallás, kereszténység, iszlám, hun, király, nemes, jobbágy, lovag, lovagi torna, pápa, latin nyelv, szerzetes, kolostor, város, hadviselés</p>		

6. évfolyam

Heti óraszám: 2 tanóra

Éves órakeret: 72 tanóra

Témakör	4. Kalandozások és honfoglalás, a magyarok eredete, képek és portrék az Árpád-kor és a XIV-XV. század történetéből, a középkori magyar állam	Javasolt óraszám: 42 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Fogalomalkotás a magyar nemzettörténet legfontosabb eseményeiről. Kooperatív technikák alkalmazása.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> térbeli- és időbeli tájékozódás, történelmi gondolkodás.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>4.1. Történetek a magyarság vándorlásáról és a honfoglalásról</i></p> <p>A magyarok eredete. Rege a csodaszarvasról. Vérszerződés. Honfoglalás, letelepedés. Kalandozó hadjáratok.</p> <p><i>4.2. Az államalapítás: Géza és Szent István</i></p> <p>Géza fejedelem. I. (Szent) István, Magyarország királya. Államalapítás. Koronázási ékszerek.</p> <p><i>4.3. Az Árpád-ház uralkodói, szentjei</i></p> <p>I. (Szent) László, a lovagkirály. Szent Gellért. Árpád-házi Szent Margit. Könyves Kálmán. II. András.</p> <p>IV. Béla.</p> <p><i>4.4. Nagy Lajos, a hódító és törvényhozó</i></p> <p>Anjou-házi királyok: Károly Róbert és Nagy Lajos Gazdasági intézkedések</p> <p><i>4.5. Hunyadi János a törökellenes küzdelmek élén</i></p> <p>A nándorfehérvári diadal</p> <p><i>4.6. Hunyadi Mátyás portréja</i></p> <p>Az igazságos Mátyás Élet Mátyás király udvarában</p>	<p>A legfontosabb nemzeti történelmi adatok rendezése időszalagon, időtornyon. Mondák, történetek feldolgozása. Adott történetben a valós és a fiktív elemek megkülönböztetésének gyakorlása. Illusztráció készítése. Tablókészítés. Adatok leolvasása térképről, irányítással. Időszalagon, időtornyon történő ábrázolás – összefüggések felismertetése. Történelmi napló készítése. Jelképek ábrázolása kézműves technikákkal. Tanulmányi kirándulások: Múzeum, tájház, emlékmű, Parlament, koronázási ékszerek megtekintése. Dramatizálás. A jelentős történelmi személyiségekről rövid beszámoló készítése csoportmunkában, tanári irányítás mellett. Szövegalkotás képről, képsorozatról. Tárgyi emlékek gyűjtése, válogatása. Játéktevékenységek a lovagi életmódhoz kapcsolódóan. Tárgyi és írásos történelmi emlékek felismerése, csoportosítása. A különböző várostípusok jellemzőinek csoportosítása. A külső veszélyek felismerésének szerepe az ország életében. A törökök és a magyarok motivációinak felismertetése, megfogalmazása. A Mátyás királyról szóló mesék erkölcsi tanulságainak megfogalmazása tanári irányítás mellett. A reneszánsz erények megismertetése. Szövegértési feladatok megoldása. Különböző élethelyzetek bemutatása, eljátszása, jellemzőinek összehasonlítása.</p>	
Fogalmak	<p>vándorlás, honfoglalás, Etelköz, Kárpát-medence, államalapítás, állam, koronázási ékszer, szent, lovagkirály, törvény, hódítás, gazdaság, diadal, csata, királyi udvar, reneszánsz, erény.</p>	

Témakör	5. Új látóhatárok: a földrajzi felfedezések, a vallási megújulás; az új világnépek kialakulása	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A történelmi gondolkodás képességének kialakítása és fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> kauzális gondolkodás, képzelet, tér-és időbeli tájékozódás	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p>5.1. <i>A nagy földrajzi felfedezések</i> Amerika felfedezése. Felfedezők és hódítók.</p> <p>5.2. <i>Vallási újítók – reformáció és katolikus megújulás</i> Történetek a kor emberének gondolkodásáról; reformáció és ellenreformáció.</p>		<p>Ismeretek szerzése a nagy földrajzi felfedezőkről. Időszalagon, időtornyon Amerika fölfedezésének meghatározása – jelenhez való viszonyítása. Atlaszhasználat – helyszínek megkeresése a térképen; adatok olvasása térképről.</p> <p>Református és katolikus templom látogatása, a hasonlóságok és eltérések megfigyelése. Az alkotmányos királyság múltja és jelene – bemutatás konkrét példákon keresztül, legfontosabb jellemzők kiemelése. Szóbeli következtetések megfogalmazása tanári segítséggel. A gyarmatosítók és az őslakosok ellentétének megvilágítása különböző szituációs játékokon keresztül. A különböző keresztény vallási irányzatok legfőbb jegyeinek bemutatása.</p> <p>Társadalmi-történelmi, erkölcsi problémák felismertetése, megfogalmazása elemi szinten.</p>
Fogalmak	felfedezés, távcső, mikroszkóp, Kolumbusz Kristóf, vallás, reformáció, katolikus, királyi udvar, felvilágosodás, gyarmat, gyarmatosító, őslakó, függetlenségi harc	

Témakör	6. Magyarország a XVI–XVIII. században	Javasolt óraszám: 24 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A történelmi megismerés eszközeinek, módszereinek kialakítása és fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> képzelet, tér-és időbeli tájékozódás.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p>6.1. <i>A mohácsi csata és következményei</i></p> <p>A mohácsi vész</p> <p>A három részre szakadt Magyarország, élet a török hódoltság kori Magyarországon – egy konkrét település bemutatásával.</p> <p>6.2. <i>Végvári küzdelmek</i> Szigetvár. Eger.</p>		<p>Történetek feldolgozása. Végvárak bemutatása IKT eszközök, illetve rajz/makett segítségével. Tinódi históriás énekeinek hallgatása kortárs lantművészek előadásában. Királyi Magyarország, Erdélyi Fejedelemség, Török Hódoltság legfontosabb eseményeinek megismerése. Bocskai Istvánról, Bethlen Gáborról történet feldolgozása. A végvárakról rajz, makett készítése. A hős várkapitányok jellemzése, tulajdonságok</p>

<p>6.3. <i>Bocskai István és a hajdúk</i> Bocskai szerepe a magyar reformációban.</p> <p>6.4. <i>Az Erdélyi Fejedelemség virágkora</i> <i>Bethlen Gábor idején</i> Erdély népei, tájai, kultúrája Bethlen Gábor uralkodása</p> <p>6.5. <i>Zrínyi Miklós, a hadvezér</i> Zrínyi Miklós hadjáratai és tervei a magyar hadsereg megteremtésére</p> <p>6.6. <i>A Rákóczi-szabadságharc kiemelkedő személyiségei, céljai</i> II. Rákóczi Ferenc élete.</p> <p>6.7. <i>Buda visszafoglalása, Magyarország a Habsburg Birodalomban</i> Buda visszafoglalása</p> <p>Mária Terézia Hétköznapi élet a kurucok és labancok korában.</p>	<p>csoportosítása. Művészeti alkotások bemutatása. Események sorrendbe helyezése segítséggel. Drámajáték – II. Rákóczi Ferenc életének földézése. Bécs, Bécsújhely, Sárospatak, Kassa városok megkeresése a térképen segítséggel. Kurucok és labancok – történet feldolgozása. Részletek megtekintése kapcsolódó történelmi filmekből.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>végvár, politikus, költő, hadvezér, hajdú, kuruc, labanc.</p>

<p>Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló megismerkedett a történelem különböző forrásaival és annak példáival, valamint a történelmi időszámítás egységeivel. Alapvető szinten tájékozódik a történelmi térképen. Az időszalag és időtorony segítségével képes különbséget tenni a múlt eseményei és a jelenkor között. Segítséggel felismeri a tárgyalt történelmi időszakokat és időrendben helyezi azokat. Az adott tematikai egység tárgyalt témaköreiben – képességeinek megfelelő módon és szinten - számot ad a tanult elemi történelmi ismereteiről. Különbséget tesz a magyar és a világtörténelem eseményei között. Megismerkedett a világtörténelem és a magyar történelem legfontosabb fordulópontjaival, a fontosabb események, uralkodók, évszámok tükrében. A magyar koronázási ékszereket megnevezi. A megismert mondák, legendák, rövid történetek tartalmát segítséggel elmondja. Megkülönbözteti a történetek mesés és valóságos eseményeit. Képes a számára fontos történelmi személyiségekről lényegi információkat felidézni. Ok-okozati összefüggéseket tanári irányítás mellett fölismer.</p>
--	--

7–8. évfolyam

A **történelem** tanításának alapvető célja ebben a szakaszban nemzeti történelmünk kiemelkedő eseményeinek felelevenítése a mérlegelő gondolkodás tükrében. A tanuló megismeri a társadalmak kialakulásának történelmi körülményeit, azok működésének sajátosságait. Ezáltal lehetővé válik a történelmi múlt értelmezése, a társadalmi jelenségek közötti eligazodás.

A tanítás-tanulás céljai: A társadalom kérdései iránt való érdeklődés felkeltése, hazaszeretet elmélyítése, a demokrácia működéséről való tapasztalatszerzés, következtetések levonása, szabályok elsajátítása.

A képességek, jártasságok és készségek formálása a gyakorlati ismeretszerzésen, tevékenységeken keresztül történik. Az elsajátítás során a diák megismeri, hogy a történelem eseményei az ember megjelenésének kezdetétől fogva egymással összefüggésben, társadalmi keretek között mennek végbe. A műveltségterület tartalmának elsajátítása során tényszerű, valós és alkalmazható ismeretekhez jut, és képességének megfelelően gyarapítja tudását.

A kompetencia alapú tanítási-tanulási folyamat során kiemelt szerepet kap a tér- és időbeli tájékozódási képesség fejlesztése, valamint az időbeli viszonyítás képességének kialakítása; a különböző társadalmak kultúrájának és életmódjának megismertetése; az ok- okozati összefüggések megláttatása, különös tekintettel az egymást követő időkben a történelmi-történeti változásokra. A tanulókat adottságaiknak megfelelően képessé kell tenni a következtetésekre, a véleménynyilvánításra, az észszerű vitára, az alapvető történelmi-társadalmi törvényszerűségek felismerésére.

Az állampolgári ismeretek tanegység keretein belül a tanulók a 8. évfolyam során összegzik és bővítik mindazon ismereteiket, készségeiket, melyet a történelem tanulása, az önkiszolgálásra nevelés, a közösségi életre nevelés, és az egész általános iskolai képzésük során elsajátítottak és gyakoroltak.

A tantárgy legfontosabb célja a tanulót felkészíteni a társadalom struktúrájában való eligazodásra, a közösségi környezet szervezeteinek, szabályainak megismerésére. A pedagógiai helyzetekben a tanuló tevékenység közben, szimulált helyzetekben ismeri meg a családi életet, a munkavállaláshoz, a szabadidő eltöltéséhez kapcsolódó intézmények szerepét, feladatait, az állampolgári jogokat és kötelezettségeket, a demokratikus társadalmi intézményrendszert, a legfontosabb társadalmi, gazdasági és politikai szervezeteket.

Felismeri a felelősséget közösségi környezetének alakításában. Bővülnek ismeretei a mindennapi életvezetéshez kapcsolódó önérvényesítés lehetőségeiről, a segítségkérés formáiról.

A tantárgy segítséget nyújt az erkölcsi nevelés terén a közösségi életben való aktív részvételre és véleménynyilvánításra ösztönzésben, a társadalmi igazságosság felismertetésében és az ehhez kapcsolódó intézményrendszer igénybevételének bemutatásában.

Ösztönöz a társadalmi tevékenységekben való aktív részvételre.

A felelősségvállalás másokért, önkéntesség területén segíti a közösség aktív tagjává válást, a környezet iránti figyelem fontosságának, a segítségnyújtás és segítségkérés lehetőségének felismerését. A gazdasági és pénzügyi nevelés területén a tanuló felkészül a pénzkezeléssel és gazdálkodással összefüggő intézményrendszer igénybevételére.

7. évfolyam

Heti óraszám: 2 tanóra
Éves órakeret: 72 tanóra

Témakör	1. Történelmi áttekintés	Javasolt óraszám: 8 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A tanult történelmi csomópontok felidézése térben és időben. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> vizuális és auditív emlékezet, analitikus és szintetikus gondolkodás.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p><i>Az ókori társadalmakról tanultak átvismélése</i> Az ókori keleti kultúrák. Az ókori Görögország. Az ókori Róma.</p> <p><i>A középkori Magyarországról tanultak átvismélése</i> (korai szakasz, érett szakasz, késői szakasz) Árpád-házi királyok. Anjou-házi királyok és a Hunyadiak. Hazánk három részre szakadása.</p>	<p>Az ötödik-hatodik évfolyamon tanultak áttekintése, az elsajátítás során használt eszközök és tematikák használatával (időszalag használatával a történelmi korok leolvasása, felidézése. Térkép és terepasztal használat segítségével a tanultak felelevenítése. Tárgyi emlékek fölismerése az ókorból, különös tekintettel Görögország és Róma hagyatékaira. Múzeumlátogatások során készült fényképek megtekintése, emlékek felidézése. Az elkészített tablók segítségével a tanult uralkodók felidézése.</p>	
Fogalmak	az ötödik-hatodik évfolyamon megismert fogalmak	

Témakör	2. Forradalmak kora	Javasolt óraszám: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Az állampolgári ismeretek tudatosítása, fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> kauzális gondolkodás, hazaszeretet, jogok és kötelességek.	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>2.1 <i>A francia forradalom vívmányai és árnyoldalai</i> A nagy francia forradalom – a polgári átalakulás kezdete.</p> <p>2.2. <i>Az ipari forradalom találmányai</i> Ipari találmányok és feltalálók.</p> <p>2.3. <i>A magyar reformkor képviselői</i> (Széchenyi, Kossuth)</p>	<p>A történelmi események időrendi sorrendjének megismerése. Adatok olvasásának gyakorlása térképről. Gyűjtőmunka a történelmi személyiségek életéről. Dramatikus technikák: vita a társadalom különböző csoportjai képviselőinek szerepében. Érvek ütköztetése. Plakátkészítés a francia forradalom jelszavaival. Az újkori társadalom és gazdaság jellemzőinek megismerése. Információgyűjtés a gőz erejéről, kísérlet</p>	

<p>A polgárosodás Magyarországon.</p> <p>2.4. <i>A forradalom és szabadságharc kiemelkedő személyiségei és céljai</i></p> <p>Gróf Széchenyi István élete és munkássága.</p> <p>Kossuth Lajos élete és munkássága.</p> <p>A magyar nyelv hivatalossá tétele.</p> <p>Az 1848. március 15-i események Pesten.</p> <p>Az első független magyar kormány megalakulása, intézkedései.</p> <p>A szabadságharc legfontosabb eseményei.</p>	<p>végzése. Ismeretanyagok gyűjtése a történelmi anyagokhoz. Egy-egy történelmi korról eseménynaptár készítése.</p> <p>Összefoglalás a tanult reformkori személyiségek tevékenységéről szókartyák és képek segítségével. A történelmi személyiségek tevékenységeinek csoportosítása. A reformkori országgyűlések vívmányainak megismerése – plakát készítése. Helytörténeti kiállítások, múzeumok látogatása. Adatgyűjtés, tények megfogalmazása – véleménycseré. Részvétel helytörténeti sétákon a reformkorhoz kötődő emlékhelyekhez. Öltözékek, viseletek megnevezése és bemutatása. Időszalag, térkép használata, eseményképek használata és azonosítása. Az első független magyar kormány bemutatása, adatok gyűjtése a miniszterekről csoportmunkában.</p> <p>Múzeumlátogatás az 1848/49. évi forradalom és szabadságharc eseményeihez kapcsolódóan. Tematikus táblák feldolgozása. Interaktív tananyagok alkalmazása. Az aradi vértanúkról adatok gyűjtése, megemlékezés a hősokról.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>nemzetállam, függetlenségi harc, polgár, munkás, országgyűlés, gőzgép, gyáripar, vasúthálózat, reform, magyar nyelv, törvény, pákozdi csata, isaszegi csata, trónfosztás, világosi fegyverletétel, aradi vértanúk</p>

<p>Témakör</p>	<p>3. A modern kor születése: a nemzeti eszme és a birodalmak kora</p>	<p>Javasolt óraszám: 10 óra</p>
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A nemzeti eszme bemutatása a nemzetállam életében.</p> <p>Kooperatív technikák alkalmazása.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> mérlegelő gondolkodás, kauzalitás.</p>	
<p>Fejlesztési ismeretek</p>	<p>Fejlesztési tevékenységek</p>	
<p>3.1. <i>Az egységes nemzetállamok létrejötte</i> Az olasz nemzetállam létrejötte. Az egységes német állam megalakulása.</p> <p>3.2. <i>Polgárháború az Egyesült Államokban</i></p> <p>3.3. <i>A megtorlás és a dualizmus Magyarországon</i></p> <p>Megtorlás a szabadságharc után A kiegyezés tartalma és jelentősége Tisza Kálmán és Tisza István</p>	<p>Gyűjtőmunka az interneten. Adatok gyűjtésének gyakorlása térképről.</p> <p>Adatok leolvasása időszalagról, időtoronyról.</p> <p>Információk gyűjtése a XIX. század polgárainak mindennapjairól. Történelmi események időrendi sorba rendezése.</p> <p>Magyarok mindennapjai a szabadságharc leverése után – életképekről tények megfogalmazása, önálló vélemények hozzáfűzésével. Drámajáték – a néma ellenállás megjelenítése a Habsburg elnyomás idején. A kiegyezés pozitív</p>	

<p>munkássága</p> <p>3.5. <i>Az Osztrák-Magyar Monarchia együtt élő népei</i> Az Osztrák-Magyar Monarchia.</p>	<p>következményei – fogalmak azonosítása, csoportosítása, megkülönböztetése Magyarország és Ausztria szempontjából. Budapest fejlődése a XIX. század második felében – épületek azonosítása korabeli képekről. A kiegyezéshez kötődő történelmi személyiségekről adatok, képek gyűjtése (Deák Ferenc, Ferenc József, Erzsébet királyné). Gazdasági-társadalmi változások – fogalmak csoportosítása, egyeztetése. A változások szerepének felismerése az emberek életében. A vasúthálózat fejlődése – látogatás a Vasúttörténi Parkban, Közlekedési Múzeumban.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>magyar király, Osztrák-Magyar Monarchia, tőke, bank, vasúthálózat, Budapest, világváros, MÁV, dualizmus</p>

Témakör	4. Hazánk és a nagyvilág a XX. század első felében	Javasolt óraszám: 40 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A történelmi tanulás képességének fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> empátia, mérlegelő gondolkodás.</p>	
<p>Fejlesztési ismeretek</p>	<p>Fejlesztési tevékenységek</p>	
<p>4.1. <i>Az első világháború jellemzői és következményei Európában és Magyarországon</i> Az első világháború előzményei és kirobbanása. Hazánk részvétele az első világháborúban. Az első világháború főbb eseményei. Tanácsköztársaság.</p> <p>4.2. <i>Trianon és következményei</i> Az Osztrák-Magyar Monarchia fölbomlása. A trianoni békediktátum és következményei.</p> <p>4.3. <i>Diktatúrák és diktátorok Európában</i> Totális diktatúrák: a kommunista Szovjetunió; a nemzetiszocialista Németország</p> <p>4.4. <i>Politikus portrék a két világháború közötti Magyarországon</i> Magyarország a két világháború között –</p>	<p>Gyűjtőmunka az interneten a „nagy háborúról.” Az Antant és a Központi hatalmak országainak csoportosítása. Térképhasználat gyakorlása: helyszínek, adatok leolvasása a történelmi térképekről. Háborús frontvonalak meghatározása. Képek gyűjtése, csoportosítása különböző forrásokból. A gyűjtemény alapján rövid fogalmazás készítése. Adatok leolvasása időszalagról, időtoronyról – évszámok bejelölése. Játékfilm-részlet (pl. Nyugaton a helyzet változatlan), dokumentumfilm-részletek megtekintése előzetes szempontok alapján. Információk gyűjtése a XX. század első felében élt polgárainak mindennapjairól. Történelmi események időrendi sorba rendezésének gyakorlása. Fiktív levél írása a frontvonalról. Frontok modellezése terepasztalon – a villámháború és az állóháború fogalmának kialakítása. Az országhatárokon belül és kívül élő magyarok mindennapjai a trianoni döntést követően – életképekről történő beszélgetés, vélemény megfogalmazása. A személyes vélemény és a</p>	

<p>Horthy Miklós kormányzó.</p> <p><i>4.6. A második világháború jellemzői és következményei</i> A második világháború kirobbanása. A második világháború főbb eseményei, technikai újításai. A második világháború befejezése. A párizsi békeszerződés.</p> <p><i>4.7. Magyarország a második világháborúban</i> Hazánk helyzete a második világháború előtt: a békés revízió Hazánk szerepe a második világháborúban. A Don-kanyar magyar katonái: megemlékezés a hősi halottakról.</p> <p><i>4.8. A holokauszt Európában és Magyarországon</i> Hazánk német megszállása. Koncentrációs táborok Európában.</p> <p><i>5.1. A megosztott világ: a hidegháború, az Egyesült Államok és a Szovjetunió vetélkedése</i> Hatalmi csoportosulások kialakulása a II. világháború befejezése után. A berlini fal kiépítése.</p>	<p>tény megkülönböztetése. Érvék megfogalmazása a fajgyűlölettel, idegengyűlölettel szemben. A fasiszta és a szövetséges országok csoportosítása. Bekövetkezett változások megbeszélése a háborús kronológia áttekintésével. A II. világháború hadieszközeinek megnevezése. Háborúellenes plakát készítése. Fasiszta eszmék felismerése. Dokumentumfilmek megtekintése, megbeszélése. A világháborúhoz kötődő emlékhely felkeresése. Életkép a koncentrációs táborokban – jellemzők gyűjtése. Részletek olvasása, értelmezése Anna Frank naplójából. Következtetések megfogalmazása a II. világháború eseményeinek tükrében, tanári irányítás mellett.</p> <p>Adatok, tényinformációk gyűjtése a XX. század második felében élt polgárok mindennapjairól. Időszalag, időtorony alkalmazása, történelmi évszámok jelölése. Térképről adatok leolvasásának gyakorlása. Rövidítések – fogalmak egyeztetése (pl. ENSZ, NATO, Varsói Szerződés). A keleti blokk és a nyugati blokk országainak csoportosítása.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>világháború, antant, központi hatalmak, állóháború, front, tank, köztársaság, tanácsköztársaság, trianoni békeszerződés, bank, munkanélküliség, fasiszmus, nemzetiszocializmus, zsidótörvény, koncentrációs tábor, deportálás, Don-kanyar, nyilas hatalomátvétel, atombomba, Hirosima</p>

8. évfolyam

Heti óraszám: 2 tanóra
Éves órakeret: 72 tanóra

Témakör	5. Hazánk és a nagyvilág a XX. század második felében	Javasolt óraszám: 26 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A történelmi tanulás képességének fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok: mérlegelő gondolkodás, kauzalitás</i>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<p>5.2. <i>Magyarország a kommunizmus idején</i> Rákosi Mátyás diktatúrája. Az emberek élete az 1950-es évek elején.</p> <p>5.3. <i>Az 1956-os forradalom és a Kádár-korszak</i> Az 1956-os forradalom és Nagy Imre miniszterelnöksége.</p> <p>A Kádár-rendszer jellege, életmódja Az 1980-as évek vége, a Kádár-rendszer válsága.</p> <p>5.4. <i>A demokratikus viszonyok megteremtése és kiépítése Magyarországon</i> Rendszerváltoztatás Az Alaptörvény és a mai magyar demokrácia</p> <p>5.5. <i>Együttélés a Kárpát-medencében: a határon túli magyarok; a magyarországi nemzetiségek a 19. századtól napjainkig.</i></p>	<p>Mindennapi élet modellezése a demokratikus vezetés alatt álló és a szocialista vezetés alatt álló országokban. A személyi kultusz jellemzőinek csoportosítása. A tervgazdálkodás – rámutatás a hamis eszményekre egyszerű modellezéssel. Tárgyi és írásos emlékek megtekintése az ötvenes évekből. A személyi kultusz, a diktatúra, a pártállam jellemző jegyeinek megismerése. Rajz, makett készítése a gyárvárosokról. Címerek összehasonlítása a XX. század különböző korszakaiban. Jellemzők megkülönböztetése. Gyűjtőmunka – tárgyi emlékek a tárgyalt történelmi időszakokból. Látogatás az 1956-os forradalomhoz kapcsolódó múzeumi kiállításon. Játékfilm, dokumentumfilm megtekintése az 1956-os forradalomról és szabadságharcról. Képek gyűjtése, csoportosítása a hatvanas, hetvenes, nyolcvanas évek hazai életmódjáról. A Kádár-korszak legfontosabb jegyeinek megismerése. Csoportosítás tanári irányítás mellett: okok, melyek a kommunista hatalom összeomlásához vezettek. Plakátképek bemutatása: a szovjet csapatok kivonulása Magyarországról.</p>	
Fogalmak	hidegháború, Egyesült Nemzetek Szervezete, NATO, Varsói Szerződés, személyi kultusz, többpártrendszer, egypártrendszer, diktatúra, pártállam, termelőszövetkezet, munkatábor, forradalom, Alaptörvény/Alkotmány, szabadságharc, eladósodás	

Témakör	6. Régiók története, mérlegen a magyar történelem: lábnyomaink a nagyvilágban; a magyar megmaradás kérdései.	Javasolt óraszám: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	A történelmi tanulás képességének fejlesztése. Kooperatív technikák alkalmazása. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> mérlegelő gondolkodás; megkülönböztetés, azonosítás, összehasonlítás a cselekvés szintjén.	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p>6.1. <i>Az Európai Unió létrejötte</i> Az Európai Unió szerepe a történelmi-társadalmigazdasági események alakulásában</p> <p>6.2. <i>A vasfüggöny lebontása és következményei a keleti blokk országaiban</i> A szocialista államrendszerek fölbomlásának következményei</p> <p>6.3. <i>Globális problémák: urbanizáció, környezetszennyezés, terrorizmus, migráció, klímaváltozás</i> A tudományos-technikai forradalom hatása az emberek mindennapi életére</p> <p>6.4. <i>Az Alaptörvény, a jogállamiság intézményei a mai Magyarországon</i> Az Alaptörvény múltja és jelene – az alapvető jogok</p> <p>6.5. <i>A hagyományos, illetve agrártársadalmak; a modern, illetve ipari társadalmak</i></p> <p>6.6. <i>A határon túli magyarság sorsa</i></p> <p>6.7. <i>A magyarországi nemzetiségek kultúrája, helyzete</i></p>		<p>Plakátkészítés az Európai Unió történetéhez kapcsolódóan. A legfontosabb események jelölése időszalagon. A szocialista országok utódállamai nevének, fővárosainak csoportosítása – az adott nemzethez kötődő információk gyűjtése. Az új államhatárok megkeresése a térképen. Különböző technológiákról történő információgyűjtés. Tablókészítés az utóbbi két évtized technikai változásairól. Érvek és ellenérvek gyűjtése, azok ütköztetése a fogyasztói társadalom témaköréhez kapcsolódóan tanári irányítás mellett. A Magyarországon életbe lépett Alaptörvény értelmezése. Feladatok megoldása az alapvető jogok érvényesítésével kapcsolatosan. Gyűjtőmunka, tablókészítés. A Magyarországon élő nemzetiségekhez kötődő tradíciók bemutatása – hagyományőrző foglalkozások keretében. A határainkon túl élő magyarság helyzete a világban – fotók gyűjtése, honlapok keresése; információk gyűjtése a magyar identitás megőrzésével kapcsolatosan, tanári irányítás mellett. Fogalmak, képek csoportosítása a globalizált világ témakörében.</p>
Fogalmak	Európai Unió, Szovjetunió, Csehszlovákia, Jugoszlávia, jóléti társadalom, alaptörvény, jogállamiság, demográfia, népesedés, kisebbség, vallás, határon túli magyarság	

ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK TANEGYSÉG

Témakör	1. Társadalmi szabályok	Javasolt óraszám: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<ol style="list-style-type: none"> 1. A közösségi együttélés szabályai, a szabálytudat erősítése. 2. A szociális attitűd, az együttműködés, a tolerancia megnyilvánulásai magatartásában. 	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p>Fejlesztési tevékenységek</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jogok és kötelességek a társadalomban – az emberek együtt éléséhez szükséges normák megismertetése. 2. Mindennapi ügyintézkedések modellezése (a lebonyolításhoz kötődő kommunikációs és illemtani szabályok). 3. Az ügyintézés alapvető faktorainak számbavétele (ügyintézési technikák lépésről-lépésre). <p>Fejlesztési ismeretek</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Szokás, hagyomány, illem, erkölcs, jog. 2.A jog szerepe az emberek mindennapjaiban. 3.Az emberi alapjogok. 4.A gyermekek jogai, diákjogok. 5.Hivatalos ügyeink (ügyintézés). 6.Ügyintézés a világhálón. <p>Tanulói tevékenység</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Beszélgetés az iskola házirendjéről – a diákokat megillető jogok, a diákélethez kapcsolódó kötelességek. 2. A gyermekek helyzete a világban – beszélgetés, adatgyűjtés különböző kontinensen élő gyermekek életéről, mindennapjaikról. 3. A mindennapi élethez kötődő hivatalos ügyek intézéséhez szükséges információk gyűjtése. 4. Ügyintézési lehetőségek internetes felületről (egyszerűbb alkalmazások összegyűjtése). <p>Hangsúlyosan fejlesztendő képességek, területek</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Erkölcsi érzék. 2. Mérlegelő gondolkodás, 3. Tolerancia, elfogadás. <p>Beleérző képesség.</p>		
<p>Fogalmak Szokás, hagyomány, illem, erkölcs, jog, norma, normasértés, illemszabály, ügyintézés, internet.</p>		

Témakör	2. Állampolgári ismeretek	Javasolt óraszám: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Állampolgári felelősség (az állampolgársághoz kapcsolódó ismeretek). 2. Az ismeretek gyakorlati alkalmazásának képessége. 3. Tájékozódási képesség helyi és országos társadalmi, közéleti szinten. 	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p>Fejlesztési tevékenységek</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A törvényhozó és végrehajtó hatalom feladatainak feltérképezése. 2. A tömegtájékoztatás jelentősége és eszközeinek megismerése. 3. Az információátadás torzulása a nyilvánosságban, a tény és a vélemény közötti különbségek meghatározása. <p>Fejlesztési ismeretek</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Demokratikus alapelvek. Állampolgári jogok és kötelességek. 2. Magyarország politikai intézményei. 3. Az állam feladatai (a belső rend, közrend védelme – rendőrség, honvédelem, igazságszolgáltatás – ügyészség, bíróság, művelődésügy, köznevelés, egészségügyi ellátás). 4. A média és a nyilvánosság szerepe (televízió, rádió, internet). 5. A tömegtájékoztatáshoz kapcsolódó előnyök meghatározása. <p>Tanulói tevékenység</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Információgyűjtés és csoportosítás az állampolgári jogok és kötelezettségek területén (jelölt, választás, pártok szerepe, képviselő). 2. Látogatás a Parlamentben, polgármesteri hivatalban. 3. Helyi önkormányzat, okmányiroda felkeresése, okmányok igénylésének gyakorlása, okmányok csoportosítása. 4. Szituációs játék (ügyintézés, tárgyalás, vita, sajtókonferencia, riportkészítés). 5. Híradó megtekintése – beszélgetés a tanulócsoporthoz számára könnyen érthető hírekről. 6. Napi újságcikkekhez kapcsolódó szövegértési feladatok megoldása. 7. A közösségi portálokon való jelenlét – beszélgetés az alkalmazás előnyeiről és hátrányairól. 8. Kérdőívek, kérvények kitöltése. 9. Tablókészítés. Kooperatív technikák alkalmazása. <p>Hangsúlyosan fejlesztendő képességek, területek</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mérlegelő gondolkodás. 2. Kauzális gondolkodás. <p>Értékazonosulás, értékválasztás.</p> <p>Fogalmak: Államforma, köztársaság, királyság, demokrácia, demokratikus alapelvek, jelölt, jelöltállítási, választás, párt, kormány, törvényszék, Parlament, híradó, média, vélemény, tény, közösségi portál, személyes adatok, állampolgári jogok és kötelezettségek, házasság, család, okmány, irat, úrlap, anyakönyv, igazolvány.</p>		

Témakör	3. Pénzügyi és gazdasági kultúra	Javasolt óraszám 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	1. A tudatos pénzhasználat – a pénzügyi kultúra fejlesztése. 2. Felelősségérzet a közvetlen környezet és a jövő iránt.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p>Fejlesztési tevékenységek</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A bevételek és kiadások modellezése havi lebontásban. 2. A pénz szerepe az emberek életében – historikus szemléletű tabló készítése. 3. Különböző fizetési módok modellezése. 4. A pénzromláshoz kapcsolódó adatok gyűjtése. 5. A hitel és a visszaadott kölcsön összegének összehasonlítása. <p>Fejlesztési ismeretek</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Állami bevételek (adók), állami kiadások (az állami intézmények fenntartása). 2. A jövedelem szerepe a családban (bevételek és kiadások, megtakarítás, hitel, rezszi, zsebpénz). 3. A pénz és formái (érme és bankjegy, virtuális pénz, bankkártya, árfolyam, infláció). 4. Pénzintézetek és tevékenységük (bank, biztosító, hitel, kamat, tőke). 5. Vállalkozói alapismeretek. <p>Tanulói tevékenység</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A bevételtípusok megkülönböztetése, példákon keresztül (naplóvezetés). 2. A megtakarítás és hitel – egyszerű gyakorlati példákon keresztül. 3. Családi költségvetés készítése, a rezsiköltségek összehasonlítása a háztartás kiadásainak tükrében (statisztikai adatok gyűjtése, felhasználása, elemzése, következtetések levonása). 4. A magyar fizetőeszközhöz kötődő bankjegyek és érmék megkülönböztetése játékpénzek felhasználásával. 5. A különböző pénzek átváltása – a legegyszerűbb számítások szintjén. 6. A bankok szerepe az emberek életében – információgyűjtés a hitelről. 7. Vállalkozói formák számbavétele, a vállalkozás működésének összetevői – elemi információk gyűjtése a témában. <p>Hangsúlyosan fejlesztendő képességek, területek.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. mérlegelő gondolkodás, 2. életvezetési képesség, <p>problémamegoldó gondolkodás</p> <p>Fogalmak Jövedelem, bevétel, kiadás, megtakarítás, rezszi, hitel, zsebpénz, pénz, bankjegy, érme, pénzromlás, biztosító, bank, bankkártya, hitel, részlet, törlesztés, árfolyam, kamat, tőke, vállalkozás.</p>		

**Összegzett
tanulási
eredmények a két
évfolyamos ciklus
végén**

Történelem:

A tanuló kezelni tudja a kiemelkedő történelmi személyiségekről gyűjtött életrajzi adatokat. Megismerte a reformkor haladó politikusainak nevét és törekvéseit, a reformkor eseményeit. Megismerte a világtörténelem és hazánk történelmének legfontosabb eseményeit.

A nemzeti alapműveltséghez tartozó legfontosabb évszámokhoz történelmi ismeretet kapcsol. Az adott tematikai egység tárgyalt témaköreiben – képességeinek megfelelően felidéz a tanultakból .

Gazdasági, társadalmi változásokat megismerte.

- Információkat képes gyűjteni a történelmi atlaszból.

Képről felismeri gróf Széchenyi Istvánt, Kossuth Lajost, Deák Ferencet.

Felismeri Budapest történelmileg nevezetes épületeit. Felismeri, hogy a trianoni békeszerződés mekkora veszteségeket jelentett hazánk számára.

A második világháború főbb helyszíneit, évszámait, legfontosabb eseményeit megismerte.- A nemzetiszocialista, fasiszta eszmék tartalmát fölismeri, a faj- és idegengyűlöletet elutasítja.

Néhány történelmi tárgyú verset, elbeszélést, regényt ismer.

Magyarországhoz, hazánk történelmi személyiségeihez pozitív attitűddel viszonyul.

A tanult ismeretekhez kapcsolódó dokumentumanyagot képességei szerint értelmezi. Egyszerű összefüggéseket fölismer, azokból következtetéseket képes levonni. A történelem műveltségterülethez kapcsolódó eszközöket, tantárgyi segédleteket a jártasság szintjén tudja alkalmazni.

Állampolgári ismeretek:

A tanuló

1. tájékozódik a hivatalos ügyintézés módjaiban, annak illetékes és korszerű formáiban,
2. tud a világháló közösségi portáljain való részvétel lehetőségeiről,
3. ismereteket szerez a jövedelem szerepéről az ember életvezetésének tükrében,
4. fogalmi képet alkot a pénzről, a pénzintézetekről, azok tevékenységeiről; utóbbiak lehetséges szerepéről az életpálya felépítésének tükrében.

ETIKA

Az etika alapvető *feladata* az erkölcsi nevelés, a diákok közösséghez való viszonyának, értékrendjének, normarendszerének, gondolkodás- és viselkedésmódjának a fejlesztése, alakítása. A multidiszciplináris jellegű tantárgy legfontosabb pedagógiai jellemzője ezért az értékek közvetítése, valamint az, hogy társadalmunk közös alapvető normái a tanulók értékrendszerébe is egy re inkább beépüljenek, belső igénnyé váljanak.

Az etika tantárgy felépítése nem elsősorban ismeret-, hanem *érték- és fejlesztésközpontú*; ezért fontossága a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók nevelésénél kiemelkedő. A tananyag felépítése *spirális szerkezetű*. Az életkornak megfelelő részművek és tevékenységek háttérben évről évre ugyanazok a nagy tematikai egységek térnek vissza – más-más konkrét előfordulási szinten, más-más hangsúlyokkal – építve a korábbi tapasztalatokra, kiegészítve és szintetizálva őket. A kétéves szakaszokon belül azonban sem a nagy témakörök, sem pedig a részművek tantervi egymásutánja nem jelent előírt sorrendet. Az, hogy melyik kérdéskör mikor kerüljön sorra, egyértelműen az adott osztályban tanuló gyermekek mentális érettségének ismeretében határozható meg.

A tananyag tartalmát a hétköznapi életből merített és oda visszacsatolható tapasztalatokra és *személyes élményekre* kell felépíteni. Ezeket természetes módon egészíthetik ki az életkornak, valamint az adott tanuló képességeinek megfelelő erkölcsi kérdéseket felvető történetek, mesék, mondák, irodalmi vagy publicisztikai szövegek, filmek vagy digitális formában elérhető egyéb tartalmak. Az etika a tanulóknak nem közlések befogadóiként, hanem a tanulási folyamat aktív – kérdező, mérlegelő, próbálkozó, vitatkozó és útkereső – résztvevőiként tekint.

Mivel az erkölcsi nevelés már kisgyermekkorban, a családban elkezdődik, majd az óvodában és egyre táguló környezeti hatások között folytatódik – ideértve a kortársi csoportokat és a médiát is –, a gyerekek sem az első napon, sem pedig a későbbiekben nem „tisztalapként” lépnek be az iskola kapuján. Különösképpen igaz ez a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulóknak, hiszen a készségek és képességek eltérő viszonylatában más és más ösztönösen kialakult erkölcsi rendet hoznak magukkal. Ezzel összhangban, illetve ezt alakítva kell megpróbálni segítséget nyújtani a tanulóknak ahhoz, hogy el tudjanak igazodni az egymásnak sokszor ellentmondó érték tartalmú információk, üzenetek között, illetve, hogy választást igénylő helyzetekben lelkiismeretük szavára hallgatva, morálisan helyes döntéseket tudjanak hozni az életük különböző színterein.

Mivel ez sohasem jön létre a gyerekek személyes megérintődése és elhatározása nélkül, a *pedagógus feladata* a példamutatás mellett a figyelem ráirányítása a különböző élethelyzetek morális vonatkozásaira, a kérdés, a gondolkodás és az állásfoglalás bátorítása, a szabad beszélgetések, valamint a nézőpontváltást gyakoroltató szerepjátékok és viták moderálása. Nem lehet azonban eléggé hangsúlyozni, hogy az eredmény a közvetítés módján múlik. Egy hiteles felnőtt, akinek értékekkel kapcsolatos nézetei összhangban vannak a tetteivel, *példája révén* hat a diákok erkölcsi értékítéleteire.

Az erkölcsi tanulást számos pedagógiai *módszer* és tevékenység segítheti, amelyek legfontosabb közös jellemzője az *élményszerűség*, a cselekvő tanulói részvétel. Az etikaórák kitüntetett munkaformája lehet: a szabad beszélgetés, az önkifejező alkotás, a vita, a szerepjáték, a megfigyelés, a kérdezés, a rendszerezés és az elemzés, valamint az iskolai és a helyi közösség életébe, esetleges problémáinak megoldásába, a különböző szintű kulturális és

közösségi értékteremtésbe való tevékeny bekapcsolódás. Az erkölcsi nevelés komoly lehetőségeit kínálják ugyanakkor az olyan tanórán kívüli formák is, mint például az iskolai hagyományok ápolása, a társak segítése, vagy a közösség számára végzett bármilyen hasznos tevékenység.

5–6. évfolyam

A közös európai és a magyar múlt örökségének megismerése számottevő, hiszen a személyes identitás megalapozásának és fejlesztésének egyik jelentőségteljes pontja. Ebben az életszakaszban alakul ki, illetve erősödik meg a távlatosabb *időszemlélet* az értelmi képességeikben enyhén sérült mozgáskorlátozott gyermekek körében.

Az 5. évfolyamba lépve már megélt tapasztalatai vannak a gyerekeknek a jogok és kötelezettségek közötti kapcsolatáról, mint ahogy arról is, hogy a társas együttéléshez szükségképpen hozzátartoznak az érdekellentétek és a konfliktusok.

Az épség és fogyatékoság, valamint az egészség és a betegség témakörében nagy szükség van gyógypedagógiai tanár kompetenciájára a gyakorlatban. A határ nagyon szűk; a diák erkölcsi fejlődéséhez, önismeretéhez és empátiájához döntő módon járul hozzá, hogy legyen alapvető ismerete a *fogyatékoságról, mint állapotról*. Ismernie kell a különböző fogyatékoságtípusokból adódó életvezetési eltéréseket, az ebből fakadó nehézségeket. Ettől függetlenül nem szabad, hogy a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanuló státuszát magára vonatkoztassa a téma tárgyalásánál, hiszen az alakuló személyiségére negatív irányban hathat.

Az etika órák hasznos támogatói lehetnek az anyanyelvi kommunikáció és a digitális kompetencia fejlődésének is.

Ezeket az éveket a nagy barátkozások jellemzik, ami felértékeli a gyerekek számára *az önismerettel és a társas kapcsolatokkal* összefüggő témákat.

Cél *az anyagi javakhoz és a pénzhez való viszony* elmélyült feldolgozása is annak érdekében, hogy a tanulók értékrendje a későbbi – lehetőségekhez képest minél önállóbb – életvezetésüket is pozitív irányban befolyásolja.

Az erkölcsi témák ezekben az években nyersanyagot kínálnak az érdek- és értékkonfliktusok felismeréséhez és feldolgozásához is. A foglalkozásokon érdemes kiemelt szerephez juttatni az elkövetett hibák vagy nem megfelelő döntések miatt bekövetkező *károk enyhítéséről, a jóvátételről és a jó visszaállításának lehetőségeiről* való gondolkodást, valamint az ehhez kapcsolódó kommunikációs és közösségi technikák életkornak és képességeknek megfelelő szinten való elsajátítását.

A konfliktusok elemzése során fel kell mutatni, illetve meg kell erősíteni a problémák *erőszakmentes, konstruktív és morálisan elfogadható* kezelésének a mintáit. Különös tekintettel kell lenni a tanulók személyiségéből és az adott diák képességeiből fakadó eltérésekre és biztosítani kell a több szinten történő differenciálást. Szinte valamennyi témakör alkalmas a tanulók szociális érzékenységének fejlesztésére, amihez ebben az életkorban különösen jó eszközt kínálnak a szerepjátékok. A szabad beszélgetés mellett talán ez a forma tudja leginkább elősegíteni a tanulókat foglalkoztató kérdések felszínre hozatalát, a kételyek megfogalmazását és a közös válaszkeresést.

A kommunikációjukban akadályozott tanulók az etika órákon is alkalmazzák AAK eszközeit, ugyanakkor egy jól felkészített osztályban az AAK eszközt nem használó tanulók is képesek beszédükben akadályozott társaikkal kommunikálni.

5. évfolyam

Heti óraszám: 1 tanóra

Éves órakeret: 36 tanóra

Témakör	1. Test és lélek	Javasolt óraszám: 6 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> Az egészséges életmóddal kapcsolatos alapvető ismeretek.</p> <p>A tanulók testi és lelki egészséggel kapcsolatos ismereteinek gyarapítása és az önmagukért való felelősség érzésének erősítése. A beteg és a fogyatékos emberek iránti empátia fejlesztése.</p>	
<p>Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</p>		
<p><i>Fejlődés és szükségletek</i> Testi és lelki tulajdonságaim változása az évek során. Az ember legfontosabb fizikai és lelki szükségletei.</p> <p><i>Egészség és betegség</i> Az egészséges ember tulajdonságai. Hogyan vigyázhat egy gyermek az egészségére? Milyen az, amikor én beteg vagyok?</p> <p><i>Fogyatékoság</i> Sérült felnőttek és gyerekek a szűkebb és a tágabb környezetünkben. A tanulóknak másáruk tudatosítása, önmaguk elfogadtatása. Tudunk-e olyan sérült emberekről, akik kiemelkedő képességekkel rendelkeznek a tudomány, a sport és a művészet területén?</p> <p><i>Ép testben ép lélek</i> A jó és a rossz lelkiállapot jellemzői.</p> <p><i>A lelkiismeret</i> Fogalma, gyakorlati példák.</p>		
<p>Fogalmak</p>	<p>Testi tulajdonság, lelki tulajdonság, egészség, betegség, fogyatékoság, lelkiismeret, szándék, döntés.</p>	

Témakör	2. Kapcsolat, barátság, szeretet	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> Olvasott, hallott, látott, megélt történetek, amelyek középpontjában a barátság témája áll.</p> <p>Az őszinte baráti kapcsolatok jelentőségére való rávilágítás. Olyan kommunikációs technikák megismertetése, amelyek segíthetnek a barátság ápolásában és az esetleges konfliktusok feloldásában.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Kapcsolataim</i> Szorosabb vagy lazább kapcsolat. A rokonszenvet és ellenszenvet meghatározó tényezők.</p> <p><i>Baráti kapcsolatok</i> Barátság, titok, őszinteség, hazugság, tisztelet, egymás segítése.</p> <p><i>A kapcsolat ápolása</i> A szeretet. A szeretet kimutatásának formái. A figyelmesség szerepe. Milyen szerepe van a kapcsolat ápolásában a személyes találkozásoknak, a telefonnak, az internetnek és a közös programoknak?</p>		
Fogalmak	Barát, ismerős, rokonszenv, ellenszenv, barátság, őszinteség, hazugság, szeretet, tisztelet	

Témakör	3. Kortársi csoportok	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> Iskolai és iskolán kívüli közösségekben szerzett személyes tapasztalatok.</p> <p>A közösséghez való tartozás fontosságának megéreztetése. A csoporttagok közötti összetartozás érzésének jelentőségére való figyelemfelhívás. Egy-egy személy csoporton belüli helyzetének felismertetése.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Közösségeim</i> A csoport fogalma, csoporthoz való tartozás.</p> <p><i>A mi csoportunk</i> A mi csoportunk jellemzői, a csoporttagok összekapcsolódásának oka, tevékenysége, szokásai és jellemzői.</p> <p><i>Konfliktusok a csoportban</i> Konfliktusok és problémák előfordulása, és azok megoldása.</p>		
Fogalmak	Csoport, közösség, összetartás, beilleszkedés, idegen.	

Témakör	4. Társadalmi együttélés	Javasolt óraszám: 7 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> Elemi ismeretek különféle népekről, vallásokról és a társadalmi egyenlőtlenségekről.</p> <p>Az etnikai és vallási sokszínűség tudatosítása és elfogadtatása. A szociális érzékenység fejlesztése és a személyes felelősség érzésének felkeltése.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Etnikai közösségek, vallási közösségek</i> Milyen népcsoportok élnek hazánkban, illetve a környékünkön? Kik vannak többségben az országban, és kik alkotják a kisebbséget? Én hová tartozom? Milyen vallási közösségeket ismerek?</p> <p><i>Társadalmi egyenlőtlenségek</i> Gazdagok és szegények világa. Miért alakul ki vagyoni különbség az emberek között? Kire mondhatjuk, hogy gazdag, illetve szegény? Minek alapján?</p>		
<p>Fogalmak</p>	<p>Népcsoport, vallási közösség, többség, kisebbség, szokás, hagyomány, ünnep, társadalom, vagyon, egyenlőség, egyenlőtlenség, igazságosság, igazságtalanság.</p>	

Témakör	5. A technikai fejlődés hatásai	Javasolt óraszám: 5 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> Az ember és a természet közötti kapcsolatra vonatkozó általános ismeretek. Különböző technikai eszközök használatához kapcsolódó személyes tapasztalatok.</p> <p>Annak tudatosítása, hogy az emberi tevékenység hatással van a környezet állapotára, és mi magunk is szerepet játszhatunk a természet károsításában vagy védelmében. A tulajdonhoz való személyes viszony árnyalása a közösségi és a köztulajdon fogalmának bevezetésével.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Az ökológiai lábnyom</i> Mit jelent az ökológiai lábnyom? Az ökológiai lábnyom összetevői. Az ember és a természet közötti kapcsolat.</p> <p><i>Az ember és a technika</i> „Hogyan befolyásolja a technika fejlődése az ember életét?”</p> <p><i>Enyém, tiéd, miénk</i> A személyes tulajdon.</p>		
<p>Fogalmak</p>	<p>Fogyasztás, technikai eszköz, függőség, magántulajdon.</p>	

Témakör	6. A mindenséget kutató ember	Javasolt óraszám: 5 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> Elemi ismeretek magyar tudósok, művészek munkájáról.</p> <p>A vallások sokszínűségével és közös jellemzőivel kapcsolatos, különféle forrásokból származó alapvető ismeretek bővülésének elősegítése.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>A vallás mint lelki jelenség</i> A természeti és természetfölötti világról. Különböző elképzelések a hitről.</p> <p><i>Vallási közösség és vallási intézmény</i> A vallásokhoz kötődő jelképek és szertartások.</p> <p><i>A tudomány</i> A tudósokról és a tudomány világáról. Mit csinálnak a tudósok? Milyen kérdésekre keresik a válaszokat és milyen módon? Világhírű magyar tudósok.</p> <p><i>A művészet</i> A művészetekről, a művészekről és a különböző művészeti ágakról.</p>		
Fogalmak	Természeti erő, természetfeletti erő, vallás, egyház, templom, vallási jelkép, ima, szent könyv, szent hely, tudomány, művészet, művészi alkotás.	

6. évfolyam

Heti óraszám: 1 tanóra
Éves órakeret: 36 tanóra

Témakör	1. Test és lélek	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> Az egészséges életmóddal kapcsolatos alapvető ismeretek.</p> <p>A tanulók testi és lelki egészséggel kapcsolatos ismereteinek gyarapítása és az önmagukért való felelősség érzésének erősítése. A beteg és a fogyatékos emberek iránti empátia fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Fejlődés és szükségletek</i> Testi és lelki tulajdonságaim változása az évek során. Az ember legfontosabb fizikai és lelki szükségletei. Miben tér el egymástól a gyerek, a felnőtt és az idős ember?</p> <p><i>Egészség és betegség</i></p>		

<p>Az egészséges ember tulajdonságai. Egészséget veszélyeztető okok. Hogyan és miért betegedhet meg valaki? <i>Fogyatékoság</i> Sérült felnőttek és gyerekek a szűkebb és a tágabb környezetünkben. A sérült emberek állapota hogyan akadályozza mindennapi tevékenységüket? Saját élmények összegyűjtése, megbeszélése, feldolgozása. Korosztályi lehetőségek a sérült tanulók támogatásában. Reális énkép. Önmaguk elfogadása.</p> <p><i>Ép testben ép lélek</i> A jó és a rossz lelkiállapot jellemzői. Mi a lelki egészség? Hogyan tudunk rá vigyázni?</p> <p><i>A lelkiismeret</i> Lelkiismeretünk és tetteink egymásra hatása.</p>	
Fogalmak	Testi tulajdonság, lelki tulajdonság, egészség, betegség, fogyatékoság, lelkiismeret, szándék, döntés.

Témakör	2. Kapcsolat, barátság, szeretet	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> Olvasott, hallott, látott, megélt történetek, amelyek középpontjában a barátság témája áll.</p> <p>Az őszinte baráti kapcsolatok jelentőségére való rávilágítás. A tanuló helyének és szerepének átláttatása különböző kortárs-, illetve szimpátia-kapcsolatokban. Olyan kommunikációs technikák megismertetése, amelyek segíthetnek a barátság ápolásában és az esetleges konfliktusok feloldásában.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Kapcsolataim</i> Szorosabb vagy lazább kapcsolat. A rokonszenvet és ellenszenvet meghatározó tényezők.</p> <p><i>Baráti kapcsolatok</i> Barátság, titok, őszinteség, hazugság, tisztelet, egymás segítése. Egymásra utaltság a kapcsolatokban. Fájdalom okozása és annak következményei. Bocsánatkérés, megbocsátás.</p> <p><i>A kapcsolat ápolása</i> Konfliktusok a barátságban és annak forrása. A konfliktushelyzetek feloldása.</p>		
Fogalmak	Barát, ismerős, rokonszeny, ellenszeny, barátság, őszinteség, hazugság, szeretet, tisztelet, közömbösség, harag, fájdalom, megértés, sértés, megbocsátás, konfliktus.	

Témakör	3. Kortársi csoportok	Javasolt óraszám: 7 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> Iskolai és iskolán kívüli közösségekben szerzett személyes tapasztalatok.</p> <p>A közösséghez való tartozás fontosságának megéreztetése. A csoporttagok közötti összetartozás érzésének jelentőségére való figyelemfelhívás. Egy-egy személy csoporton belüli helyzetének felismertetése. A csoporton belüli konfliktuskezelés és kárenyhítés néhány technikájának gyakorlati megismertetése. Alapvető tisztelet kialakítása más – tőlünk teljesen független – csoportokkal szemben.</p>	
<p>Fejlesztési ismeretek és tevékenységek</p>		
<p><i>Közösségeim</i> Csoporthoz való tartozás erősítése.</p> <p><i>Mások csoportjai</i> Más csoportok jellemzői; hasonlóságok és különbségek az egyes csoportok között.</p> <p><i>Konfliktusok a csoportban</i> Konfliktusok és problémák előfordulása, és azok megoldása. Vétlen és szándékos károkozás. Büntetés elfogadása, a vétség helyrehozása. A vétség helyrehozásának lehetőségei.</p>		
<p>Fogalmak</p>	<p>Csoport, közösség, összetartás, beilleszkedés, idegen, kirekesztés, általánosítás, előítélet, hiba, vétség, bűn, megbocsátás, jóvátétel, felelősség.</p>	

Témakör	4. Társadalmi együttélés	Javasolt óraszám: 8 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat: Elemi ismeretek különféle népekről, vallásokról és a társadalmi egyenlőtlenségekről. Személyes lakóhelyi tapasztalatok ugyanezekről.</i></p> <p>Az etnikai és vallási sokszínűség tudatosítása és elfogadtatása, a kisebbségi tanulók esetében ezek identitáselemként való megerősítése. A szociális érzékenység fejlesztése és a személyes felelősség érzésének felkeltése.</p> <p>Figyelemfelhívás az internet használatához és a virtuális közösségekhez kapcsolódó tettekre és következményekre. A világháló közösségi portáljainak használatához kapcsolódó lehetőségek mellett szükséges tudatosítani a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók számára az azokban rejlő veszélyforrásokat. Az alkalmazásokhoz kapcsolódó kulturált és felelős magatartás elemi követelményeinek megismertetése.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Etnikai közösségek</i> Milyen népcsoportok élnek hazánkban, illetve a környékünkön? Kik vannak többségben az országban, és kik alkotják a kisebbséget? Én hová tartozom?</p> <p>Hazánkban élő népcsoportok. Kisebbség és többség a nemzeten belül. Nemzeti és nemzetiségi jelképek, szokások és hagyományok, ünnepek.</p> <p><i>Vallási közösségek</i> Ismert vallási közösségek Magyarországon. Többféle vallási csoport egymás mellett élése.</p> <p><i>Társadalmi egyenlőtlenségek</i> Gazdagok és szegények világa. Miért alakul ki vagyoni különbség az emberek között? Kire mondhatjuk, hogy gazdag, illetve szegény? Minek alapján? Elképzelhető-e olyan társadalom, amelyben mindenki egyforma anyagi helyzetben van? Ha lenne ilyen, az igazságos társadalom lenne? Kell-e a gazdagoknak segíteniük a szegényeket? Mikor jogos valakit kedvezményben részesíteni?</p> <p><i>Virtuális közösségek</i> A virtuális közösségek szerepe mindennapi életünkben. Mi az, amit lehet, és mi az, amit nem lehet, vagy éppen veszélyes közreadni magunkról és másokról egy internetes közösségi oldalon?</p>		
<p>Fogalmak</p>	<p>Népcsoport, vallási közösség, többség, kisebbség, szokás, hagyomány, ünnep, társadalom, vagyon, egyenlőség, egyenlőtlenség, igazságosság, igazságtalanság, tisztességes és tisztességtelen előnyszerzés, gazdagság, szegénység, virtuális közösség.</p>	

Témakör	5. A technikai fejlődés hatásai	Javasolt óraszám: 5 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> Az ember és a természet közötti kapcsolatra vonatkozó általános ismeretek. Különböző technikai eszközök használatához kapcsolódó személyes tapasztalatok.</p> <p>A tulajdonhoz való személyes viszony árnyalása a közösségi és a köztulajdon fogalmának bevezetésével.</p> <p>A modern technika mindennapi életet érintő pozitív és negatív hatásainak felismertetése. A média viselkedést befolyásoló hatásainak tudatosítása.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Az ember és a technika</i> „Hogyan befolyásolja a technika fejlődése az ember életét?” A mai világ legfontosabb technikai eszközei, ezek hatása az egyén és közösségek életére. A technikai eszközöktől való függőség és a függőség kialakulása.</p> <p><i>Enyém, tiéd, miénk</i> A személyes, a magán- és a közösségi tulajdon. A tulajdon védelmének formái. Hogyan vigyázzunk meglévő értékeinkre?</p> <p><i>A mozgóképek hatása</i> A reklámokról és azok emberekre gyakorolt hatásáról.</p>		
Fogalmak	Fogyasztás, technikai eszköz, függőség, magántulajdon, közösségi tulajdon, köztulajdon, média, reklám.	

Témakör	6. A mindenséget kutató ember	Javasolt óraszám: 4 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> Elemi ismeretek magyar tudósok, művészek munkájáról.</p> <p>A vallások sokszínűségével és közös jellemzőivel kapcsolatos, különféle forrásokból származó alapvető ismeretek bővülésének elősegítése.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Vallási közösség és vallási intézmény</i> A világ vallásai közül melyek vannak jelen a lakóhelyünkön és Magyarországon?</p> <p><i>A tudomány</i> Milyen kérdésekre keresik a válaszokat és milyen módon? Én milyen kérdéseket tennék fel a világról, ha tudós lennék?</p> <p><i>A művészet</i></p>		

Miért fontos számunkra az, amit a művészek tesznek? Hozzánk melyik művészeti terület áll a legközelebb és miért?	
Fogalmak	Szertartás, vallási jelkép, ima, szent könyv, szent hely, tudomány, tudományos megismerés, művészet, művészi alkotás, világkép.

Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén	<p>A tanuló tisztában van az egészség megőrzésének jelentőségével, és tudja, hogy maga is felelős ezért.</p> <p>Tudatában van annak, hogy az emberek sokfélék, és elfogadja a testi és lelki vonásokban megnyilvánuló sokszínűséget.</p> <p>Képességeinek tükrében gondolkodik saját személyiségjegyein, törekszik vélekedéseinek és tetteinek utólagos értékelésére.</p> <p>Gondolkodik rajta, hogy mit tekint értéknek; tudja, hogy ez befolyásolja a döntéseit, és hogy időnként választania kell még a számára fontos értékek között is.</p> <p>Képes különféle szintű kapcsolatok kialakítására és ápolására; rendelkezik a konfliktusok kezelésének és az elkövetett hibák kijavításának néhány, a gyakorlatban jól használható technikájával.</p> <p>Fontos számára a közösséghez való tartozás érzése; képes elfogadni a közösségi normákat.</p> <p>Elfogadja a sajátjától eltérő véleményeket, szokásokat és kulturális, illetve vallási hagyományokat. Érzékeli, hogy a társadalom tagjai különféle körülmények között élnek, képes együttérzést mutatni az elesettek iránt, és lehetőségéhez mértén szerepet vállal a rászorulóknak segítségében. Megbecsüli a neki nyújtott segítséget.</p> <p>Tisztában van azzal, hogy az emberi tevékenység hatással van a környezet állapotára, és törekszik rá, hogy életvitelével minél kevésbé károsítsa a természetet. Ismeri a modern technika legfontosabb előnyeit és hátrányait.</p> <p>Tisztában van vele, hogy a reklámok a nézők befolyásolására törekcsenek.</p>
---	--

7–8. évfolyam

Az általános iskola szakaszzáró éveiben megnő azoknak a kérdéseknek a köre és bővül azoknak az élethelyzeteknek a sora, amelyekben a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók is önálló döntéseket hoznak – s ezzel együtt fokozódik a felelősségük önmagukkal, társaikkal és környezetükkel szemben.

Erre az életkorra új dimenziókkal bővül a fiúk és a lányok kapcsolata, s az ezzel összefüggő témák tanórai feldolgozása szerepet vállalhat a *testi és lelki egészségre*, illetve a *családi életre nevelés* általános céljainak megvalósításában. A témakörrel való foglalkozás különösen fontos a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók nevelése során, következésképpen az etika tanítási-tanulási folyamatában is.

A 7. évfolyamba lépve a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók is nagymértékben önálló használói a legkülönbözőbb technikai eszközöknek, sajnos nem mindig megfelelő kompetenciákkal felvértezve. Az etika órák keretében ebből kifolyólag központi helyet kell kapnia a *médiatudatosságra* nevelésnek – hangsúlyozva, hogy ez egyúttal fontos szelete az *állampolgárságra és demokráciára* nevelésnek, valamint a *kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái* fejlesztésének is.

A 7–8. évfolyamon a tanulók már érzékelik az egyes társadalmi csoportok lehetőségei és életesélyei közötti különbségeket, szembesülnek a *társadalmi igazságosság* kérdéskörébe sorolható problémákkal, és a gyógypedagógus segítségével képesek erről elgondolkodni. Következésképpen az etika órák keretében direkt formában is felvetődhetnek a kirekesztettség, az előítéletek, valamint a méltányosság kérdéseit feszegető témakörök. Az órai beszélgetéseknek hála ugyancsak lehetővé válik a *lelkiismeret* szociális dimenziójának a fejlődése.

Az életkorra jellemző *önállósodást, önállóságra törekvést* az iskola *véleményt, választást és döntést igénylő helyzetek* teremtésével tudja támogatni. Ebből az etika valós, vagy a valóságoshoz nagyon hasonló morális dilemmák mérlegeltetésével veheti ki a maga részét. Ekkoriban a dilemmák már hangsúlyosan célozhatják a *személyes jövőkép* kialakítását, valamint az *identitás* különféle dimenziókban való stabilizálódását. E folyamat kiegészítőjeként fontos szerepet kap az etika órákon annak a megerősítése, hogy másnak ugyanúgy joga van a saját identitáshoz, amelynek a szokásokban és vélekedésekben megnyilvánuló másságát tiszteletben kell tartani. Jelentős szerepet kap a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók nevelésénél az identitás lépésről-lépésre történő alakítása, különös tekintettel a fogyatékos állapotából adódó egyéni képességekre és készségekre.

Ebben a szakaszban kiemelt szerep juthat az órákon az adott konkrét témákhoz kapcsolódó *információk* különféle forrásokból való összegyűjtésének és rendszerezésének, a *mérlegelő gondolkodás fejlesztésének*.

7. évfolyam

Heti óraszám: 1 tanóra

Éves órakeret: 36 tanóra

Témakör	1. Ki vagyok én, és mi vezérli a tetteimet?	Javasolt óraszám: 5 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> A nyelv és nyelvhasználat, emberi kommunikáció témakörében szerzett alapvető anyanyelvi ismeretek. A tettek belső mozgatóerőivel kapcsolatos személyes tapasztalatok.</p> <p>Az önismeret fejlesztése a saját mozgatóerőkre való visszajelzés révén. Az önfogadás és az akarat erő fejlődésének támogatása. Ösztönzés a személyes értékválasztásra, és az ezzel járó feszültségek kezelésének gyakorlása.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Nyelv és gondolkodás</i> Gondolat, gondolkodás. Mi minden befolyásolja, hogy mit gondolok?</p> <p><i>Tudás és értelem</i> Érdeklődési kör.</p> <p><i>Ösztönzők és mozgatóerők</i> Tettek és döntések. Pozitív és a negatív érzések és érzelmek hatása testi, lelki állapotunkra. Vágyaim és céljaim.</p> <p><i>Érték és mérték</i> Mi igazán fontos az életemben?</p>		
Fogalmak	Nyelv, gondolkodás, szó, tudás, értelem, tehetség, érzés, érzelem, cél, döntés	

Témakör	2. Párkapcsolat és szerelem	Javasolt óraszám: 5 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> A párkapcsolatok terén szerzett személyes tapasztalatok</p> <p>Az egymás iránti felelősség érzésének felkeltése. A szexuális visszaélések veszélyeinek tudatosítása – különös tekintettel a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók esetleges kiszolgáltatottságával kapcsolatos lehetséges helyzetekre.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Vonzódás</i> A férfi-nő (fiú-lány) párkapcsolati vonzódásról. Szimpátiakapcsolatok – tapintatos jelzés és tapintatos háritás.</p>		

<p><i>Együttjárás</i> Szerelem. Párkapcsolat. Érettség és éretlenség. Párkapcsolati intimitás.</p> <p><i>Házasság, család és otthonteremtés</i> A házasság. A család.</p>	
Fogalmak	vonzás, taszítás, szerelem, nemi vágy, szexuális kapcsolat, házasság, család, gyerekvállalás, terhesség

Témakör	3. Egyén és közösség	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat: Formális és informális, iskolai és iskolán kívüli közösségekben szerzett személyes tapasztalatok.</i></p> <p>Az önismeret fejlesztése, valamint az önálló gondolkodás és cselekvés iránti igény fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Közösségeim</i> Saját csoportjaim. A csoportokban történő állandó változások. Szimpátiakapcsolatok – kötődések a csoporthoz. Mit helyes és mit nem helyes tenni az adott csoportban?</p> <p><i>Erőt adó közösség</i> Közösségi együttlét. Páros kapcsolatok és közösségi kapcsolatok – hasonlóságok és különbségek. Szerepem a közösségben.</p> <p><i>Korlátozó közösség</i> Önálló vélemény felvállalása az adott csoportban. Lehetőségek és következmények megbeszélése példákon keresztül.</p> <p><i>Szabadság és korlátozottság</i> Szabadság. Az egyén szabadsága. Alkalmazkodás. Választás. Segítségkérés. Engedelmisség. A jó és a rossz közötti választás.</p>		
Fogalmak	Csoport, közösség, önállóság, korlátozás, alkalmazkodás, engedelmisség, szabály, lelkiismeret, választás, bűn, erény, előítélet, tévhit.	

Témakör	4. Helyem a világban	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat: Az Európáról, a globalizációról és a multikulturális társadalmakról szerzett történelmi és földrajzi egyszerű ismeretelemek.</i></p> <p>A más kultúrák iránti nyitottság erősítése.</p>	

	A legfontosabb általános társadalmi normák funkciójának megértetése és a betartásukra vonatkozó igény elfogadtatása.
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek	
<p><i>Tágabb otthonunk: Európa</i> Az Európai Unió. Az Európai Unió jelképei. Hasonlóságok és különbségek az európai emberek között.</p> <p><i>Színesező társadalmak</i> Különböző kultúrák együttélése. Az etnikai konfliktusok megelőzésének lehetőségei.</p> <p><i>A társadalmi együttélés közös normái</i> Az együttélés szabályai a társadalomban. Törvények.</p> <p><i>Új technikák, új szabályok</i> A világháló kulturált használata. Alapvető etikai szabályok a világhálón.</p>	
Fogalmak	Európai Unió, menekült, befogadó ország, előítélet, etnikai konfliktus, az együttélés szabályai, szabályszegés, büntetés, megelőzés.

Témakör	5. Mi dolgunk a világban?	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> Az alkohol, a cigaretta és a drogok káros hatásaival kapcsolatos egészségügyi ismeretek.</p> <p>A személyes jövőkép kialakulásának segítése, az egyéni és közösségi boldogulást támogató értékek melletti elköteleződés támogatása.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Jól-lét és jólét</i> Öröm és bánat. Az öröm és bánat forrásai. Az életünkben megjelenő javak és lehetőségek. A javakhoz való ragaszkodás. A javakról történő lemondás. A pénz szerepe az ember életében.</p> <p><i>Boldogulás, boldogság</i> A jövőkép. Sikerek és kudarcok az emberi életpályán. A tanulás, a pénz, a munka és az emberi kapcsolatok életvezetéshez kapcsolódó szerepe. Különböző foglalkozások.</p> <p><i>A média és a valóság</i> Televízió, rádió, újság, világháló. Milyen képet kapunk a média által a valóságról? Tájékozódás az információk világában.</p>		
Fogalmak	Jólét, öröm, bánat, elégedettség, boldogság, boldogulás, vágy, remény, hiányérzet, elégedetlenség, boldogtalanság	

Témakör	6. Hit, világkép, világnézet	Javasolt óraszám: 7 óra
Előzetes tudás	<i>Vallásokhoz kapcsolódó, történelmi, jelenismereti, irodalmi és művészeti elemi ismeretek.</i>	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Tények és vélemények elkülönítése. Ismeretek a nagy világvallásokról.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Az ember mint értékelő és erkölcsi lény</i> Különbség tény és vélemény között. Igaz és hamis állítások.</p> <p><i>A nagy világvallások világgépe</i> A világvallások helye és szerepe. A jó és a rossz, a helyes és a helytelen fogalma.</p> <p><i>Párbeszéd és együttműködés</i> A különböző vallásokat követő emberek együttműködésének jelentősége.</p>		
Fogalmak	Tény, vélemény, állítás, értékelés, tévhit, előítélet, tízparancsolat, meggyőződés, világnézet, hit, vallás, erkölcsi tanítás.	

8. évfolyam

Heti óraszám: 1 tanóra
Éves órakeret: 36 tanóra

Témakör	1. Ki vagyok én, és mi vezérli a tetteimet?	Javasolt óraszám: 5 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p>Előzetes tudás, tapasztalat: <i>A nyelv és nyelvhasználat, emberi kommunikáció témakörében szerzett alapvető anyanyelvi ismeretek. A tettek belső mozgatóerőivel kapcsolatos személyes tapasztalatok.</i></p> <p>Az önismeret fejlesztése a saját mozgatóerőkre való visszajelzés révén. Az önellfogadás és az akaraterő fejlődésének támogatása. Ösztönzés a személyes értékválasztásra, és az ezzel járó feszültségek kezelésének gyakorlása.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Nyelv és gondolkodás</i> Mi minden befolyásolja, hogy mit gondolok?</p> <p><i>Tudás és értelem</i> Ki miben tehetséges?</p>		

<p><i>Ösztönzők és mozgatóerők</i> Lehet-e befolyásolni az érzelmeket? Vágyaim és céljaim. Mi az, ami akarattal elérhető, és mi az, ami nem? Hogyan hat ránk a siker és a kudarc?</p> <p><i>Érték és mérték</i> Melyek az én értékeim?</p>	
Fogalmak	siker, kudarc, felelősség, érzés, érzelem, igény, vágy, cél, döntés, akarat, érték.

Témakör	2. Párkapcsolat és szerelem	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> A nemi éréssel és a szaporodással kapcsolatos biológiai ismeretek. A párkapcsolatok terén szerzett személyes tapasztalatok.</p> <p>Az egymás iránti felelősség érzésének felkeltése. A szexuális visszaélések veszélyeinek tudatosítása – különös tekintettel a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott tanulók esetleges kiszolgáltatottságával kapcsolatos lehetséges helyzetekre.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Vonzódás</i> A serdülőkor. A serdülőkorban bekövetkező testi és lelki változások. A férfi-nő (fiú-lány) párkapcsolati vonzódásról. Szimpátiakapcsolatok – tapintatos jelzés és tapintatos háritás.</p> <p><i>Együttjárás</i> Szerelem. Párkapcsolat. Párkapcsolati intimitás. A párkapcsolatban rejlő örömforrások és konfliktusok. A diákszerelem szépsége.</p> <p><i>Házasság, család és otthonteremtés</i> Házasságkötés. A jó és a rossz házasság ismertetőjegyei. Családalapítás. Családtervezés.</p> <p><i>Visszaélés a nemiséggel</i> Prostitúció. Pedofília. Pornográfia. Szexuális bántalmazás. A felsorolt fogalmak ismertetőjegyeinek feldolgozása, megbeszélése. Hogyan lehet elkerülni, hogy ilyesminek az áldozataivá váljunk? Hol lehet segítséget kérni ilyen jellegű fenyegettség esetén? Mi a teendő, ha egy társunkat ilyen veszély fenyegeti?</p>		
Fogalmak	Nemi érés, vonzás, taszítás, szerelem, nemi vágy, szexuális kapcsolat, házasság, család, gyerekvállalás, terhesség, prostitúció, pornográfia, szexuális bántalmazás, áldozat.	

Témakör	3. Egyén és közösség	Javasolt óraszám: 5 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> Formális és informális, iskolai és iskolán kívüli közösségekben szerzett személyes tapasztalatok.</p> <p>Az önismeret fejlesztése, valamint az önálló gondolkodás és cselekvés iránti igény fejlesztése.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Közösségeim</i> Szimpátiakapcsolatok – kötődések a csoporthoz. Különböző csoportok – különböző viselkedési elvárások. Mit helyes és mit nem helyes tenni az adott csoportban?</p> <p><i>Erőt adó közösség</i> Szerepem a közösségben. Hogyan tudja az egyén segíteni a csoportot? Miképpen tudja a csoport segíteni az egyént?</p> <p><i>Korlátozó közösség</i> Önálló vélemény felvállalása az adott csoportban. Lehetőségek és következmények megbeszélése példákon keresztül.</p> <p><i>Szabadság és korlátozottság</i> Szabadság. Az egyén szabadsága. Alkalmazkodás. Választás. Szabályhoz kötődés és lelkiismeret. Az előítélet és megnyilvánulási formái.</p>		
Fogalmak	Csoport, közösség, önállóság, korlátozás, alkalmazkodás, engedelmesség, szabály, lelkiismeret, választás, bűn, erény, előítélet, tévhit.	

Témakör	4. Helyem a világban	Javasolt óraszám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> Az Európáról, a globalizációról és a multikulturális társadalmakról szerzett történelmi és földrajzi egyszerű ismeretelemek.</p> <p>Az európai identitás kialakulásának támogatása a tanulóknál.</p> <p>A más kultúrák iránti nyitottság erősítése.</p> <p>A legfontosabb általános társadalmi normák funkciójának megértése és a betartásukra vonatkozó igény elfogadtatása.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Színesedő társadalmak</i> A munkavállalás lehetőségei külföldön.</p> <p><i>A társadalmi együttélés közös normái</i> A szabály- és törvényszegés büntetése a társadalomban. Bűnmegelőzés. Büntetés. Jóvátétel.</p>		

<p><i>Új technikák, új szabályok</i> A világháló kulturált használata. Alapvető etikai szabályok a világhálón.</p>	
Fogalmak	Európai Unió, menekült, befogadó ország, előítélet, etnikai konfliktus, az együttélés szabályai, szabályszegés, büntetés, megelőzés.

Témakör	5. Mi dolgunk a világban?	Javasolt óraszám: 5 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás, tapasztalat:</i> Az alkohol, a cigaretta és a drogok káros hatásaival kapcsolatos egészségügyi ismeretek.</p> <p>A személyes jövőkép kialakulásának segítése, az egyéni és közösségi boldogulást támogató értékek melletti elköteleződés támogatása.</p>	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Jól-lét és jólét</i> A testi és lelki egészség szerepe az ember életében.</p> <p><i>Boldogulás, boldogság</i> Mindennapi feszültségoldás – hasznos és káros lehetőségek.</p> <p><i>A média és a valóság</i> Hiteles és hiteltelen információk megkülönböztetése.</p>		
Fogalmak	drog, alkohol, függőség, értelmes élet, média, befolyásolás, hitelesség.	

Témakör	6. Hit, világkép, világnézet	Javasolt óraszám: 8 óra
Előzetes tudás	Vallásokhoz kapcsolódó, történelmi, jelenismereti, irodalmi és művészeti elemi ismeretek.	
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	Tények és vélemények elkülönítése. Ismeretek a nagy világvallásokról.	
Fejlesztési ismeretek és tevékenységek		
<p><i>Az ember mint értékelő és erkölcsi lény</i> Tévhit és előítéletek - mi járul hozzá ezek fenntartásához, és mi segíti elő megszüntetésüket?</p> <p><i>Párbeszéd és együttműködés</i> A különböző vallásokat követő emberek együttműködésének jelentősége.</p>		
Fogalmak	Tény, vélemény, állítás, értékelés, tévhit, előítélet, tízparancsolat, meggyőződés, világnézet, hit, vallás, erkölcsi tanítás.	

<p>Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>A tanuló megérti, hogy az ember egyszerre biológiai és gondolkodó lény, aki alkalmas tanulásra és mások megértésére.</p> <p>Életkorának és képességeinek megfelelő szinten ismeri önmagát.</p> <p>Nyitott más kultúrák értékeinek megismerésére és befogadására.</p> <p>Képességeinek megfelelő szinten elképzei saját jövőjét; tudja, hogy céljai eléréséért erőfeszítéseket kell tennie.</p> <p>Életkorának és mentális képességének megfelelő szinten tudja, hogy minden döntés szabadsága egyúttal felelősséggel is jár.</p> <p>Ismeretei vannak a függőséget okozó szokások súlyos következményeiről.</p> <p>Irányítás mellett ismereteket szerez a közvetlen környezetében jelenlevő hagyományokról, az emberi- és a társas kapcsolatok természetéről, az erkölcsről, a világvallásokról, a kereszténység európai hagyományairól.</p> <p>Képes megkülönböztetni a helyes és helytelen emberi cselekedeteket.</p> <p>A tisztelet, szeretet, megbecsülés fogalmáról elképzelésekkel rendelkezik, melyet saját segítőkész magatartásával támaszt alá.</p>
--	---

OSZTÁLYFŐNÖKI ÓRA (KÖZÖSSÉGI NEVELÉS)

Az osztályfőnöki órák sajátos szerepet töltenek be a tantárgyak rendszerében. A tanulók közösségi életének fórumaként segíti a tanulók megismerését, az egyéni sajátosságokhoz illeszkedő személyiségfejlesztést, valamint a közösségi életre nevelést.

A tantárgy tematikai egységei szorosan kapcsolódnak a fejlesztési területekhez: közösség és személyiség – erkölcsi nevelés, önismeret és társas kultúra fejlesztése, családi életre nevelés; tanulás és munka – a tanulás tanítása, pályaorientáció; ember és társadalom – állampolgárságra, demokráciára nevelés, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, nemzeti öntudat, hazafias nevelés; egészséges életmód – testi, lelki egészség, médiatudatosság.

Az osztályfőnöki órán folyó munka hozzájárul – az egyéni szükségletek mentén – az énkép, az önértékelés alakításához, a közösen kialakított magatartási és viselkedési szokások elsajátításához, az önbizalom, az öntudatos és a környezetért is felelős magatartás, a világgal szembeni pozitív beállítódás, a demokrácia tisztelete, a tolerancia, az őszinte kommunikáció, az értelmes kockázatvállalás attitűdjeinek kialakulásához.

Biztosítani kell a szociális érzékenység légkörét, a konfliktusok kezelésének konkrét megoldásait segítő feladatokat. Lehetőséget kell teremteni a serdülőkor testi-lelki változásaival kapcsolatos saját élmények, vélemények megvitatására.

A halmozottan fogyatékos, mozgáskorlátozott tanulók esetében kiemelt jelentősége van annak, hogy a tanulók közvetlen és közvetett úton is szerezzenek tapasztalatokat a felelős állampolgári viselkedésről, a környezettudatos, fenntartható fejlődésről. Olyan helyzetek megteremtése is feladat, melynek során felkészítjük a tanulókat a felnőtt életre. Tapasztalatokat gyűjthetnek a munka világáról, a szakmákról, segíthetjük a pályaválasztásukat, a reális életcélok megfogalmazását, célkitűzését.

Az osztályfőnöki órák a tantervi tartalmakon túl jelentős színterei az aktuális kérdések, események feldolgozásának.

Az osztályfőnöki órák során is alkalmazni kell a kommunikációjukban akadályozott tanulók esetében személyre szabott AAK eszközeit. Az AAK megsegítést nem igénylő tanulók is gyakorolják, használják a tanórákon és a közösségi eseményeken ezt a kommunikációs formát, hogy képesek legyenek társaikkal gondolataikat megosztani, tudjanak egymásra megfelelően reagálni.

A témák tárgyalásánál előnyben kell részesíteni a sokoldalú megközelítést, a megértést támogató, adekvát képi feldolgozás – például PCS átdolgozás – segítségével.

5–6. évfolyam

A két évfolyam fókuszában az áll, hogy a tanulói aktivitást serkentő módszerek alkalmazásával támogassa a tanulók önmagukért és a társaikért való felelősségvállalását, annak megélését, hogy a társak és az egyén egymásra vannak utalva, ennek következményeként a másokért vállalt felelősséget átérzik, vállalásaikért helyt állnak, elfogadják, hogy a szabályok értük és a közösség védelméért vannak.

A tanulók felismerik jellemző tulajdonságaikat, jártasságot szereznek a konfliktuskezelés demokratikus technikáinak alkalmazásában. Segítséggel keresnek olyan, az egyéni jellemzőikhez illeszkedő kikapcsolódási formákat, szabadidős tevékenységeket, amelyek hozzásegítik őket a testi, lelki egészség megőrzéséhez. Képesek lesznek arra, hogy felismerjék és segítséggel megfogalmazzák érdeklődési körüket, amelyeket hozzá tudnak rendelni egyes tevékenységekhez, foglalkozásokhoz.

Az osztályfőnöki órák a családban vagy az otthoni közösségben betöltött szerepekre, az ott tapasztalt tevékenységrendszerre, és az egyes szerepekhez illeszkedő felelősségvállalás jellemzőire fókuszálnak.

5. évfolyam

Heti óraszám: 1 tanóra

Éves órakeret: 36 tanóra

Témakör	1. Közösség és személyiség	Javasolt óraszám: 13 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás: Az én és mások reláció felismerése, az évfolyamszintű társas kapcsolatok alakulásának figyelemmel kísérése, megállapítások, észrevételek megtétele. Az iskolai szabályok betartásának, a szabályok alkalmazásának képessége.</i></p> <p>Megfigyelőképesség fejlesztése, a tanuló saját viselkedésének, reakcióinak, cselekedeteinek önmegfigyelésen alapuló értékelése.</p> <p>Kommunikáció, véleménynyilvánítás képességének fejlesztése. A kulturált vita és konfliktuskezelés készségeinek fejlesztése.</p> <p>Beleérző képesség, tolerancia fejlesztése, a saját és a mások cselekedeteiért érzett felelősségérzet felkeltése. Kooperatív technikák alkalmazása.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok: nyitottság, együttműködés, kommunikáció, figyelem, empátia, önkifejezés, véleményalkotás és -nyilvánítás, vitakészség, felelősség.</i></p>	
<p>Fejlesztési ismeretek</p>		<p>Fejlesztési tevékenységek</p>
<p>1. Önismeret: tulajdonság, viselkedés, önmegfigyelésen alapuló felismerés, befolyásolás</p> <p>2. Közösségek, amelyekben élék: iskola, évfolyam, család</p>	<p>Saját élmények gyűjtése, feldolgozása.</p> <p>Tulajdonságlista készítése, értelmezése segítségével.</p> <p>Az évfolyam mint közösség.</p> <p>A közösségi élet szabályai.</p> <p>Drámajátékok: konfliktus, vita, feloldás, megbeszélés.</p> <p>Társas kapcsolatok az évfolyamban, a kapcsolatok kialakulása, változásai, alapvető illemszabályok</p>	

	<p>betartása.</p> <p>A család mint egység, kapcsolatok, szerepek, feladatok.</p> <p>Helyem az évfolyamközösségben, a családban, lakókörnyezetemben.</p> <p>A közösség céljai, feladatai, az együttműködő közösség, a közös célok elérésének segítő és akadályozó tényezői.</p> <p>Együttműködésen, munkamegosztáson alapuló ismeretszerzés.</p> <p>Őszinteség, segítőkészség.</p> <p>Helyzetgyakorlatok, szituációs játékok.</p>
Fogalmak	Önismeret, tulajdonság, viselkedés, társas kapcsolat, vélemény, együttműködés, érték, elfogadás, viszony, szabálykövetés.

Témakör	2. Tanulás és munka	Javasolt óraszám: 6 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Az önmegfigyelés, mások megfigyelése alapján megállapítások megtétele, következtetések levonása. Irányított, önálló tanulás, munkavégzés képessége. Különböző foglalkozások ismerete.</i></p> <p>A tanulás iránti motiváció, pozitív attitűd fejlesztése.</p> <p>Az önállóság iránti igény, a felelősségérzet fejlesztése, erősítése.</p> <p>Egyéni tanulási módszerek alkalmazásának alapozása, fejlesztése.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> együttműködés, bizalom, önkifejezés, kitartás.</p>	
	Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
	<p>1. A tanulás: motívumok, a tanulást segítő és nehezítő tényezők. A tanulás tervezése</p> <p>2. A munka: munkavégzés a családban, lakóközösségben, az iskolában.</p> <p>A munka és a személyiség, siker és kitartás a munkában.</p> <p>A tanulás és a munka értékelése, önértékelés, külső értékelés.</p>	<p>A különböző tantárgyak tanulását segítő speciális ötletek, eljárások bemutatása.</p> <p>Tanulási szokások, módok, technikák, az önismereten alapuló tanulási módszerek kialakítása, kimunkálása, a tantárgyankénti speciális tanulási technikák alkalmazása.</p> <p>A tanulás megtervezése, célkitűzések segítségével történő megfogalmazása, folyamatos értékelés.</p> <p>Kedvelt tevékenységek.</p> <p>Önkéntesség, segítség másoknak.</p>
Fogalmak	Figyelem, koncentráció, értékelés, önértékelés, tervezés, szervezés, választás.	

Témakör	3. Én és a társadalom	Javasolt óraszám: 8 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: A tanuló ismeri az egyes társadalmi szinteket. Ismeri a különböző közösségeket.</i></p> <p>Együttműködésen alapuló aktív részvétel a különböző szinteken zajló társadalmi eseményekben. Egymásra figyelem, alkalmazkodás</p>	

	erősítése különböző közösségekben. <i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> konstruktív kommunikáció, tolerancia, bizalom, együttérzés, a közvetlen környezet értékeihez való ragaszkodás, érdeklődés az életkorának megfelelő állampolgári szerepvállalás iránt.
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
Életem színterei: az otthon, az iskola, a lakóhely – A családban: a család fogalma, típusai, tagjai, feladatai – Egyéb lakókörnyezet jellemzői – Az iskolában: közösségek, szerepek, feladatok	Munkamegosztás a családban, szokások, ünnepek a családban. Alkalmazkodás az iskola rendjéhez, társakhoz, tanárokhoz; az iskola törvénye: a Házirend; az iskola hagyományainak megismerése, ápolása. Az iskolai és otthoni élet összehasonlítása. Egyezőségek, különbségek, ezek eredete, a különbségek elfogadása. A helyi társadalmi eseményekről tájékozódás a médiumokon keresztül, személyes részvétel. Nemzeti ünnepeink: március 15.; augusztus 20.; október 23.
Fogalmak	Család, családtag, családi és nemzeti ünnep, hagyományápolás, érték.

Témakör	4. Egészséges életmód	Javasolt óraszám: 9 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: A tanuló ismeri legjellemzőbb tulajdonságait. Különbséget tesz pozitív és negatív tulajdonságok, viselkedések között. Fogékony mások véleményére, képes kulturált véleményalkotásra. Képes megfigyelni érzéseit, nyitott mások érzései iránt. Ismeri az egészséges táplálkozás, a sport és a mindennapos testmozgás jelentőségét.</i></p> <p>A lelki egészség (mentálhigiéné) iránti igény felkeltése, ennek kialakításához és megőrzéséhez szükséges készségek, képességek kialakítása.</p> <p>Az egészségmegőrzés igényének kialakítása, az egészségkárosító szokások kialakulásának megelőzése.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> önismeret, önértékelés, akarat erő, válogatás, rendszerezés, ok-okozati összefüggéslátás.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
Lelki egészség: énerősítés, belső egyensúly. Testi egészség: étkezés, testedzés, sport-testmozgás, kikapcsolódás, regenerálódás.	<p>Önmaga bemutatása, „ez vagyok – ez voltam”: fotók a múlttól, a családról, a gyermekkorról. Adatok gyűjtése önmagáról.</p> <p>Pozitív tulajdonság, képesség. Helyzetgyakorlatok, szituációs játékok. A lélek egészsége, stressz, veszélyek. A segítség, a segítség szerepe, a segítségkérés formái, a hozzá kapcsolódó viselkedés. Választás és döntés, azok következményeinek megbeszélése. Irodalmi vagy egyéb példák gyűjtése segítséggel csoportmunkában, azok</p>	

	közös feldolgozása. Dramatikus játék.
Fogalmak	Én-énerő, lelki egészség, testi egészség, akaraterő, stressz, kikapcsolódás, segítségkérés.

6. évfolyam

Heti órászám: 1 tanóra

Éves órakeret: 36 tanóra

Témakör	1. Közösség és személyiség	Javasolt órászám: 13 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás:</i> Az én és mások reláció felismerése, az évfolyamszintű társas kapcsolatok alakulásának figyelemmel kísérése, megállapítások, észrevételek megtétele. Az iskolai szabályok betartásának, a szabályok alkalmazásának képessége.</p> <p>Megfigyelőképesség fejlesztése, a tanuló saját viselkedésének, reakcióinak, cselekedeteinek önmegfigyelésen alapuló értékelése.</p> <p>Kommunikáció, véleménynyilvánítás képességének fejlesztése. A kulturált vita és konfliktuskezelés készségeinek fejlesztése.</p> <p>Beleérző képesség, tolerancia fejlesztése, a saját és a mások cselekedeteiért érzett felelősségérzet felkeltése. Kooperatív technikák alkalmazása.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> nyitottság, együttműködés, kommunikáció, figyelem, empátia, önkifejezés, véleményalkotás és -nyilvánítás, vitakészség, felelősség.</p>	
	Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
	<ol style="list-style-type: none"> Önismeret: tulajdonság, viselkedés, önmegfigyelésen alapuló felismerés, befolyásolás Közösségek, amelyekben élnek: iskola, évfolyam, család, lakóközösség. 	<p>A közösség céljai, feladatai, az együttműködő közösség, a közös célok elérésének segítő és akadályozó tényezői.</p> <p>Együttműködésen, munkamegosztáson alapuló ismeretszerzés.</p> <p>Felelősségtudat, lelkiismeretesség a társainkhoz, a családtagokhoz fűződő viszonyban.</p> <p>Őszinteség, segítőkészség. Helyzetgyakorlatok, szituációs játékok.</p>
Fogalmak	Önismeret, tulajdonság, viselkedés, társas kapcsolat, vélemény, együttműködés, érték, elfogadás, viszony, szabálykövetés.	

Témakör	2. Tanulás és munka	Javasolt órászám: 7 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás:</i> Az önmegfigyelés, mások megfigyelése alapján megállapítások megtétele, következtetések levonása. Irányított, önálló tanulás, munkavégzés képessége. Különböző foglalkozások ismerete.</p> <p>A tanulás iránti motiváció, pozitív attitűd fejlesztése.</p> <p>Az önállóság iránti igény, a felelősségérzet fejlesztése, erősítése.</p> <p>Egyéni tanulási módszerek alkalmazásának alapozása, fejlesztése.</p>	

	<i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> együttműködés, bizalom, önkifejezés, kitartás.	
	Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
	<p>1. A tanulás: motívumok, a tanulást segítő és nehezítő tényezők. A tanulás tervezése, egyéni tanulási stílus, tanulási stratégiák.</p> <p>2. A munka: munkavégzés a családban, az iskolában. A munka és a személyiség, siker, kitartás a munkában. A tanulás és a munka értékelése, önértékelés, külső értékelés.</p>	<p>A különböző tantárgyak tanulását segítő speciális ötletek, eljárások bemutatása.</p> <p>Tanulási szokások, módok, technikák, az önismereten alapuló tanulási módszerek kialakítása, kimunkálása, a tantárgyankénti speciális tanulási technikák alkalmazása.</p> <p>A tanulás megtervezése, következtetések, változtatások, célkitűzések segítségével történő megfogalmazása. Folyamatos értékelés.</p> <p>Különböző foglalkozások ismerete, a végzésükhöz szükséges tudáselemek összegyűjtése, elemzése segítségével.</p> <p>Kedvelt tevékenységek, összefüggések ezek és egyes foglalkozások között (pályatükör).</p>
Fogalmak	Figyelem, koncentráció, értékelés, önértékelés, tervezés, szervezés, választás.	

Témakör	3. Én és a társadalom	Javasolt óraszám: 8 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás:</i> A tanuló ismeri és egymástól jól elkülöníti az egyes társadalmi színtereket. Felismeri helyét és ismeri szerepeit a különböző közösségekben.</p> <p>Együttműködésen alapuló aktív részvétel a különböző színtereken zajló társadalmi eseményekben. Egymásra figyelés, alkalmazkodás erősítése különböző közösségekben.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> konstruktív kommunikáció, tolerancia, bizalom, együttérzés, a közvetlen környezet értékeihez való ragaszkodás, érdeklődés az életkorának megfelelő állampolgári szerepvállalás iránt.</p>	
	Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
	<p>Életem színterei: az otthon, az iskola, a lakóhely</p> <ul style="list-style-type: none"> – A családban: a család fogalma, típusai, tagjai, feladatai – Egyéb lakóköznyezet jellemzői – Az iskolában: közösségek, szerepek, feladatok – A lakóhelyen: helyi társadalmi események, a részvétel lehetőségei 	<p>A család és annak szerepe az egyén egészséges, harmonikus fejlődésében; a család feladatai: szeretet, érzelmi biztonság.</p> <p>A helyi társadalmi eseményekről tájékozódás a médiumokon keresztül, személyes részvétel.</p> <p>Nemzeti ünnepeink: március 15.; augusztus 20.; október 23., az ünnepek helyi aktualitásai, helytörténeti vonatkozások, történelmi emlékhelyek megismerése, személyes részvétel.</p> <p>A lakóhelyi környezet kulturális értékei, hagyományai, természeti kincsei, a megóvás</p>

	felelőssége. Az összefogás jelentősége az értékek védelme érdekében.
Fogalmak	Család, lakóközösség, családtag, családi és nemzeti ünnep, hagyományápolás, érték.

Témakör	4. Egészséges életmód	Javasolt óraszám: 8 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: A tanuló ismeri legjellemzőbb tulajdonságait. különbséget tesz pozitív és negatív tulajdonságok, viselkedések között. Fogékony mások véleményére, képes kulturált véleményalkotásra. Képes megfigyelni érzéseit, nyitott mások érzései iránt. Ismeri az egészséges táplálkozás, a sport jelentőségét.</i></p> <p>A lelki egészség (mentálhigiéné) iránti igény felkeltése, ennek kialakításához és megőrzéséhez szükséges készségek, képességek kialakítása.</p> <p>Az egészségmegőrzés igényének kialakítása, az egészségkárosító szokások kialakulásának megelőzése.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> önismeret, önértékelés, akaraterő, válogatás, rendszerezés, ok-okozati összefüggéslátás.</p>	
Fejlesztési ismeretek		Fejlesztési tevékenységek
<p>Lelki egészség: énerősítés, belső egyensúly.</p> <p>Testi egészség: étkezés, testedzés, sport, mindennapos testmozgás, kikapcsolódás, regenerálódás.</p>		<p>A lélek egészsége, stressz, veszélyek. A segítség, a segítség szerepe, a segítségkérés formái, a hozzá kapcsolódó viselkedés.</p> <p>A test, lelki egészséget veszélyeztető szokások, szenvedélyek.</p> <p>Esetek, filmélmények megvitatása.</p> <p>Viselkedésszabályozás a lelki egészség megőrzése érdekében.</p> <p>Szabadidő eltöltésének, a személyiséget építő lehetőségeinek felismertetése, kikapcsolódás, stresszoldás, szórakozás, tanulás.</p> <p>Választás és döntés, azok következményeinek megbeszélése.</p> <p>Irodalmi és egyéb példák gyűjtése csoportmunkában, azok közös feldolgozása.</p> <p>Dramatikus játék.</p> <p>Építem önmagam: egészséges életrend, napirend, szellemi, fizikai munka, a feltöltődés helyes aránya, igényes szórakozás, sport/testmozgás, a test és lélek egyensúlya.</p>
Fogalmak	Én-énerő, lelki egészség, testi egészség, akaraterő, stressz, kikapcsolódás, segítségkérés.	

<p>Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén</p>	<p>Fejlődött a tanuló önismerete, reális önértékelése. Kialakult a nyitottság a társas kapcsolatokra, fejlődött a szociális érzékenység. Felelősséget érez cselekedeteiért, vállalásaiért, megfelelően érzékeli és értékeli a sikert, a kudarcot. Felismeri az iskolai konfliktusokat, törekszik a megoldásra. Megszilárdul az iskolai követelmények szerinti normatartás. Tanulását (segítséggel) megtervezi. Felkészüléséhez figyelembe veszi az előzetes értékeléseket, tapasztalatokat. Különbséget tesz kedvelt és kevésbé kedvelt tevékenységek között, elfogadja, hogy nem csupán a kedvelt tevékenységeket kell elvégezni. Fokozódott kitartása, fejlődött felelősségérzete, feladattudata. Ismeri és tiszteli a közösségi hagyományokat, minél aktívabban részt vesz ápolásukban. Közvetlen környezete természeti és kulturális értékeit ismeri, megóvásukban minél aktívabban részt vesz. Ismeri a lelki és testi egészségmegőrzés számára legcélravezetőbb technikáit. Különbséget tud tenni pozitív és negatív tulajdonságok között. Képes erőfeszítéseket tenni, akarati tényezőket mozgósítani a változásért, a változtatásért. Elfogadja, hogy vannak olyan helyzetek, amikor segítséget kell kérni.</p>
--	---

7–8. évfolyam

A tanulókat aktivizáló módszerek megtartásával az osztályfőnöki órák sajátos szerepet töltenek be annak támogatásában, hogy a tanulók megértsék a törvények szerepét mindennapi életünkben, elfogadják azok szükségszerűségét, az értékek és a szabályok viszonylagosságát. Helyzeteket kell teremteni ahhoz, hogy tudjanak érvelni, meggyőzni, mások véleményét elfogadva kiállni meggyőződésük mellett, vagy elvetni azt. Átérezhessék a felelősségvállalás jelentőségét, felismerjék, hogy kiknek tudnak segítséget nyújtani.

A halmozottan fogyatékos, mozgássérült tanulók esetében kiemelt jelentősége van a pályorientáció támogatásának, annak, hogy tájékozódjanak a továbbtanulással kapcsolatban, segítséggel ismerjék fel érdeklődési körüket, összeegyeztessék azt a (szakma)tanulási lehetőségekkel.

7. évfolyam

Heti óraszám: 1 tanóra

Éves órakeret: 36 tanóra

Témakör	1. Közösség és személyiség	Javasolt óraszám: 10 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás: Önismeret, a tanuló saját legjellemzőbb tulajdonságainak ismerete, készség a változásra, a változtatásra. A szabálykövetés fontosságának belátása. Közösségi feladatok vállalása, teljesítés értékelése.</i></p> <p>A vitakészség fejlesztése, érvelés, meggyőzés, mások véleményének elfogadása, kiállás a meggyőződés mellett/elvetés. Az előítéletes magatartás, a sztereotip megnyilvánulások észrevétele, annak a felismerése, hogy a sztereotípiák kialakulásában nagyon fontos szerepet tölt be a viselkedésünk.</p> <p>Az egyéni és a közösségi érdek viszonyának, a szabályok, törvények szerepének mindennapi életünkben, az értékek és a szabályok viszonylagosságának, a normakövetés fontosságának felismertetése. A felelősségvállalás, a segítségnyújtás képességének fejlesztése. Segítségelfogadás képességének továbbfejlesztése.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> önállóság, kreativitás, bizalom, önbizalom, önbecsülés, konfliktuskezelés, problémamegoldó képesség, konszenzusképesség, kudarcátűrés, elfogadás.</p>	
<p>Fejlesztési ismeretek</p>		<p>Fejlesztési tevékenységek</p>
<p>1. Önismeret. 2. A társas kapcsolatok szerepe a közösségben. – Iskolai közösségek – A családi közösség, lakóközösség – Közösségi élet a helyi társadalomban.</p>		<p>A helyes önértékelés kialakítása bírálat, önbírálat alapján. A bírálat segítő aspektusainak elfogadása. Elvárások önmagával és mások elvárásai a tanulóval szemben. Saját korlátainak a megismerése, felismerése. Megbeszélés: csoportok az évfolyamban, klikkek és barátok; sztárok és magányosok. Kortárs csoportok: konfliktusok csoporton belül,</p>

	<p>csoporthelyzet, alkalmazkodás, tűrőképesség fogalmainak tisztázása.</p> <p>Egyéni képességek a közösség szolgálatában, kooperáció fontosságának, az egymásra utaltságnak a felismertetése.</p> <p>A család, a lakóközösség, érzelmi védetség.</p> <p>Konfliktusok a családban/lakóközösségben, a türelem, megértés, odafigyelés szerepe a konfliktus kezelésében, feloldásában.</p> <p>Az emberi együttélés írott és íratlan szabályai, a szabályok megszegésével járó következmények.</p> <p>A megfelelően kialakult értékek, magatartási normák megerősítése;</p> <p>A diákönkormányzat működése az évfolyamban és az iskolában.</p>
Fogalmak	Empátia, tolerancia, konfliktus- és kudarc-tűrő-képesség, egyéni képesség, egyéni érdek, közösségi érdek, egyéni cél, közösségi cél, elvárás, változás, változtatás, közéletiség, demokrácia, elfogadás, együttműködési készség.

Témakör	2. Tanulás és munka	Javasolt óraszám: 10 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: A tanuló képes önálló tanulásra/tanulásához segítség kérésére. Ismeri az életében reálisan választható foglalkozások jellemzőit. Pozitív attitűddel rendelkezik a pályaválasztáshoz, a munka világának megismeréséhez.</i></p> <p>A tanulás időbeosztásának, a fegyelemnek, a kitartás képességének fejlesztése.</p> <p>A tanulás pozitív, az életet gazdagító tevékenységként való elfogadtatása, belső készletés a tanulásra.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> alkalmazkodóképesség, rugalmasság, kitartás, kudarc-tűrés.</p>	
	Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
	<p>1. Tanulás: önértékelés, célkitűzések, tervek és végrehajtás.</p> <p>2. Pályaválasztás, illetve az életpálya tervezése.</p>	<p>Helyzetelemzés és célmeghatározás a tanulók önértékelése alapján.</p> <p>Érdeklődés, jellem, motiváció a pályaválasztásban, illetve az életpálya tervezésében.</p> <p>Pályaválasztási, és az életpályára vonatkozó elképzelések, érdeklődési területek, vonzódások.</p>
Fogalmak	Célkitűzés, terv, teljesítmény, munkavégzés, életpálya, pályaválasztás.	

Témakör	3. Én és a társadalom	Javasolt óraszám: 8 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás: A tanuló ismeri a társadalom különböző egységeit, az ember társadalomban való létezésének alapjait, alapvető törvényszerűségeit (iskolai, családi környezetében ismeri a szabályok szükségességét). Jól tájékozódik közvetlen környezetében a természeti és kulturális értékekben.</i></p> <p>Az állampolgárság, a demokrácia fogalmak lényegi tartalmi elemeinek felismertetése saját tapasztalatok, élmények alapján. A demokratikus döntéshozásban való részvétel lehetőségeinek, alapvető szabályainak megismertetése, gyakoroltatása. A lakóhelyhez, az országhoz való tartozás érzése, az identitástudat erősítése.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> érdeklődés, médiumokból való tájékozódás, értékek felismerése, hagyományörzés, elfogadó viszonyulás mások véleményéhez, a változáshoz.</p>	
	<p>Fejlesztési ismeretek</p>	<p>Fejlesztési tevékenységek</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Állampolgárság: jogok és kötelességek 2. Mindennapi demokrácia 3. Értékeink, védelmük 	<p>„Állampolgár vagyok”, joggyakorlás és kötelesség-végrehajtás egyensúlyának bemutatása.</p> <p>Az iskolai önkormányzat tevékenységében való minél aktívabb részvétel.</p> <p>Vélemények megfogalmazása segítséggel.</p> <p>Döntés-előkészítő folyamatokban való minél aktívabb részvétel.</p> <p>Kulturális örökségünk, amire, akikre büszkék lehetünk.</p> <p>Magyarország leggyakrabban látogatott idegenforgalmi nevezetességei, földrajzi helyek, nemzeti parkjaink: képek gyűjtése, rendszerezés, filmek elemzése segítséggel.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Állampolgár, jog, kötelesség, demokrácia, döntés, kulturális örökség, természetvédelem.</p>	

Témakör	4. Egészséges életmód	Javasolt óraszám: 8 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás: A tanuló érzéseiben, viselkedésében felismeri a pozitívumokat, negatívumokat egyaránt, nyitott a változásra, változtatásra. Ismer különböző technikákat a lelki és testi megőrzés érdekében.</i></p> <p>A serdülőkor legjellemzőbb testi-lelki változásainak felismertetése, a lelki nehézségek, sérelmek kezelésének képessége.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> önmegfigyelés, véleménynyilvánítás, konfliktuskezelés, empátia, tolerancia, elfogadás, erkölcs.</p>	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
<ol style="list-style-type: none"> 1. A serdülőkor testi, lelki jellemzői. 2. Konfliktusok a családban, lakóközösségben. 3. Kortárs csoportok. 4. A lelki és testi egészség összefüggései. 	<p>A serdülőkor biológiai és higiéniai problémái, a serdüléssel járó biológiai és pszichológiai változások, önmaga változásának, alakulásának leírása.</p> <p>Nyitottság, zárkózottság.</p> <p>Családi, lakóközösségen belüli konfliktusok (generációs, életmódbeli, szokásokból eredő), megoldások keresése segítséggel.</p> <p>Kortárs konfliktusok: rivalizálás különböző területei.</p> <p>Konfliktuskezelési technikák gyakorlása: vita, meggyőzés, konfrontáció. Empátia, elfogadás, tolerancia. Szituációs játékok.</p> <p>Testkultúra a serdülőkorban, ízlés, egyéni stílus.</p> <p>Ismerkedés – kapcsolatteremtés, kortársak azonos érdeklődése.</p> <p>Párkapcsolat, a kapcsolatteremtés feltételei, az ismerkedés illemtana. Szituációs játékok, helyzetgyakorlatok.</p> <p>A testi egészség érdekében tett erőfeszítések, helyes táplálkozás, sport, testmozgás, pihenés, kikapcsolódás. Anyaggyűjtések különböző médiumokból csoportmunkában.</p>
<p>Fogalmak</p>	<p>Viselkedés, konfliktus, belátás, megértés, vita, egészségmegőrzés, higiénia.</p>

8. évfolyam

Heti óraszám: 1 tanóra
Éves órakeret: 36 tanóra

Témakör	1. Közösség és személyiség	Javasolt óraszám: 12 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: Önismeret, a tanuló saját legjellemzőbb tulajdonságainak ismerete, készség a változásra, a változtatásra. Tudatos szabálykövetés képessége. Közösségi feladatok vállalása, teljesítés értékelése</i></p> <p>A vitakészség fejlesztése, érvelés, meggyőzés, mások véleményének elfogadása, kiállás a meggyőződés mellett/elvetés. Az előítéletes magatartás, a sztereotip megnyilvánulások észrevétele, annak a felismerése, hogy a sztereotípiák kialakulásában nagyon fontos szerepet tölt be a viselkedésünk.</p> <p>Az egyéni és a közösségi érdek viszonyának, a szabályok, törvények szerepének mindennapi életünkben, az értékek és a szabályok viszonylagosságának, a normakövetés fontosságának felismertetése. A felelősségvállalás, a segítségnyújtás képességének fejlesztése. Segítségelfogadás képességének továbbfejlesztése.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> önállóság, kreativitás, bizalom, önbizalom, önbecsülés, konfliktuskezelés, problémamegoldó képesség, konszenzusképesség, kudarctűrés, elfogadás.</p>	
Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Önismeret. 2. A társas kapcsolatok szerepe a közösségben. <ul style="list-style-type: none"> – Iskolai közösségek – A családi közösség – Egyéb lakóközösség. – Közösségi élet a helyi társadalomban. 	<p>A helyes önértékelés kialakítása visszajelzések, és önreflexió alapján. A visszajelzések aspektusainak elfogadása.</p> <p>Elvárások önmagával és mások elvárásai a tanulóval szemben.</p> <p>Saját korlátainak a megismerése, felismerése.</p> <p>Reális célok kitűzése a személyiség szükség szerinti megváltoztatására a fokozatosság érvényesítésével.</p> <p>Tolerancia a másság iránt, értékek megismerése, elfogadás.</p> <p>Megbeszélés: csoportok az évfolyamban, klikkek és barátok; sztárok és magányosok.</p> <p>Kortárs csoportok: konfliktusok csoporton belül, csoport helyzet, alkalmazkodás, tűrőképesség fogalmainak tisztázása.</p> <p>Egyéni képességek a közösség szolgálatában, kooperáció fontosságának, az egymásra utaltságnak a felismertetése.</p> <p>A család, a lakóközösség, érzelmi védelem; generációk együttélése, egymás tiszteletben tartása; demokrácia a</p>	

	<p>családban/lakóközösségben. Konfliktusok a családban/lakóközösségben, a türelem, megértés, odafigyelés szerepe a konfliktus kezelésében, feloldásában. Az emberi együttélés írott és íratlan szabályai, a szabályok szintjei és egymásra épülésük: szokás, erkölcs, jog; a szabályok megszegésének következményei. A megfelelően kialakult értékek, magatartási normák megerősítése. Az egyéni és a közérdek érvényre jutását szolgáló tevékenységekre való rávilágítás. Az önkormányzat működése az évfolyamban és az iskolában. Közéletiség, demokrácia, egyéni és közösségi részvétel.</p>
Fogalmak	Empátia, tolerancia, konfliktus- és kudarcűrő-képesség, egyéni képesség, egyéni érdek, közösségi érdek, egyéni cél, közösségi cél, elvárás, változás, változtatás, közéletiség, demokrácia, elfogadás, együttműködési készség.

Témakör	2. Tanulás és munka	Javasolt óraszám: 14 óra
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	<p><i>Előzetes tudás: A tanuló képes önálló tanulásra/tanulásához segítség kérésére, megtervezi tanulásának módját, önellenőrzést végez</i></p> <p>A tanulás időbeosztásának, a fegyelemnek, a kitartás képességének fejlesztése. A tanulás pozitív, az életet gazdagító tevékenységként való elfogadtatása, belső készítés a tanulásra. <i>Képességfejlesztési fókuszok: alkalmazkodóképesség, rugalmasság, kitartás, kudarcűrés.</i></p>	
	Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
	<p>1. Tanulás: önértékelés, célkitűzések, tervek és végrehajtás. 2. Pályaválasztás, életpálya-tervezés.</p>	<p>Érdeklődés, jellem, motiváció a pályaválasztásban. Pályaválasztási/életpályára vonatkozó elképzelések, érdeklődési területek, vonzódások. Reális pályakép/életpálya a képességek, adottságok szerint, mérlegelés. A szakmatanulási lehetőségek megismertetése – szakiskolák, speciális szakiskola. Jövőkép kialakítása, az értékteremtés sokszínűsége.</p>
Fogalmak	Célkitűzés, terv, teljesítmény, munkavégzés, életpálya, pályakép, pályaválasztás.	

Témakör	3. Én és a társadalom	Javasolt óraszám: 7 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás: A tanuló ismeri, egymástól biztonságosan elkülöníti a társadalom különböző egységeit, az ember társadalomban való létezésének alapjait, alapvető törvényszerűségeit (iskolai, családi környezetében ismeri a szabályok szükségességét). Jól tájékozódik közvetlen környezetében a természeti és kulturális értékekben. Megbecsülésük, megóvásuk érdekében aktivitásra képes.</i></p> <p>Az állampolgárság, a demokrácia fogalmak lényegi tartalmi elemeinek felismertetése saját tapasztalatok, élmények alapján. A demokratikus döntéshozásban való részvétel lehetőségeinek, alapvető szabályainak megismertetése, gyakoroltatása. A lakóhelyhez, az országhoz való tartozás érzése, az identitástudat erősítése.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> érdeklődés, médiumokból való tájékozódás, értékek felismerése, hagyományörzés, pozitív viszonyulás mások véleményéhez, a változáshoz.</p>	
	<p>Fejlesztési ismeretek</p>	<p>Fejlesztési tevékenységek</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Állampolgárság: jogok és kötelességek 2. Mindennapi demokrácia 3. Értékeink, védelmük 	<p>„Állampolgár vagyok”, joggyakorlás és kötelesség-végrehajtás egyensúlyának felismertetése.</p> <p>Politika, politizálás, politikai események, fejlődő demokrácia, médiumok használata. Viták felmerülő problémákról tanári irányítással, Hírfigyelés, elemzés segítségével.</p> <p>Életünk a „megsebzett bolygón”, a környezetvédelem szükségességének bemutatása; a környezeti ártalmak számbavétele, megelőzés.</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Állampolgár, demokrácia, döntés, kulturális örökség, természetvédelem.</p>	

Témakör	4. Egészséges életmód	Javasolt óraszám: 3 óra
<p>A témakör nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p><i>Előzetes tudás: A tanuló érzéseiben, viselkedésében felismeri a pozitívumokat, negatívumokat egyaránt, nyitott a változásra, változtatásra. Ismer különböző technikákat a lelki és testi egészségmegőrzés érdekében. Megvalósításukhoz képes erőfeszítéseket tenni.</i></p> <p>A serdülőkor legjellemzőbb testi-lelki változásainak felismertetése, a lelki nehézségek, sérelmek kezelésének képessége.</p> <p><i>Képességfejlesztési fókuszok:</i> önmegfigyelés, véleménynyilvánítás, konfliktuskezelés, empátia, tolerancia, elfogadás, erkölcs.</p>	

Fejlesztési ismeretek	Fejlesztési tevékenységek
1. Kortárscsoportok. 2. A lelki és testi egészség összefüggései.	Kortárs konfliktusok: rivalizálás különböző területei. Konfliktuskezelési technikák gyakorlása: vita, meggyőzés, konfrontáció. Empátia, elfogadás, tolerancia - szituációs játékok) A testi egészség érdekében tett erőfeszítések, helyes táplálkozás, sport, testmozgás, pihenés, kikapcsolódás. Anyaggyűjtések különböző médiumokból csoportmunkában.
Fogalmak	Viselkedés, konfliktus, belátás, megértés, vita, egészségmegőrzés, higiénia.
Összegzett tanulási eredmények a két évfolyamos ciklus végén	<p>Reális önértékelés, önfejlesztési igény kialakulása. A kritika elfogadása, a felelősség felismerése, készség személyiségének fejlesztésére. A közösségért érzett felelősség felismerése, érvényesítése.</p> <p>Saját helyének, szerepének felismerése adott közösségben, törekvés az önérvényesítés és a közösség érdekeinek összeegyeztetésére.</p> <p>Az egyéni adottságoknak megfelelő konfliktuskezelés a környezetben.</p> <p>Az iskola, a tágabb közösség elvárásainak megfelelő normatartás.</p> <p>Reális életpálya-tervezés illetve pályaválasztási célkitűzés, iskolaválasztás.</p> <p>Egyéni adottságaihoz mért erő kifejtés, én-erő mozgósítás a kitűzött célok megvalósítása érdekében.</p> <p>Alapvető állampolgári tájékozottság a közvetlen környezet demokratikus közéletében.</p> <p>Egyéni adottságokhoz igazodó részvétel a természeti értékek védelmében, a kulturális hagyományok ápolásában.</p> <p>A serdülőkor legjellemzőbb megnyilvánulásainak ismerete, képesség önmaga, reakciói elemezésére, következtetések levonására, a szükséges változtatások érdekében erőfeszítések tételére.</p> <p>A testi és lelki egészségi állapot szoros összefüggésének belátása, a megőrzésük érdekében leggyakrabban használható technikák ismerete, törekvés alkalmazásukra.</p>